

Číslo oznamu	Obsah	Strana
III	<i>Prípravné akty</i>	
EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR		
442. plenárne zasadnutie v dňoch 13. a 14. februára 2008		
2008/C 162/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Definovanie úlohy a režimu hromadných žalôb v oblasti práva Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa“	1
2008/C 162/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Stratégia spotrebiteľskej politiky EÚ 2007 – 2013. Posilniť postavenie spotrebiteľov, zlepšiť ich spokojnosť, účinne ich chrániť“ KOM(2007) 99 v konečnom znení	20
2008/C 162/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Európska vesmírna politika“ KOM(2007) 212 v konečnom znení	24
2008/C 162/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o implementácii smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vrátane analýzy prípadu zavedenia priameho ručenia výrobcu“ KOM(2007) 210 v konečnom znení	31
2008/C 162/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2006“ KOM(2007) 358 v konečnom znení	35
2008/C 162/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní komponentov zariadení na osvetlenie a svetelnú signalizáciu na kolesových poľnohospodárskych alebo lesných traktoroch“ (kodifikované znenie) KOM(2007) 840 v konečnom znení – 2007/0284 (COD)	40
2008/C 162/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o názvoch textílií“ (prepracované znenie) KOM(2007) 870 v konečnom znení – 2008/0005 (COD)	40

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2008/C 162/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o navrátení predmetov kultúrnej hodnoty nezákonne vyvezených z územia členského štátu“ (kodifikované znenie) KOM(2007) 873 v konečnom znení – 2007/0299 (COD)	41
2008/C 162/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o farbách, ktoré sa môžu pridávať do liekov“ (prepracované znenie) KOM (2008) 1 v konečnom znení – 2008/0001 (COD)	41
2008/C 162/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“	42
2008/C 162/11	Stanovisko odbornej sekcie pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť na tému „Podpora rozsiahleho prístupu širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici“	46
2008/C 162/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kombinácia energetických zdrojov v doprave“	52
2008/C 162/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Energetická účinnosť budov – prínos konečných užívateľov“ (prieskumné stanovisko)	62
2008/C 162/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Možné kladné a záporné účinky zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu“	72
2008/C 162/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 460/2004 o zriadení Európskej agentúry pre bezpečnosť sietí a informácií, pokiaľ ide o jej trvanie“ KOM(2007) 861 v konečnom znení – 2007/0291 (COD)	79
2008/C 162/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nástroje správy založené na právach rybolovu“	79
2008/C 162/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1782/2003, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá režimov priamej podpory v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zavádzajú niektoré režimy podpory pre poľnohospodárov, pokiaľ ide o režim podpory pre bavlnu“ KOM(2007) 701 v konečnom znení – 2007/0242 (CNS)	83
2008/C 162/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o obmedzenom použití geneticky modifikovaných mikroorganizmov (prepracované znenie)“ KOM (2007) 736 v konečnom znení – 2007/0259 (COD)	85
2008/C 162/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Európskej environmentálnej agentúry a Európskej environmentálnej informačnej a monitorovacej siete“ (kodifikované znenie) KOM(2007) 667 v konečnom znení – 2007/0235 (COD)	86
2008/C 162/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../... o všeobecných pravidlách pre definíciu, opis a ponuku aromatizovaných vín, aromatizovaných nápojov na báze vína a aromatizovaných kokteíl z aromatizovaných vínnych produktov (prepracované znenie)“ KOM(2007) 848 v konečnom znení – 2007/0287 (COD)	86
2008/C 162/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o využívaní a uvádzaní na trh prírodných minerálnych vôd“ (prepracované znenie) KOM(2007) 858 v konečnom znení – 2007/0292 (COD)	87

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2008/C 162/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Perspektívy európskeho výskumu v odvetví uhlia a ocele“	88
2008/C 162/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zrušuje rozhodnutie Rady 85/368/EHS o porovnateľnosti kvalifikácií v odbornom vzdelávaní medzi členskými štátmi Európskeho spoločenstva“ KOM(2007) 680 v konečnom znení – 2007/0234 (COD)	90
2008/C 162/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (podľa článku 128 Zmluvy o ES)“ KOM(2007) 803 v konečnom znení/2 (časť V) – 2007/0300 (CNS)	92
2008/C 162/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Finančná integrácia: európske burzové trhy“	96

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

442. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 13. A 14. FEBRUÁRA 2008

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Definovanie úlohy a režimu hromadných žalôb v oblasti práva Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa“

(2008/C 162/01)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Definovanie úlohy a režimu hromadných žalôb v oblasti práva Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajcom bol pán PEGADO LIZ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza zo 14. februára 2008) prijal 134 hlasmi za, pričom 94 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV sa rozhodol opätovne otvoriť diskusiu o potrebe dôkladnej úvahy o úlohe a právnom režime harmonizovanej formy hromadnej sťažnosti na úrovni Spoločenstva, najmä v oblasti spotrebiteľského práva a práva hospodárskej súťaže (aspoň v prvej etape).

1.2 EHSV sa vždy zasadzoval za definovanie hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva, ktorej cieľom by bolo dosiahnutie účinnej nápravy škody v prípade porušenia kolektívnych práv alebo práv vo verejnom záujme. Takáto žaloba by užitočným spôsobom dopĺňala ochranu, ktorú už teraz poskytujú tak alternatívne opravné prostriedky, ako i súdne opravné prostriedky, hlavne súdny príkaz definovaný v smernici 98/27/ES z 19. mája 1998.

1.3 EHSV už viackrát obhajoval potrebu prijatia opatrení v tejto oblasti na úrovni Spoločenstva, pretože sa domnieval, že takéto opatrenia:

- môžu rozhodujúcim spôsobom prispieť k odstráneniu prekážok vo fungovaní vnútorného trhu vyplývajúcich z rozdielnych vnútroštátnych právnych režimov a opätovne tak poskytnúť spotrebiteľom novú dôveru vo výhody jednotného trhu a tiež zabezpečiť podmienky pre skutočnú a čestnú hospodársku súťaž medzi podnikmi (článok 3 ods. 1 písm. c) a g) Zmluvy o Európskej únii),
- by umožnili posilniť ochranu spotrebiteľov tým, že by uľahčili a zefektívniili spôsob uplatňovania ich práv pre súdom, a tak by zabezpečili účinnejšie uplatňovanie právnych predpisov Spoločenstva (článok 3 ods. 1 písm. t) Zmluvy o Európskej únii),
- by zodpovedali základnému princípu práva na účinný opravný prostriedok na nestrannom súde, ktoré garantuje článok 47 Európskej charty základných práv.

1.4 Skutočnosť, že viaceré členské štáty prijali v posledných rokoch rozdielne právne systémy zastupovania kolektívnych záujmov spotrebiteľov, zatiaľ čo iné tak ešte neurobili, vytvára nerovnosti v prístupe k spravodlivosti, čo škodí dokončeniu vnútorného trhu. EHSV vyslovuje poľutovanie nad touto situáciou o to viac, že spokojnosť a dôvera občanov je jedným z deklarovaných cieľov dokončenia vnútorného trhu 21. storočia. EHSV chce pozorne sledovať účinky všetkých plánovaných opatrení na konkurencieschopnosť európskych podnikov a dosah, ktorý by v konečnom dôsledku mohli mať neúmerné náklady na pracovníkov a spotrebiteľov.

1.5 EHSV chce teda prispieť k tejto úvahe konkrétnymi návrhmi na právny režim hromadnej žaloby, pričom berie do úvahy platné vnútroštátne systémy v európskych krajinách, ale tiež skúsenosti iných krajín s takýmito žalobami. Osobitne zohľadňuje princípy uvedené v odporúčaní C(2007) 74 Rady ministrov Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) na tému urovnania spotrebiteľských sporov a odškodnenia z 12. júla 2007.

1.6 Pri definovaní navrhovaných parametrov pre legislatívnu iniciatívu na úrovni Spoločenstva EHSV zohľadnil spoločné právne tradície európskych súdnych inštitúcií a spoločné základné zásady občianskeho súdneho konania v členských štátoch. Výbor teda zamietol aspekty amerického modelu *class action* ako nezlučiteľné s týmito tradíciami a zásadami. EHSV považuje za obzvlášť negatívne vytváranie akýchkoľvek postupov, ktoré by tretím investorom alebo advokátom inšpirovaným americkými *class actions* priznávali značný podiel zo súm získaných ako náhrada škody alebo represívna náhrada škody v žalobách podaných v záujme spotrebiteľov.

1.7 Vzhľadom na ciele a účely takéhoto nástroja analyzoval EHSV hlavné možné alternatívy právneho režimu (výhody a nevýhody systému *opt-in*, *opt-out* alebo ich kombinácie), úlohu sudcu, nápravu škody, opravné prostriedky a financovanie.

1.8 Právny základ takejto iniciatívy, ako i právny nástroj, ktorý sa má použiť, sú ďalšími dôležitými otázkami, ktoré boli tiež predmetom analýzy a z ktorých vychádzajú návrhy výboru.

1.9 EHSV okrem toho pripomína, že úvahy o zavedení hromadnej žaloby nijakým spôsobom neodporujú, ba naopak, existencii a vývoju alternatívneho riešenia sporov. EHSV sa ako jeden z prvých vyslovil za potrebu vytvoriť účinné nástroje, ktoré by spotrebiteľom umožnili uplatniť si ich individuálne alebo kolektívne práva bez toho, aby sa museli obrátiť na súd. EHSV sa v tejto súvislosti vyslovuje za lepšie prispôbenie systému verejného ochrancu práv v spotrebiteľských oblastiach a obzvlášť tam, kde je cezhraničný obchod najrozvinutejší alebo má najväčšiu tendenciu rozvíjať sa.

1.10 Kolektívne opravné prostriedky určené pre poškodených spotrebiteľov môžu v skutočnosti zahŕňať individuálne, dobrovoľné a na dohode založené žaloby, ako i kolektívny návrh na začatie konania. Každý z týchto spôsobov urovnávania sporov musí fungovať čo možno najlepšie a uľahčovať nápravu utrpенých škôd na úrovni, ktorá je obetiam najprístupnejšia.

1.11 EHSV víta prejavovaný zámer Komisie pokračovať v štúdiách o tejto téme. Zdôrazňuje však, že súčasne je potrebná skutočná politická vôľa, ktorá bude viesť k zodpovedajúcim legislatívnym iniciatívam.

1.12 EHSV vyjadruje vôľu zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti a obracia sa tiež na Európsky parlament, Radu a členské štáty so žiadosťou, aby po tejto diskusii boli zohľadnené záujmy rôznych strán a zachovaný princíp proporcionality a subsidiarity a nasledovali nevyhnutné politické rozhodnutia v záujme čo možno najrýchlejšieho prijatia odporúčanej iniciatívy.

2. Úvod

2.1 Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je podporiť širokú diskusiu o úlohe a právnom režime určitej formy hromadnej žaloby ⁽¹⁾ na úrovni Spoločenstva, najmä v oblasti spotrebiteľského práva a práva hospodárskej súťaže (aspoň v prvej etape) ⁽²⁾. Konečným cieľom je podnieť občiansku spoločnosť a príslušné inštitúcie Európskej únie, aby preskúmali potrebu a dosah takejto iniciatívy, uvažovali o definícii jej právnej povahy, o podmienkach a ostatných náležitostiach jej implementácie v rámci európskeho právneho priestoru.

2.2 Základom použitej metodológie je preto predbežná analýza potrieb v rámci jednotného trhu a súladu iniciatívy s právom Spoločenstva. Ďalej sa skúma jej schopnosť riešiť cezhraničné spory rýchlym a účinným spôsobom, najmä v prípade hospodárskych záujmov spotrebiteľov.

3. Jednotný trh a kolektívne záujmy spotrebiteľov

3.1 Masový nárast obchodných operácií následkom rozvoja sériovej výroby od druhej polovice minulého storočia spôsobil zásadné zmeny v spôsobe uzatvárania zmlúv a získavania dohôd v oblasti predaja a poskytovania služieb.

Príchod informačnej spoločnosti a možnosti, ktoré ponúka predaj na diaľku a elektronický obchod, prinášajú spotrebiteľom nové výhody, ale spotrebiteľia môžu tiež narážať na nové formy nátlaku a nové riziká pri uzatváraní zmlúv.

3.2 Verejné súťaže, štandardné zmluvy, agresívne formy reklamy a marketingu, nevhodné informácie poskytnuté pred uzavretím zmluvy, všeobecne rozšírené nepoctivé obchodné praktiky, postupy porušujúce hospodársku súťaž môžu poškodiť značné skupiny spotrebiteľov, ktorých totožnosť je vo väčšine prípadov neznáma alebo sa dá len ťažko zistiť.

3.3 V právnych systémoch tradičného procesného práva, vychádzajúcich z rímskeho práva, nenachádzajú vždy rovnorodé individuálne záujmy, kolektívne záujmy skupín alebo všeobecné záujmy ľudí vhodné formy súdnej žaloby, ktoré by boli jednoduché, rýchle, finančne málo náročné a účinné ⁽³⁾.

3.4 Právne systémy takmer všade vo svete, a najmä v členských krajinách EÚ, ponúkajú formy súdnej ochrany kolektívnych alebo všeobecných záujmov.

3.4.1 Tieto systémy sú však dosť odlišné a predstavujú výrazné rozdiely v ochrane týchto záujmov. Tieto rozdiely narúšajú fungovanie vnútorného trhu.

⁽¹⁾ V zmysle občianskeho konania s cieľom ochrany kolektívnych alebo všeobecných záujmov tak v zmysle predchádzania (súdny príkaz), ako i v zmysle nápravy (žaloba o náhradu škody). Iné chápanie pojmu „hromadná žaloba“ možno nájsť predovšetkým v anglosaskej právnej literatúre, kde označuje sociologické korene združovania (pozri *Collective action in the European union, interests and the new politics of associability*, Justin Greenwood a Mark Aspinwall, Routledge, Londýn, 1998) s pozoruhodným záujmom o zistenie sociologického pôvodu a sociálnych potrieb, ktoré odôvodňujú hromadné žaloby v prísne procesnom zmysle.

⁽²⁾ Nesmieme vylúčiť možnosť, ktorá už teraz existuje v niektorých vnútroštátnych právnych systémoch, rozšíriť rámec pôsobnosti hromadných žalôb na všetky kolektívne alebo všeobecné záujmy v oblastiach ako je životné prostredie, kultúrne dedičstvo, územné plánovanie, a to nech sú podané proti osobám súkromného práva alebo subjektom verejného práva ako sú orgány verejnej správy.

⁽³⁾ Významný právnik a portugalský poslanec použil v parlamentnej rozprave argument na podporu zavedenia hromadnej sťažnosti v Portugalsku, pre výstižnosť ktorého by sa v právnickej literatúre len ťažko našla obdoba.

V súvislosti s novými právami druhej a tretej generácie, do ktorých patria pracovné právo, spotrebiteľské právo, právo životného prostredia, právo v oblasti územného plánovania, právo na ochranu kultúrneho dedičstva, ktoré predstavujú „práva univerzálnej pôsobnosti, ktoré patria mnohým, ak nie všetkým“, si poslanec Almeida Santos položil otázku:

„Tieto práva patria všetkým alebo aspoň veľkému počtu ľudí. Je preto správne, aby ich ochrana bola tak nedostatočná, aby sťažovatelia museli stáť v rade na súdne rozhodnutie o veci, ktorá je prípadne rovnaká ako prípad ich kolegu alebo suseda, a ktorú často vyhrávajú, keď výsledok už nemá žiaden zmysel, náhradu škody už medzičasom pohltila inflácia, náprava poškodenej povesti prichádza príliš neskoro, aby zabránila rozvodu alebo opätovnému získaniu úveru, alebo keď cieľ dlhej procedurálnej križovej cesty sa tak stáva živým obrazom neúčinnosti a nepotrebnosti? Mali by sme zachovávať túto ‚kafkovskú‘ víziu právneho očistca? Náhle si uvedomujeme, že výlučne individuálna právna ochrana je nedostatočná, že existujú ‚nadindividuálne‘ práva a záujmy, ktoré sú na polceste medzi individuálnymi právami a kolektívnymi záujmami, že právo priamo alebo nepriamo poškodených obrátiť sa na súd je nedostatočné, že sa blíži koniec individualistickej koncepcie práva a spravodlivosti, že úsvit nového pluralizmu a nového práva sa črtá na obzore“ (D.A.R., séria I, č. 46, 21.02.1990, s. 1617).

3.5 Nedostatočná harmonizácia na úrovni Spoločenstva spôsobila, že sa vnútroštátne súdnictvo v nedávnej minulosti rozvíjalo veľmi odlišnými smermi. Rozdiely nemožno vysvetliť odlišnými základnými zásadami, ale skôr rozdielnymi tradíciami procesného práva. Tabuľky uvedené v prílohe dokumentujú najväčšie rozdiely na vnútroštátnej úrovni ⁽⁴⁾.

3.6 Na nevýhody tejto situácie veľmi skoro upozornili predovšetkým organizácie zastupujúce záujmy spotrebiteľov, ale tiež mnohí právnici a profesori práva Spoločenstva, ktorí poukázali na nerovnosť európskych občanov v prístupe k právu a spravodlivosti ⁽⁵⁾.

3.7 V inštitúciách Spoločenstva bolo až v roku 1985 v nadväznosti na konferenciu v Gente v roku 1982, usporiadanou pod záštitou Komisie, uverejnené memorandum o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti ⁽⁶⁾, v ktorom sa Komisia po prvýkrát zaoberala okrem iného systémami súdnej ochrany kolektívnych záujmov.

3.8 Avšak až v doplnujúcom oznámení zo 7. mája 1987 Komisia na základe uznesenia Európskeho parlamentu z 13. marca 1987 ⁽⁷⁾ skutočne oznámila svoj úmysel zaoberať sa možnosťou rámcovej smernice, ktorá by zaviedla všeobecné právo združení obhajovať pred súdom ich kolektívne záujmy a vyzvala Radu, aby uznala prvoradú úlohu združení spotrebiteľov ako prostredníkov a zároveň priamych činiteľov v prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti.

3.9 Taktiež Rada vo svojom uznesení z 25. júna 1987, venovanom výlučne otázke prístupu spotrebiteľov k spravodlivosti, podčiarkla významnú úlohu, ktorú by mali zohrávať združenia spotrebiteľov a vyzvala Komisiu, aby uvážila, či by v tejto oblasti bola vhodná iniciatíva na úrovni Spoločenstva ⁽⁸⁾.

3.10 Napokon v roku 1989 Komisia v rámci prípravy budúcich priorít pre oživenie politiky v oblasti ochrany spotrebiteľov vyjadrila vo svojom trojročnom programe ⁽⁹⁾ (1990 – 1992) názor, že podmienky prístupu k spravodlivosti a možnosti náhrady škody v mnohých členských štátoch sú neadekvátne z dôvodu ich nákladov, zložitosti a dĺžky potrebného času a že existujú problémy spojené s cezhraničnými operáciami. Oznámila, že uskutoční štúdie o potrebných opatreniach, pričom osobitnú pozornosť ⁽¹⁰⁾ bude venovať možnosti hromadných žalôb o náhradu škody spôsobenej spotrebiteľom.

3.11 Avšak až v roku 1993 Komisia obnovila verejnú diskusiu o tejto otázke uverejnením významného dokumentu, ktorým bola zelená kniha o prístupe spotrebiteľov k právnej ochrane a o urovaní spotrebiteľských sporov v rámci jednotného trhu ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ Štúdia Strediska pre spotrebiteľské právo Katolíckej univerzity v Lovani, vypracovaná pre Európsku komisiu (GR pre zdravie a ochranu spotrebiteľov), je taktiež vynikajúcim prehľadom, ktorý ukazuje dôsledky odlišných národných prístupov v riešení cezhraničných sporov, najmä keď sú spotrebiteľia z viacerých členských štátov poškodení rovnakými nepoctivými cezhraničnými obchodnými praktikami, nedostatkami tých istých výrobkov alebo zmluvami dohodnutými na diaľku, ktoré obsahujú rovnaké všeobecné nekalé zmluvné podmienky.

⁽⁵⁾ V súvislosti s touto literatúrou nemožno zabudnúť na priekopnícke dielo Jacqua van Compernolla *Le Droit d'action en justice des groupements*, Larcier, Brusel, 1972, ako i na kolektívne dielo *L'aide juridique au consommateur*, T. Bourgoignie, G. Delvax, F. Domont-Naert a C. Panier, CDC Bruylant, Brusel, 1981.

⁽⁶⁾ Memorandum bolo predložené Rade 4. januára 1985 a 7. mája 1987 bolo doplnené o oznámenie o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti. Okrem toho sa už v oznámení Komisie zo 4. júna 1985 na tému nového impulzu pre politiku v oblasti ochrany spotrebiteľa (KOM (85) 314 v konečnom znení), ktorého hlavné smery schválila Rada 23. júna 1986 (Ú. v. ES C 167, 5.6.1986), poukazuje na to, že klasické právne postupy sú pomalé a často nákladné v porovnaní so spornými čiastkami vo veciach ochrany spotrebiteľa a že v záujme riadnej ochrany práv spotrebiteľov je nevyhnutné disponovať vhodnými konzultačnými a opravnými prostriedkami.

⁽⁷⁾ Spravodajkyňou bola holandská poslankyňa, pani Boot. Jedným z bodov dokumentu, ktorý treba vyzdvihnúť, je po pozmeňujúcich návrhoch, ktoré predložili poslanci Squarcialupi a Pegado Liz, výzva adresovaná Komisii, aby navrhla smernicu harmonizujúcu právne predpisy členských štátov tak, aby zaručila ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a aby združenia spotrebiteľov mali možnosť obrátiť sa na súd v záujme kategórie, ktorú zastupujú a v záujme individuálnych spotrebiteľov (A2-152/86 z 21. novembra 1986 (PE 104.304)).

⁽⁸⁾ Uznesenie 87/C, Ú. v. ES C 176, 4.7.1987.

⁽⁹⁾ Rada schválila program 9. marca 1989 (Ú. v. ES C 99, 13.4.1989).

⁽¹⁰⁾ KOM(90) 98 v konečnom znení, 3. 5. 1990. Je to po prvýkrát, keď sa v oficiálnom dokumente Komisie používa pojem „hromadné“ žaloby.

⁽¹¹⁾ KOM(93) 576 v konečnom znení, 16. novembra 1993. Pre pochopenie tohto dokumentu treba pripomenúť skutočnosť, že v rokoch 1991 a 1992 sa z rôznych strán objavili diskusné iniciatívy o otázkach spojených s prístupom k právu a spravodlivosti, z ktorých treba spomenúť konferenciu o mechanizmoch odškodňovania spotrebiteľov, ktorú zorganizoval *Office of Fair Trading* so sídlom v Londýne v januári 1991, tretiu konferenciu o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti, ktorá sa pod záštitou Komisie a *Instituto do Consumidor* konala 21. – 23. mája 1992 v Lisabone, ako i konferenciu s názvom *La Protection du Consommateur Transfrontalier*, ktorú zorganizovalo luxemburské ministerstvo hospodárstva a ministerstvo rodiny a solidarity s podporou Komisie v októbri 1993 v Luxemburgu. Správy, ktoré z nich vzišli, majú i v súčasnosti veľký význam. V tomto období sa k tejto problematike vyjadrili tiež viacerí univerzitní odborníci a uznávaní právni poradcovia (pozri najmä *Group actions and Consumer Protection*, Thierry Bourgoignie, Col. Droit er Consommation, zv. XXVIII, 1992; *Group Actions and the Defence of the Consumer Interest in the European Community*, Anne Morin, INC, Francúzsko, 1990).

Totíž práve pri tejto príležitosti bola po prvýkrát hlbšie preskúmaná otázka zavedenia jednotného režimu súdneho príkazu na úrovni Spoločenstva, pričom mnohí sa domnievali, že tento súdny príkaz bude základom pre skutočnú kolektívnu žalobu na ochranu záujmov spotrebiteľov⁽¹²⁾.

3.12 Európsky parlament vo svojom uznesení z 22. apríla 1994⁽¹³⁾ dospel k záveru, že bude potrebné pristúpiť k určitej harmonizácii procesných pravidiel členských štátov a pre prípady, v ktorých ide až o určité sumy, prijať ustanovenia o možnosti zavedenia konania na úrovni Spoločenstva, ktoré by umožnilo rýchle riešenie cezhraničných sporov. V uznesení sa tiež uvádza, že by bolo treba do určitej miery harmonizovať podmienky týkajúce sa konania na dosiahnutie súdneho príkazu proti nezákonným obchodným praktikám.

3.13 Rovnako aj EHSV sa vo svojom stanovisku, ktoré bolo jednomyselne prijaté na plenárnom zasadnutí 1. júla 1994⁽¹⁴⁾, okrem iného odvoláva na zásadu všeobecného uznania práva združení spotrebiteľov podať žalobu s cieľom zastupovať kolektívne alebo všeobecné záujmy spotrebiteľov pred akýmkoľvek súdnym alebo mimosúdnym orgánom v akomkoľvek členskom štáte bez ohľadu na štátnu príslušnosť zainteresovaných strán, samotných združení alebo miesta sporu a výslovne vyzýva Komisiu, aby zaviedla jednotné konanie v oblasti kolektívnych žalôb a žalôb v spoločnom zastúpení s cieľom nielen zastaviť nezákonné praktiky, ale tiež dosiahnuť náhradu škody⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ Treba však zdôrazniť, že táto zelená kniha sa opiera o viaceré predchádzajúce rozhodnutia a dokumenty, ktoré ju podporujú a poskytujú jej základ pre politickú podporu nevyhnutnú pre jej prijatie. V marci 1992 Komisia poverila skupinu nezávislých odborníkov na čele s pánom Petrom Sutherlandom, aby vypracovala správu o fungovaní vnútorného trhu s cieľom vyhodnotiť dosah implementácie bielej knihy o vnútornom trhu.

V správe, ktorá bola uverejnená 26. októbra 1992 a ktorá sa zaoberá predovšetkým otázkou prístupu k spravodlivosti, sa uvádza, že v súvislosti s účinnou ochranou práv spotrebiteľa neexistuje žiadna istota. Ďalej správa vyjadruje obavy vyplývajúce z neúčinnosti Bruselského dohovoru z roku 1968 o vzájomnom uznávaní súdnych rozhodnutí a z toho vyplývajúcich ťažkostí pri dosiahnutí výkonu exekučného titulu vydaného súdom iného členského štátu. Napokon správa odporúča, aby sa Spoločenstvo urýchlene zaoberalo touto problematikou (odporúčanie č. 22). V reakcii na toto odporúčanie vzišlo Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu z 2. decembra 1992 o fungovaní vnútorného trhu po roku 1992 a pokračovaní Sutherlandovej správy (SEC(92) 2277 v konečnom znení). Pracovný dokument týkajúci sa strategického programu pre vnútorný trh, ktorý predstavila Komisia v júni 1993, uznal potrebu vytvoriť koherentný praktický rámec v oblasti prístupu k spravodlivosti, ktorý by obsahoval opatrenia zamerané na šírenie, transparentnosť a uplatňovanie práva Spoločenstva (KOM(93) 256 v konečnom znení). Okrem toho oznámenie Komisie Rade z 22. decembra 1993 upozornilo na skutočnosť, že dokončenie vnútorného trhu by mohlo viesť k zvýšeniu počtu prípadov, keď by osoby s bydliskom v jednom členskom štáte, žiadali dodržiavanie svojich práv v inom členskom štáte (KOM(93) 632 v konečnom znení).

Hoci podľa oznámenia neprislúcha Spoločenstvu usilovať sa o harmonizáciu, ktorá by odstránila špecifické črty rôznych vnútroštátnych právnych systémov, Komisia navrhla, že vyvinie úsilie zamerané na informovanie a vzdelávanie v oblasti práva Spoločenstva, na jeho transparentnosť a účinnosť a dôslednosť v uplatňovaní tohto práva, ako i na koordináciu a spoluprácu medzi členskými štátmi a Komisiou v oblasti spravodlivosti, čo ulahčila Maastrichtská zmluva a najmä jej tretí pilier. Toto úsilie vyústilo do uverejnenia zelenej knihy a širokých konzultácií, ktoré po nej nasledovali. Na svojom stretnutí 27. septembra 1993 (686. schôdza „vnútorný trh“) Rada dospela k názoru, že je prvoradé, aby sa prehĺbili úvahy o otázke prístupu k spravodlivosti, najmä na základe zelenej knihy, ktorú uverejnila Komisia na konci roka a ktorá sa mala zaoberať otázkou procedurálnych prostriedkov, ako i v prípade potreby otázkou zvýšenej transparentnosti sankcií. Práve v tomto období bola pre Komisiu vypracovaná významná štúdia, ktorej autormi sú Eric Balate, Cl. Nerry, J. Bigot, R. Techel, M.A. Munge, L. Dorr a P. Pawlas v spolupráci s A. M. Pettovichom, na tému *A right to group actions for consumer associations throughout the Community* (zmluva B5-1000/91/01 2369). Štúdia je i dnes považovaná za základnú prácu v tejto oblasti.

⁽¹³⁾ PE 207.674 z 9. marca, spravodajca: pán Medina Ortega.

⁽¹⁴⁾ CESE 742/94, spravodajca: pán Ataíde Ferreira (Ú. v. ES C 295, 22. 10. 1994). Záujem EHSV o túto tému nebol napokon nový. Ďalšie dokumenty, najmä dve stanoviská z vlastnej iniciatívy na tému dokončenia vnútorného trhu a ochrany spotrebiteľov, ktoré vypracoval pán Ataíde Ferreira a ktoré boli prijaté 26. septembra 1992 (CES 1115/91, Ú. v. ES C 339, 31.12.1991) a 24. novembra 1992 (CES 878/92, Ú. v. ES C 19, 25.1.1993) upriamili pozornosť Komisie na potrebu zistenia možnosti zavedenia hromadnej žaloby v oblasti riešenia cezhraničných sporov a uznania práva organizácií spotrebiteľov zastupovať spotrebiteľov v tak vnútroštátnych ako i cezhraničných sporoch (bod 5.42, CESE 1115/91, bod 4.12 dokumentu, CES 878/92 a oddiel 4 zaujímavej štúdie, ktorá sa nachádza v prílohe dokumentu a ktorú spoločne uskutočnili Eric Balate, Pierre Dejemppe a Monique Goyens (CES-93-003, s. 103 a nasledujúce).

⁽¹⁵⁾ Touto témou sa napokon zaoberal EHSV vo svojich neskorších stanoviskách, z ktorých vzhľadom na ich význam spomenieme stanovisko z vlastnej iniciatívy o príležitostiach a prekážkach v súvislosti s vnútorným trhom a ochranou spotrebiteľov, ktoré bolo prijaté na plenárnom zasadnutí 22. novembra 1995 (spravodajca: pán Ceballo Herrero) a v ktorom sa konštatovalo, že návrhy a odporúčania, ktoré predniesol EHSV vo svojom predchádzajúcom stanovisku o zelenej knihe (CES 1306/95), zatiaľ nenašli odozvu; stanovisko ku správe Komisie adresovanej Európskemu parlamentu a Rade na tému vnútorného trhu v roku 1994 (KOM(95) 238 v konečnom znení), kritizuje oneskorenie v účinnej implementácii vnútorného trhu, najmä v legislatívne v oblasti ochrany spotrebiteľov, a to predovšetkým v súvislosti s cezhraničnými vzťahmi (spravodajca: pán Vever, CES 1310/95 – Ú. v. ES C 39, 12.2.1996); stanovisko o prioritách pre spotrebiteľskú politiku v období 1996 – 1998, v ktorom výbor uvítal návrh smernice Komisie o súdnych príkazoch a akčnom pláne o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti, avšak vyhlásil, že so záujmom bude čakať na vývoj v tejto oblasti, pričom konštatoval, že vnútorný trh v tejto oblasti nie je zďaleka dokončený, a že vedomé dodržiavanie práv spotrebiteľov je základnou podmienkou pre získanie ich dôvery (spravodajca: pán Koopman, CES 889/96, Ú. v. ES C 295, 7.10.1996). Obavy podobného druhu sa objavili aj v stanovisku EHSV na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: dosah a účinnosť vnútorného trhu“ [neoficiálny preklad názvu] (KOM(96) 520 v konečnom znení, 23. apríla 1997), spravodajca: pán Pasolli, CESE 467/97 – Ú. v. ES C 206, 7.7.1997.

3.14 Členka Európskej komisie, pani Emma Bonino, sa hneď na začiatku stanovenia svojich priorít zamerala na vytvorenie postupu Spoločenstva, ktorý by umožnil rýchle riešenie cezhraničných sporov a na harmonizáciu podmienok upravujúcich konanie na účely dosiahnutia súdneho príkazu proti nezákonným obchodným praktikám spolu so vzájomným uznaním práva združení spotrebiteľov podať žalobu ⁽¹⁶⁾.

3.15 Následne bol 25. januára 1996 uverejnený návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúci sa súdneho príkazu v oblasti ochrany záujmov spotrebiteľov ⁽¹⁷⁾.

Táto smernica Komisie reagovala na odporúčanie Sutherlandovej správy, ako i na široko akceptované návrhy v zelenej knihe ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾.

3.16 Je nepopierateľné, že uvedená smernica spôsobila revolúciu v práve Spoločenstva, pretože Spoločenstvo po prvýkrát a všeobecným spôsobom vydalo právny predpis v oblasti týkajúcej sa občianskeho procesného práva ⁽²⁰⁾.

Návrh rozšíriť rozsah pôsobnosti na náhradu škody však nebol prijatý.

3.17 Komisia súčasne s tým vypracovala akčný plán týkajúci sa prístupu spotrebiteľa k spravodlivosti a riešenie spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu zo 14. februára 1996, v ktorom najskôr opísala a definovala problematiku spotrebiteľských sporov, preskúmala rôzne riešenia dostupné na vnútroštátnej úrovni a následne uviedla niektoré iniciatívy, ktoré plánovala uskutočniť. Iniciatívy zahŕňali preskúmanie možnosti, na základe ktorej by spotrebiteľia poškodení tým istým obchodným subjektom splnomocnili spotrebiteľské organizácie, aby *ex ante* zlúčili ich žaloby v záujme spojenia rovnakých individuálnych prípadov, ktoré by spoločne predložili tomu istému súdному orgánu ⁽²¹⁾.

3.18 V tejto súvislosti Európsky parlament vo svojom uznesení zo 14. novembra 1996 vyjadril názor, že prístup k spravodlivosti je základným ľudským právom a zároveň nevyhnutnou podmienkou pre zaručenie právnej istoty či už na vnútroštátnej úrovni alebo na úrovni Spoločenstva. Uznal tiež dôležitosť mimosúdnych postupov riešenia spotrebiteľských sporov, ale upozornil na potrebu zaručiť spotrebiteľovi po vyčerpaní všetkých mimosúdnych postupov riešenia sporov možnosť obrátiť sa na všeobecné súdy v súlade

⁽¹⁶⁾ Už počas svojho prvého verejného vystúpenia v Európskom parlamente 10. januára 1995 nová členka Komisie zodpovedná za oblasť ochrany spotrebiteľov uznala spotrebiteľskú politiku za záležitosť prvoradého významu v budovaní Európy občanov a výslovne sa zaviazala konkrétnym spôsobom pokračovať v už začatých konzultáciách v rámci zelenej knihy o prístupe k spravodlivosti.

V odpovedi na konkrétne otázky o situácii v oblasti prístupu k spravodlivosti členka Komisie uznala, že prístup spotrebiteľov k spravodlivosti nie je ani zďaleka uspokojivý a že dĺžka súdnych konaní v niektorých členských štátoch vážne škodí účinnosti spotrebiteľského práva.

⁽¹⁷⁾ KOM(95) 712 v konečnom znení.

⁽¹⁸⁾ Vzhľadom na zásady subsidiarity a proporcionality a právny základ, ktorým bol článok 100-A Zmluvy o Európskej únii, Komisia prijala ustanovenia o harmonizácii procesných pravidiel rôznych členských štátov týkajúcich sa niektorých opravných prostriedkov s nasledujúcimi cieľmi:

- zastavenie alebo zákaz akéhokoľvek aktu, ktorý porušuje záujmy spotrebiteľov chránené viacerými smernicami uvedenými v prílohe,
- opatrenia potrebné na nápravu účinkov porušenia vrátane uverejnenia rozhodnutia a
- uloženie finančnej sankcie strane, ktorá spor prehrala, a to v prípade nedodržania rozhodnutia v stanovenej lehote.

Ten istý návrh počítal s tým, že každý subjekt zastupujúci záujmy spotrebiteľov v jednom členskom štáte, keď sa porušenie, ku ktorému došlo v inom členskom štáte, dotýka záujmov, ktoré subjekt zastupuje, sa bude môcť obrátiť na súd alebo iný orgán tohto členského štátu, aby si uplatnil práva tých, ktorých zastupuje.

⁽¹⁹⁾ Konečný text smernice bol prijatý na zasadnutí Rady v zložení „spotrebiteľia“ v Luxemburgu 23. apríla 1998 kvalifikovanou väčšinou, pričom Nemecko hlasovalo proti. Konečná verzia, ktorá v značnej miere zohľadňuje vyslovené návrhy a pripomienky, bola uverejnená 11. júna 1998.

⁽²⁰⁾ Smernica 98/27/ES z 19. mája 1998, Ú. v. ES L 166, 11.6.1998. Treba pripomenúť, že Európsky parlament bol veľmi kritický voči rozsahu pôsobnosti a obmedzeniam návrhu a k pôvodnému textu predložil rôzne zmeny a doplnenia, najmä:

- rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice na všetky budúce smernice v oblasti ochrany záujmov spotrebiteľov,
- začlenenie organizácií a federácií zastupujúcich spotrebiteľov alebo podniky a pôsobiacich na európskej úrovni a nie výlučne na vnútroštátnej úrovni do kategórie subjektov s uznanou legitimitou.

EHSV v stanovisku, ktoré vypracoval pán Ramaekers, nesúhlasil s právnym základom návrhu, pretože sa domnieval, že právnym základom mal byť článok 129-A a nie článok 100-A Zmluvy. Nesúhlasil tiež s príliš obmedzeným rozsahom pôsobnosti a s povinnosťou predbežne sa obrátiť na orgán krajiny, v ktorej má byť podaná žaloba, pretože táto požiadavka môže zbytočne a v značnej miere oddialiť konanie (CES 1095/96 – Ú. v. ES C 30, 30.1.1997).

⁽²¹⁾ KOM(96) 13 v konečnom znení.

so zásadou právnej účinnosti a istoty. Vyzval preto Komisiu, aby vypracovala ďalšie návrhy zamerané na zlepšenie prístupu európskych občanov, ktorí nemajú bydlisko v danom členskom štáte, k súdnemu konaniu pred vnútroštátnymi súdmi a vyzval členské štáty, aby podporili úlohu združení spotrebiteľov ako zástupcov osôb spôsobilých podať sťažnosť a aby uznali tieto združenia za spôsobilé podať kolektívne žaloby/žaloby v kolektívnom záujme v prípade niektorých nezákonných obchodných praktík ⁽²²⁾.

3.19 Odvtedy sa zdá, že Európska komisia túto otázku odložila ⁽²³⁾.

EHSV sa naopak tejto otázke viackrát venoval, aby poukázal na potrebu nástroja Spoločenstva v oblasti občianskeho súdneho konania, ktorý by umožnil obhajovať súdnou cestou homogénne všeobecné, kolektívne alebo individuálne práva ⁽²⁴⁾.

3.20 Komisia iba nedávno znovu otvorila túto otázku vo svojej zelenej knihe o žalobách o náhradu škody pre porušenie antitrustových pravidiel ES ⁽²⁵⁾ v znení, ktoré treba citovať:

„Z praktických dôvodov je veľmi nepravdepodobné, ak nie nemožné, že spotrebiteľia a odberatelia s malými nárokmi na náhradu škody podajú žalobu o náhradu škody pre porušenie antitrustového práva. Preto by sa malo zvážiť, ako by sa dali tieto záujmy lepšie chrániť prostredníctvom kolektívnych žalôb. Okrem osobitej ochrany záujmov spotrebiteľov, môžu kolektívne žaloby poslúžiť na spojenie veľkého počtu malých žalôb do jednej žaloby, čo by ušetrilo čas i peniaze.“

3.21 EHSV vo svojom stanovisku z 26. októbra 2006 vyjadril podporu tejto iniciatívy a potvrdil potrebu kolektívnych žalôb, ktorých cieľom by bolo získanie náhrady škody, pretože „plnia kľúčové úlohy: i) účinná náhrada škôd, možnosť podávať žaloby o náhradu škody organizáciami v mene postihnutých spotrebiteľov, pomoc pri zabezpečení skutočného prístupu k spravodlivosti; ii) prevencia a odstraňovanie správania porušujúceho pravidlá hospodárskej súťaže, vzhľadom na väčší spoločenský dosah tohto typu žalôb“ ⁽²⁶⁾.

3.22 Medzičasom Komisia poverila Stredisko pre štúdie spotrebiteľského práva Katolíckej univerzity v Lovani významnou štúdiou o alternatívnych spôsoboch riešenia sporov. Štúdia bola nedávno uverejnená. Nezanedbateľná časť tejto 400-stranovej štúdie sa venuje opisu vnútroštátnych systémov kolektívnych súdnych prostriedkov na ochranu spotrebiteľov v 28 krajinách (25 členských štátov EÚ, Spojené štáty americké, Kanada a Austrália ⁽²⁷⁾).

⁽²²⁾ A-0355/96 (PE 253.833).

⁽²³⁾ Neznamená to však, že by sa v niektorých smerniciach *acquis communautaire* sporadicky neobjavovali odkazy na kolektívne opravné prostriedky ako vhodný a účinný nástroj pre zaručenie dodržiavania ustanovení týchto smerníc. Príkladom je článok 11 smernice 97/7/ES z 20. mája 1997 o zmluvách na diaľku alebo článok 13 smernice 2002/65/ES z 23. septembra 2002 o poskytovaní finančných služieb spotrebiteľom na diaľku.

⁽²⁴⁾ V tejto súvislosti pripomeňme:

— stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému účinkov rozšírenia EÚ na spotrebiteľskú politiku (bod 11.6, CESE 141/2005 – Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005),

— stanovisko na tému akčného programu Spoločenstva v oblasti zdravia a ochrany spotrebiteľa (obdobie rokov 2007 – 2013), (bod 3.2.2.2.1., CESE 230/2006 – Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006),

— stanovisko na tému právneho rámca politiky Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa (CESE 594/2006 – Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

⁽²⁵⁾ KOM(2005) 672 v konečnom znení, 19. 12. 2005.

⁽²⁶⁾ Stanovisko CESE 1349/2006 – Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, spravodajca: pán Sánchez Miguel. Táto téma už bola napokon spracovaná v stanovisku výboru z vlastnej iniciatívy „Právna úprava hospodárskej súťaže a ochrany spotrebiteľov“ (stanovisko CESE 949/2006 – Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

⁽²⁷⁾ Odkaz na štúdiu sa uvádza už v poznámke 4. Hoci je táto porovnávací štúdia komplexná, nezaobera sa situáciou v Bulharsku a Rumunsku a taktiež neberie do úvahy najnovší vývoj vo Fínsku, veľmi rozvinuté systémy v Brazílii, Izraeli a na Novom Zélande alebo návrhy, o ktorých prebieha diskusia vo Francúzsku a Taliansku. V súvislosti so systémom v Austrálii pozri *Consumer Protection Law*, J. Goldring, L.W. Mahler, J. McKeough a G. Pearson, The Federation of Press, Sydney, 1998; v súvislosti so systémom na Novom Zélande pozri *Consumer Law in New Zealand*, Kate Tokeley, Butterworth, Wellington, 2000; prehľad vývoja v Ázii, najmä v Indii a na Filipínach, v Hongkongu, Bangladeši, Thajsku a Indonézii obsahuje dielo *Developing Consumer Law in Asia*, dokumenty zo seminára IACL/IOCU, Kuala Lumpur, Faculty of Law, University of Malaya, 1994.

Komisia medzičasom zjavne iniciovala ďalšiu štúdiu na tému účinnosti a výkonnosti mechanizmov kolektívneho odškodnenia v Európskej únii (2007/S 55-067230, 20. 3. 2007).

3.23 Nová členka Komisie zodpovedná za oblasť ochrany spotrebiteľov, pani Magdalena Kuneva, vo viacerých vyhláseniach oznámila, že táto téma bude jednou z prioritných tém jej funkčného obdobia. Téma sa napokon objavuje aj v nedávnom oznámení *Stratégia spotrebiteľskej politiky EÚ 2007 – 2013* ⁽²⁸⁾. Túto problematiku potvrdili na nedávnej konferencii v Lisabone, ktorá sa konala z iniciatívy portugalského predsedníctva, členka Komisie, pani Neelie Kroes, ako i členka Komisie, pani Magdalena Kuneva ⁽²⁹⁾.

3.24 Rada ministrov OECD taktiež prijala odporúčanie na tému urovnania spotrebiteľských sporov a odškodnenia [C(2007)74 z 12. júla 2007]. Uznáva, že väčšina systémov fungujúcich v členských štátoch v oblasti urovnania sporov a odškodnenia bola zriadená s ohľadom na spory na vnútroštátnej úrovni a naďalej nie sú prispôsobené na odškodňovanie spotrebiteľov pochádzajúcich z iných členských štátov.

4. Dôvody zavedenia hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva

4.1 Ak sa majú zohľadniť záujmy spotrebiteľov v členských krajinách a na úrovni Európskej únie, musí sa z právneho hľadiska uznať význam nielen hmotných práv, ale tiež primeraných procesných práv na účely uplatňovania týchto práv.

Treba tiež uviesť, že zvýšenie objemu cezhraničných operácií vyvolalo na európskej úrovni vznik spotrebiteľských sporov.

V mnohých prípadoch sa ukázalo, že individuálne riešenie sporov nestačí. Jeho náklady a zdĺhavosť v širokej miere prispievajú k neúčinnosti práv spotrebiteľov, najmä v prípadoch, keď ide o veľké množstvo spotrebiteľov (niekoľko tisíc až milión) poškodených tou istou praktikou a v prípadoch, keď je výška utrpenej individuálnej škody relatívne nízka. Postupný rozvoj „európskej spoločnosti“ spôsobuje tiež problémy s určením rozhodného práva, a preto by bolo želateľné, aby mohli európski občania uplatňovať svoje práva jednotne. V súčasnosti nekalé správanie, ku ktorému dochádza za rovnakých okolností vo viacerých členských štátoch, a ktoré spôsobuje rovnakú škodu, môže byť odškodnené iba v tých zriedkavých členských štátoch, v ktorých existuje systém hromadnej žaloby.

4.2 Ústavy všetkých členských štátov a Dohovor o ochrane základných ľudských práv a slobôd potvrdzujú práva na spravodlivé súdne konanie. Toto právo zahŕňa predovšetkým právo na užitočný a účinný prístup k súdu.

4.3 Existujúce právne systémy vždy neumožňujú občanom konkrétne a účinne spochybníť určité praktiky, ktoré ich poškodzujú, a obrátiť sa s vecou na súd.

Viacere členské štáty riešili v priebehu niekoľkých desaťročí tento problém dvoma spôsobmi.

Najskôr priznali kolektívnemu záujmu spotrebiteľov právo ochrany prostredníctvom žalôb podaných buď správnomu orgánu alebo súdu. Ďalšie primerané riešenie predstavovalo tiež uznanie konania, v ktorom sa spojili individuálne žaloby. Takéto žaloby sú založené prevažne na hospodárnosti konania, pretože sa v ňom zhromaždia jednotlivé žaloby a zlúčia sa do jediného a jednotného konania.

⁽²⁸⁾ Bod 5.3. oznámenia Komisie KOM(2007) 99 v konečnom znení z 13. marca 2007. EHSV k tomuto dokumentu vydal stanovisko. Spravodajkyňou bola pani Darmanin.

⁽²⁹⁾ *Konferencia o kolektívnej žalobe: smerom ku európskej kolektívnej žalobe pre spotrebiteľov?* (9. – 10. novembra 2007), počas ktorej členka Komisie, pani Kroes, najmä uviedla, že spotrebiteľia nemajú iba práva, ale že tieto práva musia môcť účinne uplatňovať a ak je to nevyhnutné aj prostredníctvom súdu. Ďalej uviedla, že keďže spotrebiteľ môže podať iba individuálnu žalobu, žiaden spotrebiteľ takúto žalobu nepodá, a preto sú mechanizmy kolektívnej žaloby absolútne nevyhnutné. Iba takto budú môcť spotrebiteľia plne využívať jednotný trh. Členka Komisie, pani Kuneva, správne zdôraznila, že spotrebiteľia nebudú môcť plne využívať jednotný trh, ak sa nevytvoria účinné systémy, ktoré sa budú zaoberať ich žalobou a ktoré im poskytnú prostriedky na dosiahnutie primeranej náhrady škody. Ďalej uviedla, že kolektívne žaloby by mohli byť účinným nástrojom na posilnenie rámca prístupu k spravodlivosti, ktorý už bol pre spotrebiteľov vytvorený prostredníctvom alternatívnych riešení sporov a zavedenia konania v cezhraničných veciach s nízkou hodnotou sporu.

4.4 Vytvorenie európskej hromadnej žaloby by umožnilo prístup k spravodlivosti pre všetkých spotrebiteľov bez ohľadu na ich národnosť, finančné postavenie a rozsah utrpenej individuálnej ujmy. Ponúkla by tiež výhody obchodným subjektom z hľadiska hospodárnosti konania. Trovy takéhoto konania by boli nižšie ako trovy, ktoré by si vyžiadalo veľké množstvo individuálnych žalôb. Výhodou tohto konania by tiež bola právna istota, pretože v tom istom rozhodnutí by sa sústredilo riešenie pre nespočetné množstvo podobných žalôb ⁽³⁰⁾. Odstránila by napokon rozpory v právnych názoroch súdov európskych štátov, ktoré by museli rozhodovať o podobných sporoch.

System, spoločný pre všetky európske krajiny, by umožnil lepšiu ochranu spotrebiteľov a zároveň by posilnil dôveru obchodných subjektov, a teda by podporil obchod v rámci Európskej únie.

4.5 Takto definovaná žaloba by pozitívne ovplyvnila oblasť medzinárodného práva súkromného s ohľadom na ťažkosti pri interpretácii a uplatňovaní noriem riešenia zmluvných a mimozmluvných sporov (Rím I a Rím II). Rovnako by umožnila presne definovať pravidlá súdnej právomoci, uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (nariadenie 44/2001) ⁽³¹⁾.

4.6 Zvýšené uplatňovanie opravných opatrení by takto posilnilo spotrebiteľské právo, čím by sa spotrebiteľom umožnila spravodlivá náhrada škody a účinná ochrana „slabšej strany“, čo je základnou zásadou práva Spoločenstva. Týkalo by sa to predovšetkým nedávnej smernice o nekalých obchodných praktikách. Tieto praktiky sú často nekalé súčasne vo viacerých členských štátoch, poškodzujú mnohých spotrebiteľov, pričom títo nemôžu spoločne žiadať náhradu. Spoločná žaloba je nevyhnutným procedurálnym doplnením pri účinnom uplatňovaní tejto smernice.

Uznanie hromadnej žaloby v oblastiach, ktoré pokrývajú všetky doteraz známe smernice v oblasti ochrany spotrebiteľov transponované členskými štátmi, by tak zvýšilo účinnosť týchto smerníc.

Bolo by potrebné, aby sa tieto ustanovenia uplatňovali tiež v prospech malých a stredných podnikov, ktoré sa nachádzajú v podobnej situácii.

4.7 Uplatňovanie kolektívneho súdneho konania na úrovni Spoločenstva ako posledného prostriedku nápravy v úsilí o riešenie sporov by samozrejme nijako nezasahovalo do systému mimosúdneho riešenia spotrebiteľských sporov, ktoré získali bezvýhradný súhlas EHSV a ktorých potenciál sa musí ešte hlbšie preskúmať a rozvinúť.

5. Terminológia

5.1 Pre správne vymedzenie predmetu návrhu sa treba dohodnúť na type danej súdnej žaloby.

Syntéza systémov prijatých v členských štátoch ukazuje, že označenie a obsah rôznych typov žalôb sa veľmi líši. Je teda nevyhnutné rozlišovať medzi zastupujúcimi žalobami, žalobami v kolektívnom záujme a hromadnými žalobami.

⁽³⁰⁾ Ako správne pripomenul Patrick von Braunmuhl počas seminára *Leuven Brainstorming Event on Collective Redress*, ktorý usporiadala Európska komisia 29. júna 2007, hromadné žaloby by mohli znížiť počet individuálnych prípadov vyplývajúcich zo špecifickej udalosti. Najmä v systéme *opt-out* môže podnik v jedinom konaní urovňať veľké množstvo žiadostí spotrebiteľov. Môže rokovať s malou skupinou zástupcov všetkých zainteresovaných spotrebiteľov a sústrediť prostriedky na jedinú vec ako tieto prostriedky rozptýliť medzi viaceré. Dokonca i v prípade, keď je dobrovoľné vyriešenie sporu nemožné a ak musí rozhodnúť súd, je právna istota lepšie garantovaná, ak rozhodnutie pokrýva všetky prípady spojené s rovnakou udalosťou alebo rovnakým porušením.

⁽³¹⁾ Tento bod bol podrobne rozpracovaný na seminári *Rím I a Rím II*, ktorý 12. a 13. novembra 2007 zorganizovalo portugalské predsedníctvo spolu s nemeckým a slovínskym predsedníctvom a Akadémiou európskeho práva v Lisabone.

5.2 Zastupujúcu žalobu môžu podávať iba združenia spotrebiteľov alebo správne subjekty (napr. verejný ochranca práv) s cieľom dosiahnuť ukončenie konania, ktoré je v rozpore s právami spotrebiteľov a v niektorých krajinách dokonca s cieľom zrušiť nekalé alebo zakázané ustanovenia v spotrebiteľských zmluvách.

5.3 Žaloba v kolektívnom záujme poskytuje združeniam spotrebiteľov možnosť podať alebo nepodať žalobu na súd v prípade, keď je poškodený kolektívny, všeobecný záujem spotrebiteľov buď porušením konkrétneho ustanovenia hmotného práva alebo všeobecnej normy konania. Kolektívny záujem nie je súčtom individuálnych záujmov spotrebiteľov a približuje sa všeobecnému záujmu.

5.4 Hromadná žaloba je súdna žaloba, ktorá umožňuje veľkému počtu osôb dosiahnuť uznanie svojich práv a získať náhradu škody. Z technického hľadiska teda predstavuje kolektívne procesné uplatnenie individuálnych práv.

5.5 Hromadná žaloba nie je určená iba pre oblasť ochrany spotrebiteľov a hospodárskej súťaže.

V tomto stanovisku sa však vzťahuje iba na hmotné oblasti, tak ako ich uznáva právo Spoločenstva.

5.6 Pre toto stanovisko sa teda navrhuje používať pojem „hromadná žaloba“⁽³²⁾.

6. Právny základ

6.1 Právny základ politiky ochrany spotrebiteľov je obsiahnutý v hlave XIV Zmluvy s názvom „Ochrana spotrebiteľa“.

Je zjavné, že článok 153 predstavuje významný podnet k úvahe.

6.2 Totiž hoci sa spotrebiteľské právo rozvíjalo hlavne na základe, ktorý tvorí článok 95 Zmluvy, politika ochrany spotrebiteľa v tejto podobe zjavne predstavuje opatrenie určené na podporu hospodárskych záujmov spotrebiteľov.

6.3 Je nesporné, že hromadná žaloba zabezpečí vysokú úroveň ochrany a umožní združeniam spotrebiteľov organizovať sa s cieľom chrániť záujmy spotrebiteľov, teda v záujme zabezpečenia spravodlivej náhrady škody v prípade porušenia práv, ktoré im priznáva celé právo Spoločenstva vrátane práva hospodárskej súťaže.

6.4 Hromadná žaloba na úrovni Spoločenstva tiež prispeje k lepšiemu fungovaniu vnútorného trhu v prospech spotrebiteľov, čo je cieľom preskúmania vnútorného trhu. Spotrebiteľia budú mať väčšiu dôveru pri rozvíjaní cezhraničného obchodu⁽³³⁾.

⁽³²⁾ Podrobnú komparatívnu analýzu rôznej terminológie, ktorá sa používa vo viacerých členských štátoch a jej význam v každom jazyku, obsahuje článok autorov Louis Degosa a Geoffrey V. Morsona s názvom *Class system* uverejnený v novembri 2006 v časopise *Los Angeles Lawyer Magazine* na strane 33 a nasledujúcich. V Írsku sa používa výraz „multi-party litigation“ (MPL). V Anglicku sa používajú výrazy „group litigation order“ (GLO) alebo jednoducho „group action“. V Nemecku výraz „Gruppenklage“, vo Švédsku „Grupptalan“ alebo „collective lawsuit“, v Portugalsku „popular lawsuit“ a v Maďarsku „combined lawsuit“.

⁽³³⁾ Pozri Oznámenie Komisie – Jednotný trh pre Európu 21. storočia (KOM(2007) 724 v konečnom znení, 20. novembra 2007).

6.5 Možno tiež argumentovať tým, že vzhľadom na to, že by išlo o čisto súdny nástroj, mohli by byť ako vhodný právny základ použité články 65 a 67. Totiž práve na tomto právnom základe Komisia od roku 1996 navrhla a Európska rada a Európsky parlament schválili rad právnych nástrojov v oblasti občianskeho procesného práva na úrovni Spoločenstva ⁽³⁴⁾.

O tomto riešení by sa mohlo uvažovať, pokiaľ by sa hromadná žaloba mohla použiť tak na cezhraničné spory, ako i na vnútroštátne spory v oblastiach iných ako je spotrebiteľské právo.

6.6 V každom prípade bude musieť hromadná žaloba rešpektovať zásady subsidiarity a proporcionality a nebude môcť presiahnuť potrebnú mieru na zabezpečenie cieľov Zmluvy v prípade, že tieto ciele nebudú môcť dostatočne dosiahnuť členské štáty, a teda bude ich možné lepšie uskutočniť na úrovni Spoločenstva.

6.7 Musí tiež dodržiavať zásady a mechanizmy uvedené v odporúčaní Rady ministrov OECD (Rec. C (2007) 74 z 12. júla 2007, ktoré sú spoločné pre všetky členské štáty napriek rôznorodosti ich právneho prostredia.

⁽³⁴⁾ Ako príklad uvádzame:

- Zelená kniha o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti a riešeniu spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu (KOM(93) 576 v konečnom znení).
- Odporúčanie Komisie z 12. mája 1995 o platobných lehotách v obchodných transakciách, Ú. v. ES L 127, 10.6.1995 a súvisiace oznámenie Komisie Ú. v. ES C 144, 10.6.1995.
- Oznámenie Komisie o akčnom pláne týkajúcom sa prístupu spotrebiteľa k spravodlivosti a riešeniu spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu zo 14. februára 1996 (KOM(96) 13 v konečnom znení).
- Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu na tému zvýšenej účinnosti v získaní a vo výkone rozhodnutí v Európskej únii (KOM(97) 609 v konečnom znení, Ú. v. ES C 33, 31.1.1998).
- Smernica 98/27/ES Európskeho parlamentu a Rady z 19. mája 1998 o súdnych príkazoch na ochranu spotrebiteľských záujmov, Ú. v. ES L 166, 11.6.1998.
- Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (Ú. v. ES L 160, 30.6.2000). Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Ravoet (CES 79/2001 z 26. januára 2000, Ú. v. ES C 75, 15.3.2000).
- Nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností k spoločným deťom manželov, tamže. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Braghin (CES 940/1999 z 20. októbra 1999, Ú. v. ES C 368, 20.12.1999).
- Nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch, tamže. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Hernández Bataller (CES 947/1999 z 21. októbra 1999, Ú. v. ES C 368, 20.12.1999).
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/35/ES z 29. júna 2000 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách, Ú. v. ES L 200, 8.8.2000.
- Program opatrení určených na uplatnenie princípu vzájomného uznávania rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES C 12, 15.5.2001).
- Rozhodnutie Rady z 28. mája 2001 zriaďujúce Európsku súdnu sieť v občianskych a obchodných záležitostiach, Ú. v. ES L 174, 27.6.2001. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Rétureau (CES 227/2001 z 28. februára 2001, Ú. v. ES C 139, 11.5.2001).
- Nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. ES L 174, 27.6.2001. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Hernández Bataller (CES 228/2001 z 28. februára 2001, Ú. v. ES C 139, 11.5.2001).
- Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Brusel I), Ú. v. ES L 12, 16.1.2001. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Malosse (CES 233/2000 z 1. marca 2000, Ú. v. ES C 117, 26.4.2000).
- Zelená kniha o alternatívnych spôsoboch riešenia súdnych sporov v občianskych a obchodných veciach (KOM (2002) 196 v konečnom znení, 19. 4. 2002).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky, Ú. v. EÚ L 143 z 30.4.2004. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán G. Ravoet (CESE 1348/2002 z 11. decembra 2002, Ú. v. EÚ C 85, 8.4.2003).
- Návrh nariadenia, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (KOM(2005) 87 v konečnom znení, 15. 3. 2005). Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Pegado Liz (CESE 243/2006 zo 14. februára 2006).
- Zelená kniha o zlepšení účinnosti výkonu rozsudkov v Európskej únii – Zablockovanie bankových účtov (KOM (2006) 618 v konečnom znení). Stanovisko EHSV k návrhu nariadenia vypracoval pán Pegado Liz (CESE 1237/2005 z 26. septembra 2007).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006 (Ú. v. EÚ L 399, 30.12.2006), ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze (KOM(2004) 173 v konečnom znení, 19. 3. 2004). Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Pegado Liz (CESE 133/2005 z 22. februára 2005).

7. Parametre hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva

7.1 Hromadná žaloba nesmie mať túto podobu

7.1.1 Hromadná žaloba nesmie byť zastupujúcou žalobou

7.1.1.1 Zastupujúcu žalobu môžu podávať iba niektoré osobitne splnomocnené subjekty (združenia spotrebiteľov, verejný ochranca práv). Spotrebiteľia všeobecne nemôžu získať náhradu škody spôsobenej jednotlivcom.

7.1.1.2 Hlavným cieľom tohto postupu je ukončenie konania, ktoré je v rozpore s právami spotrebiteľov, prípadne v niektorých krajinách zrušenie nekalých alebo nezákonných ustanovení v spotrebiteľských zmluvách, keď súd nemôže uložiť žiadnu náhradu škody.

7.1.1.3 Niektoré krajiny upravili tieto mechanizmy tak, aby umožňovali odškodnenie spotrebiteľov. Táto náhrada však nie je vyplatená jednotlivým spotrebiteľom, ale ponechávajú si ju zastupujúce subjekty alebo je vyplatená štátu na sociálne účely.

7.1.1.4 Tento mechanizmus teda v praxi nezodpovedá skutočnej hromadnej žalobe, v ktorej sú všetci spotrebiteľia odškodnení v jednom súdnom konaní.

7.1.2 Hromadná žaloba nesmie byť americkou *class action*

7.1.2.1 Zavedenie európskej hromadnej žaloby nesmie vyústiť do vytvorenia americkej *class action* v Európe. Sústava súdov Spojených štátov amerických je veľmi odlišná od sústavy súdov členských štátoch. Slabé miesta *class action*, ktoré sa uvádzajú ako zdroj nežiaducich odchýlok, sú tejto súdnej sústave vlastné a v Európe by k nim nemohlo dôjsť.

7.1.2.2 Súdne rozhodnutia v Spojených štátoch amerických vynáša porota z ľudu a volení sudcovia. Toto zvláštne zloženie, ktoré sa odlišuje od väčšiny členských štátov (s profesionálnymi sudcami), veľmi často vedie k tomu, že niektoré súdy pripúšťajú vymyslené žaloby a vydávajú rozhodnutia, ktoré sú príliš v prospech žalobcu, čo vedie spotrebiteľov k podávaniu žalôb na určité súdy, radšej ako na súdy, o ktorých sa vie, že zaujímajú menej priaznivý postoj (*forum shopping*).

7.1.2.3 Európska hromadná žaloba by naopak chránila pred *forum shopping*, pretože by sa vytvoril jediný typ súdneho konania v každom členskom štáte, ktorý by znamenal, že priebeh konania a rozhodnutie súdu by boli rovnakej povahy bez ohľadu na súd alebo štát, ktorý by si žalobca vybral.

7.1.2.4 Kompenzačnú náhradu škody môže v Spojených štátoch dopĺňať represívna náhrada škody. Tieto náhrady, ktoré stanovuje porota a volení sudcovia, často dosahujú astronomické sumy. Vo väčšine európskych štátov represívne náhrady škôd neexistujú.

7.1.2.5 Advokáti sú odmeňovaní na základe všeobecného systému *contingency fees*. Ide o určitý druh *pactum de quota litis*, kedy advokáti, ktorí môžu byť sami žalobcami, sa pripoja k výsledku žaloby. Vo väčšine členských krajín EÚ tento systém zakazuje buď zákon alebo etické kódexy advokátov.

7.2 Základná voľba: *opted-in* alebo *opted-out*

Štúdiá o konaniach vo veci hromadnej žaloby prijatých v členských štátoch umožňuje ich klasifikáciu z hľadiska hlavného mechanizmu, ktorým sa začne konanie o žalobe a z hľadiska účasti spotrebiteľa na konaní. V prípade, že spotrebiteľ musí dobrovoľne prejavíť vôľu stať sa účastníkom konania, hovoríme o mechanizme *opt-in*. V prípade, že začatie konania automaticky znamená účasť tohto spotrebiteľa na konaní bez toho, aby musel prejavíť vôľu, hovoríme o mechanizme *opted-out*. V tomto prípade má však spotrebiteľ vždy možnosť vystúpiť z konania. Vypracovanie európskej hromadnej žaloby teda nutne zahŕňa voľbu mechanizmu, ktorý bude základom takejto žaloby.

7.2.1 *Opted-in* a pilotná vec

7.2.1.1 Podľa systému nazývaného *opted-in* musí osoba prejsť vôľu stať sa účastníkom konania. Zainteresované osoby sa teda musia prejaviť a výslovne pripojiť k žalobe pred vynesením rozhodnutia.

Súčasne s mechanizmom *opted-in* sa tiež vyvinuli mechanizmy nazývané pilotné veci (*test cases*) alebo opierajúce sa o prvý deklaratívny rozsudok. Tieto konania sa podobajú skupinovým žalobám založeným na *opted-in*, pretože i tu musia zainteresované osoby vyjadriť vôľu stať sa účastníkmi konania a podať individuálne žaloby. Zvláštnosťou tohto mechanizmu je však skutočnosť, že sudca si vyberie jednu z individuálnych žalôb a rozhodne iba o tejto veci. Vynesené rozhodnutie v rámci konania v pilotnej veci platí pre všetky ostatné individuálne žaloby, ktoré súd zaregistroval.

7.2.1.2 Výhody tohto mechanizmu

7.2.1.2.1 Každý člen skupiny musí vyjadriť vôľu stať sa účastníkom konania a to spravidla zápisom do registra. Ide tu teda o výslovné vyjadrenie vôle, ktoré zodpovedá zásade slobodne sa obrátiť na súd. Žalobca koná v mene zainteresovaných osôb iba po získaní ich formálneho súhlasu.

7.2.1.2.2 Mechanizmus *opted-in* umožňuje určiť *ex ante* očakávaný rozsah náhrady škody. Pre žalovanú stranu, proti ktorej smeruje žiadosť o náhradu škody, je to dôležité nielen zo všeobecného hľadiska, ale aj kvôli možnosti uzatvoriť poistenie, ktoré by mohlo pokryť určitú časť predpokladanej náhrady škody. Na oprávnené žiadosti o náhradu škody by takto boli vyhradené dostatočné finančné prostriedky.

7.2.1.2.3 V konaní v pilotnej veci sa predkladá sudcovi na preskúmanie jediný individuálny spis. Pre sudcu to znamená úsporu času a väčšiu efektívnosť, pretože môže rozhodnúť o zodpovednosti obchodného subjektu na základe jedinej veci.

7.2.1.3 Nevýhody tohto mechanizmu

7.2.1.3.1 Tieto mechanizmy sa ťažko riadia a sú nákladné vzhľadom na to, že zainteresované osoby musia prejsť vôľu stať sa účastníkmi konania a musia vypracovať individuálnu žalobu. Vedenie individuálnych spisov sa pri veľkom počte zainteresovaných osôb stáva zložitou záležitosťou.

7.2.1.3.2 Spôsobuje to veľké prieťahy v konaní, pretože súd musí organizovať a spracovať každý individuálny spis. V prípade obrovského počtu sporov, z ktorých vychádza väčšina hromadných žalôb, je škoda spôsobená jednotlivcom relatívne homogénna a často si nevyžaduje individuálne preskúmanie.

7.2.1.3.3 V pilotnej veci sudca nie vždy určí výšku náhrady škody a niekedy postúpi vec na individuálne konanie. Spôsobuje to problémy vo vedení konania a predlžovanie dĺžky konania.

7.2.1.3.4 Štúdiá o hromadných žalobách v rámci mechanizmu *opted-in* alebo o pilotnej veci uplatňovaných v krajinách disponujúcich týmto mechanizmom ukazuje, že veľká časť spotrebiteľov nepodáva na súd žalobu z dôvodu nedostatku vhodných informácií o existencii takejto konania. Veľká časť zainteresovaných osôb sa tiež odmieta obrátiť na súd, pretože im v tom bránia materiálne, finančné a psychologické prekážky, ktoré súdne konanie sprevádzajú (požiadavky na čas, peniaze a obrovská zložitosť).

7.2.1.3.5 Počet osôb, ktoré skutočne konajú, sa teda výrazne líši od počtu potenciálne zainteresovaných osôb. Náhrada škody spotrebiteľom preto nie je úplná. Prípadný zisk, ktorý nezákonnou praktikou nadobudol obchodný subjekt, môže teda z väčšej časti ostať v jeho rukách. Odradzujúci účinok konania nie je dosiahnutý.

7.2.1.3.6 Tieto mechanizmy predstavujú tiež problém z hľadiska relatívneho účinku *res iudicata*. Dosiahnuté rozhodnutie v rámci konania o hromadnej žalobe je platné iba pre osoby, ktoré sa k žalobe pripojili. Spotrebiteľia, ktorí nevyjadrili vôľu zúčastniť sa na konaní, budú môcť podať na súd individuálne žaloby, ktoré môžu vyústiť do rozhodnutí v rozpore s rozhodnutím vyneseným v rámci hromadnej žaloby.

7.2.2 Opted-out

7.2.2.1 Tradičná hromadná žaloba je založená na systéme *opted-out*, ktorý do žaloby štandardne začlení všetky obeť určitého správania s výnimkou osôb, ktoré výslovne vyjadrili vôľu nezúčastniť sa na konaní.

Niektoré európske štáty sa inšpirovali týmto mechanizmom a vypracovali svoje vlastné postupy v prípade hromadných žalôb.

7.2.2.2 Výhody tohto mechanizmu

7.2.2.2.1 Analýza vnútroštátnych systémov založených na systéme *opted-out* dokazuje, že takéto konanie sa jednoduchšie vedie a je účinnejšie v porovnaní s inými mechanizmami, ktoré prijali niektoré členské štáty.

7.2.2.2.2 Zainteresovaným osobám zaručuje skutočný prístup k spravodlivosti, a tým aj dokonca spravodlivú a účinnú náhradu škody pre všetkých spotrebiteľov, ktorí boli poškodení v dôsledku určitých praktík.

7.2.2.2.3 Toto konanie zabraňuje administratívnym ťažkostiam tak na strane žalobcu, ako i súdu (členovia skupiny sa totiž prihlásia až po skončení konania a nie pred jeho začiatkom).

7.2.2.2.4 Okrem toho má na stranu zodpovednú za spôsobenú škodu skutočný odradzujúci účinok, pretože táto strana je nútená odškodniť všetky osoby, ktoré utrpeli určitou obchodnou praktikou, a prípadne je nútená vrátiť nezákonný zisk plynúci z tejto obchodnej praktiky.

7.2.2.2.5 Treba tiež zobrať do úvahy výhody, ktoré ponúka tento typ konania obchodným subjektom. Hromadná žaloba umožňuje úsporu ľudských a finančných zdrojov a vyššiu efektívnosť pri obhajobe obchodného subjektu. Namiesto toho, aby obchodný subjekt musel súčasne viesť veľké množstvo podobných sporov na veľkom množstve rôznych súdov, si pripravuje prostriedky obhajoby iba pred jediným súdom.

7.2.2.3 Nevýhody tohto mechanizmu

7.2.2.3.1 Tento mechanizmus by mohol byť považovaný za mechanizmus v rozpore s ústavnými zásadami niektorých krajín a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, najmä so zásadou slobodne sa obrátiť na súd, pretože jednotlivci sa automaticky, bez výslovného vyjadrenia ich súhlasu so žalobou, stávajú súčasťou skupiny. Ak zainteresované osoby nepožiadajú o vylúčenie, mohli by byť viazané vneseným rozhodnutím.

Je však celkom možné zachovať túto individuálnu slobodu a to tak, že sa zainteresovaným osobám zašle osobná informácia, čo umožní predpokladať, že osoby, ktoré po prijatí informácie nepožiadali o vylúčenie, dali tichý súhlas s účasťou na konaní. Ďalšou možnosťou je poskytnúť členom skupiny právo vystúpiť z konania v ktoromkoľvek štádiu a dokonca aj po vynesení rozhodnutia a v prípade, že je rozhodnutie v ich neprospech, umožniť im podať individuálnu žalobu.

7.2.2.3.2 Zachovali by sa taktiež práva na obhajobu ako zásada kontradiktórnosti konania a zásada rovnosti zbraní: obchodný subjekt musí mať možnosť použiť individuálne prostriedky obhajoby voči jednej z obetí, ktorá je členom skupiny. Táto zásada je spojená so zásadou spravodlivého súdneho konania v článku 6 dohovoru. V rámci systému *opted-out* asi totiž všetky zainteresované osoby nebudú menovite určené alebo nebudú obchodnému subjektu známe. Obchodný subjekt teda nebude môcť uplatniť individuálne prostriedky obhajoby.

Avšak v rámci hromadnej žaloby sú individuálne situácie nutne rovnaké a sudca je garantom, že tomu tak je. Príčinami spotrebiteľských sporov a sporov v oblasti hospodárskej súťaže sú hlavne zmluvy, a teda situácie zainteresovaných osôb sú takmer totožné. Dôvod žaloby (*causa petendi*) je jediný a rovnaký. Ťažko si preto predstaviť, že by obchodný subjekt mohol voči jednému spotrebiteľovi použiť špecifický prostriedok obhajoby.

Sudca môže v každom štádiu konania zamietnuť žalobu, ak konštatuje veľké rozdiely v skutkovom alebo právnom stave.

Napokon pri stanovovaní výšky náhrady škody môže sudca vytvoriť podskupiny, aby určil predovšetkým výšku náhrady škody v závislosti od individuálnych situácií, a teda v závislosti od prípadného zmiernenia zodpovednosti.

7.2.3 *Opted-out a opted-in* podľa druhu sporu

7.2.3.1 Systém, ktorý si nedávno zvolili v Dánsku a Nórsku, kombinuje systém *opted-in* a *opted-out*. Ak ide o veci s nízkou hodnotou sporu, o podobné žaloby alebo ak je ťažké viesť konanie podľa systému *opted-in*, sudca si môže zvoliť systém *opted-out*. V spotrebiteľskej oblasti existuje mnoho sporov, v ktorých spotrebiteľia nemajú možnosť využiť účinné individuálne opravné prostriedky z dôvodu značného počtu zainteresovaných jednotlivcov a nízkych súm, o ktoré v spore ide. Konanie založené na *opted-out* umožňuje zohľadniť všetky zainteresované osoby a dosiahnuť sankciu zodpovedajúcu prípadnému nezákonnému zisku. V prípade sporov, v ktorých je škoda spôsobená jednotlivcom vysoká, sa zvolí systém *opted-in*, z ktorého vyplýva, že každý spotrebiteľ musí prejaviť vôľu stať sa účastníkom konania.

7.2.3.2 Výhody tohto mechanizmu

V hromadných sporoch je vedenie konania uľahčené. Účinná publicita pomáha dosiahnuť cieľ, ktorým je získanie nápravy. Odradzujúci účinok je rovnako splnený.

Účinná náhrada škody a odradzujúci účinok kompenzujú možné porušenia ústavných zásad a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

7.2.3.3 Nevýhody tohto mechanizmu

Treba najskôr poukázať na ťažkosti spojené s určením hranice medzi dvoma mechanizmami *opted-in* a *opted-out*. Obe dve uvedené krajiny prijali tieto mechanizmy iba nedávno, a preto zatiaľ nie je známy konkrétny prípad. V príslušných právnych predpisoch sa uvádza, že ide len o hromadné spory týkajúce sa malých súm a pri ktorých nemožno očakávať individuálne konanie.

Problém nejasne stanovenej hranice by mohol vyvolať veľmi dlhé diskusie v priebehu konania a byť príčinou odvolaní, ktoré predĺžia dĺžku konania.

7.3 Úloha sudcu

7.3.1 Pri takomto konkrétnom type konania s veľkým počtom žalobcov má otázka právomocí udelených sudcovi zásadný význam.

7.3.2 Vo väčšine systémov *opted-out* totiž sudca v prvom štádiu konania skúma prijateľnosť žaloby. V pilotných veciach tomu zodpovedá preskúmanie individuálneho spisu.

7.3.2.1 Štádium skúmania prijateľnosti veci umožňuje vylúčiť hneď na začiatku konania všetky žaloby, ktoré sú zjavne neopodstatnené alebo vymyslenej povahy a ktoré by nezákonným spôsobom mohli poškodiť povesť žalovanej strany, ak by došlo k prípadom zneužívania súdneho konania alebo nevhodným konaniam.

7.3.2.2 Garantom riadneho priebehu štádia skúmania prijateľnosti je sudca. Je na ňom, aby overil splnenie zákonom stanovených podmienok pre podanie hromadnej žaloby.

7.3.2.3 Ide najmä o tieto podmienky:

- samotná existencia sporu (spor žalobcu nesmie byť premlčaný),
- zloženie skupiny nesmie znemožňovať spoločné konanie alebo konanie zahŕňajúce mandát,
- právne alebo skutkové otázky musia byť spoločné pre členov skupiny (rovnaký dôvod žaloby, tzv. *causa petendi*),
- žaloba smerujúca proti obchodnému subjektu musí byť koherentná s namietanými skutočnosťami (žalobca má na prvý pohľad oprávnený nárok, podmienka *fumus boni iuris*),
- žalobca je schopný primeraným spôsobom zastupovať a ochraňovať záujmy členov skupiny.

7.3.3 V ďalšom štádiu je rovnako dôležité, aby mohol sudca potvrdiť alebo zamietnuť prípadný návrh transakcie, ak usúdi, že nie je v záujme členov skupiny. Na tento účel musí mať väčšie právomoci ako len právomoc schvaľovať transakcie, ktorú mu v súdnictve väčšina členských štátov zvyčajne udeľuje zákon.

7.3.4 Vzhľadom na zvláštnosť povahy takéhoto konania je tiež nevyhnutné stanoviť vhodné podmienky predkladania dôkazov. Sudca musí mať možnosť použiť právomoc vydať súdny príkaz pre žalovanú stranu alebo tretiu osobu, aby získal dokumenty alebo musí mať tiež možnosť nariadiť opatrenia súvisiace s vyšetrovaním na účely získania nových dôkazov. Právne predpisy týkajúce sa zavedenia hromadnej žaloby musia výslovne ustanovovať, že sudca nemôže odmietnuť takto konať, pokiaľ o to požiada žalobca.

7.3.5 V záujme toho, aby mohli sudcovia čo najlepšie vykonávať tieto právomoci, je nevyhnutné prijať ustanovenia o tom, že iba niektoré, menovite určené súdy, budú príslušné zaoberať sa hromadnými žalobami. Bolo by teda potrebné prispôsobiť súdne štruktúry v členských štátoch a zabezpečiť špeciálne vzdelávanie pre sudcov týchto súdov.

7.4 Účinná náhrada škody

7.4.1 Hromadná žaloba musí umožniť poškodenému žiadať o náhradu materiálnej ujmy (finančná), telesnej ujmy, ako i o náhradu ujmy vzniknutej v dôsledku bolesti a utrpenia (*pretium doloris*) a inej nemajetkovej ujmy. Cieľom žaloby je súčasne odškodniť spotrebiteľov a odradiť od ďalšieho nezákonného konania, a preto je nutné prijať ustanovenia o možnosti náhrady všetkých foriem ujmy. Rovnako treba poskytnúť súdom jednoduché, finančne málo náročné a transparentné metódy hodnotenia tak, aby sa neupustilo od zásady náhrady škody.

7.4.2 Osoby podávajúce hromadnú žalobu musia mať taktiež možnosť získať od súdu viaceré formy náhrady škody. Okrem povinnosti zdržať sa nezákonného konania alebo zrušiť platnosť aktu, musí byť umožnená priama alebo nepriama náhrada škody. Náhradu škody musia tiež sprevádzať iné opatrenia nápravy ako napr. uverejnenie súdnych rozhodnutí, verejné oznámenia atď.

7.4.3 Priame a individuálne odškodnenie nesmie byť jedinou možnou formou odškodnenia, pretože za určitých okolností by takéto odškodnenie bolo ťažko realizovateľné alebo dokonca nemožné, napr. vzhľadom na to, že členov skupiny by v rámci mechanizmu *opted-out* nebolo možné určiť z dôvodu ich veľkého počtu alebo z dôvodu ich príliš nízkej výšky individuálnej ujmy. Zásadnou by mala byť požiadavka, aby boli osoby vždy odškodnené, hoci i nepriamou formou a aby sa dosiahol odradzujúci účinok.

7.4.3.1 Mali by sa vypracovať vhodné mechanizmy pre prípady, keď súd môže vypočítať výšku individuálneho odškodnenia pre osoby skupiny, ktoré boli identifikované alebo ich bude možné identifikovať (*opted-in*, pilotná vec alebo dokonca *opted-out* ak napríklad obchodný subjekt poskytol zoznam zainteresovaných klientov), ale tiež pre prípady, keď sa takéto individuálne rozdelenie ukáže príliš nákladné s ohľadom na nízku výšku individuálnej ujmy.

7.4.3.2 Podobne, ak nie sú rozdelené všetky čiastky, treba uprednostniť nepriame opatrenie nápravy s celkovou sumou, ktorá tvorí zostatok. Vo svojom rozhodnutí by mal sudca uviesť podrobnosti o žalobe financovanej zostatkom a určiť spôsob kontroly jeho realizácie, ktorá môže byť delegovaná na tretiu osobu.

7.4.3.3 V prípade, že je dokonca takéto nepriame opatrenie nápravy nemožné, musí sa celý zostatok stanovený súdom vyplatiť fondu na podporu hromadných žalôb, aby sa mohli financovať nové konania.

7.4.3.4 Ak sudca nemôže vypočítať výšku individuálnej náhrady škody v prípadoch, keď nie je možné určiť všetkých členov skupiny (výlučne mechanizmus *opted-out*), musí mať možnosť stanoviť hodnotiacu tabuľku pre rôzne kategórie ujmy. Zodpovednosť za rozdelenie týchto súm sa môže preniesť na tajomníka súdu, ale tiež na advokáta zastupujúceho skupinu alebo na tretiu stranu (poisťovňa, účtovník atď.). Tento postup umožní odbremeniť súd od zložitého a dlhého štádia analýzy individuálnych návrhov.

7.4.3.5 Sudca v tomto druhom prípade musí mať možnosť rozhodnúť o individuálnom odškodnení členov skupiny, ktorí sa prihlásili po uverejnení informácií o rozsudku a zostatok sa musí použiť na činnosti, ktoré nepriamo nahrádzajú škodu spôsobenú skupine.

7.4.3.6 Ak nie je možné žiadne nepriame opatrenie, zostatok sa vyplatí podpornému fondu.

7.5 Opravné prostriedky

7.5.1 Hromadná žaloba musí obom stranám uznať právo na opravný prostriedok.

7.5.2 Vzhľadom na význam, aký má na jednej strane potreba rýchleho odškodnenia obetí a na druhej strane istota, aby sa práva oboch strán spravodlivo zväzili, je potrebné zosúladiť právo každej zo strán podať odvolanie proti rozhodnutiu s uvedenými požiadavkami.

7.5.3 Zdá sa byť preto dôležité, aby uznanie tohto práva zaviazovalo členské štáty, aby zaviedli zrýchlené odvolacie konanie s cieľom vyhnúť sa prietahom v konaní.

7.5.4 Okrem toho istota, že odškodnenie, ktoré bolo zodpovednej strane nariadené, bolo riadne zaznamenané v jej účtovníctve, tiež predstavuje v prípade odvolania záruku pre členov skupiny.

7.6 Financovanie systému

7.6.1 Systém hromadnej žaloby musí byť v konečnom dôsledku samofinancovaný.

7.6.2 Vzhľadom na to, že nie je žiadateľné a dokonca možné zaviesť všeobecný systém *contingency fees* podľa amerického modelu, ktorý je v rozpore s európskou právnou tradíciou, je nevyhnutné vytvoriť spôsob financovania umožňujúci žalobcom, ktorí nemajú dostatočné finančné prostriedky na podanie hromadnej žaloby, získať zálohu na súdne trovy (odmena právnickému zástupcovi, odmena súdnemu znalcovi v rámci dokazovania schváleného sudcom atď.).

7.6.3 Jedným zo spôsobov ako financovať tento systém by bolo vytvorenie fondu na podporu kolektívnej nápravy, ktorého prostriedky by plynuli z nezákonných ziskov odsúdených podnikov, tak ako by ich v konaní definoval sudca, keďže osoby priamo poškodené a identifikované by sa ich nedomáhali⁽³⁵⁾.

7.6.4 Úlohou podporného fondu môže byť okrem tohto sústreďovať všetky informácie týkajúce sa prebiehajúcich hromadných žalôb a šíriť informácie týkajúce sa postupu, na základe ktorého sa treba prihlásiť, vylúčiť zo skupiny alebo získať odškodnenie.

7.7 Ďalšie procesné pravidlá

Z podrobnejšieho hľadiska sa bude musieť stanoviť mnoho procesných pravidiel, avšak uvádzame ich iba ako *pro memoria*.

Ide o:

- systém, na základe ktorého budú zainteresované strany úradne informované,
- trovy konania a právna pomoc,
- spolupráca medzi súdnymi a správnymi orgánmi členských štátov,
- lehoty na začatie konania a premlčacia lehota,
- používanie internetu (elektronická justícia).

8. Právny nástroj: nariadenie alebo smernica

8.1 Hromadná žaloba na úrovni Spoločenstva by sa mohla realizovať buď prostredníctvom smernice alebo nariadenia. Nedomnievame sa, že jednoduché odporúčanie by v 27 členských štátoch umožnilo vytvoriť účinné a jednotné podmienky nevyhnutné pre harmonizované prijatie takéhoto opatrenia.

⁽³⁵⁾ Dobrým príkladom je fond na podporu kolektívnej nápravy, ktorý existuje v Quebecu a ktorý zohráva kľúčovú úlohu v rozvoji kolektívnych odškodnení. Prostriedky fondu pozostávajú zo záloh vyplatených žalobcom, ktorí so svojou hromadnou žalobou uspeli, ako i zo zostatku odškodnení, ktoré si členovia skupiny nevyžiadali. Žalobca, ktorý podá návrh na začatie konania získa náhradu výdavkov vynaložených v súvislosti s podaním žaloby iba po predložení dokladov na podporu jeho tvrdení.

8.2 Ak sa však bude uvažovať o širšom rozsahu pôsobnosti, ktorý bude zahŕňať aj iné oblasti ako len spotrebiteľské právo a ak právnym základom budú články 65 a 67 Zmluvy, mohlo by sa uvažovať o prijatí nariadenia, tak ako to bolo v prípade nariadení týkajúcich sa platobnej neschopnosti, európskeho exekučného titulu, konania o európskom platobnom rozkaze, európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu alebo európskeho príkazu na zablokovanie bankových účtov.

8.3 Ak sa však rozhodne obmedziť rozsah pôsobnosti tohto opatrenia na práva spotrebiteľov, aspoň v prvej etape, najvhodnejším spôsobom implementácie tejto hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva sa zdá byť smernica, ktorá by nadväzovala na smernicu týkajúcu sa súdneho príkazu.

8.4 V členských štátoch naďalej existujú značné rozdiely v procesných pravidlách, a preto by sa základné zásady hromadnej žaloby mali stanoviť všeobecným spôsobom, pričom pri implementácii smernice by členské štáty rešpektovali vlastné obvyklé procesné zásady.

Nie je napríklad isté, či bude možná harmonizácia vzhľadom na to, že sudy príslušné vo veciach hromadnej žaloby by záviseli od pravidiel organizácie súdov v jednotlivých členských štátoch.

Podmienky podávania hromadných žalôb sa musia prispôbiť situácii v členskom štáte. Nariadenie by teda nebolo vhodným nástrojom.

8.5 Je tiež zrejmé, že smernica v tomto prípade musí umožniť úplnú harmonizáciu, aby si členské štáty nevytvorili systém, ktorý by vo väčšej miere obmedzoval podniky so sídlom na území jednotlivých členských štátov.

V Bruseli 14. februára 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho
výboru
Dimitris DIMITRIADIS

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté:

1. Bod 7.2.2.4

„Okrem toho má na stranu zodpovednú za spôsobenú škodu skutočný odradzujúci účinok, pretože táto strana je nútená odškodniť všetky osoby, ktoré utrpeli určitou obchodnou praktikou, a prípadne je nútená vrátiť nezákonný zisk plynúci z tejto obchodnej praktiky.“

Zdôvodnenie

Pozri zdôvodnenie k bodu 7.6.3.

Výsledok hlasovania

Za: 104 Proti: 114 Zdržali sa: 13

2. Bod 7.6.1

Zrušiť

„~~Systém hromadnej žaloby musí byť v konečnom dôsledku samofinancovaný.~~“

Zdôvodnenie

Prístup k spravodlivosti musia zabezpečiť orgány verejnej správy, nemôže byť podmienený úspechmi predchádzajúcich žalôb a spájaný s následnými procesmi (pozri tiež zdôvodnenie k bodu 7.6.3).

Výsledok hlasovania

Za: 107 Proti: 116 Zdržali sa: 10

3. Bod 7.6.3

Nahradiť

„Jedným zo spôsobov ako financovať tento systém by bolo vytvorenie fondu na podporu kolektívnej nápravy, ktorého prostriedky by plynuli z nezákonných ziskov odsúdených podnikov, tak ako by ich v konaní definoval súdea, keďže osoby priamo poškodené a identifikované by sa ich nedomáhali. Prístup k spravodlivosti musia zabezpečiť orgány verejnej správy, napríklad tak, že prostriedky získané z pokút za porušenie práv spotrebiteľov sa využijú na financovanie hromadných žalôb.“

Zdôvodnenie

Navrhované právne kroky majú dosiahnuť náhradu škôd, ktoré spotrebiteľ utrpel, s výnimkou represívnej náhrady škody. Tento postup prevzatý z praxe v USA spája nevhodne občianske záujmy a oblasť trestného práva. Skutočnosť, že spotrebiteľov bude treba odškodniť, je závažným odstrašujúcim prvkom a obetiam zaručuje náhradu utrpenej škody v plnom rozsahu.

Pokiaľ ide o otázku, či bol zisk dosiahnutý porušením zákona alebo podvodom, je rozhodujúca len pre sankcie uložené verejnými orgánmi. Prostriedky získané z pokút sa môžu využiť na uľahčenie prístupu ku kolektívnym opravným prostriedkom. Zodpovednosť za prístup k spravodlivosti nesú totiž orgány verejnej moci, ktoré podliehajú demokratickej kontrole, a nie osobám a organizáciám súkromného práva.

Keďže príslušné odškodné už bolo vyplatené poškodeným spotrebiteľom, nezdá sa byť vhodné vytvárať umelé prepojenie medzi prebytkami z jednej žaloby a prípadnými ďalšími prípadmi, a to najmä vtedy, ak cieľom nie je dosiahnutie primeraného odškodnenia spotrebiteľov, ktorí boli poškodení v príslušnom prípade.

Výsledok hlasovania

Za: 104 Proti: 106 Zdržali sa: 18

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Stratégia spotrebiteľskej politiky EÚ 2007 – 2013. Posilniť postavenie spotrebiteľov, zlepšiť ich spokojnosť, účinne ich chrániť“

KOM(2007) 99 v konečnom znení

(2008/C 162/02)

Európska komisia sa 13. marca 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Stratégia spotrebiteľskej politiky EÚ 2007 – 2013. Posilniť postavenie spotrebiteľov, zlepšiť ich spokojnosť, účinne ich chrániť“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajkyňou bola pani Darmanin.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) prijal 148 hlasmi za, pričom 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV kladne prijal túto stratégiu na obdobie rokov 2007-2013 a nazdáva sa, že ide o sľubný krok vpred v oblasti stratégie spotrebiteľskej politiky. EHSV uznáva, že plán, ku ktorému sa Komisia zaviazala, je ambiciózný, i keď miestami nejasný, a predpokladá, že ciele sa dosiahnu v rámci stanoveného časového rámca.

1.1.1 EHSV sa však nazdáva, že priemerná výška rozpočtu v hodnote 22,7 miliónov eur ročne pre stratégiu spotrebiteľskej politiky je nanešťastie príliš nízka na realizáciu činností načrtnutých v tejto stratégii. Existuje očividný nesúlad medzi ambíciou stanovenou v stratégii a pridelenými zdrojmi na jej uskutočnenie.

1.2 EHSV upozorňuje, že zatiaľ čo stratégia je pozitívna a ambiciózná, doteraz vykonané kroky spojené so spotrebiteľom boli sklamaním a nie sú preto dobrým príslubom pre úspešnosť tejto stratégie. Na splnenie ambícií je nevyhnutné stanoviť dynamický program pre blízku budúcnosť.

1.3 EHSV tiež upozorňuje, že právne predpisy zohrávajú v oblasti ochrany spotrebiteľa kľúčovú úlohu. Na druhej strane existujúce právne predpisy nie sú flexibilné a pre spotrebiteľov a dodávateľov by mohli mať veľký význam podmienky spravodlivého trhu. Keď trh nepracuje správne, právne predpisy sú nevyhnutné. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že tam, kde sú právne predpisy potrebné, budú skutočne implementované a monitorované. Nemalo by to v žiadnom prípade poškodiť existujúcu ochranu spotrebiteľa v členských štátoch. Jedným z nástrojov v tomto smere je lepšie monitorovanie trhu, a EHSV v tejto súvislosti vyzýva Komisiu, aby zabezpečila vykonanie náležitého prieskumu makro- a mikro- trhu. Je potrebné, aby sa právne predpisy prepojili s ich dodržiavaním a neustálym hodnotením. Ďalej je nevyhnutné, aby boli právne predpisy

jednoduché a zrozumiteľné, obzvlášť preto, lebo väčšina aktérov vo vnútornom trhu sú malé a stredné podniky.

1.3.1 Odporúča sa, aby program spotrebiteľskej politiky zabezpečoval nielen presadzovanie a hodnotenie bezpečnej ochrany spotrebiteľských práv, ale viedol aj k uľahčeniu spolupráce a koordinácie medzi podnikateľskými odvetviami a organizáciami na ochranu spotrebiteľov v členských štátoch. Nakoniec treba poznamenať, že v súvislosti s právnymi predpismi sú práva spotrebiteľov najlepšie ochránené, keď tieto dve oblasti sledujú spoločný cieľ.

1.4 Vzdelávanie spotrebiteľov a poskytovateľov služieb alebo maloobchodníkov je kľúčovou zložkou pre dodržiavanie a znalosť právnych predpisov, ale takisto je rozhodujúce pre zodpovednú a trvalo udržateľnú potrebu a výrobu.

1.5 EHSV sa nazdáva, že je nevyhnutné, aby sa v období rokov 2007-2013 riešili tieto výzvy:

- väčšie využívanie technológie na spravodlivú podporu a zodpovednú potrebu tovaru a služieb – elektronické obchodovanie sa stáva stále častejším spôsobom kúpy tovaru a služieb, avšak podľa súčasného legislatívneho rámca neexistuje žiadna forma ochrany spotrebiteľa, keďže elektronické obchodovanie napreduje rýchlejšie ako ochrana spotrebiteľa v tejto oblasti;
- posilnenie právnych predpisov tam, kde je to potrebné – právne predpisy členských štátov a ich presadzovanie sa v krajinách EÚ rôzni; je potrebné, aby sa členské štáty, v ktorých sa právne predpisy presadzujú menej, dostali na úroveň členských štátov, ktoré si počínajú lepšie;
- odškodnenie spotrebiteľov, či už kolektívnych alebo individuálnych – spotrebiteľia by mali mať jednoduché a účinné prostriedky ako žiadať odškodnenie vo svojej krajine a aj za

hranicami; kolektívne odškodnenie by sa ďalej malo harmonizovať v celej EÚ, aby skupiny individuálnych spotrebiteľov a tiež podnikateľskí spotrebiteľia (obzvlášť malé a stredné podniky) mohli takéto odškodnenie využiť;

- ochrana práv spotrebiteľa na medzinárodnom trhu;
- zahrnutie ochrany spotrebiteľa do politik a právnych predpisov EÚ; a
- dôkladná kontrola niektorých odvetví na trhu, kde je ochrana spotrebiteľa absolútne nutná.

2. Obsah stratégie Komisie

2.1 Stratégia zdôrazňuje hlavné výzvy pre nadchádzajúce obdobie. Tieto výzvy sa v podstate sústreďujú okolo skutočnosti, že maloobchod a služby sa vyvíjajú a rastú spôsobom, ktorý posilňuje postavenie spotrebiteľa. Toto posilnenie postavenia môže však mať za následok väčšie rozdelenie spotrebiteľov, a to medzi tých, ktorí majú potrebné vedomosti a prostriedky a zraniteľné skupiny spotrebiteľov. To však neznamená, že spokojnosť spotrebiteľa je maximálna; je teda veľmi dôležité, aby nebola poškodená dôvera spotrebiteľa. Ďalšia výzva sa týka schopnosti podnikov, obzvlášť malých a stredných, prispôbiť sa modernej technológii, ktorá spôsobuje zmenu v modeli predaja ich výrobkov alebo služieb a spočíva na elektronickom obchodovaní a personalizovaných službách zákazníkov.

2.2 V stratégii boli stanovené tieto ciele, ktoré sa majú dosiahnuť do roku 2013:

- posilniť postavenie spotrebiteľov, čo je považované za kľúčový prvok pri zabezpečovaní ich spokojnosti, pričom sa zvýši konkurencieschopnosť, založená na spravodlivých a relevantných informáciách, spravodlivých zmluvách a odškodňovaní,
- zlepšiť spokojnosť spotrebiteľov v oblasti cien, výberu, kvality, rozmanitosti, dostupnosti a bezpečnosti,
- účinne chrániť spotrebiteľov pred vážnymi rizikami, hlavne pred tými, ktoré nemôže jednotlivec sám vyriešiť.

Tieto ciele sú považované za kľúčové prvky hospodárskeho rastu vnútorného trhu.

2.3 Tieto ciele sa dosiahnu prostredníctvom výdavkov na spotrebiteľskú politiku EÚ, ktoré budú nasmerované cez právny rámec, aby mohli zabezpečiť ochranu spotrebiteľa a účinné uplatnenie právnych predpisov prostredníctvom presadzovania, spolupráce, informácií, vzdelávania a odškodňovania.

2.4 Stanovené prioritné oblasti pokrývajú tieto oblasti:

- lepšie monitorovanie spotrebiteľských trhov a vnútroštátnych spotrebiteľských politík,
- lepšia právna úprava ochrany spotrebiteľa,
- lepšie presadzovanie práva a odškodnenie,
- lepšie informovaní a vzdelaní spotrebiteľia,
- dať spotrebiteľa na popredné miesto v ďalších politikách a právnych predpisoch EÚ.

Stratégia zdôrazňuje mnohé činnosti v každej prioritnej oblasti, z ktorých mnohým sa venuje časť Konkrétne pripomienky.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV víta spotrebiteľskú stratégiu na obdobie rokov 2007 -2013 a obzvlášť podporuje jasne vyjadrenú myšlienku v stratégii o tom, že dôvera a ochrana spotrebiteľov je kľúčový prvok k zdravému a prosperujúcemu vnútornému trhu. Pozornosť by sa však mala venovať úspešným príkladom týkajúcim sa samoregulácie, koregulácie a vytvárania kódexov správania v rámci EÚ.

3.1.1 EHSV však neobmedzuje spotrebiteľskú politiku na realizáciu vnútorného trhu; práve naopak: ako sa správne uvádza v dokumente Komisie o jednotnom trhu pre Európu 21. storočia [KOM(2007) 724 v konečnom znení], vnútorný trh by mal mať za cieľ uspokojovať záujmy spotrebiteľa a slúžiť im.

3.1.2 EHSV sa nazdáva, že Komisia musí orientovať svoju politiku smerom k transparentnosti trhu a posilneniu vnútorného trhu, k spotrebiteľskej politike, ktorá pracuje v prospech efektívneho trhu a prispieva k ekonomickému rastu a zamestnanosti a zlepšuje spokojnosť spotrebiteľov.

3.2 Problémy, ktoré objavila Komisia vo vnútornom trhu, sú skutočnými problémami, ktoré je potrebné riešiť a stratégia sa nimi aj naozaj zaoberá. Keďže sú to však problémy trhu, EHSV sa nazdáva, že Komisia čelí dvom ďalším problémom: uskutočniť skutočnú harmonizáciu vnútroštátnych politík; spraviť zo spokojnosti spotrebiteľov kľúčový cieľ rôznych GR Komisie.

3.3 EHSV sa nazdáva, že toto nové oznámenie Komisie o stratégii na obdobie rokov 2007-2013 je veľmi významné a predstavuje sľubný a oveľa lepšie štruktúrovaný krok vpred, ako predchádzajúca spoločná stratégia pre zdravie a ochranu spotrebiteľa [KOM(2005) 115 v konečnom znení], ku ktorej výbor tiež vypracoval stanovisko (!).

(!) Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006. INT/271 – spravodajca: pán Pegado Liz.

3.4 EHSV je znepokojený nad nezrovnalosťami, ktoré môže tento návrh vytvoriť, s ostatnými už schválenými opatreniami na úrovni Spoločenstva. Medzi operatívnymi cieľmi a rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje akčný program Spoločenstva v oblasti spotrebiteľskej politiky (2007 – 2013) ^(?), by mala byť súdržnosť.

3.5 Výbor predpokladá, že aj keď sú ciele stanovené Komisiou príliš ambiciózne a niekedy nejasné a nie veľmi presné, budú splnené v rámci stanoveného časového rámca a tak, aby zodpovedali požiadavkám vnútorného trhu a spotrebiteľov.

3.6 Keďže Komisia začala uskutočňovať mnohé iniciatívy pre realizáciu cieľov politiky, ako je zelená kniha o revízii *acquis*, výbor vyzýva Komisiu, aby začala starostlivú revíziu osobitných smerníc. Nedávno začaté oznámenia o implementácii smernice o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku [KOM(2006) 514 v konečnom znení] z 21.9.2006, smernice o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vrátane analýzy prípadu zavedenia priameho ručenia výrobcu [KOM(2007) 210 v konečnom znení] a o implementácii zmien a doplnení smerníc o časovo vymedzenom užívaní nehnuteľností, boli v skutočnosti pre EHSV sklamaním, pretože tieto návrhy naozaj neriešia problémy, ktoré v skutočnosti tieto služby trápia. Okrem toho dobre nevystihujú ciele stanovené stratégiou spotrebiteľskej politiky.

3.6.1 EHSV s potešením víta návrh rámcovej smernice Komisie o zmluvných právach spotrebiteľov, ktorý je uvedený v legislatívnom a pracovnom programe Komisie na rok 2008 [KOM(2007)640 v konečnom znení], a je pripravený poskytnúť stanovisko, keď bude smernica schválená a obzvlášť pokiaľ ide o plnenie zásad stanovených počas procesu zjednodušovania práva Spoločenstva.

3.7 EHSV sa chystá podporovať úplnú harmonizáciu práv spotrebiteľa, a to za istých podmienok a sledujúc veľmi špecifické zámery, medzi ktorými je implementácia vnútorného trhu základným cieľom. Takýto prístup by sa nemal uplatniť za cenu oslabenia existujúcich práv; mal by posilniť práva spotrebiteľov prostredníctvom rôznych členských štátov, a tým podporiť ďalšie cezhraničné nákupy, čo bude mať za následok obojstranne výhodnú situáciu pre spotrebiteľa a maloobchodníkov/služby. Tento prístup by sa mal uplatňovať nielen na úrovni, kde zaručujú členské štáty primeranú úroveň ochrany spotrebiteľa, ale aj na úrovni EÚ, kde sa vykonalo úsilie pre skutočné dosiahnutie integrácie trhu.

3.8 EHSV víta činnosti popísané v prioritných oblastiach v rámci spotrebiteľskej politiky. Výbor sa teší na uskutočnenie týchto činností. EHSV sa nazdáva, že zdroje (finančné aj ľudské) GR pre spotrebiteľské záležitosti sú v skutočnosti obmedzené.

To robí úlohu GR pri dosahovaní tohto cieľa ešte náročnejšou. Okrem toho priemerná výška rozpočtu v hodnote 22,7 miliónov eur ročne pre stratégiu spotrebiteľskej politiky je nanešťastie príliš nízka na realizáciu týchto činností.

3.8.1 Skúsenosť s predchádzajúcimi programami ukázala, že príliš veľa aspektov plánov sa nemôže uskutočniť aj kvôli nedostatku zamestnancov. Navyše pridelený ročný rozpočet bol v skutočnosti v priemere vyšší ako rozpočet pre súčasné obdobie, ktorý mal menej ambiciózne ciele.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Lepšie monitorovanie trhu: EHSV uznáva, že sa musí zabezpečiť lepšie informovanie o trhu a podporuje preto opatrenia navrhnuté v súlade s touto prioritou. EHSV však dôrazne vyzýva Komisiu, aby našla inovačné spôsoby ako určiť, aké majú v skutočnosti spotrebiteľa skúsenosti a názory. Navyše by bolo vhodné, aby Komisia vykonala makroekonomický výskum skúseností spotrebiteľov v členských štátoch prostredníctvom analýzy skutočných prípadov a ich následných riešení. Výbor ďalej žiada, aby zber informácií o trhu nezaťažil podniky, hlavne MSP, dodatočnými zložitými úlohami.

4.2 Lepšia právna úprava v oblasti ochrany spotrebiteľa: iniciatívy uskutočnené v rámci tejto prioritnej oblasti by mali dôkladne zväziť dôsledky elektronického obchodovania a digitálnych technológií na práva spotrebiteľa a následne jasne stanoviť povinnosti a práva v rámci digitálneho prostredia. Okrem toho by sa malo určiť, aké aktivity sú potrebné na to, aby určité skupiny spotrebiteľov neboli vylúčené z prístupu k niektorým službám kvôli priepastným rozdielom v digitálnej technológii, pretože by to malo za následok len vytvorenie ďalšieho zraniteľného segmentu spotrebiteľov.

4.3 Lepšie presadzovanie a odškodňovanie: presadzovanie je žiaduce, aby sa zabezpečilo, že sa ciele tejto politiky skutočne dosiahnu; je preto potrebná užšia spolupráca medzi členskými štátmi a Komisiou. EHSV podporuje a víta aktivity pre kolektívne odškodňovanie, ktoré navrhla Komisia. Takáto forma odškodnenia zabezpečí, že problémy spotrebiteľov, s ktorými sa jednotlivci nedokážu vyrovnáť, sa budú naozaj riešiť.

4.4 Informovanie a vzdelávanie spotrebiteľov: EHSV je pevne presvedčený, že vzdelávanie a informovanie je úplne neodlučiteľné od ochrany spotrebiteľov. Európska sieť centier spotrebiteľov (ECC-Net) bola významným krokom vpred pri poskytovaní informácií spotrebiteľom. EHSV sa však nazdáva, že Komisia by mala nájsť aj nejaké novátorskejšie a kreatívnejšie spôsoby pre komunikáciu so spotrebiteľmi vo všeobecnosti a prostredníctvom jazyka, ktorý osloví verejnosť.

^(?) Rozhodnutie č. 1926/2006/ES z 18. decembra 2006, Ú. v. EÚ L 404, 30.12.2006, s. 39.

4.5 Zodpovedná a trvalo udržateľná spotreba: keďže by sme sa mali zamerať na dobrú informovanosť spotrebiteľov, je potrebné zdôrazniť, že spotrebiteľia by mali konať zodpovedne. V tejto stratégii sa výslovne uvádza, že tu nie je miesto pre „nečestných“ maloobchodníkov a poskytovateľov služieb, avšak aj podniky a obchodníci očakávajú od spotrebiteľov zodpovedné spôsoby správania sa. Okrem toho trvalo udržateľná spotreba by sa mala stať významnou oblasťou vnútorného trhu a poskytovatelia služieb/maloobchodníci a spotrebiteľia by mali byť lepšie oboznámení s tým, o čom v skutočnosti trvalo udržateľná spotreba je a mali by si ju osvojiť.

4.6 Prvky ochrany spotrebiteľov sa musia zahrnúť do všetkých politík a nariadení EÚ: opatrenia navrhované Komisiou, ako napríklad pracovníci zodpovední za vzťahy so spotrebiteľmi v GR, sú pozitívnym krokom a mali by účinne prispieť k dosiahnutiu tejto priority. EHSV súhlasí s tými, ktorí si myslia, že každé GR by malo podávať výročnú správu o tom, ako zahrnuli spotrebiteľskú politiku do oblastí svojej činnosti. EHSV preto víta zahrnutie bodu č. 2 článku 153 do všeobecných ustanovení (nový článok 12 návrhu reformnej zmluvy).

4.7 Lepšia ochrana spotrebiteľov na medzinárodnom trhu: je potrebné, aby spotrebiteľia boli chránení aj na medzinárodnom

trhu. Takáto ochrana by sa mala vzťahovať nielen na bezpečnosť produktov, ktorá je stále dôležitejšou oblasťou pre spotrebiteľov EÚ, ale tiež na ochranu predaja služieb alebo produktov, obzvlášť prostredníctvom elektronického obchodovania, ktoré spotrebiteľovi môže spôsobiť problémy.

4.8 V stratégii sa uvádza, že Komisia si stanovila za cieľ zabezpečiť, aby s politikou služieb všeobecného záujmu (SVZ) prichádzali aj správne opatrenia pre spotrebiteľov. Výbor predpokladá, že Komisia zdieľa názor EHSV, ktorý bol vyjadrený v mnohých stanoviskách o službách všeobecného záujmu a univerzálnych službách a je v súlade s novým protokolom o službách všeobecného záujmu v Lisabonskej zmluve.

4.9 Spolupráca medzi priemyselnými organizáciami a organizáciami na ochranu spotrebiteľov: okrem oblasti právnych predpisov a ich presadzovania by sa ochrana spotrebiteľa mala dosiahnuť práve vďaka spolupráci týchto dvoch odvetví. Musí sa vyvinúť úsilie na uľahčenie takejto spolupráce; príklady osvedčených postupov z členských štátov, ktoré prijali takéto prístup a tiež dodržiavajú kódexy správania, by sa mali využiť v celej EÚ.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Európska vesmírna politika“

KOM(2007) 212 v konečnom znení

(2008/C 162/03)

Komisia sa 26. apríla 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Európska vesmírna politika“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajcom bol pán Van Iersel.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 145 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Zo strategických dôvodov, a to politických i ekonomických, EHSV výslovne podporuje nezávislý prístup Európy do kozmu. Výbor preto schvaľuje opatrenia uvedené v dokumentoch spoločnej vesmírnej rady, Komisie a ESA ⁽¹⁾ z apríla a mája 2007.

1.2 Európska vesmírna politika by mala byť zameraná na mierové účely, vrátane zabezpečovania kolektívnej bezpečnosti.

1.3 EHSV sa domnieva, že európske vesmírne aktivity, či už v rámci jednotlivých krajín, EÚ alebo ESA, budú prinášať rôzne oblasti, ako napr. pre vedecký výskum, potrebné zabezpečenie infraštruktúry a údajov a tiež širokú škálu ekonomických aplikácií vyplývajúcich z integrácie vesmírnych a pozemných systémov.

1.4 Konceptia ESA sa už doteraz ukázala ako mimoriadne úspešná. Jej prepojenie s činnosťami Komisie má uvoľniť a uvoľní ďalší potenciál. K tomu je potrebné vypracovať postupy spolupráce, vymedziť kompetencie a rozdeliť náklady medzi Komisiu a ESA.

1.5 Svetový vývoj – v USA, Rusku, Japonsku, Číne, Indii a iných krajinách s vesmírnym programom – ešte viac núti Európu, aby v tejto oblasti vyvíjala činnosť na konkurenčnej i partnerskej úrovni. To si vyžaduje vypracovať konkrétne programy v krátkom čase a začať rozhodovací proces, ktorý bude držať krok s rozhodovacími procesmi ostatných aktérov svetovej úrovne.

1.6 Rýchlejší zosúladený proces rozhodovania by zároveň poskytol lepšie možnosti na definovanie a následné uskutočnenie úloh v súlade s potrebami užívateľov.

1.7 Európskymi „vlajkovými loďami“ sú programy GALILEO a GMES. Programy v rámci projektu GALILEO je potrebné bezodkladne zrealizovať.

1.8 Zaradenie „vesmíru“ do 7. rámcového programu a politik Spoločenstva musí viesť k integrovanému prístupu všetkých zainteresovaných generálnych riaditeľstiev. Takéto rozšírenie

základu pre strategické myslenie v rámci Komisie prinesie blahodarný účinok integrovaných prístupov na úrovni jednotlivých štátov, ktoré často chýbajú. Takto zosúladený postup je však v tejto oblasti žiaduci.

1.9 Všetky členské štáty vrátane menších a nových členských štátov musia čerpať výhody z európskej vesmírnej politiky, a to prostredníctvom vytvorenia dostatočných príležitostí pre rozvoj vedy a pre vysoko kvalifikované priemyselné kapacity v Európe vo všetkých súvisiacich odvetviach.

1.10 V rámci priemyselnej politiky ESA ⁽²⁾ založenej na princípe „primeranej návratnosti“ každá krajina dostane svoje investície späť prostredníctvom predplatenia a licencie. V dôsledku toho vzťahy medzi vládami, Európskou vesmírnou agentúrou, súkromnými spoločnosťami a výskumnými inštitútmi odrážajú zaužívané postupy.

1.11 Princíp „primeranej návratnosti“ bol doteraz úspešný pri rozvíjaní európskeho potenciálu vo oblasti vesmírnych technológií. No rastúca zrelosť trhu týchto technológií si vyžaduje väčšiu flexibilitu, pretože neflexibilné vzťahy vo všeobecnosti nie sú prospešné pre priemyselné inovácie. Vzhľadom na pôsobenie trhu, potreby užívateľov a rozvoj služieb sa práve od MSP očakáva, že budú vhodne reagovať na nové požiadavky a možnosti európskej vesmírnej politiky.

1.12 Na druhej strane náhle zmeny ustálených postupov a vzťahov môžu byť kontraproduktívne, berúc do úvahy aj veľké rozdiely medzi príspevkami do ESA.

1.13 EHSV preto zastáva otvorenú a transparentnú analýzu a dialóg o výsledkoch, aké by Európa mohla dosiahnuť v priebehu budúcich 10 rokov: aké ciele a príslušné inštitucionálne nástroje – týkajúce sa ESA, Komisie a členských štátov – sú potrebné na splnenie spoločnej vzájomne zosúladenej európskej úlohy. Okrem riešenia iných otázok by sa mal tento dialóg zaoberať spôsobom financovania ESA, dynamickým prínosom stredne veľkých podnikov a udrzaním čo najväčšej miery hospodárskej súťaže.

⁽¹⁾ Európska vesmírna agentúra (European Space Agency).

⁽²⁾ ESA má vlastnú priemyselnú politiku. Jej štruktúru a obsah nemožno zamieňať s odvetvovou priemyselnou politikou Komisie.

1.14 V tomto ohľade je zodpovednosť Komisie za uplatňovanie a presadzovanie potrieb užívateľov rozhodujúca. EHSV sa spolieha na to, že Komisia zaručí otvorené diskusie a zaangažovanie súkromného sektora, a najmä MSP.

1.15 EHSV sa zhoduje s Radou pokiaľ ide o význam vesmíru pre obranu a bezpečnosť. Malo by sa presadzovať plánovanie budúcich systémov, ktoré zblížia európske krajiny.

1.16 Keďže hranice medzi civilnými a vojenskými aplikáciami sa čoraz väčšmi stierajú, mali by sa plne využiť takzvané efekty dvojitého použitia.

1.17 Rozhodujúci význam má komunikácia. EHSV zastáva názor, že je potrebné lepšie sprostredkovať informácie o prínose vesmíru pre každodenný život.

1.18 Správne ciele komunikácia týkajúca sa európskej vesmírnej politiky by mala vyvolať záujem mladých ľudí o tento sektor a všeobecnejšie zvýšiť jeho príťažlivosť v očiach mládeže tak, aby mali záujem o získanie vedeckého alebo technického vzdelania.

2. Nový prístup k Európskej vesmírnej politike

2.1 Európske inštitúcie a národné pracovné skupiny sa čoraz častejšie zaoberali diskusiou o nových krokoch ohľadom budúcnosti Európskej vesmírnej politiky.

2.2 V apríli roku 2007 Komisia publikovala v úzkej spolupráci s ESA ⁽³⁾ oznámenie o vesmírnej politike ⁽⁴⁾, sprievodné hodnotenie dosahu a rozsiahly program akcií plánovaných zo strany ESA, Komisie i členských štátov.

2.3 Vesmírna rada ⁽⁵⁾ prijala 22. mája 2007 vyhlásenie o európskej vesmírnej politike, založené na oznámení Komisie.

2.4 Tento zvýšený záujem, doložený v uvedených dokumentoch, je stimulovaný širokou škálou celosvetových vývojových trendov a európskych strategických cieľov:

- potenciál využitia vesmírnych služieb pre otázky rôzneho druhu, aj ako prostriedku širokej škály oblastí európskej politiky, napríklad životného prostredia, bezpečnosti, dopravy, výskumu, rozvojovej pomoci, súdržnosti a vzdelávania, všetkých týchto oblastí spolu s výskumom;
- pretrvávajúca nutnosť, aby Európa mala nezávislý prístup k vesmíru ako nevyhnutný predpoklad Európskej vesmírnej politiky;

⁽³⁾ Európska vesmírna agentúra (ESA – European Space Agency) je úplne nezávislá organizácia. V súčasnosti má 17 členov. Nie všetky členské štáty ESA sú členmi EÚ a nie všetky členské štáty EÚ sú členmi ESA. ESA je spoločne financovaná týmito členskými štátmi a financovanie je rozdelené na „povinný program“ a voľiteľné programy.

⁽⁴⁾ KOM(2007) 212 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ Vesmírna rada je Spoločná vesmírna rada, vznikla zlúčením Rady pre konkurencieschopnosť a medzivládnej Vesmírnej rady pre rozhodovanie o politike ESA.

- rastúci počet (objavujúcich sa) svetových aktérov v tejto oblasti a potreba Európy byť rovnocenným subjektom – ako partner, aj ako konkurent;

- vesmír ako zdroj inovácií, konkurencieschopnosti priemyslu a hospodárskeho rastu;

- posilnenie vedeckej infraštruktúry; spoločnosť založená na vedomostiach a Lisabonské ciele;

- potreba prepojenia európskeho výskumu s aplikáciami;

- prínos a doplňujúca úloha vesmírnej technológie k pozemným technológiám a aplikáciám;

- význam vesmíru pre európsku obranu a bezpečnosť;

- plynulé hranice medzi civilnými a vojenskými aplikáciami vesmírnych technológií;

- uvedomenie si, že jednotlivé členské štáty nie sú schopné splniť nevyhnutné požiadavky spoľahlivej vesmírnej politiky; a v dôsledku toho

- potreba jasne definovať úlohy a právomoci európskych inštitúcií a organizácií týkajúce sa vesmíru.

2.5 Európska komisia predstavila v roku 2003 a 2004 zelenú a bielu knihu o vesmírnej politike. V oboch dokumentoch sa ukázali hlavné línie budúcej vesmírnej politiky. Obsahovali mnoho prvkov – niekedy ďalekosiahlych – ktoré sú vypracované vo vyššie uvedenom oznámení.

2.6 Rada vo svojom uznesení z 22. mája potvrdila, že vesmírny sektor „je strategickým prvkom prispievajúcim k nezávislosti, bezpečnosti a prosperite Európy a jej úlohe vo svete“. Zintenzívnenie európskej spolupráce na poskytovanie vesmírnych služieb na úžitok občanov je kľúčovou otázkou. Rada spojila vesmírnu politiku s Lisabonskou stratégiou a zdôraznila jej význam pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku.

2.7 Uznesenie Rady zdôrazňuje cieľ vytvoriť európsky výskumný priestor a znovu potvrdzuje spoluprácu medzi ESA a Komisiou, ktorá posilní účinnosť, zvýšené financovanie európskych programov a väčšiu súdržnosť medzi technológiou a aplikáciou. Vzťah medzi ESA a Komisiou sa bude vyvíjať na základe údajov získaných empiricky. Otázka spolufinancovania už existujúcej základnej infraštruktúry (vesmírne stredisko Kourou, riadiace centrum v Darmstade) je však otvorená.

2.8 Hlavnou otázkou je spolupráca a rozdelenie práce medzi ESA a Komisiou. ESA bude hlavnou inštitúciou v oblasti výskumu a technológií, Komisia bude zodpovedná za aplikácie, ktoré sa vzťahujú na jej vlastné formy politiky, napr. dopravu, životné prostredie, bezpečnosť a vzťahy s tretími krajinami, ako aj na identifikáciu potrieb mimovládnych užívateľov pre zdokonalené služby.

2.9 Cenová efektívnosť programov verejného sektora prispieva ku konkurencieschopnosti súkromných priemyselných a obchodných podnikov. Dôležité sú najmä MSP a dodávatelia. Rada zároveň uznáva priemyselnú politiku ESA, najmä jej princíp „primeranej návratnosti“ ako nástroja na motivovanie investícií a zvýšenie európskej konkurencieschopnosti.

2.10 Uznesenie z mája 2007 nepochybne zavádza nové štádium, ktoré vedúci aktéri vrelo uvítali ⁽⁶⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Svet vesmíru sa rýchle mení. V poslednom desaťročí EHSV kladne prijal zelenú a bielu knihu Európskej komisie o vesmírnej politike ⁽⁷⁾. EHSV opätovne dôrazne podporuje nové kroky Rady, Komisie a ESA z mája 2007. Je symbolické, že pokrok vo vesmírnej politike sa uskutočňuje na začiatku 21. storočia. Začína nová éra.

3.2 Svetové vývojové trendy vo vesmírnom výskume majú čoraz väčší strategický a technologický dosah.

3.2.1 Vesmírna politika sa nepochybne stáva dôležitejšou, ak nie nevyhnutnou, aj pre pozemné ciele, inými slovami, vesmírne aplikácie sú nesmierne dôležité pre realizáciu hospodárskych a spoločenských cieľov nesmierne dôležitých v rámci zblížovania Európy.

3.2.2 Vo vede a výskume sa prejavuje pokrok v oblasti astronómie a planetárneho výskumu. ESA využíva existujúce siete. Dodáva aj ciele programy a previerky. Na rozdiel od sveta vedy je vojenský sektor stále sústredený v jednotlivých štátoch.

3.2.3 Zo strategického hľadiska musí Európa zaručiť svoju nezávislosť od USA a Ruska, a čoraz viac aj od Číny a Indie ako aj iných krajín s vesmírnym programom – všetky tieto štáty sú našimi konkurentmi aj partnermi vo vesmíre. Všeobecnejšie povedané, postavenie Európy vo svete by malo byť východiskovým bodom vesmírnej politiky.

3.3 Uznesenie Vesmírnej rady z 22. mája 2007 a sprievodné dokumenty, napríklad oznámenie Komisie z roku 2007, jej hodnotenie dosahu, vyhlásenie generálneho riaditeľa ESA

⁽⁶⁾ Tlačová správa Európskej komisie a ESA o výsledkoch Vesmírnej rady z 22. mája obsahuje okrem iného titulky ako napr.: „Vesmírna rada víta historickú európsku vesmírnu politiku“ a „Európska vesmírna politika sa dnes stáva skutočnosťou“.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV k oznámeniu Komisie „Európsky vesmírny priemysel: odpoveď na globálnu výzvu“, (spravodajca: pán Sepi), Ú. v. ES C 95, 30.3.1998, s.11. Stanovisko EHSV k zelenej knihe o Európskej vesmírnej politike (spravodajca: pán Buffetaut), Ú. v. EÚ C 220, 16.9.2003, s.19. Stanovisko EHSV k bielej knihe „Akčný plán na implementáciu Európskej vesmírnej politiky“ (spravodajca: pán Buffetaut), Ú. v. EÚ C 112, 30.04.2004, s.9.

a predbežné prvky spoločného európskeho programu, v ktorom participuje ESA, Komisia aj členské štáty sú veľkým krokom vpred, keď si uvedomíme, že:

- pravidlá vnútorného trhu sa zo začiatku nevzťahovali na vesmír v dôsledku národných strategických koncepcií, programov a vojenských potrieb;
- existovali podstatné rozdiely medzi národnými záujmami, finančnými záväzkami, technologickými cieľmi a výkonnosťou priemyslu a
- v dôsledku toho často prevládajú priemyselné štruktúry špecifické pre jednotlivé krajiny.

3.4 Rámcová dohoda z roku 2003 ⁽⁸⁾ medzi ESA a Európskou úniou položila základ konvergentného plánovania a opatrení v EÚ a ESA. Rada teraz pracuje na globálnom prístupe zameranom na lepšiu koordináciu a zvýšenie účinnosti jednotlivých projektov, či už národných, medzivládnych alebo európskych.

3.5 Podľa názoru EHSV medzi dôležité prvky patrí rastúci konsenzus a spoločná vízia v členských štátoch, potvrdenie spolupráce medzi Komisiou a ESA a rozdelenie zodpovednosti medzi tieto dva orgány, čím sa zabezpečí základňa pre lepšie financovanie EÚ, lepšia rovnováha medzi vedou a výskumom a aplikáciami – a čo je najdôležitejšie – explicitný zámer uprednostniť potreby užívateľov, ďalej verejno-súkromné partnerstvá a priority – „vlajkové lode“ – GALILEO A GMES ⁽⁹⁾ v rámci Európskej vesmírnej politiky.

3.6 Je však treba poznamenať, že zamýšľané kroky sú súčasťou dlhého procesu, ktorý zaiste ešte nie je vo svojej konečnej fáze. Ešte musia byť vypracované konkrétne projekty a finančné toky.

3.7 V roku 2005 bol celkový rozpočet ESA, EUMETSAT a členských štátov na vesmírny prieskum 4,8 miliárd EUR (v tejto sume nie je zahrnutá Európska komisia) ⁽¹⁰⁾. Európska komisia venuje v rokoch 2007 – 2013 prislúbenú sumu vyše 1,4 miliardy EUR na vesmírne aplikácie a aktivity v rámci svojho 7. rámcového programu. Celosvetové rozpočty na výskum vesmíru dosahujú 50 miliárd EUR. Rozpočet USA je približne 40 miliárd EUR, z čoho viac ako 50 % ide na vojenský výskum. Okrem toho americké výdavky sa riadia celoamerickou koncepciou, ktorá má dosah na spoluprácu rôznych inštitúcií a podnikov ⁽¹¹⁾. USA je predovšetkým uzavretý trh, ktorý je dosť veľký na to, aby podporil vesmírny priemysel USA, pričom tento priemysel nemusí úspešne konkurovať na medzinárodnom komerčnom trhu.

⁽⁸⁾ Rámcová dohoda medzi ES a ESA z októbra 2003 zavádza pracovnú metódu a užšie vzťahy medzi ESA a Komisiou.

⁽⁹⁾ Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť.

⁽¹⁰⁾ ESA 2 485 miliónov EUR, EUMETSAT 330 miliónov EUR, členské štáty (Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Španielsko) 1 190 miliónov EUR (na civilný výskum) a 790 miliónov EUR (na vojenský výskum).

⁽¹¹⁾ Na druhej strane netreba zveličovať účinnosť spoločnej americkej koncepcie a centrálnej organizácie. Jednotlivé štáty a podniky majú v Kongrese vlastných zástupcov a vlastné lobistické skupiny a siete a ovplyvňujú podobu zmlúv a cieľov. V NASA sa negatívne prejavuje byrokracia a skutočnosť, že je to monopol.

3.8 Európske vesmírne aktivity sú zmesou európskych (medzivládnych alebo komunálnych) a národných programov. ESA vykonáva viac než len koordináciu projektov, jej činnosť sa už doteraz ukázala byť mimoriadne úspešná. ESA je výskumná a vývojová agentúra, ktorá vyvíja veľké úspešné infraštruktúry na európskej úrovni. Veľkí európski vesmírni operátori ESA sú: Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat. Okrem týchto programov majú niektoré členské štáty vlastné programy založené na národných politických a technologických tradíciách a cieľoch a tým aj na národných kapacitách, sieťach a aplikáciách. Európsky štruktúra pozostáva z komplikovaného systému spoločných a národných programov.

3.9 Je pravdepodobné, že nové členské štáty sa pripoja k agentúre ESA, čím sa zvýši počet jej členských krajín zo 17 na 22 ⁽¹²⁾. Prínosy by mali plynúť zo súčasných vedeckých znalostí a potenciálneho posilnenia hospodárskych zoskupení.

3.10 Je celkom možné, že národné programy a ESA sa budú prekrývať. Projekty týkajúce sa obrany zostávajú zatiaľ prevažne na národnej úrovni. To môže tiež znížiť efektívnosť vzhľadom na plynulé hranice medzi technológiami na vojenské a na civilné ciele. Nový globálny prístup môže napomôcť konvergencii.

3.11 Rozpočty sa vzťahujú na infraštruktúru a zber dát. Čím lepšie je zorganizovaný vzťah s podnikateľskými a trhovými silami, tým väčšie budú znásobené efekty prostredníctvom aplikácií a služieb. V tejto súvislosti je názorným príkladom EUMETSAT (operátor pre meteorologické satelity). Môže byť veľmi užitočným modelom pre iné sektory.

3.12 Vzhľadom na rozpočtové obmedzenia by bolo vhodné, aby sa Európa zamerala na priority a aby bola v plnej miere otvorená medzinárodnej spolupráci. Medzinárodná spolupráca je významným prínosom s multiplikačnými účinkami, ktoré sú niekedy mimoriadne. No pre zapojenie sa ako rovnoprávny partner s tretími krajinami musia európske kapacity spĺňať aj dostatočné základné požiadavky okrem stanovených priorít. Je potrebné, aby sa zúčastnené strany na týchto požiadavkách spoločne dohodli a aby sa následne zrealizovali dostatočné investície.

3.13 V nedávno uverejnenom stanovisku EHSV v plnej miere podporil program GALILEO, európsky projekt globálnej navigácie ⁽¹³⁾. GALILEO zaručí presnejšie určovanie polohy a času na celom svete pre civilné využitie v širokom spektre oblastí. Je porovnateľný s existujúcim americkým systémom GPS, no pridá ešte niečo navyše.

⁽¹²⁾ Vráťane účasti dvoch krajín, ktoré nie sú členmi EÚ – Švajčiarska a Nórska.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV k zelenej knihe o satelitných navigačných aplikáciách (spravodajca: pán Buffetaut), CESE 989/2007 (ešte nebolo uverejnené v úradnom vestníku). Stanovisko sa okrem iného zaoberá aj viacerými aspektmi, ktorými by sa podľa názoru EHSV mala zaoberať aj zelená kniha.

3.13.1 GALILEO potvrdí pozíciu Európy ako nezávislého hráča vo vesmíre.

3.13.2 Hospodárske vyhladky pre dodávateľské priemyselné odvetvia boli nedostatočné. EHSV víta rozhodnutie Rady financovať projekt GALILEO a definovať jeho programy. Tieto programy je potrebné bezodkladne zrealizovať, aby sa vytvorili priaznivé podmienky pre súvisiace odvetvia ⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Okrem prekážok pre fungujúce partnerstvá medzi verejným a súkromným sektorom, ktoré sú vo všeobecnosti aj tak komplikovanou záležitosťou, je tu ešte množstvo ďalších otvorených otázok, ktoré treba naliehavo vyriešiť, aby sa dosiahlo efektívne zapojenie súkromných partnerov.

3.14 Okrem existujúcich služieb bude GMES poskytovať balík prepojených služieb na základe pozorovania Zeme, ktoré budú čoraz potrebnejšie. Systém GMES „zlepší monitorovaciu a hodnotiacu kapacitu Európy v oblasti politiky životného prostredia a prispeje k riešeniu otázok bezpečnosti“ ⁽¹⁵⁾. Dynamický vývoj na celom svete ukazuje, do akej miery sú nové nástroje potrebné na riešenie nových výziev v oblasti životného prostredia, klimatických zmien, zdravia a osobnej a kolektívnej bezpečnosti.

3.14.1 Tieto výzvy sa dotýkajú veľmi širokého spektra oblastí, od prírodných katastrof a kríz až po dôsledky klimatických zmien ako napr. plynné emisie a znečistenie ovzdušia, ochranu obyvateľstva a stráženie hraníc.

3.14.2 Podstatné aplikácie v tejto oblasti vznikajú na základe potrieb používateľov – pričom používatelia pochádzajú z veľmi rozdielnych komunít a reprezentujú politických činiteľov, verejné služby, podniky a občanov – čo zdôrazňuje potrebu lepšej koordinácie medzi ESA, Komisiou a členskými štátmi a tiež nevyhnutnosť identifikovať potreby zo strany Európskej komisie.

3.14.3 Služby GMES prispievajú k rozvoju a realizácii rôznych politických opatrení EÚ. Vzhľadom na očakávaný prínos GMES, musí rozpočet (2009) poskytnúť operačné finančné prostriedky pre služby a vesmírne aplikácie na podporu politických opatrení EÚ.

3.14.4 Čo sa týka infraštruktúry GMES, je vláda zodpovedná za to, aby sa údaje zozbierali spoľahlivým a trvalo udržateľným spôsobom. Potom je tiež potrebné vytvoriť podmienky pre účasť súkromných podnikov.

3.15 GALILEO, GMES a iné programy ilustrujú, že vesmírna politika sa dostáva do fázy realizácie a podporuje moderné technológie a aplikácie, ktoré umožnia využitie nových metód analýzy, anticípácie a riešení spoločenských problémov.

⁽¹⁴⁾ V tejto súvislosti je novým trendom, že európsky priemysel (nachádzajúci sa v ďalších fázach hospodárskeho reťazca) sa organizuje v službách „Galileo Services (GS)“ a Európskej asociácii pre spoločnosti diaľkového výskumu (European Association for Remote Sensing Companies – EARSC).

⁽¹⁵⁾ Oznámenie o európskej vesmírnej politike, s. 6.

3.16 Je dôležité, aby všetky členské štáty vrátane menších a nových členských štátov čerpali výhody z európskej vesmírnej politiky. Zapojenie všetkých členských štátov je takisto v spoločnom záujme celej EÚ.

3.17 Nové členské štáty budú určite profitovať z týchto aplikácií. Okrem toho je potrebné vytvoriť im príležitosti pre zapojenie ich existujúcich vedeckých a vysokokvalifikovaných priemyselných kapacít, aby sa posilnil ich potenciál.

4. Riadenie

4.1 Vesmírna rada sa po prvýkrát stretla v novembri 2004, aby prediskutovala a podporila európsku spoluprácu a európske programy v tejto oblasti. EHSV dúfa a verí, že usmernenia, ktoré Rada vydala v máji minulého roku, vytvoria vesmírnu politiku, ktorá bude zodpovedať európskym ambíciám.

4.2 Pre dosiahnutie pokroku sú vždy potrebné lepšie inštitucionálne ustanovenia. V tejto súvislosti EHSV víta rastúci záujem Rady a Komisie o vesmírne programy ako aj pripravovanú, presne zadefinovanú spoluprácu a rozdelenie právomocí medzi ESA a Komisiu.

4.3 Vesmírna rada predstavuje vhodnú platformu pre diskusie o medzivládnych a európskych prístupoch, ktoré musia byť navzájom efektívne prepojené.

4.4 Zaradenie „vesmíru“ do 7. rámcového programu a politik Spoločenstva s osobitnou kapitolou „Politika vesmírnych programov“ musí viesť ku komplexnému prístupu všetkých zainteresovaných generálnych riaditeľstiev. Rozšíri to základ pre strategické myslenie. V tejto súvislosti by boli jednoznačným prínosom špecifické právomoci EÚ v oblasti vesmírnych programov, ktoré by boli zakomponované do novej zmluvy.

4.5 Osobitnú pozornosť si vyžaduje právny poriadok, ktorý je často prehliadaný. V kontexte jedného štátu, ako napr. v USA, je existujúci právny poriadok prirodzeným rámcom pre konkrétne aktivity a s nimi súvisiace právne predpisy. No na rozdiel od toho – v komplikovanom európskom kontexte – ESA, Komisia, zvrchované členské štáty – chýba dobre štruktúrovaný právny poriadok, čo je kontraproduktívne. Vzhľadom na rozšírenie aktivít súvisiacich s vesmírными programami v EÚ bude koherentný a logický právny/inštitucionálny rámec čoraz naliehavejšou potrebou.

4.6 Zodpovednosť Komisie za aplikácie a zapojenie rôznych generálnych riaditeľstiev pozitívne ovplyvní diskusiu a spoluprácu so súkromným sektorom. Otvorí to nové cesty pre projekty, rozvíjané na základe potrieb užívateľov.

4.7 Osobitným aspektom, ktorý treba spomenúť, je ustanovenie v Lisabonskej zmluve, podľa ktorého bude funkcie vysokého predstaviteľa pre zahraničné veci v Rade a podpredsedu Komisie vykonávať jedna osoba.

4.8 Logickým zdôvodnením európskej vesmírnej politiky je to, že také strategické myslenie zo strany Komisie prinesie blahodarný účinok integrovaných prístupov na úrovni jednotlivých štátov, ktorý často chýba. Zapojenie generálnych riaditeľstiev Komisie posilní tiež sieť (potenciálnych) užívateľov v národných riadiacich orgánoch.

4.9 Z rovnakého dôvodu treba veľmi privítať zriadenie kancelárie GMES v rámci generálneho riaditeľstva pre podnikanie, ktorá bude zodpovedná za koordináciu.

4.10 Zapojenie Komisie prinesie zaradenie politiky vesmírnych programov medzi ostatné politiky Spoločenstva. To pomôže zlepšiť imidž pozitívneho prínosu „vesmíru“ pre občanov.

4.11 Svet vesmírnych programov bol doteraz príliš izolovaný a verejnosti nebol vhodne sprostredkovaný. Efektívna komunikácia zo strany Komisie a Rady by mala zdôrazniť dôsledky vesmírnych programov pre spoločnosť. Súčasťou správne cielenej komunikácie by malo byť zvýšenie záujmu mladých ľudí o vesmírne programy a všeobecnejšie o získanie vedeckého alebo technického vzdelania.

4.12 EHSV zdôrazňuje, že systematické a úplne transparentné vyhodnotenie a správna realizácia má veľký význam. Komplexné vzťahy medzi výskumnými centrami, verejnými orgánmi v EÚ a členských štátoch a súkromnými podnikmi, spolu s komplikovanými finančným a organizačnými záležitosťami, si vyžadujú monitorovanie. V dynamickej interakcii povedie efektívne monitorovanie k transparentnosti, prípadne zjednodušeniu a novým názorom a projektom ako aj ich financovaniu.

5. Primeraná návratnosť prostriedkov a súkromný sektor

5.1 Strategické koncepcie a programy v členských štátoch, špecifické vnútroštátne vzťahy so súkromnými podnikmi, medzivládna spolupráca v rámci EÚ i mimo tento rámec, ESA zameraná na technológie ako medzivládna organizácia vysvetľujú princíp „primeranej návratnosti“: každá krajina dostane naspäť svoju investíciu do činnosti ESA vo forme zmlúv s národným priemyslom prostredníctvom komplikovaného systému registrácie a koncesíí. Za súčasných podmienok je priemyselná politika ESA úspešná.

5.2 V dôsledku toho vzťahy medzi vládami, výskumnými inštitútmi, Európskou vesmírnou agentúrou a súkromnými spoločnosťami odrážajú zaužívané postupy, a to aj preto, lebo vesmírny sektor je obmedzeným a vysoko špecializovaným trhom.

5.3 Je potrebné brať ohľad na rozhodujúce aspekty, ako je:

- potreba posilniť prítomnosť Európy vo svete,
- využívanie „vesmíru“ pre potreby obyvateľstva a na mierové účely, vrátane kolektívnej bezpečnosti,

- politická a finančná účasť EÚ a Komisie v širokom spektre oblastí,
- rastúci dôraz na aplikácie a potreby užívateľa, presun ťažiska z technologického zamerania na trhové zameranie,
- meniaci sa úloha súkromného sektoru.

5.4 Rada v prípade ESA obhajuje pokračovanie princípu „primeranej návratnosti“. V tejto súvislosti nie sú záujmy členských štátov ESA vo všetkých aspektoch rovnaké. Treba poznamenať, že princíp „primeranej návratnosti“ sa už rozšíril o flexibilnejší prístup, než bolo bežné v minulosti a postupne sa modernizuje. Podľa EHSV by tento princíp mal byť dostatočne flexibilný, aby primeraným spôsobom zapojil vysoko špecializované stredne veľké podniky, pôsobiace (naďalej) v jednej krajine.

5.5 V prípade účasti a financovania zo strany Komisie platia momentálne pravidlá EÚ o vnútornom trhu, t. j. politika hospodárskej súťaže a pravidlá verejného obstarávania. EHSV sa zasaďuje o to, aby Komisia vypracovala vhodné nástroje a pravidlá na financovanie opatrení Spoločenstva v oblasti výskumu vesmíru, ktoré zohľadnia osobitosti vesmírneho sektora a umožnia vytvorenie vyváženej štruktúry priemyslu členských štátov v oblasti vesmíru.

5.6 Dôležitým bodom pozornosti je úloha MSP pri rozvíjaní služieb. Je potrebné rozlišovať medzi veľkými spoločnosťami, ktoré často pôsobia v medzinárodnom meradle a veľkým množstvom špecializovaných, stredných spoločností, ktoré sa zameriavajú väčšinou na krajinu svojho pôvodu, no ktoré hľadajú nové príležitosti v európskom priestore. Je potrebné podporovať združenia MSP zainteresované vo vesmírnych programoch.

5.6.1 Úloha špecializovaných stredných firiem v každom prípade narastá⁽¹⁶⁾. Tento trend sa v tomto sektore bude pravdepodobne ešte zosilňovať vzhľadom na požiadavky prichádzajúce z trhu a potreby užívateľov, ako aj dynamické zapojenie menších podnikov do vývoja služieb. Čoraz bežnejšie bude plánovanie procesov a projektov v spolupráci so strednými podnikmi.

5.6.2 Vesmírna politika bola doteraz väčšinou oddelená od ostatných častí ekonomiky. Presun ťažiska – horizontálny prístup – a spolupráca medzi ESA a Komisiou prispieje k prepojeniu technológií, verejných investícií a súkromných podnikov. Skúsenosti s projektom EUMETSAT s vývojom prevádzkových služieb môžu mať pre GMES praktický význam.

5.6.3 Čo sa týka satelitov, tak podnikové plánovanie, marketing a komercializácia by mohli pomôcť zaviesť úspešné postupy. Posilnia sa siete so strednými podnikmi.

⁽¹⁶⁾ Pozri v tejto súvislosti stanovisko EHSV „Vývoj hodnotového a dodávateľského reťazca v európskom a globálnom kontexte“ (spravodajca: pán van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Systémy na povrchu Zeme i vo vesmíre by mali byť zapojené, ako je naplánované v prípade GMES. Ďalej možno rozvíjať inteligentné senzorické siete.

5.8 Zapojenie priemyslu si vyžaduje presné definovanie požiadaviek EÚ. Rastúci dôraz na služby a potreby užívateľov so sebou prináša popri výskume, zbere údajov a infraštruktúre aj neustále dolaďovanie medzi vedou a aplikáciou v celej Európe⁽¹⁷⁾.

5.9 No ako bolo už uvedené, potrebujú aplikácie podporu zo strany technologického vývoja. Veľmi sľubnou platformou na identifikáciu žiadaných technológií je okrem iného tzv. European Space Technology Platform⁽¹⁸⁾, v rámci ktorej pôsobia zástupcovia z výskumu i priemyslu. Táto platforma má stanoviť dlhodobú agendu strategického výskumu. ESTP môže vytvoriť prepojenie s ostatnými priemyselnými odvetvami a областami.

5.10 Princíp „primeranej návratnosti“ bol doteraz úspešný pri rozvíjaní európskeho potenciálu vo oblasti vesmírnych technológií. No s rastúca zrelosť trhu týchto technológií si vyžiada väčšiu flexibilitu, pretože neflexibilné vzťahy vo všeobecnosti nie sú prospešné pre priemyselné inovácie. Vzhľadom na pôsobenie trhu, potreby užívateľov a rozvoj služieb sa práve od MSP očakáva, že budú vhodne reagovať na nové požiadavky a možnosti európskej vesmírnej politiky.

5.10.1 V tejto súvislosti je potrebné zohľadniť aj veľké rozdiely v príspevkoch jednotlivých štátov do ESA, najmä v prípade nových členských štátov a menších krajín, ako aj krajín, ktoré nie sú členmi EÚ (ale sú v ESA).

5.11 EHSV sa preto zasaďuje za otvorenú a transparentnú analýzu a dialóg o výsledkoch, aké by Európa mohla dosiahnuť v priebehu budúcich 10 rokov, aby sa zachovala a zlepšila jej pozícia vo svete: aké ciele a zodpovedajúce inštitucionálne nástroje – týkajúce sa ESA, Komisie a členských štátov – sú potrebné na splnenie vzájomne zosúladenej spoločnej európskej úlohy, vrátane dynamického prínosu stredných podnikov a zabezpečenia čo najväčšej miery hospodárskej súťaže.

5.12 Takáto analýza a dialóg by mal zahŕňať aj spôsob, ako je ESA financovaná, najmä dôsledky dobrovoľných príspevkov, a tiež otázka, ako majú vyzeráť postupy a pokračovanie integrácie využívania vesmírnych programov do vnútorného trhu EÚ. V oblastiach, na ktorých sa budú podieľať generálne riaditeľstvá Komisie, je potrebné vypracovať osobitné pravidlá financovania a príslušný kľúč rozdelenia nákladov.

⁽¹⁷⁾ „... už nemôžeme pokračovať v dvojitom monológovi, keď priemysel vyzýva inštitúcie, aby definovali svoje potreby a inštitúcie vyzývajú priemysel, aby navrhol služby, ktoré budú uspokojovať ich potreby.“ Pozri list z ASD-Eurospace z 20. júla 2007 G. Verheugenovi, členovi Európskej komisie a pánovi J. J. Dordainovi, ESA.

⁽¹⁸⁾ „European Space Technology Platform“ je kombinovaná platforma relevantných aktérov, vrátane zúčastnených štátov EÚ, USA, Európskeho vesmírneho priemyslu (vyše 100 firiem) a Eurospace, výskumných inštitútov a univerzít a národných organizácií pre vesmírne programy a ďalších 21 organizácií.

5.13 Aj moderná odvetvová priemyselná politika, ako ju pre jednotlivé odvetvia vypracováva Komisia, môže byť nápomocná, ak sa zohľadnia špecifické vlastnosti vesmírnych programov. Medzi tieto patrí potreba verejne financovaných technológií a infraštruktúry, vývoj prototypov, neexistencia skutočného trhu v rôznych segmentoch a aktívna, štátom vedená a financovaná priemyselná politika v USA a iných krajinách.

5.14 Na začiatku je naliehavo potrebné, aby rozhodujúci politickí predstavitelia konkretizovali priemyselné ambície Európy v hospodárskej oblasti.

6. Obrana a bezpečnosť

6.1 Uznesenie Rady zdôrazňuje význam vesmíru pre obranu a bezpečnosť. Čoraz viac sa diskutuje o spoločnej stratégii týkajúcej sa európskych vojenských kapacít.

6.2 Táto diskusia súvisí so požadovaným pokrokom v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. EHSV víta postupne sa presadzujúci záver, že bezpečnosť by už nemala byť oddelenou oblasťou politiky, ale kombináciou rôznych politických opatrení, ktoré by európske inštitúcie mali presadzovať v rámci EÚ i mimo neho ⁽¹⁹⁾.

6.3 Treba tiež zobrať do úvahy, že sa stierajú hranice medzi civilnými a vojenskými aplikáciami. Preto je vhodné zdôrazniť možné vzájomné výhody pre súbor požiadaviek v oboch sektoroch. Vojenské systémy môžu profitovať z civilných európskych misií vzhľadom na účinok dvojitého využitia („dual-use effect“) civilných a vojenských aplikácií.

6.4 V súčasnosti sú zodpovednosť, rozhodovanie a rozpočty v oblasti bezpečnosti prísne v právomoci jednotlivých členských štátov. Synergia medzi rôznymi krajinami vzniká len zriedkavo,

hoci niektoré aktivity v oblasti obrany sa koordinujú na európskej úrovni. Existuje niekoľko alternatív do budúcnosti, počínajúc „miernym“ stupňom európskej spolupráce až po plnohodnotný európsky model.

6.5 EHSV zastáva názor, že z bezpečnostných, technologických a rozpočtových dôvodov je potrebné výraznejšie presadzovať plánovanie budúcich systémov, ktoré zblížia európske krajiny.

6.6 Národný motív bezpečnosti je hlboko zakorenený. No vychádzajúc zo spoločnej vízie budúcnosti, pri súčasnom zohľadnení globálneho trendov, možno začať konkrétne projekty a poznatky získané na základe skúseností umožnia ďalší pokrok.

6.7 Aby sa zabránilo zbytočnej duplicitnej činnosti, bola by súčasťou tohto plánovania aj špecializácia a delba práce ⁽²⁰⁾. Okrem toho možno zriadiť výskumné programy, ktoré by pomohli rozvoju technických schopností.

6.8 EDA ⁽²¹⁾ ako jedna zo zúčastnených strán môže v tejto súvislosti dostať viac priestoru, aby vybudovala špeciálne štruktúry, ako napr. definovanie možnosti využitia, navrhovanie vývojových programov a koordinácia národných obranných a vesmírnych organizácií a ESA.

6.9 V novej zmluve sa hovorí aj o intenzívnejších iniciatívach Komisie a Rady na podporu výskumu v oblasti bezpečnosti, malo by sa však zabrániť prípadnému možnému prelínaniu a dvojnásobnému konaniu, ktoré by z nich mohlo vyplývať.

6.10 Rozhodnutia takéhoto charakteru si vyžadujú prípravu a následne zapojenie Vesmírnej rady a Rady pre všeobecné záležitosti. Tomu môže napomôcť zdokonalenie inštitucionálnych štruktúr, ktoré zavádza nová zmluva.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „Politika vesmírnych programov zameraná na bezpečnosť nie je v súčasnosti oddelenou politickou oblasťou, ale kombináciou politik členských štátov, Vesmírnej rady, Komisie a prípadne Európskej obrannej agentúry (EDA). Táto zmiešaná panoráma si vyžaduje lepšiu koordináciu, aby sa zracionalizoval rozhodovací proces a zabránilo duplicitne.“ Pozri „The Cost of Non Europe in the field of satellite based systems“ [Náklady spojené s neprítomnosťou Európy v oblasti systémov založených na satelitoch] správa FRS-IAL, Fondation Pour la Recherche Stratégique, Paríž a Istituto Affari Internazionali, Rím, 24. mája 2007.

⁽²⁰⁾ Priekopníkom v tejto súvislosti je projekt MUSIS (Multinational Space-based Imaging system for Surveillance – Medzinárodný vesmírny zobrazovací systém pre kontrolu, zisťovanie údajov a pozorovanie), na ktorom sa podieľa šesť krajín.

⁽²¹⁾ Európska obranná agentúra.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o implementácii smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vrátane analýzy prípadu zavedenia priameho ručenia výrobcu“

KOM(2007) 210 v konečnom znení

(2008/C 162/04)

Komisia sa 24. apríla 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o implementácii smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vrátane analýzy prípadu zavedenia priameho ručenia výrobcu“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajcom bol pán CASSIDY.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 422. plenárnom zasadnutí z 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) prijal 145 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 6 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Z kontrol transpozície, ktoré vykonala Komisia, vyplýva, že existujú značné rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi transponujúcimi smernicu 1999/44/ES. Niektoré z nich môžu byť dôsledkom regulačných medzier v uvedenej smernici, no niektoré sa už v tomto štádiu môžu považovať za jej nesprávnu transpozíciu. V súčasnosti nie je jasné, do akej miery tieto rozdiely ovplyvňujú riadne fungovanie vnútorného trhu a dôveru spotrebiteľa. EHSV odporúča, aby Komisia priorityne preskúmala dôsledky pre vnútorný trh i pre dôveru spotrebiteľov⁽¹⁾.

1.2 V dôsledku toho EHSV vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia proti tým členským štátom, ktoré neimplementovali smernicu 199/44/ES správne s cieľom dosiahnuť nápravu.

1.3 Zelená kniha o revízii *spotrebiteľského acquis* poukazuje na mnohé spoločné črty. Komisia počas skúmania identifikovala niekoľko problémov súvisiacich s implementáciou smernice o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar, najmä v súvislosti s problematikou priameho ručenia výrobcu.

1.4 EHSV zastáva názor, že smernica o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar obsahuje

chyby týkajúce sa regulácie záruk výrobcov a predajcov, napríklad požiadavky na konformitu podľa článku 2 smernice.

1.5 Neexistujú presvedčivé argumenty, aby sa smernica 1999/44/ES doplnila a pozmenila len s cieľom zaviesť priame ručenie výrobcu. Zelená kniha o revízii spotrebiteľského *acquis*⁽²⁾ iniciovala verejnú diskusiu o tejto téme a iných otázkach, ktoré Európska komisia identifikovala počas preskúmania legislatívy EÚ na ochranu spotrebiteľov (t. j. osem spotrebiteľských smerníc⁽³⁾). EHSV preto odporúča, aby Komisia zvážila, či je nevyhnutné zaviesť priame ručenie výrobcu do možného legislatívneho procesu nasledujúceho po zelenej knihe (napr. „horizontálna“ smernica), uprednostňovaného inštitúciami ako

⁽²⁾ KOM(2006) 744 v konečnom znení („Zelená kniha“).

⁽³⁾ Smernica Rady 85/577/EHS z 20. decembra 1985 na ochranu spotrebiteľa pri zmluvách uzatváraných mimo prevádzkových priestorov, Ú. v. ES L 372, 31.12.1985, s. 31.

Smernica Rady 90/314/EHS z 13. júna 1990 o balíku cestovných, dovolenkových a výletných služieb, Ú. v. ES L 158, 23.6.1990, s. 59. Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, Ú. v. ES L 95, 21.4.1993, s. 29.

Smernica Európskeho Parlamentu a Rady 94/47/ES z 26. októbra 1994, týkajúca sa ochrany kupujúcich v súvislosti s niektorými prvkami zmlúv o kúpe práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, Ú. v. ES L 280, 29.10.1994, s. 83.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku, Ú. v. ES L 144, 4.6.1997, s. 19.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/6/ES zo 16. februára 1998 o ochrane spotrebiteľa pri označovaní cien výrobkov ponúkaných spotrebiteľovi, Ú. v. ES L 80, 18.3.1998, s. 27.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/27/ES z 19. mája 1998 o súdnych príkazoch na ochranu spotrebiteľských záujmov, Ú. v. ES L 166, 11.6.1998, s. 51.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar, Ú. v. ES L 171, 7.7.1999, s. 12.

⁽¹⁾ Univerzita v Bielefelde (Nemecko) vypracovala porovnávaciu analýzu rôznych národných predpisov, vrátane potenciálnych prekážok obchodu alebo deformácií hospodárskej súťaže vyplývajúcich z ôsmich smerníc uvedených v poznámke 3 (táto komparatívna štúdia je dostupná na adrese http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/comp_analysis_en.pdf).

napr. UGAL⁽⁴⁾ a BEUC. No EHSV zdôrazňuje, že výsledky tejto iniciatívy by pre podnikovú sféru nemali vytvoriť neprimerané prekážky, čo tiež požadovala organizácia Eurocommerce.

1.6 EHSV okrem toho zastáva názor, že bude potrebné vyhodnotenie dôsledkov ešte predtým, než Komisia zavedie „horizontálnu“ smernicu.

1.6.1. Toto je prípad rozsahu platnosti smernice. EHSV súhlasí s tým, aby sa smernica uplatňovala na dodatočné typy zmlúv, na základe ktorých sa tovar dodáva spotrebiteľovi (napr. prenájom áut) a zmlúv, na základe ktorých sa spotrebiteľovi poskytuje digitálny obsah (napr. hudba on-line). To sa týka aj použitého tovaru (second hand) predávaného na verejných dražbách, na ktorých sa spotrebiteľ zúčastňuje osobne. Iné aspekty ako definícia dodania, prechod rizika, problematika a predĺženie časového ohraničenia konformity tovaru, odstránenie vyskytnutých sa nedostatkov, problematika dôkazného bremena a aj určité právne prostriedky treba považovať za súčasť horizontálneho nástroja v rámci zmiešaného prístupu k revízii spotrebiteľského acquis, a diskusia o podrobnostiach týchto aspektov by mala prebehnúť, keď bude návrh na takýto nástroj predložený na konzultáciu a verejnú diskusiu.

1.7 Zúčastnené strany a členské štáty sa rozchádzajú v názoroch na dosah PRV na úroveň ochrany spotrebiteľa a na vnútorný trh. Väčšina členských štátov a mnohé zúčastnené strany zastávajú názor, že PRV reálne alebo potenciálne zvyšuje ochranu spotrebiteľa. Niektoré členské štáty sú toho názoru, že výrobca je v porovnaní s predávajúcim v lepšej pozícii, aby uviedol tovar do súladu so zmluvou. Iné zastávajú názor, že PRV nezvýši ochranu spotrebiteľa, ale spôsobí právnu neistotu a významnú prekážku pre podniky. EHSV si myslí, že sú potrebné ďalšie informácie o rôznych aspektoch tejto problematiky⁽⁵⁾.

2. Úvod

2.1 Európska komisia schválila 24. apríla 2007 oznámenie o implementácii smernice 1999/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vrátane analýzy prípadu zavedenia priameho ručenia výrobcu, ako sa uvádza v článku 12 smernice.

2.2 Dňa 8. februára 2007 Európska komisia schválila zelenú knihu o revízii spotrebiteľského acquis. Smernica 1999/44/ES je jednou z ôsmich spotrebiteľských smerníc uvedených v prílohe 2 zelenej knihy.

⁽⁴⁾ UGAL: Union des groupements de détaillants indépendants de l'Europe (Únia združení európskych nezávislých maloobchodníkov).

⁽⁵⁾ Pozri poznámku 1.

2.2.1 Príloha 1 zelenej knihy kladie mnohé otázky týkajúce sa konkrétnych pravidiel uplatňovaných na predaj tovaru a služieb spotrebiteľom. Zámerom stanoviska je poskytnúť Komisii návod v reakcii na jej oznámenie KOM(2007) 210 v konečnom znení „o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vrátane analýzy prípadu zavedenia priameho ručenia výrobcu“. EHSV vydal stanovisko k zelenej knihe⁽⁶⁾ na plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 a rozhodol sa v tom čase nepredkladať stanovisko ku konkrétnym záležitostiam, predovšetkým k otázkam, ktoré formulovala Komisia v súvislosti so smernicou o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar, ktorá bude zahrnutá do návrhu Komisie na rámcovú smernicu o zmluvných právach spotrebiteľov.

2.2.2 V zelenej knihe Komisia predkladá na verejnú diskusiu niekoľko komplexných otázok. Medzi nimi sú aj otázky súvisiace s medzerami a regulačnými nedostatkami, ktoré Komisia identifikovala počas revízie spotrebiteľského acquis, ako aj otázky, ktoré sa vynorili v súvislosti so smernicou 1999/44.

2.3 Všetky členské štáty smernicu transponovali⁽⁷⁾. Cieľom oznámenia je preskúmať, ako ju členské štáty implementovali. Oznámenie tvorí súčasť procesu revízie spotrebiteľského acquis, ktorý je v súlade s cieľmi lepšej regulácie presadzovanými Komisiou, Európskym parlamentom a EHSV, aby sa zjednodušilo regulačné prostredie.

2.4 Smernica sa zameriava na harmonizáciu tých častí zmluvného práva pri predaji tovaru spotrebiteľom, ktoré sa týkajú právnych záruk (ručenia), a v menšej miere obchodných záruk.

2.5 Všetky členské štáty mali smernicu implementovať do svojho národného práva do 1. januára 2002 a bolo im zároveň umožnené, aby prijali prísnejšie ustanovenia v prospech spotrebiteľa.

2.6 Komisia upozorňuje na deficity niektorých členských štátov pri implementácii smernice.

3. Zhrnutie oznámenia Komisie

3.1 Oznámenie sa zaoberá implementáciou smernice 1999/44/ES Európskeho parlamentu a Rady z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk, ktoré s tým súvisia v členských štátoch a skúma možnosť zavedenia na úrovni Spoločenstva priame ručenie výrobcu, ako sa uvádza v článku 12 smernice.

⁽⁶⁾ CESE 984/2007, spravodajca: pán Adams, Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007.
⁽⁷⁾ Ú. v. ES L 171, 7.7.1999, s. 12.

3.2 Oznámenie Komisie poukazuje na ťažkosti, s ktorými sa niektoré členské štáty stretli pri implementácii smernice. Problémy vyplývajú najmä z rôznych definícií termínov „spotrebiteľ“ a „predajca“, nachádzajúcich sa v aktoch Spoločenstva.

3.3 Rozsah uplatňovania tejto smernice je určený definíciou „spotrebného tovaru“ v článku 1 ods. 2 písm. b) smernice. Členské štáty transponovali túto definíciu rôznymi spôsobmi. V niektorých členských štátoch sa príslušné právne predpisy uplatňujú aj na spotrebný predaj nehnuteľného majetku.

3.4 Niektoré členské štáty vynímajú „použitý tovar, ktorý sa predáva na verejných aukciách, ktorých sa môžu spotrebiteľia osobne zúčastniť“. Niektoré štáty využili túto možnosť. Iné štáty sa rozhodli obmedziť ručenie predajcu za takýto tovar.

3.5 Všetky členské štáty zaviedli národné právne predpisy transponujúce požiadavky smernice. Článok 12 stanovuje, že Komisia predloží Európskemu parlamentu a Rade (v stanovenom termíne) správu o uplatňovaní tejto smernice v členských štátoch, a preskúma okrem iného hlavne prípad zavedenia priameho ručenia výrobcu a – ak je to možné – doplní správu návrhmi. Toto oznámenie odmieta túto povinnosť.

3.6 V časti I tohto oznámenia Komisia podáva správu o implementácii smernice v členských štátoch a v časti II preskúmava prípad zavedenia priameho ručenia výrobcov voči spotrebiteľom do legislatívy EÚ.

3.7 Transpozícia uvedenej smernice spôsobuje mnohé problémy. Mnohé z nich môžu byť dôsledkom regulačných medzier v tejto smernici, no niektoré sa už v tomto štádiu môžu považovať za jej nesprávnu transpozíciu. Z vykonaných kontrol transpozície vyplýva, že existujú značné rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi následkom uplatňovania klauzuly o minimálnej harmonizácii a rôznych regulačných možností, ktoré sú v smernici ustanovené. V súčasnosti nie je jasné, do akej miery tieto rozdiely ovplyvňujú riadne fungovanie vnútorného trhu a dôveru spotrebiteľa.

3.7.1 Zelená kniha predložila na verejnú diskusiu viacero komplexných otázok súvisiacich s medzerami a regulačnými nedostatkami, ktoré Komisia identifikovala počas revízie spotrebiteľského acquis, ako aj otázky, ktoré sa vynorili v súvislosti s implementáciou uvedenej smernice. Z tohto dôvodu sa Komisia rozhodla nepredložiť v tejto fáze návrh týkajúci sa smernice.

3.7.2 Čo sa týka stanovenia priameho ručenia výrobcu Komisia vyvodila záver, že nie je dostatok argumentov, aby sa určilo, či chýbajúce pravidlá EÚ majú negatívny účinok na dôveru spotrebiteľov na vnútornom trhu. Táto otázka sa ďalej skúma v súvislosti so zelenou knihou.

3.8 EHSV konštatuje vo svojom stanovisku k zelenej knihe o revízii spotrebiteľského acquis⁽⁸⁾, že má pochybnosti, či navrhovaný postup povedie k vysokej a jednotnej úrovni ochrany spotrebiteľa v celej EÚ. Revidované spotrebiteľské acquis potrebuje skutočnú demokratickú legitimizáciu a jasný právny a koncepčný základ. EHSV upozorňuje na digitálne prostredie, ktoré je regulované nedostatočne. Návrhy na zosúladené ustanovenia v tejto oblasti musia byť založené na dôkladnom vyhodnotení dôsledkov a musia sa zamerať na zjednodušenie a ujasnenie existujúcich predpisov. Ako prioritu treba zdôrazniť lepšie opatrenia na presadzovanie predpisov a zavedenie jasných a jednoduchých procesov pri vymáhaní náhrady škody. Harmonizácia spotrebiteľských právnych predpisov v celej EÚ sa musí zásadne orientovať podľa najlepšej a najvyššej úrovne ochrany spotrebiteľa, ktorá už v členských štátoch existuje.

4. Problémy s transpozíciou

4.1 Z kontrol transpozície, ktoré vykonala Komisia, vyplýva, že existujú značné rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi transponujúcimi smernicu 199/44/ES. Mnohé z nich môžu byť dôsledkom regulačných medzier v uvedenej smernici, no niektoré sa už v tomto štádiu môžu považovať za jej nesprávnu transpozíciu. V súčasnosti nie je jasné, do akej miery tieto rozdiely ovplyvňujú riadne fungovanie vnútorného trhu a dôveru spotrebiteľa. EHSV odporúča, aby Komisie prioritne preskúmala dôsledky pre vnútorný trh i pre dôveru spotrebiteľov a aby prijala opatrenia na presadenie implementácie voči tým členským štátom, ktoré majú v tejto oblasti deficit⁽⁹⁾.

5. Priame ručenie výrobcu (PRV)

5.1 Niektoré členské štáty zaviedli rôzne formy priameho ručenia výrobcu. Podmienky a ostatné modalities týchto formy sa od seba značne líšia. Smernica z roku 1999 vyžaduje, aby Komisia preskúmala prípad zavedenia priameho ručenia výrobcu („PRV“) a v prípade potreby podala návrh. Zo 17 členských štátov, ktoré odpovedali na dotazník Komisie, zaviedlo 7 štátov nejakú formu PRV, hoci podmienky na uplatňovanie si priamych nárokov voči výrobcom sa značne od seba odlišujú. Sú aj veľké výhrady voči postupu niektorých členských štátov a zúčastnených strán, z ktorých niektorí tvrdia, že je priskoro vyhodnotiť účinky na potrebu zmeny a doplnenia smernice 1999/44/ES⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ CESE 984/2007, Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007.

⁽⁹⁾ Pozri poznámku 1.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku 3.

5.2 Zúčastnené strany a členské štáty sa rozchádzajú v názoroch na dosah PRV na úroveň ochrany spotrebiteľa a na vnútorný trh. Väčšina členských štátov a mnohé zúčastnené strany zastávajú názor, že PRV reálne alebo potenciálne zvyšuje ochranu spotrebiteľa. No existuje nezhoda medzi členskými štátmi o PRV, pretože niektoré členské štáty sú toho názoru, že výrobca je v porovnaní s predávajúcim v lepšej pozícii, aby uviedol tovar do súladu so zmluvou. Iné zastávajú názor, že PRV nezvyší ochranu spotrebiteľa, ale spôsobí právnu neistotu. EHSV si myslí, že sú potrebné ďalšie informácie o rôznych aspektoch tejto problematiky.

5.3 Viaceré zúčastnené strany a niektoré členské štáty si myslia, že PRV by predstavovalo závažné bremeno v obchodovaní, keďže výrobcovia by potrebovali vyvinúť systémy spracúvania sťažností a zaviesť finančné ustanovenie týkajúce sa uplatňovania tohto ručenia. No nebola dosiahnutá zhoda: iné členské štáty a iné zainteresované strany nesúhlasia.

5.4 Existencia rozdielnych režimov priameho ručenia výrobcu predstavuje pre vnútorný trh potenciálny problém. Komisia však nie je v tomto štádiu schopná vyvodiť závery. Zatiaľ niet dostatok dôkazov, či chýbajúce predpisy EÚ

o priamom ručení výrobcu majú negatívny dosah na dôveru spotrebiteľov na vnútornom trhu.

5.5 Zavedenie povinného priameho ručenia výrobcu vo všetkých členských štátoch je ešte ďaleko. PRV by zaviedol rozšírený reťazec ručenia v porovnaní s nárokmi voči predávajúcemu. Závisí to od výrobku alebo služby. Cezhraničné nakupovanie určitého veľkého tovaru, ako napr. áut, priamo zapája do celého procesu aj výrobcu. No vďaka legislatíve Európskeho spoločenstva musia predajcovia alebo distribútori osobných vozidiel rešpektovať záruky výrobcu bez ohľadu na to, kde je vozidlo zakúpené. V rámci cezhraničného nákupu vína a liehovín, ktorý sa stáva čoraz dôležitejšou súčasťou vnútorného trhu, možno len ťažko uplatniť nároky voči predajcovi alebo „výrobcovi“, okrem prípadov, že kupujúci často chodievajú na návštevy do iného členského štátu, kde je tovar zakúpený. V prípade spotrebného tovaru zavedenie PRV vo všeobecnosti veľmi prispeje k ochrane spotrebiteľov a ich dôvere v jednotný trh.

5.6 Stanovenie PRV si vyžaduje oveľa podrobnejšie preskúmanie spolu s dôkladným vyhodnotením dôsledkov.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa Komisie – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2006“

KOM(2007) 358 v konečnom znení

(2008/C 162/05)

Európska komisia sa 25. júna 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Správu Komisie – Správu o politike hospodárskej súťaže za rok 2006“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajcom bol pán Chiriaco.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 141 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvodné poznámky

1.1 Vo výročnej správe za rok 2006 o politike hospodárskej súťaže boli predložené zmeny, ktoré nastali vo vnútornej organizácii odvetvia a v pracovných metódach Komisie a poukázalo sa na to, ako hospodárska súťaž zabezpečuje súdržnosť európskeho hospodárskeho riadenia v rámci plnenia cieľov Lisabonskej stratégie.

2. Nástroje

2.1 Protitrustová politika ⁽¹⁾ – články 81 a 82 Zmluvy o ES ⁽²⁾

2.1.1 Z pohľadu Komisie predstavujú pokuty základný princíp ako zabrániť podnikom, aby porušovali pravidlá hospodárskej súťaže.

Bol zavedený nový prah v oblasti **oslobodení od pokút a zníženia ich sumy** v prípade kartelov medzi podnikmi. Podľa nových usmernení bude suma pokuty zodpovedať percentuálnemu podielu ročného predaja príslušného výrobu (až do 30 %), vynásobenému počtom rokov, počas ktorých sa podnik zúčastňoval na karteli (a bude môcť predstavovať až 100 % v prípade recidív).

2.1.2 Na zlepšenie efektívnosti kontrolnej metódy bola prijatá **Zelená kniha o žalobách o náhradu škody pre porušenie protitrustových pravidiel EÚ** obsiahnutých v článkoch 81 a 82 Zmluvy o ES. O tejto zelenej knihe sa zoširoka diskutovalo v Európe a rôzne európske krajiny predložili viac ako 150 pozorovaní prostredníctvom verejných orgánov, úradov poverených hospodárskou súťažou, priemyslom, spotrebiteľských organizácií, advokátov a univerzít.

(1) Nasledujúce rozhodnutia Komisie sú predmetom súdneho konania na Súdnom dvore Európskeho spoločenstva. Do dnešného dňa nebola prijaté žiadne konečné rozhodnutie, s výnimkou prípadu *De Beers*, pri ktorom bolo rozhodnutie Komisie zrušené Súdny dvorom: prípad COMP/36.638 *Syntetický kaučuk*, rozhodnutie Komisie z 29. 11. 2006; prípad COMP/39.234 *Príplatok za legovanie* (opätovné prijatie), rozhodnutie Komisie z 20. 12. 2006; prípad COMP/38.907 *Kovové nosníky* (opätovné prijatie), rozhodnutie Komisie z 8. 11. 2006; prípad COMP/38.121 *Prípojky*, rozhodnutie Komisie z 20. 9. 2006; prípad COMP/38.456 *Bitúmen, Holandsko*, rozhodnutie Komisie z 13. 9. 2006; prípad COMP/38.645 *Metakryláty*, rozhodnutie Komisie z 31. 5. 2006; prípad COMP/38.620 *Peroxid vodíka a peroxosířany*, (rozhodnutie Komisie z 3. 5. 2006; prípad COMP/38.113 *Prokent/Tomra*; prípad COMP/38.348 *Repsol CCP*, rozhodnutie Komisie z 12. 4. 2006; prípad COMP/38.381 *De Beers*, rozhodnutie Komisie z 22. 2. 2006.

(2) Ú. v. EÚ C 321 z 29. decembra 2006.

Po rozsiahlej diskusii sa k tejto téme vyjadril aj EHSV, a to v stanovisku k zelenej knihe ⁽³⁾.

2.1.3 Pokiaľ ide o činnosť Komisie v oblasti **kartelov**, Komisia vydala **sedem konečných rozhodnutí**, v ktorých uložila 41 podnikom pokuty v celkovej výške 1 846 miliónov eur (oproti 33 odsúdeným podnikom a celkovou výškou pokút 683 miliónov eur v roku 2005).

2.2 Kontrola fúzií ⁽⁴⁾

2.2.1 Komisia sa podujala, že prostredníctvom verejnej konzultácie zlepši **poskytnuté usmernenia o otázkach právomoci** ⁽⁵⁾, ktoré sa môžu klásť v rámci kontroly fúzií, v súlade s nariadením o fúziách ⁽⁶⁾.

Súčasná oznámenia v tejto oblasti nahradí nové oznámenie, ktoré sa malo pôvodne prijať v roku 2007.

2.2.2 Po uplatnení týchto pravidiel sa **počet fúzií oznámených** Komisii zvýšil v roku 2006 na 356. Celkovo Komisia prijala 352 konečných rozhodnutí, z ktorých 207 bolo prijatých na základe zjednodušeného postupu.

2.3 Kontrola štátnej pomoci

2.3.1 Komisia zjednodušila schvaľovanie **regionálnej pomoci** prijatím **nariadenia o skupinovej výnimke** ⁽⁷⁾, ako aj schvaľovanie **štátnej pomoci na výskum, vývoj a inovácie** (VVI) prijatím nového rámca Spoločenstva ⁽⁸⁾; schvaľovanie **štátnej pomoci na rizikový kapitál pre malé a stredné podniky**, ktorá uľahčuje prístup MSP k financovaniu ⁽⁹⁾; schvaľovanie **pomoci na ochranu životného prostredia**.

(3) INT/306, Stanovisko je k dispozícii na tejto internetovej stránke: http://eescopinions.eesc.europa.eu/EESCOpinionDocument.aspx?identifier=ces\int\int306\ces1349-2006_ac.doc&language=SK.

(4) Len nasledujúce rozhodnutie Komisie je predmetom súdneho konania na Súdnom dvore Európskeho spoločenstva: prípad COMP/M.3796 *Omya/J.M.Huber PCC*.

(5) Je k dispozícii na tejto internetovej stránke:

http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/jn_fr.pdf.

(6) Nariadenie (ES) č. 139/2004.

(7) Nariadenie (ES) č. 1628/2006.

(8) Ú. v. EÚ C 323, 30. 12. 2006, s. 1.

(9) Ú. v. EÚ C 194, 18. 8. 2006, s. 2.

Komisia napokon prijala **nové nariadenie o pomoci de minimis** ⁽¹⁰⁾, podľa ktorého akákoľvek pomoc nepresahujúca strop 200 000 eur udelená v období troch finančných rokov nebude považovaná za štátnu pomoc ⁽¹¹⁾.

2.3.2 V rámci uplatňovania pravidiel Komisia preskúmala 921 prípadov štátnej pomoci v roku 2006, čo predstavuje zvýšenie o 36 % v porovnaní s rokom 2005. Prijala 710 konečných rozhodnutí a vo väčšine prípadov – až 91 % – schválila pomoc bez oficiálneho vyšetrovania, keďže ich považovala za kompatibilné so systémom voľnej hospodárskej súťaže.

2.3.3 Aj keď sa Komisia nazdáva, že **pomoc odbornému vzdelávaniu** môže slúžiť spoločným európskym záujmom, zaujala prísny postoj **k pomoci na záchranu a reštrukturalizáciu podnikov nachádzajúcich sa v ťažkostiach** , pričom ich považuje za oprávnené, iba ak sú splnené prísne podmienky ⁽¹²⁾.

3. Vývoj sektorov

3.1 Energetika

3.1.1 **V záverečnej správe o energetike** , ktorú prijala Komisia 10. januára 2007 ⁽¹³⁾ sa ukazuje, že v Európe sa veľkoobchodné ceny plynu a elektriny neustále zvyšujú a spotrebiteľia majú pomerne obmedzený výber kvôli prekážkam, ktoré sa objavujú pri dovoze týchto produktov.

3.1.2 Komisia uskutočnila niekoľko **antitrustových prieskumov** o nahromadení kapacít siete a skladovacej kapacity, o rezervácii dlhodobých kapacít, o podiele na trhu a o dlhodobých zmluvách medzi veľkoobchodníkmi/maloobchodníkmi a koncovými zákazníkmi.

3.1.3 **Fúzie v oblasti energetiky** viedli k veľkému počtu aktivít a rozhodnutí Komisie. Najvýznamnejšie prípady v tomto smere boli *DONG/Elsam/Energi E2* ⁽¹⁴⁾ a *Gaz de France/Suez* ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Nariadenie (ES) č. 1998/2006.

⁽¹¹⁾ Strop bol dvojnásobne zvýšený v porovnaní s predchádzajúcim nariadením (pozri nariadenie ES č. 69/2001, Ú. v. ES L 10 z 13.1.2001, s. 30).

⁽¹²⁾ Pozri prípad Northern Rock (IP/07/1859). Komisia dospela k názoru, že poskytnutá núdzová likvidita, zostavená z dostatočných bankových záruk a prinášajúca úroky, ktorú poskytla Anglická národná banka 14. septembra 2007, nepredstavovala štátnu pomoc. Záruka poskytnutá štátnou pokladnicou na všetky vklady 17. septembra, ako aj opatrenia udelené 9. októbra, ktoré umožnili poskytnúť Northern Rock likviditu a dodatočné záruky pokrývané štátnou pokladnicou, však štátnu pomoc predstavujú. Tieto opatrenia môžu byť považované za pomoc na záchranu a reštrukturalizáciu pri uplatnení usmernení Spoločenstva týkajúcich sa štátnej pomoci na záchranu a reštrukturalizáciu podnikov nachádzajúcich sa v ťažkostiach. Podľa týchto usmernení by mal byť tento typ pomoci udelený vo forme pôžičiek alebo záruk na dobu kratšiu ako šesť mesiacov, pričom v bankovníctve existujú niektoré výnimky, podliehajúce prísnyim pravidlám, ktoré boli v jednotlivých prípadoch uplatnené. Podľa týchto usmernení sa britské orgány zaviazali predložiť Komisii do 17. marca 2008 plán reštrukturalizácie pre Northern Rock, ktorý nebude len krátkodobou záchranou. Za predpokladu, že tento plán bude predstavovať štátnu pomoc, bude sa musieť rozhodnúť v závislosti od jeho vlastností, ako aj vzhľadom na pravidlá vzťahujúce sa na pomoc pri reštrukturalizácii.

⁽¹³⁾ KOM(2006) 851 v konečnom znení.

⁽¹⁴⁾ Rozhodnutie Komisie o prípade COMP/M.3868 DONG/Elsam/Energi E2 z 14.3.2006.

⁽¹⁵⁾ Rozhodnutie Komisie o prípade COMP/M.4180 Gaz de France/Suez z 14.11.2006.

3.1.4 **Kontrola štátnej pomoci** poukázala na to, že uzavreté zmluvy medzi prevádzkovateľmi verejných sietí a výrobcami v Maďarsku a v Poľsku zabraňovali v prístupe na časť veľkoobchodného trhu, ako aj na situáciu v Taliansku, kde zvýhodnené sadzby pre niektoré priemyselné spoločnosti narušovali hospodársku súťaž. Treba takisto zdôrazniť rozhodnutie o štátnej pomoci v odvetví obnoviteľných zdrojov, ktoré zabezpečuje, že verejné financie pokrývajú len výnimočné prípady bez toho, aby sa uprednostňovali podniky alebo aktivity, ktoré nie sú v súlade s pravidlami.

3.2 Finančné služby

3.2.1 Komisia uskutočnila v roku 2005 **podrobný prieskum retailového bankového odvetvia** ⁽¹⁶⁾, najmä v súvislosti s cezhraničnou hospodárskou súťažou. Záverečná správa, uverejnená 31. januára 2007, zdôraznila nasledujúce problémy: prekážky pri dovoze, roztrieštenie trhu, vysoký stupeň koncentrácie medzi vystavovateľmi a držiteľmi platobných kariet.

3.2.2 Komisia uverejnila 24. januára 2007 predbežnú správu o dôkladnom **sektorovom prieskume v oblasti poistenia podnikateľských subjektov** .

3.2.3 Komisia ďalej schválila veľký počet **koncentrácií v oblasti finančných služieb** , ako v prípade *Talanx Aktiengesellschaft* ⁽¹⁷⁾.

3.2.4 **Kontrola štátnej pomoci** umožnila zabezpečiť podmienky rešpektujúce hospodársku súťaž vo finančných službách, obzvlášť pre nové subjekty a zahraničné banky, hlavne zrušením luxemburského režimu skrytých subvencií v prospech holdingových spoločností.

3.3 Elektronická komunikácia

3.3.1 Vzhľadom na to, že väčšina dodávateľov elektronických komunikačných služieb vykonáva svoju činnosť v regulačnom rámci EÚ vzťahujúcom sa na zodpovedajúce siete a služby, Komisia prijala odporúčanie týkajúce sa **18 osobitných trhov výrobkov a služieb na veľkoobchodnej a maloobchodnej úrovni, ktoré musia podľa Komisie podliehať regulácii ex ante (t. j. vopred)** zo strany vnútroštátnych orgánov ⁽¹⁸⁾. **Trhy širokopásmového pripojenia** sú príkladom súčasného uplatňovania sektorovej regulácie *ex ante* a *ex post* práva upravujúceho pravidlá hospodárskej súťaže.

3.4 Informačné technológie

3.4.1 V odvetví informačných technológií Komisia naďalej dbá na to, aby hospodárska súťaž nebola narušená na trhu, ktorý sa v súčasnosti vyznačuje digitálnou konvergenciou a rastúcou interoperabilitou.

⁽¹⁶⁾ Rozhodnutie Komisie z 13.6.2005 (Ú. v. EÚ C 144, 14.6.2005, s. 13).

⁽¹⁷⁾ Rozhodnutie Komisie o prípade COMP/M.4055 Talanx/Gerling z 5. 4. 2006.

⁽¹⁸⁾ Odporúčanie Komisie z 11. februára 2003o príslušných trhoch výrobkov a služieb v sektore elektronickej komunikácie umožňujúcich reguláciu *ex ante* v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2002/21/ES o spoločnom regulačnom rámci pre elektronicke komunikačné siete a služby, Ú. v. EÚ L 114, 8.5.2003, s. 45. Komisia prijala 17. decembra 2007 nové odporúčanie (Ú. v. EÚ L 344, 28.12.2007, s. 65), ktoré sa vzťahuje iba na osem trhov.

V tomto smere je významný prípad **Microsoft**, pri ktorom Komisia uplatnila sankciu, pretože nedodal načas požadované informácie. Súd prvého stupňa rozhodnutím zo 17. septembra 2007⁽¹⁹⁾ zamietol odvolanie *Microsoftu* proti rozhodnutiu Komisie⁽²⁰⁾.

3.4.2 V rámci kontroly **fúzií** Komisia schválila fúziu medzi *Nokiou* a zložkou „sietových zariadení“ *Siemens AG*, ako aj fúziu medzi *Alcatelom* a *Lucent Technologies*, keďže sa domnievala, že tým nebude postihnutá konkurencieschopnosť v oblasti dodávky zariadení optických sietí a riešení širokopásmového prístupu.

3.5 Média

3.5.1 Cieľom politiky hospodárskej súťaže v odvetví médií je zabezpečiť rovnaké podmienky hospodárskej súťaže medzi komerčnými spoločnosťami, ako medzi nimi a spoločnosťami financovanými z verejných zdrojov.

3.5.2 V oblasti **digitálneho vysielania** Komisia začala v Taliansku konanie o porušení pravidiel s cieľom určiť, či sa prechodom na digitálne vysielanie uložili obmedzenia rozhlasovým spoločnostiam a udelili konkurenčné výhody existujúcim analógovým vysielacím spoločnostiam, čo je zjavné porušenie smernice o hospodárskej súťaži.

3.5.3 Komisia okrem toho opakovane zasiahla pri obnove efektívneho uplatňovania hospodárskej súťaže v oblasti **tzv. obsahu najvyššej kvality**, a tiež pokiaľ ide o štátnu pomoc udelenú **filmom a iným audiovizuálnym dielam**, ako aj **spravovanie práv**.

3.6 Doprava

3.6.1 Hlavné problémy sa týkajú ochrany vnútroštátnych trhov v oblasti cestnej dopravy, málo rozvinutej interoperability v prípade železničnej dopravy a chýbajúcej transparentnosti v prístupe k prístavným službám.

3.6.2 Pokiaľ ide o cestnú dopravu, Komisia naďalej povoľuje štátnu pomoc na podporu rozširovania ekologických technológií, ako aj štátnu pomoc určenú na dodržiavanie záväzkov služieb vo verejnom záujme.

3.6.3 Pokiaľ ide o **železničnú dopravu** je potrebné zdôrazniť rozhodnutie Komisie týkajúce sa štátnej pomoci pre železničné infraštruktúry, o ktorej sa Komisia domnieva, že predstavuje právomoc verejnej správy a nie sú stotožniteľné so štátnou pomocou⁽²¹⁾.

3.6.4 V odvetví **námornej dopravy** sa Komisia zaviazala uverejniť usmernenia o uplatnení práva hospodárskej súťaže na uľahčenie prechodu k režimu plne rešpektujúcemu hospodársku súťaž. Pokiaľ ide o štátnu pomoc, zdôraznila, že akákoľvek doložka o štátnej príslušnosti, ktorá oslobodzuje majiteľov námorných lodí od platby sociálnych príspevkov pre ich námorníkov, sa ruší.

3.6.5 Nakoniec v oblasti **leteckej dopravy** sa od 1. januára 2007 nariadením (ES) č. 1459/2006 ruší výnimka

zo zákazu uvedenom v článku 81 odsek 1 Zmluvy o ES pre konferencie o tarifách v osobnej doprave v súvislosti s trasami v rámci EÚ, ako aj výnimka vzhľadom na prevádzkové intervaly a plánovanie letových poriadkov.

3.7 Poštové služby

3.7.1 Zreteľný vývoj trhu s poštovými službami priviedol Komisiu na jednej strane k redukcii služieb, ktorým bolo udelené právo na monopol ako poskytovateľom univerzálnych služieb a na druhej strane k ochrane hospodárskej súťaže v liberalizovaných oblastiach s cieľom zabrániť skutočnej monopolizácii.

3.7.2 Je potrebné upozorniť na rozhodnutie Komisie, podľa ktorého sa kompenzácia poskytnutá verejnoprospešných službám uzná za zlučiteľnú s pravidlami v oblasti štátnej pomoci, iba ak výška tejto kompenzácie nepresiahne náklady na splňanie záväzkov služby vo verejnom záujme a ak boli dodržané ostatné určené podmienky.

Komisia takisto preskúmala, či prevádzkovatelia poštových služieb majú aj ďalšie výhody, ako je to v prípade Francúzska⁽²²⁾. Komisia v tomto smere odporučila, aby Francúzsko ukončilo pred koncom roka 2008 neobmedzenú štátnu záruku udelenú francúzskej pošte ako verejnej organizácii.

4. Európska sieť hospodárskej súťaže a vnútroštátne súdy

4.1 Rok 2006 bol významný, keďže sa zlepšil systém vytvorený nariadením (ES) č. 1/2003 a prehĺbila spolupráca tak medzi členmi REC (európska sieť hospodárskej súťaže), t.j. medzi vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže a Komisiou, ako aj medzi vnútroštátnymi súdmi a Komisiou

4.2 Spolupráca medzi členmi REC je založená na dvoch hlavných povinnostiach vnútroštátnych orgánov poverených hospodárskou súťažou, t.j. informovať Komisiu pri otvorení nových prípadov a v každom prípade pred konečným rozhodnutím. Komisii bolo predložených 150 prieskumov vnútroštátnych orgánov pre hospodársku súťaž a k 125 z nich poskytla Komisia stanoviská alebo rady.

4.3 Význam spolupráce v REC sa prejavil hlavne na stretnutí medzi generálnym riaditeľom GR pre hospodársku súťaž a príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, v priebehu ktorého bol prijatý modelový program REC v oblasti zhovievavosti. Komisia a vnútroštátne orgány sa okrem toho stretli, aby prebrali všeobecné otázky týkajúce sa politiky boja proti kartelom, sektorových prieskumov a konkrétnych odvetví.

4.4 Uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže EÚ vnútroštátnymi súdmi EÚ

4.4.1 Podľa článku 15 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003 môžu vnútroštátni sudcovia požiadať Komisiu o stanovisko alebo o informácie, ktoré má k dispozícii. Tento článok ďalej zaväzuje členské štáty, aby predložili Komisii kópiu všetkých rozsudkov vnútroštátnych súdov.

⁽²²⁾ Prípad E 15/2005 – odporúčanie, ktoré navrhuje prijať vhodné opatrenia týkajúce sa neobmedzenej štátnej záruky v prospech pošty (La Poste) (ešte neuverejnené).

⁽¹⁹⁾ Prípad T-201/04 (Ú. v. EÚ C 269 z 10.11.2007, s. 45).

⁽²⁰⁾ Znenie rozhodnutia je dispozíciou na tejto internetovej stránke: http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/cases/decisions/37792/art24_2_decision.pdf.

⁽²¹⁾ Prípad N 478/2004 z 7.6. 2006 (Ú. v. EÚ C 209 z 31.8.2006).

4.4.2 Celoživotné vzdelávanie vnútroštátnych sudcov je veľmi dôležité pre rozvoj vedomostí o práve Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže. V tejto súvislosti Komisia každý rok spolufinancuje vzdelávacie projekty vo všetkých členských štátoch.

5. Medzinárodné aktivity

5.1 Pri príprave vstupu Rumunska a Bulharska do EÚ Komisia prispela k uplatňovaniu pravidiel hospodárskej súťaže v týchto krajinách, podobne, ako to robí v súčasnosti v prípade Chorvátska a Turecka.

5.2 **Vzájomný dialóg** medzi Komisiou a početnými vnútroštátnymi orgánmi poverenými hospodárskou súťažou sa zintenzívnili, rovnako ako aj kontakty so Spojenými štátmi, Kanadou a Japonskom. GR pre hospodársku súťaž takisto pomohlo Číne a Rusku pri vytváraní ich práva na hospodársku súťaž.

5.3 Nakoniec v rámci **mnohostrannej spolupráce** zohráva GR pre hospodársku súťaž rozhodujúcu úlohu v medzinárodnej sieti hospodárskej súťaže a podieľa sa na práci výboru OBSE pre hospodársku súťaž.

6. Medziinštitucionálna spolupráca

6.1 Európsky parlament uverejňuje každý rok správu z vlastnej iniciatívy o výročnej správe Komisie o politike hospodárskej súťaže. Člen Komisie zodpovedný za hospodársku súťaž pravidelne komunikuje s Radou a príslušnými parlamentnými výbormi.

6.2 Bolo by treba nakoniec zdôrazniť, že Komisia informuje Európsky hospodársky a sociálny výbor a Výbor regiónov o hlavných iniciatívach v tejto oblasti a zúčastňuje sa hlavne na vypracovávaní výročného stanoviska EHSV o výročnej správe Komisie o politike hospodárskej súťaže.

7. Závery a pripomienky

7.1 Súvis medzi politikou hospodárskej súťaže a politikou hospodárskeho rozvoja

Politika hospodárskej súťaže navracia celé hospodárske odvetvia k logike a dynamike trhu a konkrétne tým prispieva k vytvoreniu súdržného jednotného európskeho trhu, ktorý podlieha menšiemu počtu pravidiel a menej ťažkopádny právnym predpisom.

7.1.1 Politika hospodárskej súťaže zohráva stále dôležitejšiu úlohu v európskej hospodárskej politike. V minulosti Komisia ⁽²³⁾ a aj EHSV ⁽²⁴⁾ podporili potrebu vytvoriť nové nástroje hospodárskej politiky s cieľom nasmerovať politiku hospodárskej súťaže a priemyselnú politiku k cieľu väčšej hospodárskej a sociálnej súdržnosti, zabezpečeniu pracovných miest – hlavne cez kontrolné systémy štátnej pomoci a formy relokácie – ochrane životného prostredia a podpore veľkých ambiciózných programov v oblasti výskumu a rozvoja.

Momentálne je politika hospodárskej súťaže predmetom úzkej spolupráce s ďalšími politikami, ako je politika vnútorného trhu

⁽²³⁾ Podpora štrukturálnych zmien: priemyselná politika pre rozšírenú Európu, KOM(2004) 274 v konečnom znení [neoficiálny preklad].

⁽²⁴⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora štrukturálnej zmeny: industriálna politika pre rozšírenú Európu“ (KOM(2004) 274 v konečnom znení), Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005.

a politika ochrany spotrebiteľa, s cieľom vytvoriť trhy, ktoré fungujú lepšie v prospech spotrebiteľov a európskej konkurencieschopnosti.

7.1.2 Na základe aktualizácie uskutočnenej pre sedem najdôležitejších členských štátov Komisia predpokladala v roku 2007 hospodársky rast 2,8 % v EÚ a 2,5 % v eurozóne ⁽²⁵⁾. Napriek skutočnosti, že Medzinárodný menový fond upravil smerom nadol tieto údaje o odhadovanom raste eurozóny (z 2,1 na 1,6 %), sa EHSV nazdáva, že európsky rast by sa mal udržať, opierajúc sa o pevné základy a priaznivé celosvetové súvislosti.

7.1.3 EHSV sa nazdáva, že je pre EÚ dôležité, aby dosiahla vyvážený hospodársky rast a cenovú stabilitu, sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj vysokú úroveň ochrany životného prostredia a zlepšenie jeho kvality.

7.1.4 Na trhu, kde budú mať politické opatrenia hospodárskej súťaže stále dôležitejšie dôsledky, predstavujú hospodárske, sociálne a environmentálne ukazovatele základné faktory na meranie konkurencieschopnosti nielen pre konečných spotrebiteľov, ale aj pre podniky.

7.1.5 EHSV sa nazdáva, že konkurencieschopnosť podnikov a služieb v Európe sa musí ochraňovať prostredníctvom systému jasných predpisov založených na správnom uplatnení politických opatrení hospodárskej súťaže, v úzkej spolupráci s obchodnými politickými opatreniami.

EÚ je v súčasnosti najotvorenejším trhom pre zahraničné produkty; zrušenie najzákladnejšej európskej ochrany proti dumpingu a dotáciám sa bude bez rozdielu týkať všetkých tých, ktorí v EÚ vyrábajú a rešpektujú pritom pravidlá hospodárskej súťaže a legálneho obchodu, právne predpisy Spoločenstva a nevyužívajú štátnu pomoc.

V tomto smere EHSV vyzýva Komisiu, aby na jednej strane obozretniejšie ohlasovala WTO prípady porušenia medzinárodnej hospodárskej súťaže a aby sa na druhej strane zaviazala vložiť do bilaterálnych obchodných dohôd doložku, ktorá ukladá obchodným partnerom rešpektovať pravidlá hospodárskej súťaže vrátane efektívnej kontroly štátnej pomoci.

7.2 Kontrola štátnej pomoci

7.2.1 Výbor pozitívne hodnotí stratégiu Komisie v oblasti modernizácie akčného plánu pre štátnu pomoc založeného na cielej štátnej pomoci, hospodárskej analýze, efektívnych postupoch a spoločnej zodpovednosti Komisie a členských štátov, a považuje za správne rozhodnutie Komisie, ktoré pozitívne hodnotí a odlišne posudzuje štátnu pomoc v oblasti prenosu technológií, novátorských aktivít a viacodborových činnosti pre veľké investičné projekty.

7.2.2 Komisia by mala pri preskúmaní prípadov štátnej pomoci oprávniť osobitné daňové postupy, ktoré schvaľujú členské štáty na podporu podnikov na princípe vzájomnosti, ako družstvá a podniky s významným sociálnym vplyvom.

⁽²⁵⁾ Pozri IP/07/1295. Podrobnejšie informácie sú k dispozícii na stránke: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1295&format=HTML&aged=1&language=SK&guiLanguage=en>

7.3 Banky a finančné trhy

7.3.1 EHSV zdôrazňuje aktivity Komisie v oblasti kontroly vzájomných akcionárskych podielov viacerých podnikov a správy finančných produktov. V niektorých osobitných prípadoch bolo možné pozorovať, že úverové inštitúcie vlastnili rozhodujúci podiel (akcionárska dohoda) v priemyselných podnikoch, čo malo za následok, že úvery pridelené bankami boli využité na financovanie nákupu kapitálového podielu tých istých bánk.

7.4 Energetika

7.4.1 EHSV zdôrazňuje, že energetika sa neobmedzuje na koncept trhu, ale zahŕňa aj rozvoj, zamestnanosť a životné prostredie. EÚ musí v súčasnosti čeliť novým svetovým konkurentom⁽²⁶⁾ a nové trhové štruktúry musia veľmi často brať do úvahy pomer síl.

7.4.2 EHSV sa nazdáva, že pri riešení otázky oddelenia výroby a distribúcie (*unbundling*) v plynárenskom odvetví treba vziať do úvahy osobitosti tohto odvetvia⁽²⁷⁾.

7.5 Pluralizmus informácií a právo v oblasti hospodárskej súťaže

7.5.1 V oblasti médií EHSV odporúča rozlišovať medzi predpismi osobitne určenými na ochranu pluralizmu informácií a všeobecnými predpismi týkajúcimi sa kontroly kartelov, pričom zdôrazňuje skutočnosť, že uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže je nevyhnutná podmienka, ale je nedostatočná na zabezpečenie pluralizmu.

7.5.2 Ak sa táto osobitosť nebude brať do úvahy, môže to obmedziť účinnosť pravidiel hospodárskej súťaže, ako aj oslabiť zásadu pluralizmu.

7.6 Telekomunikácie

7.6.1 EHSV sa nazdáva, že by sa malo zväziť funkčné oddelenie telekomunikačných sietí a vytvorenie vlastnej európskej agentúry pre toto odvetvie, primerane k ostatným odvetviám, keďže investície do kľúčového odvetvia pre európsku konkurencieschopnosť sú – hlavne vzhľadom na rýchlosť technologického rozvoja – zásadné pre rozvoj konkurencieschopnosti tohto odvetvia.

7.7 Uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže a posilnenie vnútroštátnych súdov EÚ

7.7.1 Na zabezpečenie efektívneho uplatňovania pravidiel je potrebné zabezpečiť celoživotné vzdelávanie a stálu aktualizáciu vedomostí vnútroštátnych sudcov a všetkých poskytovateľov právnych služieb v oblasti práva hospodárskej súťaže.

V tejto súvislosti EHSV vyzýva Komisiu, aby v dohľadnom čase prijala usmernenia pre uplatnenie článku 82 Zmluvy o ES, hlavne pokiaľ ide prípady zneužívania dominantného postavenia na základe vylúčenia.

7.7.2 Hoci EHSV podporuje spolufinancovanie projektov Komisie, nazdáva sa, že okrem 15 schválených vzdelávacích projektov v roku 2006 pre 25 členských štátov sa môže a musí prejavovať významnejšie úsilie, aby bolo možné prekonať výzvy politiky hospodárskej súťaže a problémy, ktoré sa vynárajú vo vzťahu medzi Komisiou, podnikmi, združeniami a spotrebiteľmi.

7.7.3 Vzťah medzi EHSV a Európskou komisiou sa nedávno obzvlášť posilnil vďaka dodatku k protokolu o spolupráci z novembra 2005, ktorý bol podpísaný v rámci plenárneho zhromaždenia EHSV 30. a 31. mája 2007⁽²⁸⁾. Táto dohoda stavia EHSV do centra komunikačného procesu, vzhľadom na prednostnú pozíciu, ktorú zaujíma pri podpore dialógu s občanmi.

7.7.4 EHSV vyzýva Komisiu a Európsky parlament, aby rozvinuli politiku medziinštitucionálnej spolupráce, ktorá zosúladí vnútroštátne a európske právne predpisy.

EHSV podporuje proces prijatia novej zmluvy (tzv. Lisabonskej zmluvy), ktorá zjednodušuje referenčný regulačný rámec, ktorý spĺňa požiadavky Únie s 27 členskými štátmi a ktorá umožňuje Unii dohodnúť sa na nových politikách a prijať potrebné rozhodnutia na riešenie nových výziev, s ktorými je konfrontovaná.

7.7.5 EHSV na záver zdôrazňuje, že politické opatrenia hospodárskej súťaže by sa nemali považovať za samostatné ciele, ale mali by byť naďalej výsostnou „činnosťou“ Európskej komisie⁽²⁹⁾.

S cieľom prispieť k transparentnosti prác usporiadal EHSV v svojich priestoroch konferenciu s názvom „MVK 2007: organizovaná občianska spoločnosť vyjadruje svoj názor na budúcnosť Európy“, ktorá sa uskutočnila 27. a 28. septembra 2007 a zaznamenala veľkú účasť.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ Hlavne skupiny Gazprom a Sonatrach.

⁽²⁷⁾ Neelie KRÖES „Konkurencieschopnejší energetický trh: stavať na záveroch sektorového výskumu pre vytvorenie správneho politického riešenia“ (*More competitive energy markets: building on the findings of the sector inquiry to shape the right policy solution*) Brusel, 19. september 2007.

⁽²⁸⁾ Prehľad stanovísk prijatých na uvedenom plenárnom zhromaždení je k dispozícii na tejto internetovej stránke:

http://www.eesc.europa.eu/activities/press/summaries_plenaries/2007/grf_ces83-2007_d_fr.pdf.

⁽²⁹⁾ Lisabonská zmluva prijatá v Bruseli 3. decembra 2007 Konferenciou zástupcov vlád členských štátov je k dispozícii na tejto internetovej stránke:

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.sk07.pdf>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní komponentov zariadení na osvetlenie a svetelnú signalizáciu na kolesových poľnohospodárskych alebo lesných traktoroch“ (kodifikované znenie)

KOM(2007) 840 v konečnom znení – 2007/0284 (COD)

(2008/C 162/06)

Rada Európskej únie sa 25. januára 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní komponentov zariadení na osvetlenie a svetelnú signalizáciu na kolesových poľnohospodárskych alebo lesných traktoroch“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) rozhodol 147 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 7 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o názvoch textílií“ (prepracované znenie)

KOM(2007) 870 v konečnom znení – 2008/0005 (COD)

(2008/C 162/07)

Rada Európskej únie sa 8. februára 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o názvoch textílií“ (prepracované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) rozhodol 128 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o navrátení predmetov kultúrnej hodnoty nezákonne vyvezených z územia členského štátu“ (kodifikované znenie)

KOM(2007) 873 v konečnom znení – 2007/0299 (COD)

(2008/C 162/08)

Rada Európskej únie sa 8. februára 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o navrátení predmetov kultúrnej hodnoty nezákonne vyvezených z územia členského štátu“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadny komentár, na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) rozhodol 141 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o farbách, ktoré sa môžu pridávať do liekov“ (prepracované znenie)

KOM (2008) 1 v konečnom znení – 2008/0001 (COD)

(2008/C 162/09)

Rada Európskej únie sa 31. januára 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o farbách, ktoré sa môžu pridávať do liekov“ (prepracované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadny komentár, na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) rozhodol 122 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

Brusel 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“

(2008/C 162/10)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 23. januára 2008. Spravodajcom bol pán HENCKS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza zo 14. februára 2008) prijal 162 hlasmi za, pričom 24 členovia hlasovali proti a 11 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Reforma zmlúv, ktorú schválila Európska rada 17. a 18. októbra 2007, predstavuje nový posun, medziiným aj v otázke služieb všeobecného záujmu (SVZ), vloženie klauzuly so všeobecnou platnosťou pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ) (článok 14) do ustanovení o fungovaní EÚ, ktorá sa má vzťahovať na všetky politiky Európskej únie (EÚ) vrátane vnútorného trhu a hospodárskej súťaže, a tiež prostredníctvom protokolu priloženého k obom zmluvám, ktorý sa týka všetkých služieb všeobecného záujmu, vrátane neehospodárskych služieb všeobecného záujmu (NSVZ).

1.2 SVZ, SVHZ a NSVZ prispievajú k blahu všetkých občanov a ku skutočnému uplatňovaniu ich základných práv. Tieto služby, vykonávané vo všeobecnom záujme, závisia od politických rozhodnutí a ako také spadajú do kompetencie tvorcov legislatívy.

1.3 Vyplýva z nej nielen posilnený záväzok EÚ a členských štátov dohliadať na správne fungovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, ktorý zahŕňa predovšetkým progresívny rozvoj hodnotenia fungovania týchto služieb, ale aj nevyhnutnosť, aby inštitúcie s rozhodovacou právomocou jasne definovali pojmy, ciele a úlohy, ktoré pod tieto tri označenia zaradia. Pokiaľ sa tak nestane, hodnotenia fungovania nebudú môcť poskytnúť občanom právnu istotu, ktorú sú zo strany vnútroštátnych, ako i európskych inštitúcií oprávnení očakávať.

1.4 Hodnotenie by malo slúžiť na zvýšenie efektivity a účinnosti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a ich prispôbenie meniacim sa potrebám občanov a podnikov, a malo by umožniť verejným orgánom uskutočniť najvhodnejší výber na základe poskytnutých informácií. Zohráva tiež kľúčovú úlohu pri dosahovaní vyváženej medzy trhom a všeobecným záujmom, ako aj medzi hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi cieľmi.

1.5 Vzhľadom na význam, ktorý majú SVZ pri potláčaní sociálneho vylúčenia a pri podpore sociálnej spravodlivosti a ochrany, ktoré sú cieľmi EÚ podľa zmluvy, je nevyhnutné pravidelne hodnotiť nielen služby všeobecného hospodárskeho záujmu, pre ktoré existujú právne predpisy Spoločenstva, ale tiež

nehospodárske služby všeobecného záujmu (NSVZ) na úrovni členských štátov.

1.6 Hodnotenie SVZ (hospodárskych aj neehospodárskych) na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni členských štátov by malo byť nezávislé, pluralitné, obsahovať protirečivé postoje, zahŕňať tri piliere lisabonskej stratégie, malo by byť založené na rôznych kritériách a realizované pomocou konzultácií so všetkými zúčastnenými stranami.

1.7 Na úrovni Spoločenstva bude potrebné definovať spôsob výmeny, konfrontácie, porovnávaní a koordinácie, a podporovať dynamiku nezávislého hodnotenia s ohľadom na princíp subsidiarity prostredníctvom vypracovania harmonizovanej hodnotiacej metodiky na európskej úrovni v spolupráci so zástupcami zúčastnených strán na základe spoločných ukazovateľov.

1.8 Aby bolo toto hodnotenie primerané a užitočné, je potrebné vytvoriť nezávislý pluralitný riadiaci výbor zložený z predstaviteľov Európskej komisie, Európskeho parlamentu, stálych zastúpení členských štátov pri EÚ, Výboru regiónov a Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru.

2. Súčasná situácia

2.1 Na základe zmlúv sú služby všeobecného hospodárskeho záujmu súčasťou spoločných hodnôt EÚ predovšetkým preto, že prispievajú k sociálnej a územnej súdržnosti. Reformná zmluva, ktorú schválila Európska rada 17. a 18. októbra 2007, to potvrdzuje a umožňuje Európskemu parlamentu a Rade Európskej únie stanoviť, prostredníctvom nariadení, princípy a podmienky, vďaka ktorým môžu SVHZ plniť svoje poslanie bez obmedzenia právomocí členských štátov, ktoré majú pri poskytovaní, obstarávaní a financovaní týchto služieb so zdôraznením spoločnej zodpovednosti členských štátov Spoločenstva.

2.2 EÚ a členským štátom tak prislúcha v rámci ich kompetencií a rozsahu pôsobnosti reformnej zmluvy dohliadať a zabezpečovať, aby tieto služby efektívne fungovali na základe zásad a podmienok, najmä hospodárskych a finančných, ktoré im umožnia plniť ich poslanie.

2.3 Pri uplatňovaní reformnej zmluvy budú musieť Európsky parlament a Rada Európskej únie pri vydávaní nariadení v súlade s bežným legislatívnym postupom, s ohľadom na princíp subsidiarity a proporcionality, stanoviť tieto zásady a podmienky.

2.4 Protokol SVZ, ktorý tvorí prílohu reformných zmlúv, zdôrazňuje kľúčovú úlohu a veľký priestor pre vnútroštátne, miestne a regionálne orgány pri poskytovaní, vykonávaní a organizácii služieb všeobecného hospodárskeho záujmu spôsobom, ktorý by čo najviac zodpovedal potrebám spotrebiteľov a zároveň poskytoval vysokú kvalitu, bezpečnosť a dostupnosť, rovnosť zaobchádzania a podporu univerzálneho prístupu a práv užívateľov.

2.5 Protokol sa tiež prvýkrát v texte týkajúcom sa primárnej legislatívy Spoločenstva zmieňuje o neehospodárskych službách všeobecného záujmu. Zdôrazňuje, že poskytovanie, vykonávanie a organizácia služieb je v kompetencii členských štátov a ustanovenia zmlúv nijakým spôsobom nezasahujú do ich kompetencií v oblasti týchto neehospodárskych služieb všeobecného záujmu, ktoré ostávajú v podstate vyňaté z predpisov vzťahujúcich sa na vnútorný trh, hospodársku súťaž a štátne stimuly, pričom ich realizácia na národnej úrovni sa riadi všeobecnými zásadami práva Spoločenstva.

2.6 V súvislosti s rozdielom medzi hospodárskymi a neehospodárskymi službami neuvádza reformná zmluva žiadnu definíciu, preto je naďalej nutné žiadať o vydanie rozhodnutia Európskeho súdneho dvora a pretrváva súčasná právna neistota. Občania očakávajú od EÚ mnoho. Mala by sa starať o zvýšenie úrovne blahobytu, zaručenie základných práv a o to, aby jej rozhodnutia nemohli viesť k ústupkom na vnútroštátnej úrovni.

3. Prečo hodnotiť služby všeobecného záujmu

3.1 Povinnosť dohliadať na správne fungovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu uvedená v článku 14 reformnej zmluvy si vyžaduje progresívny rozvoj hodnotenia fungovania týchto služieb.

3.2 Podľa EHSV, k tomu, aby sa SVHZ mohli hodnotiť ako dobre fungujúce, je medziiným potrebné, aby:

- zodpovedali zásadám rovnosti, univerzálnosti, cenovej dostupnosti a prístupnosti, spoľahlivosti a continuity, kvality a efektívnosti, záruke práv užívateľov, ekonomickej a spoločenskej návratnosti,

- zohľadňovali osobitné potreby určitých skupín používateľov, akými sú osoby so zdravotným postihnutím, osoby odkázané na pomoc, znevýhodnené osoby atď.

3.3 Hoci to reformná zmluva výslovne neuvádza, hodnotenie sa má stať nástrojom monitorovania, ktorý zmluva implicitne vyžaduje.

3.4 Členské štáty alebo EÚ budú musieť transparentným a nediskriminačným spôsobom definovať a prispôsobiť poslanie a ciele služieb všeobecného hospodárskeho záujmu v rámci svojich oblastí kompetencie, rešpektujúc pritom princíp propor-

cionality, záujem a všeobecnú spokojnosť všetkých, ktorým sú tieto služby určené.

3.5 V záujme overenia, že poslanie všeobecného záujmu sa správne a účinne vykonáva a že jeho ciele, ktoré sú odlišné podľa toho, či ide o SVHZ alebo o neehospodárske služby všeobecného záujmu, alebo podľa samotného charakteru služby, sú alebo budú dosiahnuté, príslušný orgán musí zriadiť systém hodnotenia fungovania, výkonnosti a kvality týchto služieb, ktorý bude dôslednejší ako obyčajné prieskumy a ankety.

3.6 Hodnotenie teda spočíva v analýze a systematickom sledovaní podmienok efektívneho vykonávania osobitného poslania všeobecného záujmu vzhľadom na jeho plnenie a schopnosť uspokojiť potreby spotrebiteľov, podnikov, občanov a spoločnosti a tiež s ohľadom na ciele EÚ, najmä v oblasti sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti, sociálne orientovanej trhovej ekonomiky, lisabonskej stratégie a dodržiavania základných práv.

3.7 Pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu je charakteristická snaha o rovnováhu na viacerých úrovniach:

- medzi trhom a všeobecným záujmom,

- medzi hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi cieľmi,

- medzi užívateľmi (jednotlivcami, vrátane znevýhodnených skupín, podnikmi, samosprávami atď.), ktorých potreby a záujmy nie sú rovnaké,

- medzi oblasťami kompetencie jednotlivých členských štátov a integráciou na úrovni Spoločenstva.

3.8 Táto rovnováha sa vyvíja v závislosti od hospodárskych a technologických zmien, od vývoja individuálnych a kolektívnych potrieb a očakávaní, s ohľadom na súlad medzi rozličnou situáciou v jednotlivých štátoch, zemepisné špecifiká a odvetvové charakteristiky.

3.9 Hodnotenie výkonu má inú funkciu ako regulačná funkcia, avšak aj ono je jej súčasťou. Regulácia môže využívať čerpanie informácií z náležitých hodnotení a vyžadovať ich. Hodnotenie musí zároveň umožňovať pochopenie dysfunkcií, rozdielov pokiaľ ide o kvalitu a typ služieb jednotlivých krajín a klásť dôraz na prispôbenie sa potrebám a požiadavkám užívateľov a spotrebiteľov, ako aj zmenám ekonomického, technologického a sociálneho prostredia.

4. Ktoré služby je potrebné hodnotiť

4.1 Vzhľadom na ciele, ktoré majú plniť a význam, ktorý majú pri uplatňovaní rôznych politík Spoločenstva, sa nevyhnutne vyžaduje pravidelné hodnotenie nielen služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, pre ktoré existujú predpisy Spoločenstva, ale tiež neehospodárskych služieb všeobecného záujmu vzhľadom na to, že sú súčasťou účinného vykonávania základných práv, a že ich fungovanie je založené na princípe solidarity a rešpektovania ľudskej dôstojnosti s ohľadom na spoločné hodnoty európskeho sociálneho modelu.

4.2 Keďže protokol, ktorý tvorí prílohu k reformným zmluvám, potvrdzuje, že nehospodárske služby všeobecného záujmu ostávajú vo výlučnej kompetencii členských štátov, hodnotenie nehospodárskych služieb všeobecného záujmu sa musí vykonať len na vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni.

4.3 Nakoľko služby všeobecného záujmu nehospodárskeho charakteru, rovnako ako služby všeobecného hospodárskeho záujmu sa týkajú viacerých cieľov Európskej únie (dodržiavanie základných práv, podpora blaha občanov, sociálna spravodlivosť, sociálna súdržnosť atď.) a nakoľko je EÚ spoluzodpovedná za plnenie týchto cieľov, musí prinajmenšom dbať na to, aby členské štáty vykonávali pravidelné hodnotenie fungovania nehospodárskych služieb všeobecného záujmu.

5. Prístup inštitúcií Európskej únie

5.1 Počas zasadnutí Európskej rady v Nice (2000) a v Laekene (2001) sa dosiahla zhoda, že je potrebné uskutočňovať účinné a dynamické hodnotenie vplyvov hospodárskej súťaže a výkonu služieb všeobecného záujmu na úrovni Spoločenstva, ktoré by náležite zohľadňovalo národné, regionálne a miestne osobitosti a kompetencie.

5.2 Okrem toho sa rokovalo o tom, že toto hodnotenie by malo byť vykonávané v rámci existujúcich štruktúr, najmä prostredníctvom horizontálnych hodnotení a správ z jednotlivých odvetví a tiež prostredníctvom „správy z Cardiffu“ o ekonomickej reforme, ktorú pripravila Komisia, a že by malo zohľadňovať štruktúru a fungovanie trhu, vrátane aspektov spojených so zamestnanosťou, hospodárskym a sociálnym hodnotením záväzkov verejnej služby a názorov občanov a spotrebiteľov na výkon služieb verejného záujmu a vplyvu, ktorý má na ne liberalizácia.

5.3 Od roku 2001 vykonávala Európska komisia každoročne (okrem roku 2003) horizontálne hodnotenie obmedzené na sieťové odvetvia (elektrická energia, plyn, elektronické komunikačné služby, poštové služby, letecká a železničná doprava) na základe metodiky určenej v oznámení⁽¹⁾ Komisie, ktorú však neschvaľujú jednomyselne všetci aktéri, keďže niektorí sa domnievajú, že sa hodnotia skôr politiky Spoločenstva v oblasti sieťových odvetví ako ich fungovanie.

5.4 V roku 2003 v rámci zelenej knihy o službách všeobecného záujmu uskutočnila Komisia verejnú konzultáciu s cieľom určiť, ako by sa hodnotenie malo organizovať, aké kritériá by sa mali použiť, ako podnietiť účasť občanov a ako zlepšiť presnosť údajov. Kľúčovým záverom tejto konzultácie bola potreba viacstranného hodnotenia a preskúmanie hodnotiacich mechanizmov, ale podľa názoru Komisie sa nepodarilo dosiahnuť konsenzus v otázke, kto má takéto hodnotenie vykonať.

5.5 V bielej knihe o službách všeobecného záujmu⁽²⁾ sa zdôrazňuje hodnotiaci postup, ktorý musí predchádzať akejkoľvek zmene legislatívneho rámca Spoločenstva, najmä ak ide o liberalizáciu služieb.

5.6 Komisia v tejto bielej knihe uznáva osobitnú zodpovednosť, ktorú majú inštitúcie Spoločenstva pri hodnotení služieb, ktoré sú predmetom odvetvového regulačného rámca používaného na úrovni Spoločenstva, za pomoci údajov získaných na vnútroštátnej úrovni. Nevyklučuje, že by sa hodnotenie na úrovni Spoločenstva mohlo napláňovať aj pre iné oblasti, ak by v konkrétnom prípade bolo takéto hodnotenie prínosom.

5.7 Komisia si u externého konzultanta objednala hĺbkovú hodnotiacu správu o hodnotiacej metodike. Kľúčové závery budú uvedené v novom oznámení, ktoré je napláňované na rok 2008.

5.8 Podľa Komisie by tento externý audit mal určiť potrebu hodnotenia výkonu sieťových odvetví poskytujúcich služby všeobecného hospodárskeho záujmu na úrovni Európskej únie, priniesť odporúčania zamerané na zlepšenie horizontálnych hodnotení a zhodnotiť primeranosť úlohy Komisie ako vykonávateľa horizontálnych hodnotení.

5.9 V oznámení Komisie týkajúceho sa SVZ⁽³⁾, Komisia uvádza, že „je pre kvalitu a transparentnosť rozhodovacieho procesu dôležité pravidelne realizovať dôkladné hodnotenie a zverejňovať jeho metodiku a výsledky a tým umožniť ich preskúmanie“.

6. Princípy a kritériá hodnotenia

6.1 V oznámení Komisie KOM(2002) 331 sa Komisia zaviazala zapojiť občiansku spoločnosť do horizontálneho hodnotenia výkonov SVZ, predovšetkým prostredníctvom stáleho mechanizmu sledovania názorov občanov a ich vývoja, a prekonzultovaním špecifických otázok s dotknutými aktérmi formou ad hoc.

6.2 Vývoj spoločnosti sa prejavuje v očakávaniach, ktoré odrážajú narastajúce požiadavky verejnosti, či už užívateľov alebo spotrebiteľov, čo si vyžaduje nielen uznanie jej práv, ale aj zohľadnenie jednotlivých osobitostí. Spôsoby vykonávania služieb všeobecného záujmu sú úzko spojené so spoločnosťou, v ktorej sa služby vykonávajú.

6.3 Rozmanitosť štruktúr a štatútov (verejných a súkromných poskytovateľov alebo verejno-súkromných partnerstiev), ktorú vnútroštátne, regionálne a miestne orgány uplatňujú pri zabezpečovaní služieb všeobecného záujmu, si vyžaduje hodnotenie z viacerých hľadísk.

6.4 Hodnotenie na úrovni členských štátov by navyše malo byť pluralitné a zahŕňať všetkých aktérov a dotknuté osoby: orgány zodpovedné za definovanie a poskytovanie služieb všeobecného záujmu, regulačné orgány, prevádzkovateľov zodpovedných za poskytovanie služieb, zástupcov spotrebiteľov, odborov a občianskej spoločnosti atď.

⁽¹⁾ KOM(2002) 331 v konečnom znení, 18.6.2002. Oznámenie Komisie: metodický oznam o horizontálnom hodnotení služieb všeobecného hospodárskeho záujmu [neoficiálny preklad].

⁽²⁾ KOM(2004) 374 v konečnom znení, 12.5.2004. Oznámenie Komisie: Biela kniha o verejnoprospešných službách.

⁽³⁾ KOM(2007) 725 v konečnom znení, 20.11.2007. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov sprevádzajúce oznámenie „Jednotný trh pre Európu 21. storočia“ Služby všeobecného záujmu vrátane sociálnych služieb všeobecného záujmu: nový európsky záväzok.

6.5 Okrem pluralitného charakteru by toto hodnotenie malo byť nezávislé a zahŕňať aj protirečivé postoje, keďže jednotliví aktéri nemajú rovnaké záujmy, dokonca v niektorých prípadoch sú záujmy opačné a poznačené odlišnými informáciami a odbornými posudkami.

6.6 Nemožno teda hodnotiť hospodársku a sociálnu účinnosť služieb všeobecného záujmu, ich činnosť a výkonnosť len podľa jedného kritéria, v tomto prípade na základe pravidiel hospodárskej súťaže, ale podľa viacerých kritérií.

6.7 Ako zdôraznili CIRIEC a CEEP v štúdiu uskutočnenej v roku 2000 (*) na žiadosť Európskej komisie, hodnotenie má zmysel len vtedy, ak sa realizuje vzhľadom na určené ciele a úlohy, ktoré vychádzajú z troch zdrojov – spotrebiteľ, občan a spoločnosť a majú tri zložky – zabezpečenie vykonávania základných práv občana, sociálna a územná súdržnosť a definovanie a vykonávanie verejných politík.

6.8 Malo by zahŕňať tri piliere lisabonskej stratégie (hospodársky, sociálny a environmentálny) a dotýkať sa zároveň politiky vnútorného trhu, hospodárskej súťaže, ochrany spotrebiteľov, zamestnanosti a každej z dotknutých odvetvových politík.

6.9 Hodnotenie musí byť teda založené na viacerých kritériách a zamerať sa najmä na:

- definovanie podmienok, ktorými sa riadia záväzky služieb vo všeobecnom záujme a systém povolení na ich poskytovanie,
- skutočnosť, aby poskytovateľ alebo poskytovatelia správne vykonávali zadávacie požiadavky alebo záväzky spojené s univerzálnou službou alebo povolením,
- cenu, kvalitu, prístupnosť služieb pre osoby so zdravotným postihnutím a spokojnosť užívateľov,
- pozitívne a negatívne vonkajšie vplyvy,
- plnenie cieľov verejnej politiky,
- transpozíciu ustanovení reagujúcich na právne obmedzenia.

6.10 Pôjde o poskytnutie poznatkov a ocenenie skutočnej praxe a vplyv činnosti na rôzne typy užívateľov, čo by umožnilo vyrovnáť sa so štrukturálnou nerovnováhou informácií, pretrvávajúcou medzi poskytovateľmi/prevádzkovateľmi, regulačnými orgánmi a spotrebiteľmi.

7. Vypracovanie hodnotenia

7.1 Systém hodnotenia sa bude zakladať na pravidelných správach vypracovaných na národnej alebo miestnej úrovni, ktoré pripraví hodnotiace ustanovizne zriadené členskými štátmi na základe vyššie uvedených princípov.

7.2 Na úrovni Spoločenstva sa určia spôsoby výmeny, konfrontácie, porovnávaní a koordinácie. Bude teda na EÚ, aby stimulovala proces nezávislého hodnotenia a rešpektovala pri tom princíp subsidiarity a zásady uvedené v protokole, ktorý tvorí prílohu k reformným zmluvám; tým, že v spolupráci so zástupcami dotknutých aktérov vypracuje harmonizovanú metodiku hodnotenia na európskej úrovni na základe spoločných ukazovateľov a spôsobov jeho fungovania.

7.3 Aby bolo hodnotenie správne a užitočné, je potrebné vytvoriť pluralitný riadiaci výbor, kde by boli zastúpené všetky zúčastnené strany (verejné orgány, sociálni partneri, poskytovatelia služieb, regulačné orgány, užívatelia – jednotlivci a podniky – odborové organizácie), ktorý by mohol byť na úrovni Spoločenstva zložený z predstaviteľov Európskej komisie, Európskeho parlamentu, stálych zastúpení členských štátov pri EÚ, Výboru regiónov a Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru.

7.4 Tento riadiaci výbor by mal zodpovedať za:

- metodiku hodnotenia,
- definovanie ukazovateľov,
- špecifikovanie požiadaviek na zadávané štúdie,
- zadávanie týchto štúdií na základe viacerých odborných posudkov,
- kritické preskúmanie správ,
- odporúčania,
- šírenie výsledkov.

7.5 Diskusia so všetkými zúčastnenými stranami o hodnotiacich správach by mohla mať formu výročnej konferencie o fungovaní služieb všeobecného záujmu, tak ako konferencia o sieťových odvetviach, ktorú Európsky hospodársky a sociálny výbor organizuje už niekoľko rokov, alebo by mohla byť zorganizovaná v rámci jarného európskeho sociálneho samitu na jar.

V Bruseli 14. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

(*) Štúdiá CIRIEC/CEEP „Služby všeobecného hospodárskeho záujmu v Európe: regulácia, financovanie, hodnotenie, osvedčená prax“ (Les services d'intérêt économique général en Europe: régulation, financement, évaluation, bonnes pratiques) http://www.ulg.ac.be/ciriec/intl_fr/research/publications.htm.

CIRIEC: Medzinárodné centrum výskumu a informácií o verejnom, sociálnom a družstevnom hospodárstve (Centre International de Recherches et d'Information sur l'Économie Publique, Sociale et Coopérative).

CEEP: Európske centrum podnikov so štátnou účasťou a podnikov všeobecného hospodárskeho záujmu (Centre européen des entreprises à participation publique et des entreprises d'intérêt économique général).

Stanovisko odbornej sekcie pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť na tému „Podpora rozsiahleho prístupu širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici“

(2008/C 162/11)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Podpora rozsiahleho prístupu širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. januára 2008. Spravodajkyňou bola pani Pichenot.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 153 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Vzhľadom na to, že sa čoskoro, v priebehu roka 2008, otvorí európska digitálna knižnica ⁽¹⁾, stanovisko výboru má za cieľ podporiť tento projekt, ktorý umožní prístupniť na internete časť kultúrneho, vedeckého a technického dedičstva. Výbor chce touto formou podporiť prácu európskych inštitúcií na vytvorení portálu určeného širokej verejnosti, ktorý by bol nástrojom usporiadaného šírenia poznatkov v digitálnej ére.

1.2 Výbor uznáva úsilie, ktoré s nadšením spoločne vyvíjajú Komisia a členské štáty a víta koordinovanú prácu kultúrnych ustanovizní na podnet CENL (Conference of European National Librarians – Konferencia národných knižníc) s cieľom vytvoriť nadáciu, ktorá by združovala inštitúcie ochotné zapojiť sa a sprístupniť by ich fondy v digitálnej podobe. EHSV vyzýva organizácie občianskej spoločnosti na európskej, národnej a regionálnej úrovni, aby sa pripojili k tomuto rozsiahlemu európskemu projektu a dostatočne o ňom informovali občanov.

1.3 Zapojenie občianskej spoločnosti do budovania európskej digitálnej knižnice bude rozhodujúce zo štyroch hlavných dôvodov, ktoré vysvetľujú účasť EHSV na tomto projekte. Je nevyhnutné

- podieľať na stanovení správnych kritérií výberu dokumentov na digitalizáciu,
- zabezpečiť podporu verejnej mienky pri získavaní finančných prostriedkov,
- povzbudiť účasť všetkých aktérov knižného reťazca a iných organizácií z oblasti kultúry na tomto projekte a ich snahu inovovať,
- presadzovať zapojenie všetkých občanov do informačnej spoločnosti.

1.4 Výbor si uvedomuje, koľko práce už v členských štátoch vykonala Komisia v spolupráci so zainteresovanými stranami

⁽¹⁾ Európska digitálna knižnica (EDK) je predbežný názov na označenie európskeho projektu, ktorého cieľom je zdigitalizovať dokumenty uchovávané v múzeách, archívoch, audiovizuálnych centrách, knižniciach, atď.

počas funkčného obdobia rôznych predsedníctiev. Súhlasí s nedávnou správou Európskeho parlamentu ⁽²⁾, ktorá veľmi dobre zhrnula dosiahnuté výsledky a ďalšie etapy. Výbor sa rozhodol zdôrazniť v tomto stanovisku nevyhnutnosť účasti občianskej spoločnosti a nabáda jej zložky, aby sa podieľali na spustení európskej digitálnej knižnice a na jej ďalšom rozvoji. Toto stanovisko navrhuje kľásť väčší dôraz na očakávaná a potreby užívateľov a tak dosiahnuť široký prístup verejnosti.

1.4.1 EHSV odporúča organizáciám občianskej spoločnosti, aby:

- sa od roku 2008 podieľali na informovaní európskych občanov,
- pozorne sledovali skupiny užívateľov, ktorí testujú užitočnosť a jednoduchosť používania spoločného portálu a tiež jeho prístupnosť ⁽³⁾ pre zdravotne postihnuté osoby,
- usporiadali v spolupráci s miestnymi knižnicami rozsiahlu diskusiu o obsahu knižnice,
- podnecovali v informačnej spoločnosti úvahy o prispôbení právneho rámca, ktorý by bol vhodný pre digitalizáciu súčasných intelektuálnych, umeleckých a vedeckých diel.

1.4.2 EHSV odporúča členským štátom a Komisii:

- vytvoriť pre projekt riadiaci výbor, ktorý by bol prístupný dialógu s občianskou spoločnosťou,
- zvýšiť finančné príspevky zo strany členských štátov, aby sa do roku 2010 mohlo zdigitalizovať veľké množstvo rozmanitých zdrojov a materiálov,

⁽²⁾ Správa poslankyne EP pani Marie-Hélène Descamps na tému „i2010: európska digitálna knižnica“ (2006/2040(INI), júl 2007).

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúca právna úprava prístupnosti elektronických technológií“ (spravodajca: pán Hernandez Bataller), Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007; stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rovnaké príležitosti pre ľudí so zdravotným postihnutím“ (spravodajca: pán Meelis Joost), Ú. v. EÚ C 93/08, 27.4.2007.

- vytvoriť národné plány digitalizácie v súlade so spoločnou chartou pre výber dokumentov po vzájomnej dohode a s podporou kvalifikačných stredísk,
- na úrovni Spoločenstva realizovať stály program zameraný na hľadanie riešení technických problémov spojených s viacjazyčnosťou a interoperabilitou a vypracovať spoločné usmernenia, ktoré zabezpečia zdravotne postihnutým osobám prístup k elektronickým technológiám,
- robiť prieskumy zamerané na očakávania, potreby a postupy užívateľov (najmä osôb so zdravotným postihnutím) a zapojiť do tejto činnosti EHSV,
- vyvodiť závery z analýzy postupov, ktoré sa v jednotlivých krajinách uplatňujú pre výnimky uvedené v smernici 2001/29/ES⁽⁴⁾ a hľadať riešenia aj pre chýbajúce právne akty (napríklad pokiaľ ide o tzv. osirelé diela, keď držiteľ autorských práv nie je známy, alebo o diela, ktoré už nie sú na sklade a s ktorých reedíciou sa nepočíta, o dokumenty digitálneho pôvodu, atď.)

1.4.3 EHSV nabáda hospodárske subjekty a kultúrne ustanovizne, aby:

- podporovali prístup širokej verejnosti k najnovším alebo súčasným zdigitalizovaným dokumentom dostupným pomocou portálu európskej digitálnej knižnice,
- vypracovali návrhy, ako by sa za dostupnú cenu dali sprístupniť na internete diela, na ktoré sa vzťahujú autorské práva,
- sa prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev podieľali na digitalizácii svojich fondov,
- sa pri podpore digitalizácie dokumentov nebránili sponzorstvu,
- podporovali úlohu verejných knižníc pri sprístupňovaní digitálnych dokumentov pomocou pripojenia na internet priamo v knižnici alebo v rámci uzavretých informačných okruhov (intranet).

2. Lepšie informovať občanov a zapojiť do budovania európskej digitálnej knižnice občiansku spoločnosť

2.1 Lepšie informovať občanov o budúcej európskej digitálnej knižnici

2.1.1 V roku 2010 bude kultúrne dedičstvo Európy uchovávané v knižniciach, archívoch a múzeách, dostupné na internete a obyvatelia kontinentu, ale aj celého sveta, tak budú mať prístup k šiestim miliónom dokumentov v digitálnej podobe, ktoré budú môcť využiť pre zábavu, vzdelávanie, na pracovné účely alebo na výskum. Tento kvantitatívny cieľ bude prvou etapou digitalizácie vo veľkom rozsahu.

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

2.1.2 Tento projekt, zatiaľ nazvaný Európska digitálna knižnica (European Digital Library – EDL), je označovaný za „knižnicu“, pretože je to jednoduchšie, hoci Komisia vo svojom oznámení⁽⁵⁾ vymedzila digitalizácii široký rámec a vyzvala všetky inštitúcie, aby sa na nej podieľali. Tento rámec zahŕňa všetky kultúrne, vedecké a odborné poznatky a týka sa všetkých typov písomných dokumentov, kníh, partitúr, máp, zvukových a audiovizuálnych nahrávok, časopisov, fotografií, atď.

2.1.3 Výbor ako aj členské štáty sa v záveroch zasadnutia Rady z novembra 2006 jednomyslelne zhodli na tom, že projekt európskej digitálnej knižnice je kľúčovým projektom, ktorý umožní, aby sa všetci občania zapojili do informačnej spoločnosti a aby úspešne napredovali na ceste k pochopeniu európskej identity.

2.1.4 Druhou ambíciou tohto projektu je, aby sa európska digitálna knižnica stala vďaka spoločnému portálu viacjazyčnou prístupovou bránou, ktorá je určená širokej verejnosti, a nebude len centrom záujmu vedeckej obce alebo umelcov. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby lepšie informovala občanov, a to najmä pomocou viacjazyčnej dokumentácie, pretože projekt digitálnej knižnice tak získa väčšiu podporu verejnosti. Komunikačný plán by sa mal týkať všetkých európskych inštitúcií a členských štátov a mal by sa začať uskutočňovať zároveň so spustením projektu v novembri 2008.

2.1.5 Obrovská vlna digitalizácie bude výnimočným momentom v dejinách ľudstva. Preto by sa malo začať diskutovať aj o výbere a usporiadaní materiálov a poznatkov na európskej úrovni. EHSV sa nazdáva, že široká diskusia o podmienkach rozsiahlej digitalizácie by sa mala zaoberať aj niektorými finančnými, technickými a právnymi aspektmi, ktoré sú nevyhnutné, ak chceme vybudovať spoločnosť založenú na vedomostiach prístupných pre všetkých:

- finančné prostriedky potrebné pre digitalizáciu verejnej oblasti, čo znamená, že sa treba usilovať o rovnováhu medzi digitalizáciou vzácných alebo krehkých dokumentov a masovou digitalizáciou, ktorú očakáva široká verejnosť;
- finančná podpora pre vydavateľov, ktorí uskutočnia digitalizáciu svojich fondov súčasných diela a budú súhlasíť s ich zverejnením na internete;
- zapojenie súkromných finančných prostriedkov a sponzorov do digitalizácie a šírenia dokumentov;
- jednotné zachovanie práv duševného vlastníctva do 70 rokov po smrti autora;
- nastolenie transparentnosti a kolegiality pri výbere dokumentov na digitalizáciu z oblasti kultúry, ktoré sú verejne prístupné, bez ohľadu na typ dokumentu (texty, audiovizuálny materiál, muzeálne exponáty, archívne diela, atď.);

⁽⁵⁾ Oznámenie z 30. septembra 2005 „i2010: Digitálne knižnice“, KOM (2005) 465 v konečnom znení.

- nevyhnutnosť vypracovať európsku chartu pre výber dokumentov, ktorá by obsahovala zoznam hlavných okruhov vedomostí, ktoré sa budú digitalizovať; najprv je však nevyhnutné zistiť, ako je to v súčasnosti v Európe s prístupnosťou už zdigitalizovaného materiálu na internete;
- umožniť autorom, ktorých diela už nie sú na sklade a s ich reedíciou sa nepočíta, šíriť tieto diela digitálnou formou za voľnejších podmienok ⁽⁶⁾;
- potreba vytvoriť interaktívny súbor, ktorý by umožnil vyhľadávať držiteľov práv, ak nie sú známi ⁽⁷⁾;
- spracúvanie vedeckých informácií ⁽⁸⁾;
- otázky spojené s prístupnosťou internetových portálov a digitálneho materiálu pre osoby so zdravotným postihnutím, najmä s poruchou zraku.

2.2 Zapojiť občiansku spoločnosť do európskej stratégie pre kultúru v globalizovanom svete

2.2.1 Až doposiaľ o projekte diskutovali výlučne odborníci, čo vyústilo do silnej mobilizácie aktérov, ktorých sa táto problematika týka (kultúrnych ustanovizní, autorov, vydavateľov, knihovníkov...), a ich účasti na práci skupiny na vysokej úrovni, ktorú zriadila Komisia. V rámci konzultácie na tému „i2010: digitálne knižnice“ ⁽⁹⁾, ktorú rozbehla Komisia v roku 2005, predstavovali odpovede súkromných osôb len 7 % a odpovede univerzitnej obce len 14 % všetkých odpovedí. Toto slabé zapojenie širokej verejnosti nie je vôbec prekvapujúce, ak si uvedomíme, že táto diskusia sa vynorila nečakane koncom roka 2004, po tom, čo Google ohlásil masovú digitalizáciu, a ak zväzíme skutočnosť, že dotazník sa zameriaval na hospodárske záujmové skupiny, na ktoré má digitalizácia veľký vplyv.

2.2.2 V dôsledku banalizácie bezplatného prístupu k informáciám na internete, za ktorou sa skrývajú veľké finančné prostriedky z reklamy, vyvoláva predstava akejkoľvek digitálnej knižnice u verejnosti zmätený pocit. Občianska spoločnosť má teda veľkú zodpovednosť, najmä voči mladým generáciám, a mala by sa podieľať na informačnej a vzdelávacej kampani o hodnote intelektuálnej alebo umeleckej tvorby a nevyhnutnosti zabezpečiť jej primeranú úctu.

2.2.3 EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby podnikli všetky možné opatrenia a usilovali sa lepšie zapojiť občiansku spoločnosť do budúceho rozvoja digitalizácie kultúrneho dedičstva. Zapojenie organizácií občianskej spoločnosti má rozhodnu-

júci význam v štyroch hlavných oblastiach: stanoviť spoločné kritériá výberu materiálov, podporiť potreby financovania, nabádať všetky zainteresované strany k inovácii a presadzovať, aby sa do informačnej spoločnosti zapojili všetci občania.

2.2.4 EHSV preto odporúča otvoriť už v marci 2008 pri príležitosti spustenia prototypu priestor pre verejnosť s cieľom dať slovo združeniam, organizáciám zameraným na vzdelávanie, kultúru, rodinu a socioprofesionálnym štruktúram, ktoré zastupujú budúcich užívateľov. Zapojenie občianskej spoločnosti bude užitočné počas rôznych fáz projektu, od jeho spustenia v novembri 2008, ako aj v ďalších fázach vývoja.

2.2.5 Diskusia by mala doplniť a rozšíriť pracovný plán (2007 – 2010), ktorý je súčasťou prílohy k záverom Rady, aby sa digitalizácia rozvíjala ďalej a mala širšie využitie. EHSV víta zaujímavý návrh skontaktovať sa s Platformou občianskej spoločnosti pre dialóg medzi kultúrami, ktorá vytvorila občiansku sieť zameranú na digitálne knižnice.

2.2.6 Po roku 2008, ktorý je európskym rokom dialógu medzi kultúrami, by táto diskusia mohla pokračovať a v roku 2009 vyústiť do novej konzultácie. Občianska spoločnosť by sa tak mohla podieľať na stanovení jednotlivých etáp v dlhodobejšom horizonte so zreteľom na európsku stratégiu pre kultúru v globalizovanom svete ⁽¹⁰⁾.

2.3 Podporovať rozvoj budúcej knižnice

2.3.1 EHSV súhlasí s návrhom správy ⁽¹¹⁾ Európskeho parlamentu, ktorý vyzýva k vytvoreniu riadiaceho výboru európskej digitálnej knižnice, ktorý by tvorili kultúrne ustanovizne zapojené do projektu *EDL net*. Tento výbor bude okrem iného dohliadať na ďalší rozvoj projektu a na zosúladenie národných plánov digitalizácie. Riadiaci výbor by mal viesť konštruktívny dialóg s organizáciami, ktoré zastupujú užívateľov, a najmä s EHSV.

2.3.2 EHSV uznáva dôležitú úlohu CENL (Conference of European National Librarians) v súvislosti s medzinárodnými kodifikačnými normami (bibliografická poznámka) a pokroky dosiahnuté v digitalizácii písaného textu. Výbor nabáda ostatné národné kultúrne ustanovizne, či už na úrovni regiónov, jednotlivých štátov alebo na úrovni EÚ, aby sa zapojili do koordinácie *EDL net* zameranej na archívne fondy, fondy národných múzeí a audiovizuálnych centier, a to najmä v rámci nadácie, ktorá vznikla v novembri 2007.

⁽⁶⁾ Takéto voľnejšie podmienky využívania diel ponúka napríklad organizácia *Creative Commons* (www.creativecommons.org).

⁽⁷⁾ Správa skupiny odborníkov na vysokej úrovni z 18. apríla 2007 zameraná na autorské práva, digitálnu ochranu a na diela, ktorých držiteľia práv nie sú známi, a diela, ktoré už nie sú na sklade.

⁽⁸⁾ Oznámenie zo 14. februára 2007 o vedeckých informáciách v digitálnom veku: prístup, šírenie, uchovávanie.

⁽⁹⁾ Oznámenie z 30. septembra 2005 „i2010: Digitálne knižnice“, KOM (2005) 465 v konečnom znení.

⁽¹⁰⁾ „Oznámenie o európskej stratégii pre kultúru v globalizovanom svete“, KOM(2007)242 v konečnom znení, z 10. mája 2007.

⁽¹¹⁾ Správa poslankyne EP pani Marie-Hélène Descamps na tému „i2010: európska digitálna knižnica“ (2006/2040(INI), júl 2007).

2.3.3 V súvislosti s touto dôležitou otázkou EHSV súhlasí s uplatňovaním smernice 2001/29/ES o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, najmä pokiaľ ide o reprodukciu a šírenie diel. V dnešnej digitálnej ére má však táto smernica nedostatky pokiaľ ide o narábanie s dielami, v prípade, že držiteľ autorských práv nie je známy, spôsoby digitálneho uchovávania dokumentov, štatút diel, ktoré vznikli na webe (*digital born*) a spôsob ako riešiť otázku diel, ktoré už nie sú na sklade a s ich reedíciou sa nepočíta.

2.3.4 Táto smernica počíta s výnimkami, najmä pokiaľ ide o osobitné spôsoby reprodukcie, ktoré používajú verejné knižnice, vzdelávacie inštitúcie, múzeá alebo archívy, a o využitie osobami so zdravotným postihnutím. Nakoľko tieto výnimky sú fakultatívne, ich uplatňovanie je v každej krajine iné.

2.3.5 Výbor uznáva, že okrem týchto právnych otázok prispievajú k zložitosti projektu aj ďalšie problémy technologického rázu. V tejto oblasti obzvlášť vyzdvihuje prácu Komisie, ktorá sa už niekoľko rokov usiluje vyriešiť technické aspekty. Výbor podporuje iniciatívy, ktoré vznikli v rámci 7. rámcového programu pre vývoj a výskum a programu „eContentplus“, najmä pokiaľ ide o výskum interoperability a kvalifikačné centrá pre digitalizáciu. Interoperabilita a viacjazyčnosť – mechanizmy, ktoré umožnia sprístupniť fondy múzeí, knižníc a archívov na spoločnej internetovej stránke – patria medzi hlavné faktory úspechu európskej digitálnej knižnice.

2.3.6 Organizácie občianskej spoločnosti na národnej a regionálnej úrovni, a najmä národné hospodárske a sociálne rady, by mali podporovať investície potrebné na digitalizáciu v každom členskom štáte, aby sa dosiahla kritická masa materiálov a zabezpečila ich rozmanitosť. Výbor odporúča členským štátom, aby sa uchádzali aj o financovanie zo štrukturálnych fondov, ako to ukázal presvedčivý príklad z Litvy.

3. Podporovať prístup širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici prostredníctvom usporiadanej obsahovej ponuky z minulosti aj súčasnosti

3.1 Zohľadniť očakávania a potreby užívateľov ⁽¹²⁾

3.1.1 EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby sa taká výnimočná udalosť, akou je digitalizácia, stala silným faktorom sociálnej a územnej súdržnosti. ⁽¹³⁾ Výbor konkrétne odporúča zohľadniť v digitálnej ponuke a v spôsoboch prístupu k nej očakávania rôznych generácií, aby sa zjednodušili prepojenia a prenos informácií. Po období dospievania sa z človeka, ktorý

⁽¹²⁾ Užívateľ nie je len pasívnym zákazníkom, je chápaný ako aktívny používateľ, ktorý sa podieľa na definovaní požadovanej služby a jej hodnotení.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúca právna úprava prístupnosti elektronických technológií“, Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007, s.91.

nečíta, len málokedy stane čitateľ. Vďaka prístupu širokej verejnosti k digitálnej knižnici ju budú môcť využiť aj títo „nečitelia“ a príležitostní čitatelia, a to je pre spoločnosť založenú na poznatkoch veľký cieľ.

3.1.2 Z hľadiska celoživotného vzdelávania ponúka digitalizácia dokumentov ⁽¹⁴⁾, a konkrétne vedeckých informácií ⁽¹⁵⁾, veľké možnosti, ako sa dostať k poznatkom. Znamená to, okrem iného, že v snahe primerane reagovať na tento nový kontext odovzdávania poznatkov bude nutné prispôsobiť tejto novej skutočnosti aj počiatkové a celoživotné vzdelávanie učiteľov ⁽¹⁶⁾.

3.1.3 Vzhľadom na predpokladané dôsledky tohto systému je nevyhnutné zistiť, aké sú očakávania a obvyklé postupy užívateľov. V súčasnej fáze projektu dostali prednosť písomné dokumenty (rukopisy, knihy, časopisy alebo príručky), ktorých tri hlavné spôsoby použitia sú už známe: vyhľadávanie v texte dokumentu, čítanie textu na internete a čítanie mimo internetu (vlastná virtuálna knižnica). Mali by sa vyskúšať nové spôsoby použitia, ako napríklad nástroje pre spoluprácu, anotačné platformy a hypertextové prepojenia či dokonca multimediálny rozmer (zvuk, video, animácia). Tieto nové funkcie sú pomockami nielen pri šírení dokumentov, ale predovšetkým pri vypracovávaní premyslených úvah.

3.1.4 Pokiaľ ide o ostatné nepísané dokumenty, portál Michael (viacjazyčný súpis európskeho kultúrneho dedičstva) umožňuje prístup k rôznym digitálnym zbierkam múzeí, knižníc a archívov, ktoré boli až doposiaľ roztrúsené po Európe. Viaceré miestne, regionálne a národné kultúrne ustanovizne dávajú touto formou k dispozícii súpisy svojich zbierok. Táto iniciatíva, na ktorej sa pôvodne podieľali len Spojené kráľovstvo, Francúzsko a Taliansko, sa rozšíri o pätnásť ďalších členských krajín a ponúkne tak nové služby cestovnému ruchu zameranému na kultúru. Portál nazvaný „Michael Culture“ je súčasťou nadácie, ktorá od novembra 2007 združuje a spravuje všetky kultúrne ustanovizne, ktoré sa na projekte podieľajú.

3.1.5 EHSV navrhuje vytvoriť stredisko pre monitorovanie spôsobov použitia s cieľom preskúmať širokú paletu možností a obvyklých postupov. Európska digitálna knižnica je zaujímavá nielen z hľadiska bohatého fondu, ale aj z hľadiska šírenia nových postupov intelektuálneho dialógu a veľkého množstva oblastí vyhľadávania. Výbor by sa chcel zapojiť do činnosti pracovnej skupiny EDL net zameranej na užívateľov.

3.2 Podporovať digitálnu spoločnosť, ktorá umožní všetkým, aby sa do nej začlenili, a najmä poskytnie riešenia pre osoby so zdravotným postihnutím ⁽¹⁷⁾

3.2.1 Podľa vyhlásenia ministrov v júni 2006 v Rige týkajúceho sa nových technológií v spoločnosti, ktorá umožní

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“ (spravodajkyňa: pani Herczog), Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006.

⁽¹⁵⁾ Závery Európskej rady týkajúce sa vedeckých informácií.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému „Zlepšovanie kvality vzdelávania učiteľov“ (spravodajca: pán Soares), prijaté 16. januára 2008 (CESE 1526/2007 fin)..

⁽¹⁷⁾ Informačná kampaň, ktorú Komisia predložila Rade, týkajúca sa začlenenia do informačnej spoločnosti „Digitálne začlenenie – v roku 2008 je to na vás“ („L'insertion numérique, à vous de jouer en 2008“).

všetkým, aby sa do nej začlenili, by digitálna knižnica nemala prispieť k zvyšovaniu rozdielov medzi bežným používaním internetu a používaním staršími ľuďmi, osobami so zdravotným postihnutím a zraniteľnými skupinami. Vo svojich nedávnych prieskumných stanoviskách výbor definuje činnosti, ktoré by mali týmto osobám zaručiť prístupnosť elektronických technológií a do ktorých by sa mal zapojiť aj Európsky sociálny fond.

3.2.2 Digitalizácia dokumentov z knižníc, archívov a múzeí celej Európy a ich prístupnosť na internete sú pre osoby so zdravotným postihnutím jedinečnými nástrojmi ako sa začleniť do spoločnosti. Zložité grafika, nepríjemný formát alebo nevhodné spôsoby ochrany však môžu tento prístup skomplikovať.

3.2.3 V smernici 2001/29/ES sa výslovne uvádza, že z hľadiska autorských práv môžu byť udelené výnimky v prospech telesne postihnutých ľudí (zrakovo postihnutých alebo nevidiacich osôb, osôb s obmedzenou mobilitou a mentálne postihnutých osôb).

3.2.4 Aby mohli mať osoby so zdravotným postihnutím prístup ku kultúrnemu dedičstvu, musia byť portál budúcej európskej knižnice a pridružené národné portály už od začiatku vytvorené tak, aby boli prístupné pomocou osobitných technických zariadení.

3.2.5 Hoci skúseným užívateľom sa často darí prekonať mechanizmy technologickej ochrany proti pirátstvu, pravdou zostáva, že pre bežného užívateľa predstavujú skutočnú prekážku. EHSV preto odporúča zohľadniť už pri vyvíjaní opatrení technologickej ochrany požiadavky prístupnosti a interoperability, aby pomôcky na čítanie pre osoby so zdravotným postihnutím, ako sú napríklad hlasové syntetizátory, mohli prečítať digitálne texty.

3.3 Rozšíriť fond, ktorý je už k dispozícii o súčasné a najnovšie dokumenty

3.3.1 Na jeseň 2008 budú na portáli dva milióny diel, fotografií alebo máp, ktoré budú oslobodené od autorských práv, prístupné bezplatne *on line* a užívatelia si ich budú môcť stiahnuť. Najmä pre vzácne a cenné dokumenty, alebo pre dokumenty, ktoré už nie sú na sklade, to bude nenahraditeľným prínosom. Portál sa však v konečnom dôsledku nesmie obmedziť len na prístup k dokumentom patriacim do kultúrneho dedičstva, ktoré nie sú aktuálne.

3.3.2 Digitálna knižnica takisto dostala do vienka poslanie ponúkať svojim užívateľom na tom istom portáli ako dokumenty oslobodené od práv a staršie dokumenty aj súčasné alebo najnovšie diela, na ktoré sa ešte vzťahujú autorské práva.

3.3.3 Komisia zostavila skupinu odborníkov na vysokej úrovni s cieľom hľadať riešenia ako sprístupniť najnovšie diela. Táto skupina, ktorú tvoria zástupcovia vydavateľov, národných knižníc, archívov a profesionáli z audiovizuálnej oblasti, vypracovala v apríli 2007 s cieľom vyplniť „biele miesta

20. a 21. storočia“⁽¹⁸⁾ spojené s problematikou diel podliehajúcich autorským právam, niekoľko návrhov, ktoré by mali uľahčiť prístup k dielam, pri ktorých držiteľ práv nie je známy, dielam, ktoré už nie sú na sklade, a zjednodušiť digitálne uchovávanie dokumentov.

3.3.4 Podmienkou pre uskutočnenie digitalizácie vo veľkom, ktorá umožní prístup širokej verejnosti, je vymyslieť nový hospodársky model, ktorý zabezpečí spravodlivé rozdelenie prostriedkov medzi autorov, vydavateľov a distribútorov. Užívatelia internetu majú právo očakávať, že im bude poskytnutá platená služba, avšak za rozumné ceny v medziach normy. Výbor nabáda hospodárske subjekty v knižnom reťazci, aby prostredníctvom rokovaní hľadali riešenia⁽¹⁹⁾. Vydavatelia, autori a kníhkupci majú zodpovednosť voči spotrebiteľom a so zreteľom na postoje rozličných aktérov by mali navrhnúť lákavú ponuku, aby podporili tento nový trh a zabránili riziku pirátstva a falšovania.

3.3.5 Na základe ich odporúčaní a po dohode s držiteľmi práv by mohli mať užívatelia na portáli možnosť prístupu ku krátkym úryvkom z diel podliehajúcich autorským právam, alebo by si ich mohli na špecializovaných internetových stránkach virtuálne prelistovať. Ak si bude užívateľ internetu želať prístup k celému dokumentu, na ktorý sa vzťahujú autorské práva, bude sa môcť obrátiť na súkromných prevádzkovateľov, vrátane siete klasických kníhkupectiev, kde mu bude za dostupnú cenu a so zreteľom na vyplatenie držiteľov práv ponúknutých viacerou možnosťami. Výbor nabáda držiteľov práv, aby súhlasili s týmito novátorskými návrhmi.

3.3.6 V snahe podporiť tento systém platenej ponuky za dostupnú cenu je dôležité, aby sa možnosť zaviesť nižšie sadzby DPH na knihy a iné publikácie rozšírila v členských štátoch aj na publikácie v elektronickej podobe.

3.3.7 Vo svojom nedávnom stanovisku⁽²⁰⁾ výbor v snahe podporovať vytvorenie prístupnejších podmienok z hľadiska ochrany diela, ktoré by umožnili obohatiť jestvujúci fond dokumentov zo súčasnosti, odporúča, aby bola autorom/tvorcom, ktorí sa rozhodnú pre tieto voľnejšie licencie zabezpečená primeraná ochrana na úrovni Spoločenstva. Svoje diela síce sprístupnia bezplatne, musí im však byť poskytnutá záruka z hľadiska morálnych práv a ich diela by mali byť chránené pred zneužitím na komerčné účely.

3.3.8 Výbor odporúča Komisii, aby sama navrhla nové podmienky ochrany diela (licencie), ktoré by umožnili oddeliť autorské práva pre šírenie diela na internete od práv, ktoré by sa naďalej uplatňovali na jeho vydávanie na papieri.

⁽¹⁸⁾ Podľa vyjadrenia členky Komisie Vivianne Reding na zasadnutí EHSV 12. decembra 2007.

⁽¹⁹⁾ Štúdia Denisa Zwirna „Numilog“ (apríl 2007) s cieľom vypracovať hospodársky model pre spôsob účasti vydavateľov na Európskej digitálnej knižnici.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o nájomnom práve a výpožičnom práve a o určitých právach súvisiacich s autorskými právami v oblasti duševného vlastníctva (kodifikované znenie)“, Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 7 a 8.

3.3.9 Komisia uskutočnila v roku 2007 podrobnú porovnávaciu štúdiu zameranú na autorské práva v jednotlivých štátoch z hľadiska transpozície smernice⁽²¹⁾ o autorských právach a s nimi súvisiacich právach⁽²²⁾. Výbor bude venovať veľkú pozornosť záverom tejto správy s cieľom zlepšiť zosúladenie na úrovni EÚ.

3.4 Uspokojiť dopyt po usporiadaných poznatkoch

3.4.1 Na začiatku 21. storočia zoči-voči návalu informácií bez bližšieho uvedenia zdrojov, a ktorých správnosť sa dá na internete len ťažko overiť, spočíva hlavná prednosť európskeho projektu vo výbere dokumentov s cieľom zabezpečiť ich objektivitu a rozmanitosť, ako aj v usporiadaní poznatkov, v ich klasifikácii a zjednotení formátov, vďaka čomu táto spleť informácií zostane čitateľná. Zaručiť užívateľom podrobné, kvalitné a správne odpovede na ich otázky a vyhľadávanie môže len ďalšie zlepšovanie internetových vyhľadávačov spolu s lepšou koordináciou zdigitalizovaných poznatkov na európskej úrovni.

3.4.2 EHSV zdôrazňuje, že v súvislosti s prístupom k organizovaným zbierkam má veľký význam pokus s prototypom, ktorý bol spustený v marci 2007 v spolupráci medzi inštitúciami vo Francúzsku, Maďarsku a Portugalsku. Táto európska matica, ktorú schválili odborníci, predstavuje základ európskeho digitalizačného korpusu a prispeje k ďalšej etape budovania európskej digitálnej knižnice. Navyše majú k tomuto systému prístup všetky internetové vyhľadávače. Tento systém by mal uľahčiť vyhľadávanie pomocou štandardných modelov dotazníkov, ktoré umožňujú sformulovať a presne zacieliť požiadavku užívateľa na internete.

3.5 Zabezpečiť kultúrnu a jazykovú rozmanitosť

3.5.1 EHSV vyzdvihuje novátorstvo viacjazyčnej knižnice na webe⁽²³⁾, ktorá bude dôležitým prostriedkom na zachovanie a využitie kultúrnej rozmanitosti. Európa má bohaté kultúrne dedičstvo a veľký tvorivý kapitál a preto musí v súlade s konvenciou UNESCO o kultúrnej rozmanitosti zaujať rozhodujúcu pozíciu pri digitalizácii poznatkov na planetárnej úrovni. Vďaka šíreniu európskych jazykov vo svete poslúži tento otvorený prístup nielen európskym občanom, ale aj občanom mimo Európy, ktorí sa chcú dostať k svetovému kultúrnemu dedičstvu a k zdrojom svojej vlastnej kultúry uchovávaným v Európe.

(21) Štúdia týkajúca sa transpozície smernice 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti a jej vplyvu na právne predpisy členských štátov (ETD/2005/IM/D1/91).

(22) Ochrana autorských práv sa predĺžila na 70 rokov po smrti autora. Práva súvisiace s autorskými právami je to 50 rokov.

(23) Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Nová rámcová stratégia pre viacjazyčnosť“, Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 68.

3.5.2 Výbor odporúča všetkým členským štátom, aby vo fáze rozvoja európskej digitálnej knižnice po roku 2010 poskytli online širokú paletu významných diel svojej literatúry v rôznych jazykoch a týmto spôsobom sa podieľali na šírení európskej kultúrnej identity a reagovali na otázku rozmanitosti.

4. Podporovať a modernizovať úlohu verejných čítární v systéme prístupnosti na internete

4.1 Výbor odporúča, aby sa v snahe zabezpečiť miestny prístup v rámci celosvetového systému podporovala úloha verejných čítární. Pohyb kultúrneho bohatstva dosiahol svetový a multimodálny rozmer, je však účinný len ak má verejnú hmotné prostriedky, ktoré jej umožňujú dostať sa k tejto rozsiahlej ponuke. Verejné knižnice s čítárnami, teda miestne kultúrne zariadenia, sú naďalej nástrojmi na zabezpečenie spravodlivého prístupu pre čo najväčší počet osôb. So zreteľom na sociálne začlenenie by verejným knižniciam mala zostať istá úloha pri sprístupňovaní „nehmotných“ fondov.

4.2 V reťazci, ktorý sa začína autorom a cez kníhkupectvá smeruje k čitateľom, sa knižnice a mediatéky osvedčili pri odovzdávaní organizovaných poznatkov a tiež pri sprostredkovaní prístupu verejnosti ku kultúrnemu bohatstvu. Tieto miestne zariadenia by preto mali aj pri digitálnych fondoch ďalej plniť tieto úlohy. „Preto je potrebné podporiť osobitné kontrakty alebo licencie, ktoré zvyhodňujú podobné inštitúcie a účel šírenia, ktorému slúžia bez toho, aby sa vytvárala nerovnováha“⁽²⁴⁾.

4.3 Je dôležité uvažovať o digitalizácii fondov národných kultúrnych ustanovizní, ktoré sú určené verejnosti, v spolupráci s miestnymi knižnicami a archívmi. Užívatelia verejných knižníc nepatria medzi odborníkov a preto je potrebné, aby sa pri výbere diel oslobodených od autorských práv zohľadnili ich očakávania so zreteľom na rôzne skupiny čitateľov.

4.4 Vytvoriť hospodárske modely pre nákup a sprístupnenie zdigitalizovaných súčasných diel pre verejnosť

4.4.1 Verejné knižnice nakupujú hmotné nosiče informácií (knihy, CD, partitúry, kurzy cudzích jazykov. atď.) a bezplatne alebo za malý poplatok ich na obmedzený čas dávajú k dispozícii svojim užívateľom a tak umožňujú, aby finančné hľadisko nebránilo čitateľom v prístupe k týmto materiálom. Nový hospodársky model pre digitálne fondy bude musieť splňať očakávania užívateľov knižníc a mediatéky a bude sa musieť prispôbiť ich spôsobu fungovania. Okrem toho sú verejné knižnice zákazníkmi s veľkým potenciálom z hľadiska nákupu súčasných diel a majú priamy prístup k aktuálnymi informáciám a súčasným kultúrnym a technickým výtvorom. Mali by sa podieľať na definovaní tohto nového hospodárskeho modelu.

(24) Odôvodnenie 40 smernice 2001/29/ES o autorských právach v informačnej spoločnosti.

4.4.2 Otvorenie prístupu k nehmotným fondom, a najmä k tým, ktoré sú výsledkom digitalizácie, by nemalo brániť verejným knižniciam v tom, aby ďalej plnili svoje vzdelávacie poslanie. Hospodárske a technické modely pohybu zdigitalizovaných fondov musia teda zohľadniť úlohu a poslanie verejných knižníc a umožniť im plniť ich aj naďalej, a to formou uzavretých okruhov knižníc (intranet) a v rámci výpožičnej ponuky vyhradenej pre riadnych členov knižnice.

4.5 Zabezpečiť užívateľom prístup k internetu priamo v knižnici

4.5.1 Verejné knižnice by v rámci týchto uzavretých okruhov (intranet) mali poskytovať svojim užívateľom zároveň s hmotnými zbierkami aj prístup k nehmotným fondom: počítače, tlačiarne, zodpovedajúce programy, pripojenie na vysokorychlostný internet, informácie, pomoc a sprostredkovanie. Odborná príprava a celoživotné vzdelávanie zamestnancov

verejných knižníc a ich spôsob práce musia odteraz zahŕňať aj digitálne fondy a prispôbiť sa im.

4.6 Rôznymi podujatiami a inými motivačnými akciami popularizovať prístup širokej verejnosti k zdigitalizovaným zbierkam a odhmotneným fondom

4.6.1 Široká verejnosť bez odbornej prípravy a informácií má priveľmi často tendenciu vnímať osobný počítač, ktorý je súčasťou čoraz väčšieho počtu domácností, ako multimediálny terminál pre oddych a zábavu, a dostatočne nepozná kultúrne, vzdelávacie, pedagogické a informačné možnosti, ktoré poskytuje internet. Tak ako sa verejné knižnice prostredníctvom rôznych podujatí usilujú aktívne spopularizovať knihy a čítanie pre všetky vekové kategórie, mali by tieto popularizačné aktivity vyvíjať aj v prospech digitálnych fondov.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kombinácia energetických zdrojov v doprave“

(2008/C 162/12)

Európska komisia listom z 19. marca 2007 požiadala podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Kombinácia energetických zdrojov v doprave“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. decembra 2007. Spravodajcom bol pán Iozia.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 130 hlasmi za, pričom 11 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor s potešením vyhovel žiadosti Jacquesa Barrota, podpredsedu Komisie a zároveň člena komisie zodpovedného za dopravu, vypracovať stanovisko na tému Kombinácia energetických zdrojov v doprave, keďže je presvedčený o potrebe rozvíjať neustály dialóg Komisie a výboru, ktorý reprezentuje organizovanú občiansku spoločnosť.

1.2 Výbor súhlasí so závermi jarného zasadnutia Rady, ktoré vyzdvihlo tieto priority:

- zvýšenie bezpečnosti dodávok,
- zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych ekonomík a dostupnosti cenovo prijateľnej energie,

— podpora trvalej ekologickej udržateľnosti a boj proti zmene klímy.

1.3 Usmerňujúca politika týkajúca sa najvhodnejšej kombinácie energetických zdrojov musí preto byť založená na týchto prioritách tak, ako to už Komisia uplatňuje vo svojom oznámení o cieľoch v oblasti palív na roky 2001 – 2020.

1.4 Aj keď je EHSV presvedčený, že ropné produkty zostanú počas mnohých ďalších rokov hlavným palivom v doprave a že zemný plyn, ktorý je takisto neobnoviteľným zdrojom energie, môže ropné produkty dopĺňať a čiastočne nahrádzať, zároveň si myslí, že je nevyhnutné prudké zvýšenie financovania výskumu

v oblasti výroby a využívania vodíka a druhej generácie agropalív. Preto víta iniciatívu Komisie, ktorá sa 9. októbra 2007 rozhodla financovať spoločnú technologickú iniciatívu v hodnote 1 miliardy EUR v období rokov 2007 – 2013 a pripája sa k požiadavke podnikov a výskumných ústavov zapojených do rozvoja využívania vodíka, aby Rada a Európsky parlament urýchlili proces schvaľovania návrhu.

1.5 Rastúce obavy verejnosti z klimatických zmien spolu s rizikami spojenými so zvyšovaním celosvetovej priemernej teploty, ktorá by pri nečinnosti mohla stúpnuť o 2,0 až 6,3 °C, poukazujú na potrebu posilniť všetky vhodné opatrenia na boj s negatívnymi účinkami emisií skleníkových plynov do atmosféry. EHSV vyzdvihuje prácu Európskej environmentálnej agentúry (EEA) a jej dôležitý príspevok k šíreniu údajov a správam o pokroku v opatreniach na boj so znečisťovaním ovzdušia.

1.6 EHSV súhlasí so závermi zo zasadnutia Rady ministrov životného prostredia z 28. júna 2007 a podporuje návrh, aby Komisia zrevidovala 6. environmentálny akčný program vzhľadom na stanovené kritériá:

- čelenie klimatickým zmenám
- zastavenie poklesu biodiverzity
- zmenšenie nepriaznivých vplyvov znečistenia na zdravie
- podpora trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov a trvalo udržateľné odpadové hospodárstvo.

1.7 Prostriedky na splnenie týchto kritérií sa skúmali vo všetkých odvetviach dopravy a významné európske agentúry zameriavajú svoje snahy na zabezpečenie praktických výsledkov o niekoľko rokov. Rozhodnutie uplatňovať systém emisných certifikátov na leteckú dopravu, ktorej príspevok k produkcii skleníkových plynov rastie, umožní urýchlíť rozvoj nových palív. Niektoré spoločnosti už overujú možnosť využívania agropalív, keďže výsledky v súvislosti s vodíkom sú zatiaľ stále len čiastočné a alternatívy na báze vodíka musia ešte prejsť dlhým vývojom. Veľké lodné motory sa dajú oveľa ľahšie upraviť na palivové zmesi s nízkym obsahom uhlíka, kým v odvetví železničnej dopravy kombinácia elektriny a rozvíjajúcich sa obnoviteľných zdrojov energie určite ešte zlepši vynikajúce ekologické parametre železníc.

1.8 Najlepšie palivo je ušetrené palivo. Podľa názoru EHSV musí rozhodujúci výber najvhodnejšej kombinácie energetických zdrojov, teda výber, ktorý by mal stále viac nadobúdať postavenie politiky Spoločenstva, zohľadňovať všetky tieto činitele, pričom v popredí by malo jednoznačne byť zdravie a blaho európskych občanov a planéty. Daňová politika a daňové stimuly, odporúčania a nariadenia musia vždy odzrkadľovať túto prioritu uprednostňovaním najekologickejšej a ekonomicky najudržateľnejšej voľby. Ušetriť sa musí v prospech verejnej dopravy, alternatívnych dopravných prostriedkov a rozhodnutí hospodárskej a sociálnej politiky, ktoré podporujú individuálnu mobilitu a znižujú nepotrebný pohyb tovaru.

1.9 EHSV je presvedčený, že budúcnosť dopravy nevyhnutne spočíva v postupnej dekarbonizácii paliva a mala by dosiahnuť nulové emisie. Jedinou možnosťou, ktorá je viac než len „zeleným snom“, je výroba vodíka pomocou energie z obnoviteľných zdrojov, akou je energia z biomasy, energia z fotolýzy, termodynamická alebo fotovoltaická slnečná energia, či veterná a vodná energia. Ako každý uskladniteľný energetický zdroj, vodík umožňuje zosúladiť dodávku energie, ktorá je periodickej povahy (deň/noc, obdobia v roku atď.) s premenlivým a prerušovaným dopytom po energii.

1.10 Vývoj technológií spaľovania a pohonov umožnil rýchle rozšírenie hybridných vozidiel. Ako najvhodnejšie riešenie pri znižovaní emisií sa javí plne elektrický pohon, ktorý so sebou prináša rozvoj výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov, respektíve hybridné používanie zemného plynu a vodíka, aspoň dokiaľ tieto látky budú dostatočne dostupné. Iným dočasným riešením môže byť využívanie zmesi vodíka a metánu s nízkym obsahom vodíka. Predstavuje to prvý krok smerom k využívaniu vodíka v doprave.

1.11 Používanie vodíka ako zdroja energie upraveného na účely dopravy predstavuje napriek súčasným obmedzeniam výzvu do budúcnosti a možnosť vidieť vozidlá poháňané čiastočne alebo úplne vodíkom sa môže už o niekoľko rokov stať skutočnosťou, za predpokladu, že výskum bude naďalej podporovaný národnými a európskymi orgánmi. V tejto súvislosti sú povzbudivé výsledky projektu ekologickej mestskej dopravy v Európe CUTE (Clean Urban Transport for Europe).

1.12 Ako už EHSV uviedol v súvislosti s energetickou účinnosťou, považuje za veľmi užitočné mať internetový portál, na ktorom by sa univerzitný výskum a pokusy na národnej, regionálnej a mestskej úrovni mohli prezentovať širokej verejnosti a predovšetkým miestnej správe. EHSV sa nazdáva, že na dosiahnutie optimálnej kombinácie energetických zdrojov je potrebné dosiahnuť zodpovedajúcu kombináciu v doprave, a to zvýšením účinnosti uhlíkovodíkových palív a vyzdvihovaním priorít v doprave. Kým sa vodík nebude vyrábať efektívnym spôsobom, nemožno odkladať využívanie elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov. Výzva v oblasti dopravy spočíva z krátkodobého hľadiska podľa možnosti v čoraz rozsiahlejšom využívaní elektrickej energie.

1.13 EHSV podčiarkuje dôležitosť informovania a zapájania občianskej spoločnosti, ktorá svojimi modelmi správania prispieva k splneniu cieľov zníženia spotreby a pomáha pri podpore výskumu a inovácií v oblasti čistých palív získavaných trvalo udržateľným spôsobom. Zvolené formy by sa mali pretvoriť do politik na európskej a národnej úrovni, ktoré by zdôrazňovali prínos schopnosti členských štátov spolupracovať a súdržne konať. Prináša to so sebou zachovávanie spoločných hodnôt a európskeho sociálneho modelu, ktorý ostražito chráni životné prostredie ako majetkovú hodnotu, stará sa o zdravie a bezpečnosť občanov a ostatných ľudí žijúcich a pracujúcich v EÚ a ktorý sa stará o životné podmienky celého ľudstva.

2. Úvod

2.1 Jacques Barrot, podpredseda a člen Komisie zodpovedný za dopravu požiadal Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska na tému Kombinácia energetických zdrojov v doprave.

2.2 Pokiaľ ide o dodávky palív, potrebu financovať výskum a štúdie možných riešení týkajúcich sa rozvoja dopravnej politiky a potrebu prijať opatrenia týkajúce sa príslušných palív, je výbor rovnako znepokojený ako člen Komisie zodpovedný za dopravu.

2.3 Rozhodnutia o energetickej účinnosti a súvisiace úlohy, ktoré má EÚ v súvislosti s plným rešpektovaním cieľov Kjótskeho protokolu, s naliehavosťou vyplývajúcou z klimatických zmien, so znižovaním svojej energetickej závislosti od tretích krajín, s plnením rozhodnutí v rámci lisabonského programu, napĺňaním cieľov bielej knihy o doprave a s rozvojom kombinovanej dopravy, sa stávajú ústrednou problematikou energetickej stratégie EÚ.

2.4 Už v roku 2001 Komisia vo svojom oznámení o cieľoch v oblasti palív na roky 2001 – 2020 poukázala na potrebu riešenia problematiky kombinácie palív a stanovila niektoré ciele pri palivách, ktoré nie sú ropnými produktmi, a za možný a vhodný scenár považovala toto:

- Zemný plyn by mohol v roku 2020 dosiahnuť trhovú podiel približne 10 %;
- Vodík je potenciálnym hlavným energetickým zdrojom budúcnosti. Jeho podiel na spotrebe paliva by mohol dosiahnuť niekoľko percent;
- Kvapalné palivá získavané z biomasy (BTL palivá) by mohli rozsiahlym spôsobom zvýšiť podiel palív z poľnohospodárskych výrobkov na viac ako 6 % v roku 2010, pričom maximálny potenciál všetkých palív pochádzajúcich z biomasy sa odhaduje na 15 %;
- Skvapalnený ropný plyn (LPG) je dobre zavedené alternatívne palivo do motorových vozidiel s cieľom zvýšiť jeho podiel na trhu, do roku 2020 možno až na 5 %;
- Súhrnne povedané, alternatívne palivá majú potenciál zvyšovať v najbližších desaťročiach svoj podiel na trhu a z dlhodobého hľadiska prekročiť ciele stanovené na rok 2020.

2.5 EHSV privítal toto oznámenie a v predchádzajúcom stanovisku z vlastnej iniciatívy⁽¹⁾ sa venoval vývoju v oblasti zemného plynu⁽²⁾, výskumu palív získavaných z plodín a zlepšeniu energetickej účinnosti palív, ktoré sú v súčasnosti na trhu, ako najlepšieho spôsobu diverzifikácie dodávok a súčasne znižovania emisií skleníkových plynov.

⁽¹⁾ TEN/297 – CESE 1104/2007 fin rev.

⁽²⁾ Vývoj a podpora alternatívnych pohonných látok v cestnej doprave v Európskej únii (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006, s. 75 – 79).

3. Klimatické zmeny

3.1 Zväčšuje sa počet vedcov, ktorí sa zhodujú na tom, že klíma je priamo ovplyvňovaná emisiami skleníkových plynov. V priebehu 20. storočia sa priemerná teplota zvýšila približne o 1 °C. Niektoré scenáre vychádzajúce zo súčasných klimatických modelov odrážajúcich trendy v celkových emisiách skleníkových plynov predpokladajú, že celosvetová priemerná teplota by sa mohla zvýšiť o 2,0 až 6,3 °C so zničujúcimi vplyvmi na počasie, úroveň hladín morí, poľnohospodársku výrobu a iné hospodárske činnosti.

3.2 Na zasadnutí, ktoré sa konalo 28. júna 2007 v Luxemburgu, Rada ministrov životného prostredia potvrdila význam 6. environmentálneho akčného programu a návrhu Komisie o strednodobom preskúmaní zdôrazňujúceho štyri priority, ktoré stanovuje: čeliť klimatickým zmenám, zastaviť pokles biodiverzity, zmenšiť nepriaznivé vplyvy znečistenia na zdravie a podporovať trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a trvalo udržateľné odpadové hospodárstvo.

3.3 Rada ministrov životného prostredia potvrdila stratégiu integrovanej klimatickej a energetickej politiky a potrebu začať rokovania, aby sa do roku 2009 dosiahla globálna dohoda na obdobie po roku 2012. Konferencia OSN o klimatických zmenách, zorganizovaná na Bali⁽³⁾, je podľa vyhlásenia predsedu Európskej rady Josého Sócratesa na stretnutí na vysokej úrovni, ktoré sa uskutočnilo 27. septembra 2007 v New Yorku, vhodným fórom na rokovanie o budúcej činnosti. V tejto súvislosti bude stretnutie na Bali koncom tohto roka míľnikom, pri ktorom očakávame, že medzinárodné spoločenstvo predloží orientačný plán rokovaní o globálnej dohode o klimatických zmenách. Prítomnosť Spojených štátov amerických, ktoré prekonalí svoje výhrady voči účasti iba v polovici októbra, a ich hlasovanie za konečné uznesenie podstatne posilnili prijaté rozhodnutia, a to vďaka ekonomickej váhe Spojených štátov amerických a ich zodpovednosti za emisie skleníkových plynov.

3.4 Rada ministrov životného prostredia zdôrazňuje dôležitosť medzinárodnej delby ekologických nákladov, ako aj nákladov energetickej spotreby, aby sa dospelo k dlhodobu udržateľnej politike. Rovnako dôležité je v zvýšenej miere využívať trhovo orientované nástroje v environmentálnej politike, vrátane daní, odvodov a emisných certifikátov, a tak prospieť životnému prostrediu. Do hodnotení vplyvu každej relevantnej politiky EÚ by sa mali urýchlene a vo veľkom rozsahu zaradiť ekologické inovácie, ako aj širšie a účinnejšie využívanie finančných nástrojov, osobitne v súvislosti so spotrebou palív a využívaním energie.

3.5 Dňa 29. júna 2007 Komisia schválila Zelenú knihu o prispôbení sa zmene klímy v Európe. Počas predstavovania zelenej knihy člen Komisie Stavros Dimas zodpovedný za životné prostredie navrhol konkrétne bezprostredné opatrenia na prispôbenie sa klimatickým zmenám, ktoré už prebiehajú. Zvyšujúce sa teploty, záplavy a prudké dažde na severe, suchá a vlny horúčav na juhu, ohrozené ekosystémy a nové choroby, to sú iba niektoré z problémov spomínaných v texte.

⁽³⁾ Konferencia Organizácie spojených národov o klimatických zmenách, Bali, december 2007.

3.6 Podľa člena Komisie Dimasa je pre niektoré európske odvetvia jedinou voľbou „prispôbiť sa alebo zaniknúť“. Poľnohospodárstvo, cestovný ruch a energetika by trpeli zničujúcimi následkami a musíme konať teraz, aby sme zabránili budúcim ekonomickým a sociálnym nákladom a stratám na životoch.

3.7 Dokument navrhuje niektoré konkrétne riešenia: zredukovanie plytvania vodou, stavbu hrádzi a povodňových zábran, vývoj nových spôsobov ochrany plodín, ochranu obyvateľstva najviac postihnutého klimatickými zmenami, prijatie opatrení na zachovanie biodiverzity. Napriek tomu zostáva znižovanie emisií CO₂ kľúčovou úlohou krajín EÚ.

4. Rada Európskej únie

4.1 Na jarnom zasadnutí Rady sa rokovo o energetiku a klíme a bolo navrhnuté prijať „integrovanú klimatickú a energetickú politiku“, ktorá by mala absolútnu prioritu a zdôraznila by „strategický cieľ, ktorým je obmedzenie zvýšenia celosvetovej priemernej teploty o najviac 2 °C v porovnaní s hodnotami z predindustriálneho obdobia“.

4.2 Energetická politika pre Európu (EPE) jasne načrtáva stratégiu postavenú na troch pilieroch:

- zvýšenie bezpečnosti dodávok,
- zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych ekonomík a dostupnosti cenovo prístupnej energie,
- podpora trvalej ekologickej udržateľnosti a boj proti zmene klímy.

4.3 Pokiaľ ide o dopravnú politiku, Európska rada zdôrazňuje nevyhnutnosť účinnej, bezpečnej a udržateľnej európskej dopravnej politiky. V tejto súvislosti je dôležité pokročiť v činnostiach na zvýšenie ekologického charakteru európskeho dopravného systému. Európska rada berie na vedomie súčasné úsilie Európskej komisie, pokiaľ ide o posúdenie vonkajších nákladov na dopravu a ich premietnutie do vnútorných nákladov. Na zasadnutí 21. a 22. júna Európska rada vzala na vedomie zámer Komisie predložiť najneskôr v júni 2008 model hodnotenia internalizácie pri všetkých druhoch dopravy a rozvrhnutie ďalších krokov v súlade so smernicou o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami, napríklad rozšírením oblasti uplatňovania na mestské aglomerácie a spolplatňovaním všetkých druhov vozidiel alebo infraštruktúry.

5. Emisie skleníkových plynov

5.1 Pokiaľ ide o emisie, doprava je v súčasnosti zodpovedná za 32 % celkovej spotreby energie v Európe a 28 % celkových emisií CO₂ ⁽⁴⁾. Odvetviu dopravy sa pripisuje zodpovednosť za zvýšenie emisií v období rokov 1990 až 2010 o 90 % a mohlo by byť jednou z hlavných príčin, prečo sa nespĺnia ciele z Kjóta.

⁽⁴⁾ Európska environmentálna agentúra (EEA) nedávno zverejnila svoju ročnú správu o doprave a životnom prostredí „Transport and Environment: on the way to a new common transport policy“, ktorá hodnotí priebeh a účinnosť integrácie politiky životného prostredia do stratégií v odvetví dopravy.

Pri cestnej osobnej doprave sa počíta so zvýšením o 19 %, kým cestná nákladná doprava by sa mohla podľa odhadov Komisie zvýšiť o viac ako 50 %.

5.2 Iným odvetvím, v ktorom bol zaznamenaný exponenciálny rast, je letecká doprava, odvetvie, v ktorom v rokoch 1990 až 2004 vzrástli emisie o 86 % a ktoré v súčasnosti spôsobuje viac ako 2 % celkových emisií.

5.3 V správe TERM 2006 (mechanizmus predkladania správ o doprave a životnom prostredí) ⁽⁵⁾ sa uvádza, že pokroky, ktoré sa v odvetví dopravy dosiahli v roku 2006, sú ešte stále neuspokojivé. Správa sa zaoberá strednodobým preskúmaním bielej knihy Komisie o doprave z roku 2001, ktorá by mohla priniesť zlepšenie alebo negatívne účinky v závislosti od toho, aký je jej výklad na národnej a regionálnej úrovni. Pokiaľ ide o životné prostredie, podľa EEA sa pri strednodobom preskúmaní prenáša sústredenie z riadenia dopytu po doprave na zmenšenie jestvujúcich negatívnych vplyvov, to znamená, že rast dopytu po doprave sa už explicitne nepovažuje za jednu z najhlavnejších ekologických tém v odvetví dopravy. Kľúčové otázky, akými sú klimatické zmeny, hluk a fragmentácia krajiny spôsobená rozsiahlou dopravnou infraštruktúrou však naďalej vyvolávajú potrebu riadiť dopyt po doprave. Zdá sa, že biela kniha v tomto ohľade zlyhala.

5.4 Iným dôležitým aspektom, ktorý sa objavuje v správe, sú subvencie v doprave, ktoré v EÚ dosahujú okolo 270 – 290 miliárd EUR. Takmer polovica tejto sumy sa minie na cestnú dopravu, ktorá je jedným z najmenej ekologických druhov dopravy. Doprava prispieva k mnohým ekologickým problémom, napríklad ku klimatickým zmenám, emisiám do ovzdušia a k hluku, a súčasne je uprednostňovaná značnými subvenciami. Cestná doprava získava ročné subvencie vo výške 125 miliárd EUR, väčšinu ako infraštruktúrne dotácie, ak sa dane a poplatky v doprave nepovažujú za príspevky na financovanie infraštruktúry. Letectvo ako druh dopravy s najvyšším špecifickým vplyvom na klímu získava značnú pomoc formou zvýhodneného daňového posudzovania, osobitne vďaka výnimkám z dane z palív a z DPH, čo spolu predstavuje 27 až 35 miliárd EUR ročne. Železnice získavajú ročne pomoc vo výške 73 miliárd EUR a sú aj najväčším príjemcom iných subvencií z rozpočtu. Pokiaľ ide o vodnú dopravu, správa uvádza subvencie vo výške 14 až 30 miliárd EUR. (Správa EEA „Size, structure and distribution of transport subsidies in Europe“, ktorá nie je dostupná v slovenčine).

5.5 Podľa správy „Annual European Community greenhouse gas inventory 1990-2005 and inventory report 2007“

- sa emisie skleníkových plynov EÚ 15 v rokoch 2004 – 2005 znížili o 0,8 % (35,2 mil. ton ekvivalentu CO₂);

⁽⁵⁾ Správa je zverejnená na internetovej stránke Európskej environmentálnej agentúry pod názvom „Annual European Community greenhouse gas inventory 1990-2005 and inventory report 2007“, Technical Report No 7/2007.

- boli emisie skleníkových plynov EÚ 15 v roku 2005 o 2,0 % nižšie v porovnaní s rokmi, z ktorých vychádza Kjótsky protokol;
- sa emisie skleníkových plynov EÚ 15 v rokoch 1990 – 2005 znížili o 1,5 %;
- sa emisie skleníkových plynov EÚ 27 v rokoch 2004 – 2005 znížili o 0,7 % (37,9 mil. ton ekvivalentu CO₂);
- sa emisie skleníkových plynov EÚ 27 v porovnaní s rokom 1990 znížili o 7,9 %;

Emisie CO₂ z cestnej dopravy sa v rokoch 2004 – 2005 znížili o 0,8 % (6,0 mil. ton ekvivalentu CO₂).

6. Zabezpečenie primárnych energetických dodávok

6.1 Európska únia je pri viac ako 50 % svojej energetickej potreby závislá na dovozoch (z ktorých 91 % tvorí ropa). Ak sa táto tendencia radikálne nezvráti, narastie do roku 2030 táto závislosť na 73 %. Rada, ako aj Európsky parlament i samotná Komisia sa pri viacerých príležitostiach zastavili pri tejto životne dôležitej téme a vyjadrili potrebu prijať politické opatrenia zamerané na dosiahnutie čo najvyššej možnej úrovne energetickej sebestačnosti.

6.2 Vo svojom vyhlásení o makroekonomických vplyvoch zvyšovania ceny energií⁽⁶⁾ prijatom 15. februára 2007 Európsky parlament uviedol, že 56 % celkovej spotreby ropy ide na konto odvetvia dopravy. Vyjadril sa za stratégiu EÚ na postupné úplné zastavenie používania fosílnych palív s tvrdením, že dodávky palív pre dopravu by sa mohli rozšíriť uľahčením výroby nekonvenčných olejov a kvapalných palív založených na zemnom plyne alebo uhlí, ak je to hospodársky zaujímavé. Európsky parlament takisto požadoval, aby sa prijala rámcová smernica o energetickej účinnosti v doprave, o harmonizácii právnych predpisov týkajúcich sa súkromnej dopravy a o zavedení zdaňovania vozidiel založeného na emisiách CO₂ v súlade s postupmi označovania a finančnými stimulmi na diverzifikáciu zdrojov energie. Nakoniec Európsky parlament vyzval k vývoju vozidiel s nízkymi emisiami CO₂, využívajúcimi druhú generáciu biopalív a/alebo palív založených na vodíku získavanom z biomasy.

6.3 Kríza s Ruskom, ktorá kulminovala rozhodnutím z 1. januára 2006, ktorým sa znížili energetické dodávky Kyjevu, a miestna politická nestabilita na Blízkom východe konfrontujú Európu s epochálnymi výzvami, t. j. úlohou úspešne zabezpečiť isté a trvalo udržateľné dodávky energie pri očakávaní budúceho zvyšovania tlakov na dopyt po fosílnych palivách.

6.4 V súčasnosti sa európska výroba alternatívnych palív a obnoviteľné zdroje energie pre odvetvie dopravy takmer výlučne obmedzujú na biopalivá, ktoré zatiaľ pokrývajú iba 1 % európskej potreby energie v odvetví dopravy. V stanovisku

k správe Komisie o pokroku v oblasti biopalív⁽⁷⁾ EHSV podporoval požiadavku prehodnotiť doterajšiu politiku a dôrazne sa zamerať na biopalivá druhej generácie. Zároveň je potrebné presadzovať a podporovať rozvoj transformačných technológií druhej generácie schopných zužitkovať suroviny pochádzajúce z tzv. „rýchlo rastúcich kultúr“, hlavne bylenných alebo drevných, resp. z vedľajších poľnohospodárskych produktov, pričom sa treba vyhnúť používaniu cennejších poľnohospodársko-potravinárskych semien. Najmä bioetanol a jeho deriváty, ktoré sa v súčasnosti získavajú fermentáciou (a následnou destiláciou) obilnín, cukrovej trstiny a cukrovej repy, by sa mohli vyrábať z širšej palety surovín, zahrnutím biomasy z odpadu poľnohospodárskej výroby, drevospracujúceho a papierenského priemyslu a iných špecifických kultúr.

7. Kombinácia spôsobov dopravy

7.1 Kombinácia energetických zdrojov v doprave je do značnej miery podmienená spôsobmi dopravy zvolenými tak, aby splnili rôzne potreby nákladnej a osobnej dopravy. To je dôležité, pretože jednotlivé spôsoby dopravy viac či menej závisia od uhlíkových palív. Akákoľvek stratégia pre optimálnu kombináciu energetických zdrojov v doprave sa musí snažiť o zníženie závislosti osobnej a nákladnej dopravy na fosílnych palivách.

7.2 Existujú dva hlavné postupy, ako to docieľiť. Po prvé: je potrebné dosiahnuť zmeny v účinnosti využívania uhlíkových palív a v prioritách v oblasti dopravy, ako to už bolo v predkladanom stanovisku spomenuté. Po druhé: je potrebné uprednostniť elektrickú energiu. Vzhľadom na existujúce zdroje energie a budúci potenciál obnoviteľných zdrojov energie môžeme s optimizmom pozeráť do budúcnosti využívajúcej dodávky čistej elektrickej energie. Výzvou je dosiahnuť väčšie využívanie elektrickej energie v doprave.

7.3 Železničná doprava, či už osobná alebo nákladná, medzinárodná, národná, regionálna alebo mestská, má najväčší potenciál v oblasti využívania elektrickej energie. Rozmách železničnej dopravy na elektrický pohon môže zmenšiť objem leteckej dopravy na krátku vzdialenosť, cestnej nákladnej dopravy na dlhú vzdialenosť a vo všeobecnosti aj znížiť využívanie autobusov a osobných vozidiel.

7.4 Európsky poradný výbor pre výskum železničnej dopravy (ERRAC) sa pri riešení výziev zameriava na to, aby sa železničnej doprave umožnilo do roku 2020 strojnásobiť objem prepraveného nákladu a počet cestujúcich. Srdcom iniciatívy je vývoj v oblasti energetickej účinnosti a problematika životného prostredia. Výskum v rámci projektov TEN sa sústreďuje na možné uplatnenie vodíkových palivových článkov, ktoré by mohli byť začlenené do elektrických sústav trakčných vozidiel a ktoré by postupne nahradili lokomotívy poháňané fosílnymi palivami prevádzkované v súčasnosti.

⁽⁶⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu o makroekonomických dôsledkoch zvýšenia ceny energie, spravodajca: Manuel António dos Santos (SES, PT).

⁽⁷⁾ Oznamenie Komisie rade a Európskemu parlamentu: Správa o pokroku v oblasti biopalív Správa o pokroku dosiahnutom v používaní biopalív a ostatných obnoviteľných palív v členských štátoch Európskej únie – KOM(2006) 845 v konečnom znení, spravodajca: pán Loizia.

7.5 V blízkej budúcnosti bude letecká doprava aj naďalej závislá na uhľovodíkových palivách, ale zavedenie vysokorychlostných vlakov by malo výrazne znížiť počet pravidelných letov na vzdialenosti menej ako päťsto kilometrov. Objem nákladnej leteckej dopravy rastie rýchlejšie ako objem osobnej dopravy, pričom sa využívajú špeciálne dopravné lietadlá. Časť tejto dopravy, najmä komerčná preprava pošty, by mohla byť v budúcnosti presunutá do siete vysokorychlostných vlakov. Zmena kombinácie spôsobov dopravy by sa zrýchlila zvýšeným prepojením vysokorychlostných vlakov s letiskami.

7.6 Poradný výbor pre letecký výskum v Európe (ACARE) pracuje na zostavení vlastného strategického výskumného programu, ktorý bude skúmať všeobecnú problematiku klimatických zmien, zaťaženia hlukom a kvality ovzdušia. Spoločná technologická iniciatíva s názvom Čistá obloha bude skúmať najlepšie riešenia trvalo udržateľnej leteckej dopravy, pokiaľ ide o konštrukciu, motory a palivá. Projekt SESAR by mal umožniť dosiahnuť veľké úspory zracionalizovaním systému riadenia letovej prevádzky (pozri stanovisko EHSV).

7.7 Národná a medzinárodná cestná nákladná doprava je najväčším spotrebiteľom uhľovodíkových palív. Sieť vysokorychlostnej nákladnej dopravy 21. storočia fungujúca medzi hlavnými intermodálnymi uzlami by mohla dosiahnuť materiálne zníženie cestnej nákladnej dopravy. Keďže sieť vysokorychlostných vlakov sa rozširuje, v noci by sa mohla využívať na prepravu nákladu. Takúto zmenu v kombinácii dopravy by urýchlila stratégia zvyšovania poplatkov za využívanie ciest, cien palív a vystavovanie vodičských preukazov.

7.8 Európsky poradný výbor pre výskum cestnej dopravy (ERTRAC) takisto prijal strategický výskumný program zameraný na životné prostredie, energiu a zdroje. Zníženie emisií CO₂ do roku 2020 až o 40 % pri osobných vozidlách a až o 10 % pri ťažkých úžitkových vozidlách patrí k najdôležitejším cieľom programu. Program obsahuje aj kapitolu venovanú palivám.

7.9 Verejná mienka vo všeobecnosti podporuje vodnú dopravu, či už po riečnych kanáloch, pri pobreží alebo na mori. Nákladná doprava po riekach, kanáloch a pobreží je energeticky účinnou alternatívou cestnej dopravy a v kombinácii dopravy by mala byť podporovaná.

7.10 Medzikontinentálna námorná doprava v skutočnosti využíva uhľovodíky vo väčšej miere ako letecká doprava a aj jej rast je rýchlejší. Tvorí približne 95 % objemu svetového obchodu a je relatívne výkonná, je však aj významným zdrojom emisií síry a oxidov dusíka.

7.11 Očakáva sa, že v súvislosti s globalizáciou dodávateľských reťazcov a rastom ázijských ekonomík vzrastie objem medzikontinentálnej prepravy v nasledujúcich pätnástich rokoch o 75 %, čo následne zvýši objem emisií, pretože táto doprava funguje na naftový pohon. Spôsobí nárast emisií a znižovanie zásob uhľovodíkových palív nakoniec to, že dospejeme do doby, kedy bude diaľková nákladná doprava medzi hlavnými prístavmi

na všetkých piatich kontinentoch prebiehať prostredníctvom obrovských plavidiel na hromadný náklad poháňaných jadrovou energiou ako moderné ponorky, lietadlové lode a ľadoborce? Nepochybné by to zmenilo kombináciu energetických zdrojov v doprave.

7.12 V námornej doprave rozvíja technologická platforma „Waterborne“ výskum na celkové zlepšenie výkonnosti lodných motorov, zníženie trenia a skúšanie alternatívnych palív, vrátane vodíka.

7.13 Osobné vozidlá sú multifunkčné vozidlá, ktoré väčšina ľudí potrebuje pri každodennom živote. Avšak, v rámci stratégie na zmenu skladby dopravy sa naskytujú príležitosti nahradiť mestskú a prímestskú autobusovú a osobnú dopravu elektrickými vlakmi a električkami.

7.14 Pri výbere najvhodnejších a najúčinnějších palív sa musí zohľadňovať ich relatívna energetická hustota. Snahy by sa preto mali zameriavať na využívanie palív s najvyššou energetickou hustotou. V nasledujúcej tabuľke sú uvedené príklady energetickej hustoty palív v MJ/kg.

Palivo	Obsah energie (MJ/kg)
voda načerpaná do priehrady so 100 m vysokou hrádzou	0,001
bagasa (1)	10
drevo	15
cukor	17
metanol	22
uhlie (antracit, lignit)	23 – 29
etanol (bioalkohol)	30
skvapaľnený ropný plyn (LPG)	34
butanol	36
bionafta	38
ropa	42
E10 (90 % benzínu a 10 % alkoholu)	44
benzín	45
nafta	48
metán (plynné palivo, závisí od stlačenia)	55
vodík (plynné palivo, závisí od stlačenia)	120
urán, U 235 (jadrové štiepenie)	85 000
vodík, H (jadrová syntéza)	300 000 000
viazanie energie hélia (He)	675 000 000
ekvivalent hmotnosť/energia (Einsteinova rovnica)	90 000 000 000

(1) Zvyšky cukrovej trstiny po vylisovaní šťavy

Zdroj: J. L. Cordeiro podľa údajov Medzinárodnej agentúry pre energiu (IEA) a Ministerstva energetiky USA

7.15 Jednoznačne existujú príležitosti na zmenu kombinácie dopravy spôsobom, ktorý by mal materiálny dosah na závislosť odvetvia dopravy v EÚ na uhľovodíkových palivách. Riešením tejto situácie je výroba väčšieho objemu elektrickej energie, čo v budúcnosti umožní rozvoj dopravy na elektrický pohon a poskytne aj zdroj energie pre akýkoľvek najnovší rozvoj vodíkového pohonu.

8. Vodíková spoločnosť

8.1 Ekologické škody sú väčšinou spôsobené spaľovaním fosílnych palív, ale aj technológiami používanými na ich ťažbu, dopravu a spracovanie. Najhoršie škody však vznikajú ich konečným využívaním. Okrem oxidu uhličitého sa pri ich spaľovaní do ovzdušia uvoľňujú prvky a zlúčeniny pridávané pri rafinovaní (napríklad olovnaté zlúčeniny).

8.2 Na rok 2020 sa predpokladá celkový dopyt 15 miliárd ton ekvivalentu ropy s priemerným rastom viac ako 2 %. Tento dopyt sa bude musieť naďalej uspokojovať hlavne z fosílnych zdrojov, z ktorých sa v súčasnosti pokrýva 85 až 90 % celosvetových dodávok energie. Záujem sa však postupne presúva na palivá, ktoré majú nízky pomer uhlíka voči vodíku (pomer C/H), s prechodom od uhlia na ropu a metán a postupným pokračovaním až k úplnej dekarbonizácii, teda k využívaniu vodíka ako zdroja energie.

8.3 Počas verejnej diskusie v Portugalsku boli prednesené zaujímavé údaje o pokusoch s technológiou vodíkových palivových článkov, aká sa využíva v autobusoch verejnej dopravy v Porte. Mimoriadne zaujímavá bola zmena postoja širokej verejnosti voči vodíku: poskytnuté informácie pomohli podstatne zmenšiť nedôveru voči tomu zdroju energie. Treba pripomenúť, že vodík nie je primárnym voľne dostupným zdrojom energie, ale že je potrebné ho najprv vyrobiť

— z uhľovodíkov, ako je ropa, zemný plyn, ktoré sú zatiaľ síce bohatými, ale nie obnoviteľnými zdrojmi,

— elektrolýzou z vody, použitím elektrickej energie.

Svetová ročná výroba vodíka je 500 miliárd kubických metrov, čo zodpovedá 44 miliónom ton, pričom 90 % sa získava chemickým procesom reformovania ľahkých uhľovodíkov (hlavne metanolu) alebo krakovaním ťažších uhľovodíkov (ropy) a 7 % splyňovaním uhlia. Iba 3 % sa produkujú elektrolýzou.

8.4 Kalkulácie podľa metódy životného cyklu ukázali, že množstvo emisií skleníkových plynov, ktoré sa vyprodukujú pri využívaní vodíka vyrobeného konvenčným spôsobom (t. j. elektrolýzou) pri zohľadnení kombinácie energetických zdrojov v Portugalsku, ktorých značnú zložku už teraz tvoria obnoviteľné zdroje, je 4,6-krát vyššie ako množstvo emisií z motorov využívajúcich naftu alebo zemný plyn a trikrát vyššie ako množstvo emisií z benzínových motorov. To znamená, že vyhladky

na rozšírené využívanie vodíka závisia od vývoja obnoviteľných zdrojov energie s veľmi nízkymi emisiami skleníkových plynov.

8.5 Krivka spotreby ukázala, že na zachovanie účinnosti motora aj pri nábehu z pokoja, sa musí spotrebovať oveľa väčšie množstvo vodíka než konvenčných palív. Na to sa jednoznačne musí myslieť, pokiaľ ide o budúcnosť používania vodíka v mestskej doprave, v ktorej je nevyhnutné časté zastavovanie jednak kvôli doprave a jednak na normálnych zastávkach.

8.6 Malo by sa však pamätať na to, že portské pokusy sa uskutočňovali v oveľa širších súvislostiach v rámci projektu ekologickej mestskej dopravy v Európe CUTE (Clean Urban Transport for Europe). Vzhľadom na niektoré rozdiely, pokiaľ ide o miestne danosti, dopravné podmienky a spôsob použitia, sa celkové výsledky projektu odlišujú od výsledkov, o ktorých sa hovorilo počas verejnej diskusie. Celkové výsledky projektu sú povzbudzujúce a poukazujú aj na problémy spojené s jeho vývojom. Kľúčovým problémom v stanovisku Komisie je zjavná neschopnosť vedúcich politických predstaviteľov na vysokej úrovni plne využiť potenciál a výhody, ktoré predstavuje podstatný pokrok vo využívaní vodíka v cestnej doprave.

8.7 Ako najvhodnejšie riešenie pri znižovaní emisií sa javí plne elektrický pohon, ktorý so sebou prináša rozvoj výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov, respektíve hybridné používanie zemného plynu a vodíka, aspoň dokiaľ tieto látky budú dostatočne dostupné. Zatiaľ neboli vypracované spoľahlivé štúdie o tejto alternatíve, ale zdá sa, že je najefektívnejšia vzhľadom na niektoré parametre účinnosti a energetického potenciálu.

8.8 Iným dočasným riešením môže byť využívanie zmesi vodíka a metánu s nízkym obsahom vodíka. Predstavuje to prvý krok smerom k využívaniu vodíka v doprave. Má to len málo nevýhod. Keďže sústavy rozvodu a skladovania vo vozidle sú rovnaké, môže sa používať v jestvujúcich vozidlách s výkonom podobným ako pri metáne, ale so zníženými emisiami a zvýšenou rýchlosťou spaľovania, a tým s menším množstvom tuhých častíc a zmenšeným vytváraním oxidov dusíka.

8.9 Nedávny výskum v rámci projektu Denver Hithane Project (Colorado State University) a výskum v Kalifornii s podporou Ministerstva energetiky USA a inštitúcie National Renewable Energy Laboratories ukázal, že zmes 15 % H₂ s CH₄ redukuje o 34,74 % všetky uhľovodíky, o 55,4 % oxid uhoľnatý, o 92,1 % oxidy dusíka a o 11,3 % oxid uhličitý, pokiaľ ide o štúdiu, ktorú predstavil inštitút ENEA ⁽⁸⁾.

8.10 Jedinou možnosťou, ktorá je viac než len „ekologickým sebaklamom“, je výroba vodíka pomocou energie z obnoviteľných zdrojov. Ako každý uskladniteľný energetický zdroj, vodík umožňuje zosúladiť dodávku energie, ktorá je periodickej povahy (deň/noc, obdobia v roku atď.)

⁽⁸⁾ Ecomondo – Rimini, november 2006 – Giuseppe Nigliaccio, ENEA.

s premenlivým a prerušovaným dopytom po energii. Pri výrobe vodíka by sa mala používať najmenej energeticky náročná technológia, pričom by sa mal dopodrobna analyzovať výrobný cyklus a vhodnosť tejto technológie pri plnení požadovanej energetickej dodávky. Všetky obnoviteľné zdroje energie, ktoré je možné využívať vo forme tepla, elektrickej energie alebo paliva by sa takto mali využívať priamo bez ich zaradenia do dlhšieho cyklu výroby a využívania vodíka.

8.11 Iným činiteľom, ktorý by sa mal zohľadňovať, je výroba blízko k miestu spotreby odstraňujúca náklady a emisie spojené s dopravou. Táto všeobecne platná teória platí o to viac, keď sa uplatňuje na energetickú účinnosť a zohľadňujú sa náklady na straty pri prenose a distribúcii. Ďalším aspektom, ktorý treba zohľadňovať, je preto územný rozptyl výroby.

8.12 Vyhliadky vo využívaní vodíka takisto závisia na územnom pokrytí distribučnou sieťou. Problémy sú podobné ako pri stlačenom zemnom plyne (CNG), ktorého distribučná sieť je veľmi nepravidelná a v niektorých členských štátoch prakticky chýba, lebo sieť distribučných stredísk pre vozidlá využívajúce vodíkové palivové články nejestvuje. Zavedenie CNG a neskoršie zavedenie vodíka musí byť podporené politikou masovej distribúcie.

8.13 Európska komisia vyčlenila 470 miliónov EUR na vytvorenie spoločného podniku na palivové články a vodík [KOM(2007) 571 v konečnom znení, ku ktorému EHSV v súčasnosti vypracúva stanovisko], čo by malo urýchliť používanie vodíka. Týka sa to samozrejme aj odvetvia dopravy. Financovanie od Spoločenstva je skombinované s rovnakou sumou zo súkromného sektoru v priemysle, čo predstavuje spolu približne 1 miliardu EUR na urýchlenie zavedenia využívania vodíka v Európe. Fond bude financovať technologické iniciatívy na výrobu vodíkových palivových článkov a program technologického výskumu a implementácie. Výskum majú uskutočňovať verejno-súkromné partnerstvá v priemyselných a akademických kruhoch a bude prebiehať šesť rokov. Cieľ je jasný: uviesť za desaťrocie 2010 – 2020, teda so začiatkom o tri roky, na trh vodíkové vozidlá.

8.14 Mnohé vodíkové vozidlá by mohli byť už dnes pripravené vstúpiť na trh. Nejestvuje však spoločný, normalizovaný a zjednodušený postup homologácie vozidiel poháňaných vodíkom. Vodíkové vozidlá v súčasnosti nie sú zaradené do systému typového schvaľovania v Spoločenstve. Stanovenie európskych noriem by výrobcom vozidiel pomohlo znížiť rozsah rizika pri výskume, keďže by boli schopní zhodnotiť, ktoré prototypy by mali skutočný trhový potenciál.

8.15 Projekt Zero Regio spolufinancovaný Európskou komisiou zahŕňa výstavbu a pokusné využívanie dvoch inovatívnych viacpalivových a vodíkových dodávateľských sústav, jednej v Mantove a druhej vo Frankfurte, využívajúcich rozličné technologické možnosti na výrobu a dodávku vodíka. V Mantove sa vodík vyrába na čerpacích staniciach pomocou reforméru zemného plynu (20 m³/h). Technológia využíva katalytický proces pri vysokej teplote s predmiešaným prúdom pary a zemného plynu, ktorý sa pomocou série krokov konvertuje na vodík. Vozidlá

park v súčasnosti pozostáva z troch vozidiel Fiat Panda poháňaných vodíkovými palivovými článkami. Jestvujú aj plány na dodávky hydrometánu. Čerpacie stanice v Mantove a Frankfurte sa taktiež považujú za ekologické čerpacie stanice, keďže na to, aby pomáhali zmenšiť emisie CO₂, sú vybavené fotovoltaickým zariadením so špičkovým výkonom 8 resp. 20 kW schopným generovať elektrinu z obnoviteľného zdroja s ekvivalentom približne 30 000 kWh/rok, čo predstavuje zníženie emisií CO₂ o približne 16 ton za rok.

8.16 Techniky na zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého sú veľmi nákladné a ovplyvňujú konečnú efektívnosť výroby, pričom vznikajú vážne otázky týkajúce sa možných budúcich rizík znečistenia podzemných vôd alebo náhleho obrovského uvoľnenia oxidu uhličitého. Myšlienka výroby vodíka využitím uhlia je problematická ⁽⁹⁾.

8.17 Nedávne štúdie ⁽¹⁰⁾ odhalili doteraz zanedbávaný problém, ktorým je potenciálna spotreba vody, ak sa bude vodíková spoločnosť rýchlo rozvíjať. Štúdia vychádza so súčasnej spotreby vody pri elektrolytickej výrobe a spotreby elektrárenských chladiacich sústav. Výsledné údaje sú znepokojivé, keďže sa odhaduje, že na vyrobenie jedného kilogramu vodíka je len na chladenie potrebných 5 000 litrov vody a pri súčasnej bežnej účinnosti viac ako 65 kW/kg.

8.18 Používanie vodíka ako zdroja energie upraveného na účely dopravy predstavuje napriek uvedeným obmedzeniam výzvu do budúcnosti a možnosť vidieť vozidlá poháňané čiastočne alebo úplne vodíkom sa môže už o niekoľko rokov stať skutočnosťou, za predpokladu, že výskum bude naďalej podporovaný národnými a európskymi orgánmi.

8.19 Ako už EHSV uviedol v súvislosti s energetickou účinnosťou (TEN/274), považuje za veľmi užitočné mať internetový portál, na ktorom by sa univerzitný výskum a pokusy na národnej, regionálnej a mestskej úrovni mohli prezentovať širokej verejnosti a predovšetkým miestnej správe. Pre politiku prísne dodržiavajúcu princíp subsidiarity, t. j. prijímanú na miestnej úrovni, má zásadný význam výmena osvedčených postupov.

⁽⁹⁾ Súčasná zavedená technológia využívajú zariadenia na prachové uhlie, ktoré pracujú s klasickým parným cyklom a spracúvajú produkty spaľovania uvoľňované počas procesu. Para sa v praxi produkuje s bežnými tlakmi a teplotami a poháňa turbíny v zariadeniach, ktoré sú ešte stále veľmi rozšírené. V súčasnosti rozlišujeme štyri druhy zariadení, ktoré sú tu uvedené v zostupnom poradí podľa úrovne technologického rozvoja a ekologických vplyvov: superkritické a ultra superkritické zariadenia na prachové uhlie, zariadenia so spaľovaním vo fluidnom lôžku, zariadenia so splynovaním v kombinovanom cykle a nakoniec zariadenia s kyslíkovým spaľovaním. V súčasnosti jestvujú dve riešenia, ktoré v každom prípade pripravujú geologické ukladanie CO₂: spaľovanie uhlia v kotloch, v ktorých sa na dosiahnutie vysokej koncentrácie CO₂ na výstupe používa kyslík, čím sa znižujú náklady na zachytávanie a ukladanie CO₂, a využívanie technológií integrovaného kombinovaného cyklu splynovania na výrobu syntetického plynu, ktorý sa potom čistí, čiže sa oddeľuje ušľachtilá spaľovateľná zložka od CO₂.

⁽¹⁰⁾ Webber, Michael E.: „The water intensity of the transitional hydrogen economy“, Environmental Research Letters, 2 (2007) 03400.

8.20 Na internetovom portáli by sa mali zverejňovať tieto priemerné údaje za celú Európu:

- koľko gramov oxidu uhličitého sa do ovzdušia emituje pri výrobe jednej kilowatthodiny elektriny;
- koľko oxidu uhličitého sa do ovzdušia dostane v poľnohospodárstve a pri samotnej výrobe jedného litra náhrady za motorovú naftu;
- koľko oxidu uhličitého sa do ovzdušia emituje v poľnohospodárstve a pri samotnej výrobe jedného litra bioetanolu.

Iba tak bude vidno, aké veľké sú emisie CO₂ a akým emisiám CO₂ sa skutočne zabráni, a len tak môžeme ušetrené kilowatthodiny prepočítať na hmotnosť CO₂.

9. Všeobecné pripomienky a odporúčania EHSV

9.1 Na požiadanie pána Barrota, člena Komisie, vypracoval EHSV toto stanovisko, aby Komisii a iným inštitúciám EÚ poskytol návrhy občianskej spoločnosti na to, čo je potrebné urobiť na splnenie výziev, ktoré predstavil Kjótsky protokol.

9.1.1 Podľa EHSV je nevyhnutné spojiť diskusie o budúcej kombinácii palív s podstatnou zmenou súčasných druhov dopravy s uprednostňovaním mestskej a mimomestskej verejnej dopravy, ktoré prinesie modernizovaný vozidlový park a lepšiu infraštruktúru. Investovaním do infraštruktúry a koľajových vozidiel sa bude musieť zlepšiť kvalita a efektívnosť železničnej dopravy, a preto výroba elektriny potrebnej na podporu rozvoja železničnej dopravy sa bude musieť viac spoliehať na obnoviteľné zdroje energie a palivá s nízkym obsahom uhlíka.

9.2 Už v predchádzajúcom stanovisku (TEN/274, spravodajca pán Iožia), EHSV jasne skonštatoval, že „odvetvie dopravy vynaložilo veľkú snahu na zníženie spotreby a znečisťujúcich emisií, ale je opodstatnené vyžadovať ďalšie úsilie, keďže je odvetvím s najvyšším nárastom spotreby a jedným z hlavných pôvodcov plynov spôsobujúcich skleníkový efekt“ a že „závislosť od tretích krajín, pokiaľ ide o palivá používané v doprave, zvyšuje zodpovednosť európskeho priemyslu v otázke nevyhnutného príspevku k energetickej účinnosti, znižovaniu emisií a dovozu ropných produktov a plynu“.

9.3 Aj EHSV zastáva a podporuje názor, že efektívnosť, bezpečnosť a trvalá udržateľnosť budú preto európskym inštitúciám slúžiť ako základné zásady pri vyhodnocovaní politiky, ktorej sa treba držať, a opatrení, ktoré treba prijať na podporu využívania energie z čistých zdrojov, na podporu ekologickejšieho a vyrovnaniejšieho odvetvia dopravy a väčšej podnikovej zodpovednosti v Európe bez ohrozovania hospodárskej súťaže európskych firiem, ako aj vytvorenie rámca na podporu výskumu a inovácií.

9.4 Budúca kombinácia palív používaných v doprave preto bude musieť spĺňať tieto charakteristiky: celkové zníženie emisií skleníkových plynov, čo najväčšie zmenšenie závislosti od tretích krajín a diverzifikácia zdrojov energie, ako aj udržiavanie nákladov v súlade s požiadavkou konkurencieschopnosti európskej hospodárskej sústavy.

10. Výzvy súvisiace s budúcou voľbou paliva v odvetví dopravy v EÚ: investovanie do výskumu

10.1 Ak je absolútnou prioritou zhoda s cieľmi z Kjóta, väčšina disponibilných verejných a súkromných zdrojov by sa mala nasmerovať do výskumu palív, ktoré plne spĺňajú nevyhnutné požiadavky hospodárskej efektívnosti, ekologickej udržateľnosti a nízkych emisií na zabezpečenie ekologicky prijateľnej dopravy.

10.2 Preto sa musí rozvíjať spolupráca univerzít, výskumných stredísk, výrobcov palív a ostatného výrobného priemyslu, obzvlášť automobilového priemyslu. Siedmy rámcový program (7. RP) uplatňovaný na základe rozhodnutia Rady č. 971/2006/ES týkajúceho sa špecifického programu spolupráce stanovuje cieľ dosiahnuť vedúce postavenie v kľúčových vedeckých a technologických oblastiach. Tieto priority zahŕňajú životné prostredie a dopravu.

10.2.1 Zanedbáva sa potreba zlepšiť efektívnosť klasických batérií. Vývoj elektromobilov závisí od zníženia hmotnosti a zlepšenia nezávislosti a výkonu klasických batérií. EHSV odporúča, aby Komisia v tomto smere stanovila konkrétny záväzok.

10.3 Vo svojom stanovisku k 7. RP⁽¹⁾ vyjadril Európsky hospodársky a sociálny výbor obavy týkajúce sa nedostatku fosílnych palív, neustále rastúcich cien a účinkov na klímu. Navrhuje, aby sa viacej prostriedkov vyčlenilo na výskum v odvetví energetiky všeobecne, pričom zdôrazňuje, ako by výzva na riešenie kritických problémov v odvetví dopravy mohla zabezpečiť dostatočné financovanie, odhadované na 4,1 miliardy EUR v rokoch 2007 – 2013.

11. Zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych ekonomík a dostupnosti cenovo prístupnej energie

11.1 EHSV podčiarkuje základný aspekt stratégie EÚ, ktorým je zabezpečenie konkurencieschopnosti EÚ založenej nepochybne na primeranosti a stabilite cien. Doprava bola vždy nevyhnutným prostriedkom na prepravu tovarov, osôb a zvierat na trhy. Teraz je životne dôležitá ešte pre ďalšie rozhodujúce európske hospodárske odvetvie, t. j. cestovný ruch. Tretí aspekt udržateľnosti, ktorým je cena, je najkomplexnejšou výzvou. V súčasnosti nejednajú alternatívne palivá, ktoré by mohli ropným produktom a zemnému plynu konkurovať v cene. Napriek nárastu cien v posledných rokoch majú tieto výrobky stále najväčšiu konkurencieschopnosť.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006, s. 10 (spravodajca: pán Wolf, pomocný spravodajca: pán Pezzini).

11.2 Aj keď si EHSV želá neustály rast používania biopalív a iných palív získavaných z obnoviteľných zdrojov, zároveň si myslí, že je dôležité zintenzívniť aplikovaný výskum druhej generácie biopalív, ktoré využívajú odpady a nepotravinovú biomasu a nemajú nevýhody biopalív prvej generácie, ktoré sa získavajú hlavne z obilnín, cukrovej repy a cukrovej trstiny alebo z olejnatých semien určených na konzumáciu ľuďmi alebo zvieratami ⁽¹²⁾. Výbor zdôrazňuje, že hodnotenie nákladov by sa nemalo obmedzovať výlučne na náklady konečného produktu. Správne porovnanie nákladov voči fosílnym palivám musí zohľadňovať internalizáciu všetkých externých nákladov (ekologické škody, umiestnenie výrobných zdrojov, výrobné náklady, spotrebu vody a záber pôdy atď.).

11.3 Postupné nahrádzanie by tam, kde nie je možné zmiešavanie zložiek paliva, malo prebiehať paralelne s postupným prispôbovaním a/alebo prepracovaním distribučných sústav, ktoré zohľadňuje fyzikálne vlastnosti nových produktov.

11.4 Aj keď EHSV podporuje kladné aspekty tejto stratégie, uvedomuje si takisto, že to bude drahé, osobitne v počiatočných fázach, a preto môže mať za následok znižovanie konkurencieschopnosti európskeho systému. EHSV však podčiarkuje, že aby sa toto riziko odstránilo a aby sa neobmedzovali globálne vplyvy, Európa musí byť priekopníkom hnutia, ktoré nakoniec ine časti planéty povedie rovnakým smerom.

11.5 Investície potrebné v oblasti alternatívnych zdrojov energie získavaných z biomasy musia mať možnosť spoliehať sa na stabilný regulačný rámec. Vyžaduje si to prispôbenie smernice o palivách novým výrobným postupom a jasnú spoluprácu s výrobnými odvetviami, aby sa umožnilo pokračovanie v inovačných procesoch v súlade so skutočným potenciálom odvetví. Okrem projektov 7. RP treba osobitnú pozornosť venovať príslušným inováciám a príslušnému výskumu na ústrednej úrovni aj na okrajových úrovniach.

11.6 Ak sa snahy a investície do vývoja nových efektívnych a ekologicky udržateľných palív nemajú premrhať, potrebujeme tieto procesy doplniť iniciatívami, ktorých cieľom je zvýšenie obslužnej rýchlosti vozidiel a zníženie spotreby, napríklad intervenovaním na európskych križovatkách ciest, na ktorých sa vytvárajú zápchy pri národnej alebo mestskej doprave. Lisabonský podnik verejnej dopravy Carris, ktorý má popri tradičných električkách (legendárna električka č. 28) park ekologických autobusov, znížil emisie CO₂ o 1,5 %, opatreniami, ktoré zvýšili obslužnú rýchlosť, napríklad zdvojením vyhradených jazdných pruhov.

11.7 Dopravný podnik SMTUC v Coimbre zasa experimentoval s modrou linkou vybavenou autobusmi s elektrickým pohonom, ktoré jazdia v centre mesta po vyhradených jazdných pruhoch bez stálych zastávok, na ktoré možno nastúpiť kdekoľvek. Trasu linky vyznačuje modrý pás na vozovke a využívajú ju cezpoľní a mnohí turisti, ktorí uprednostňujú tento druh efektívnej a ekologickej dopravy. Rovnako obľúbené sú v Coimbre trolejbusy: vďaka svojim záložným batériám sa môžu odkloniť od svojich nadzemných trolejových vedení a vyhnúť sa tak dopravným zápcham. Tento druh dopravy spája veľmi nízku úroveň hluku a znečisťovania ovzdušia s nadpriemernou životnosťou vozidiel, ktorá vyrovnáva ich vyššie obstarávacie náklady.

11.8 EHSV odporúča pri týchto vozidlách mestskej dopravy vhodné daňové stimuly (znížené sadzby pri nákupe ekologických vozidiel alebo alternatívne osobitné financovanie pre miestne orgány, nižšie ceny ekologických autobusov), reklamné kampane na používanie ekologických autobusov, ktoré by mali prebiehať s koordináciou na európskej úrovni, vylepšovanie a rozširovanie zariadení systému „park-and-ride“ – so zlepšením bezpečnosti, kde je to potrebné – udržiavanie nízkych cien a integrovanie týchto zariadení.

11.8.1 Zelená kniha „Za novú kultúru mestskej mobility“, KOM(2007) 551, ktorú Komisia zverejnila 25. septembra 2007, o týchto problémoch hovorí a navrhuje riešenia zahŕňajúce podporu projektom na modernizáciu mestskej hromadnej dopravy financovanú v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja a v rámci programu CIVITAS. Zelená kniha Komisie vysiela významné posolstvo na podporu ekologickej mestskej dopravy a EHSV súhlasí s týmto prístupom a odporúča skúmanie iných praktických iniciatív na báze kladných skúseností a prostredníctvom zintenzívnenej spolupráce s Európskou investičnou bankou (EIB) a Európskou bankou pre obnovu a rozvoj (EBRD).

11.9 Budúcnosť mestskej dopravy, ako sa o nej hovorilo v predchádzajúcom stanovisku EHSV ⁽¹³⁾, spočíva jednoznačne vo verejnej doprave. Počas verejných diskusií boli predstavené dva výskumné projekty, už v pokusnej fáze: elektrické minivozidlo, na ktorom sa môže jazdiť bez vodičského preukazu, a kybernetické vozidlo ovládané komplexnou sústavou diaľkových ovládaní, ktoré sa môže pohybovať po predurčených trasách. Tieto vozidlá by sa mohli požičiavať na jazdy po meste a možno by mohli nahradiť cestné poplatky uplatňované pri veľkých a znečisťujúcich vozidlách.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Pozri stanovisko EHSV TEN/286 po plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007, s. 77 – 86.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Energetická účinnosť budov – prínos konečných užívateľov“ (prieskumné stanovisko)

(2008/C 162/13)

Komisia sa 16. mája 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Energetická účinnosť budov – prínos konečných užívateľov“.

Odborná sekcia pre poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. januára 2008. Spravodajcom bol pán PEZZINI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza zo 14. februára 2008) prijal 195 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Záver

1.1 Výbor uznáva, že energetická hospodárnosť je podstatným faktorom z hľadiska požiadavky ochrany podnebia a dodržiavania záväzkov prijatých Európskou úniou v Kjóte ako aj nových obmedzení, ktoré stanovila Európska rada v marci 2007 pre oblasť zníženia emisií, a odporúča zvýšiť úsilie zamerané na spotrebiteľov.

1.2 Výbor je presvedčený, že v stavebníctve je obrovský potenciál pre úsporu energie, hlavne pokiaľ ide o spotrebu energie na kúrenie, klimatizáciu, pohon, osvetlenie, k čomu treba pripočítať tepelnú izoláciu, a to vo fáze plánovania budov a ich užívania.

1.3 Pri stanovení opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti treba vziať do úvahy výhody plynuce z rozšíreného využívania technologických inovácií, účinných z hľadiska nákladov a úžitku, čím sa konečným užívateľom dá možnosť informovane rozhodnúť o vlastnej spotrebe energie.

1.4 Výbor považuje za nutné, aby sa v záujme konečných spotrebiteľov priamejšie pristupovalo k problémom informovanosti a financovania vytvorením inovatívnych postupov: je nevyhnutné, aby majitelia a nájomníci nechápali tieto nové opatrenia Spoločenstva ako novú daň, ktorá je uvalená na základný majetok, akým sú domy.

1.5 Podľa výboru je potrebné nájsť nové kultúrne podnety a nové stimuly na jednej strane na kompenzáciu zvýšených nákladov a na druhej strane na zvýšenie záujmu o:

- projektový výskum,
- revíziu stavebných postupov,
- využívanie lepších stavebných materiálov v stavebnom procese a
- nové štrukturálne riešenia.

1.6 Výbor zastáva názor, že je potrebné urýchliť práce CEN v súlade s príslušným mandátom Komisie, ktorý predpokladá stanovenie harmonizovaných noriem na meranie spotreby

energie v existujúcich budovách a v budovách novej konštrukcie, jednotné normy pre certifikáciu a inšpekčné postupy

1.7 Výbor zdôrazňuje, že je dôležité vyhnúť sa obmedzeniam, ktoré sú pre členské štáty vzhľadom na medzinárodnú konkurenciu neudržateľné, a nezaťažovať majiteľov, ktorí byty prenajímajú alebo v nich bývajú, poplatkami neprimeranými ich možnostiam.

1.8 Povinnosti a poplatky súvisiace s procesom certifikácie by podľa názoru výboru mali byť sprevádzané verejnými podpornými programami, aby sa zabezpečil rovnaký prístup k zlepšenej energetickej výkonnosti, hlavne v prípade obytných budov postavených alebo spravovaných v rámci sociálnej politiky, a v prípade viacposchodových bytov pre viacej rodín predovšetkým v nových členských štátoch, v ktorých väčšina obytných blokov sú typizované stavby. Pri takýchto budovách je možné použiť štandardné certifikáty.

1.9 Výbor pokladá za dôležitý rozvoj iniciatív Spoločenstva na harmonizáciu činnosti členských štátov v oblasti energetickej účinnosti ako významný krok smerom k vyššej európskej súdržnosti v súlade s miestnymi podmienkami.

1.10 Výbor odporúča niektoré opatrenia, ktoré by mohli pomôcť zvýšiť energetickú účinnosť všeobecne u konečných spotrebiteľov a konkrétne v budovách, a síce:

- bezplatné poradenstvo o energetickej účinnosti a verejné financovanie štúdií realizovateľnosti,
- poskytovanie daňových kreditov a/alebo grantov, ktoré by umožnili vykonávať „energetické audity“,
- daňové úľavy na spotrebu paliva na kúrenie, elektrinu a pohon a ekonomické stimuly a odpočty, resp. refundácie pri nákupe technológií, ktoré sú účinné z hľadiska úspory energie a ochrany životného prostredia, alebo na vybavenie existujúcich budov lepšou tepelnou izoláciou,
- pôžičky so zvýhodnenými sadzbami na nákup energeticky účinných prístrojov a zariadení (napríklad kondenzačných kotlov, samostatných termostatov atď.) a zvýhodnené pôžičky na zákroky zo strany ESCO⁽¹⁾,

⁽¹⁾ ESCO = Energy Service Company.

- dotácie alebo odpočítateľné daňové položky pri investíciách do výskumu a vývoja alebo pilotných projektov s cieľom podporiť šírenie nových technológií v oblasti energetickej účinnosti v stavebníctve pri využití možností poskytovaných siedmym rámcovým programom pre výskum a technický rozvoj a rámcovým programom pre konkurencieschopnosť a inováciu CIP 2007 – 2013, programom LIFE+ a štrukturálnymi fondmi a kohéznym fondom,
- pôžičky Európskej investičnej banky určené hlavne na trvalo udržateľnú modernizáciu zastaraných verejných budov alebo budov verejných služieb a na sociálne byty,
- pomoc rodinám s nízkym príjmom a dôchodcom s cieľom zlepšiť energetickú účinnosť bytov a dlhodobé pôžičky so zvýhodnenou úrokovou sadzbou zamerané na zlepšenie energetickej účinnosti budov ⁽²⁾,
- štandardné balíčky s pevne stanovenou cenou pre služby bežnej údržby kotlov a ústredných klimatizačných systémov poskytované kvalifikovanými pracovníkmi,
- zriadenie internetovej stránky Spoločenstva napojenej na národné stránky a ľahko prístupnej konečným užívateľom,
- vypracovanie európskeho didaktického materiálu vo všetkých jazykoch EÚ pre rôzne odborné záujmové skupiny týkajúceho sa vydávania európskeho osvedčenia o spôsobilosti v oblasti budov,
- začlenenie tematických priorít pri opatreniach v oblasti vzdelávania do príslušných programov Spoločenstva: vzdelávací program Spoločenstva, 7. rámcový program pre výskum a vývoj, opatrenia Marie Curie, EIB, univerzity,
- zaradenie informačno-vzdelávacieho materiálu pre školy všetkých typov a stupňov, profesionálnych a odborových združení, pre spotrebiteľov a ich organizácie.

1.11 Z hľadiska konečného spotrebiteľa je podľa výboru potrebné náležite zvážiť prekážky, ktoré stoje v ceste propagácii a uplatňovaniu energetickej účinnosti budov v Európe: technické, hospodárske, finančné, právne, administratívne a byrokratické, inštitucionálne prekážky, prekážky v oblasti riadenia, sociálneho správania, absencia integrovaného prístupu (nerovnováha medzi vykurovaním a chladením, nezohľadňovanie klimatických pásiem atď.)

2. Úvod

2.1 Európska rada v záveroch predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady v Bruseli (8. – 9. marca 2007) zdôraznila „potrebu zvýšiť energetickú efektívnosť v EÚ, aby sa dosiahol cieľ usporiť 20 % spotreby energie EÚ v porovnaní s prognózami na rok 2020“ a za prioritnú oblasť určila „správanie spotrebiteľov energie zamerané na energetickú efektívnosť a úsporu energie, energetické technológie a inováciu a úsporu energie v budovách“.

⁽²⁾ Ktoré je osvedčením o citlivom prístupe k efektívnemu využívaniu zdrojov. Pozri obdobný návrh na európske osvedčenie o počítačovej gramotnosti.

2.1.1 Problematika energetickej účinnosti budov zapadá do rámca iniciatív Spoločenstva zameraných na klimatické zmeny (záväzky prijaté Kjótskym protokolom) a bezpečnosť zásobovania, osobitne v rámci zelených kníh o bezpečnosti dodávok energie a energetickej sebestačnosti, ku ktorým mal výbor už niekoľko krát možnosť sa vyjadriť ⁽³⁾.

2.1.2 Spotreba energie pri službách súvisiacich s budovami predstavuje približne 40 % ⁽⁴⁾ spotreby energie v EÚ.

2.1.3 Priemerná spotreba energie bytov v mnohých regiónoch Európy len na vykurovanie predstavuje 180 kWh/m²/rok. Tento údaj dokazuje, že energetická účinnosť fondu budov v mnohých európskych krajinách je mimoriadne nízka.

2.1.4 Toto je spôsobené rôznymi faktormi. Na jednej strane to je skutočnosť, že spotrebiteľia si neuvedomujú, že je stále ťažšie získať energiu za dostupné ceny. Na druhej strane je to tendencia architektov, stavebných firiem a veľkého počtu malých subdodávateľov týchto firiem ⁽⁵⁾ stavať bez náležitého ohľadu na energetickú účinnosť a ekologické vlastnosti konštrukcie a uprednostňovať estetické aspekty odrážajúce momentálne módné trendy ako je kvalita podláh, nákladné sanitárne zariadenia, estetika, presklenie vonkajších fasád, druh použitých materiálov a veľkosť okenných rámov.

2.1.4.1 Okrem toho treba poukázať na nedostatočne citlivý prístup orgánov správy, najmä technických úradov miest a úradov hygieny, pokiaľ ide o zisťovanie energetickej spotreby budov, ktoré sú kontrolované z hľadiska obyvateľnosti, alebo ich nedostatočnú informovanosť.

2.1.4.2 Napriek všeobecnému presvedčeniu však existuje veľký priestor na zvýšenie energetickej účinnosti, a to nielen v nových budovách ale aj v existujúcich budovách a osobitne v spoločných bytových domoch veľkých miest ⁽⁶⁾.

2.1.5 Pokiaľ ide o obnovu existujúcej infraštruktúry, dôležité sú zmluvy, ktoré možno uzavrieť so spoločnosťami poskytujúcimi energetické služby (ESCO – Economy Service Companies).

⁽³⁾ Stanovisko na tému Zelená kniha – na ceste k európskej stratégii pre bezpečnosť dodávok energie, spravodajkyňa pani SIRKEINEN, Ú. v. ES C 221, 7.8.2001, s. 45; prieskumné stanovisko na tému Zásobovanie energiou v EÚ: stratégia pre optimálny energetický mix, spravodajkyňa pani SIRKEINEN, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006 s. 185; prieskumné stanovisko na tému Energetická účinnosť, spravodajca pán BUFFETAUT, Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 53; stanovisko na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej účinnosti pri konečnom používaní a energetických službách, spravodajkyňa pani SIRKEINEN, Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005, s. 115; stanovisko na tému Akčný plán pre energetickú účinnosť, spravodajca pán Iozia, Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 22.

⁽⁴⁾ Doprava 32 %, priemysel 28 % – Zdroj: Európska komisia, DG ENTR.

⁽⁵⁾ Hrubý domáci produkt stavebného priemyslu predstavuje viacej než 5 % celkového hrubého domáceho produktu EÚ.

⁽⁶⁾ Ak by priemerná energetická spotreba budov v európskych regiónoch klesla na 80 kWh/m²/rok, bolo by možné ušetriť približne 20 % energie, ktorú spotrebuje stavebný sektor. Toto konštatovanie jasne zodpovedá duchu smernice 2002/91/ES.

Na základe týchto zmlúv je možné tieto firmy poveriť vykonaním potrebných zlepšení na existujúcich budovách s cieľom dosiahnuť, niekedy aj značné, úspory nákladov na energiu. Poskytovateľ je odmeňovaný na základe úspor dosiahnutých znížením spotreby (?).

2.1.6 Okrem toho by v rámci reštrukturalizácie mohli byť prijaté opatrenia menšieho rozsahu ako napríklad inštalácia meračov spotreby v reálnom čase (smart meters), ktoré by spotrebiteľom poskytovali stále informácie o vlastnej spotrebe, alebo systémov prípravy teplej vody pomocou plynu (top boxes), ktoré umožňujú znížiť o 40 % náklady a emisie škodlivých plynov. Ukázalo sa, že značnú účinnosť majú aj malé ventilačné systémy v interiéri bytov, zatiaľ čo voľba použitých materiálov, napríklad na priehľadné vertikálne steny (okná), môže znížiť únik tepla z bytu minimálne o 20 % (?). Použitie sanitárnej techniky šetriacej vodu tiež znižuje spotrebu energie. Dodávateľ tepla by vo svojom vyúčtovaní mal informovať jasne a bezplatne o spotrebe v príslušnom období predchádzajúceho roka. Spotrebiteľ by tak mohol vnímať svoju súčasnú spotrebu energie v dlhodobejšom kontexte.

2.1.7 EHSV je presvedčený, že iniciatívami v tejto oblasti je možné dosiahnuť veľké úspory, a tým prispieť k dosiahnutiu cieľov súvisiacich s klimatickými zmenami a bezpečnosťou dodávok energie. Vzhľadom na to, že v krátkodobom a dlhodobom časovom horizonte je len pomerne malý priestor pre konanie v oblasti zásobovania energiou, je potrebné vplyvať na konečných spotrebiteľov, čo znamená:

- zlepšovať konečnú energetickú účinnosť,
- kontrolovať energetický dopyt,
- podporovať výrobu energie z obnoviteľných zdrojov (?).
- lepšie hospodáriť s energiou na základe sebakontroly.

2.1.8 Faktory, ktoré bránia úsporám a inému využívaniu energetických zdrojov, sú rôznorodé:

- kultúrou podmienený prístup,
- ťažkosti pri zvládaní zmien
- nedostatočná znalosť know-how,
- neprimeraná daňová politika,
- nedostatočné partnerstvá medzi podnikmi,
- nedostatok informácií.

(?) V súčasnosti existujú tri druhy zmlúv: zmluva o celkovom odstúpení úspory do určitej výšky, zmluva o spoločnej úspore, zmluva o spoločnej úspore so zaručeným minimálnym podielom.

(8) K tomu dochádza pri tepelno-izolačných oknách, zložených z dvoch sklenených stien, priestor medzi ktorými je naplnený vzácnym plynom (kryptónom, xenónom alebo argónom).

(9) Prínos slnka ako obnoviteľného zdroja energie: solárne žiarenie zachytené planétou Zem: **177 000 TW**; solárne žiarenie zachytené zemským povrchom: **12 000 TW**; celková spotreba primárnej energie: **12 TW** (zdroj: univerzita v Bergame, technická fakulta).

2.1.9 V stavebníctve je obrovský potenciál pre úsporu energie vo fáze užívania budov, hlavne pokiaľ ide o spotrebu energie na kúrenie, klimatizáciu, pohon a na osvetlenie. Dokazujú to tzv. pasívne budovy⁽¹⁰⁾, ktoré umožňujú využiť nesmierne možnosti úspor a výrazne podnecujú inováciu a konkurencieschopnosť Spoločenstva vďaka stále výraznejšiemu zameraniu na vývoj a využívanie nových technológií, účinnejších z energetického hľadiska.

2.1.10 Strategické ciele energetickej politiky sú zamerané na:

- zníženie emisií znečisťujúcich životné prostredie a spôsobujúcich klimatické zmeny, s ohľadom na zvláštnosti životného prostredia a daného územia,
- podporu rastu konkurencieschopnosti sektora nehnuteľností, priemyslu a nových technológií v oblasti energetiky,
- venovanie pozornosti sociálnym aspektom a aspektom ochrany zdravia občanov súvisiacich s energetickou politikou.

2.1.11 Pri stanovení opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti treba na druhej strane vziať do úvahy výhody plynúce z rozšíreného využívania technologických inovácií, účinných z hľadiska nákladov a úžitku, čím sa konečným užívateľom dá možnosť informovane rozhodnúť o vlastnej spotrebe energie na základe príslušných informácií, ako sú informácie o opatreniach na zvýšenie energetickej účinnosti, o porovnávacích profiloch konečných užívateľov, o objektívnych technických špecifikáciách týkajúcich sa spotrebičov energie⁽¹¹⁾.

2.1.12 Všetky druhy informácií o energetickej účinnosti, predovšetkým informácie o príslušných nákladoch, by sa mali vhodnými formami v čo najväčšom rozsahu dostať k príslušným cieľovým skupinám. Tieto informácie musia zahŕňať aj finančné a právne aspekty, musia sa opierať o komunikačné a reklamné kampane a musia poskytnúť prehľad o osvedčených postupoch na všetkých úrovniach.

2.1.13 Opatrenie zamerané výlučne na technické aspekty sú potrebné, ale nepostačujú na zníženie spotreby energie v budovách. Je nutné zaoberať sa problematikou pomerne zložitého vzájomného pôsobenia medzi širokou a pestrou paletou užívateľov a neustále napredujúceho technického rozvoja.

2.1.14 V rámci programu pre inteligentnú energiu na roky 2003 – 2006 bola vypracovaná iniciatíva stavebnej platformy EPDB⁽¹²⁾, ktorá poskytuje služby zamerané na uplatnenie smernice 2002/91/ES o energetickej účinnosti v stavebníctve, ktorá nadobudla plnú účinnosť začiatkom roku 2006. Smernica obsahuje tieto ustanovenia s platnosťou pre členské štáty:

- požiadavky a metóda výpočtu celkovej energetickej účinnosti budov,

(10) Za „pasívne“ sa označujú budovy, ktorých spotreba energie je nižšia než 15 kWh/m²/rok.

(11) Podľa článku 3 ods. 6 smernice 2003/54/ES by už mali byť poskytované niektoré z týchto užitočných informácií konečným spotrebiteľom.

(12) EPDB – európska smernica o energetickej účinnosti budov.

- spoločné požiadavky, ktoré musia spĺňať nové budovy v EÚ,
- minimálne požiadavky na energetickú účinnosť kladené na veľké existujúce budovy v prípade veľkých renovačných prác,
- energetická certifikácia povinná pre všetky novostavby, pre budovy, na ktorých sa majú vykonať veľké renovácie, a pre všetky byty určené na iné využitie ⁽¹³⁾,
- pravidelné kontroly vykurovacích kotlov a klimatizačných systémov v budovách a posúdenie vykurovacích systémov, ktorých vykurovacie kotly sú v prevádzke viac než 15 rokov.

2.1.15 Z technického hľadiska je dôležité, aby si občania a spotrebitelia uvedomili, že je potrebný integrovaný prístup, ktorý by zohľadňoval rôzne faktory ako napríklad:

- kvalitu tepelnej izolácie,
- typ vykurovacieho a klimatizačného zariadenia,
- využívanie obnoviteľných zdrojov,
- polohu nehnuteľnosti
- technológie na zabránenie presakovania a vytvárania plesne.

2.1.15.1 Základné ukazovatele sú v podstate dva:

- **špecifická energetická spotreba plášte budovy:** na jej základe možno odhadnúť energetickú účinnosť plášte, ktorá umožňuje minimalizovať tepelné straty v zimnom období a obmedziť prehrievanie v letnom období.
- **celková špecifická spotreba primárnej energie:** na jej základe možno ohodnotiť aj účinnosť vykurovacieho a klimatizačného zariadenia, ktorého úlohou je premieňať primárnu energiu na bytový komfort a rôzne služby.

2.1.16 Pre dosiahnutie cieľov zníženia spotreby energie a emisií plynov znečisťujúcich životné prostredie a meniacich podnebie sú potrebné aj politické opatrenia zamerané na:

1. citeľné zlepšenie vykurovacích a klimatizačných technológií (aktívna energia) súbežne s opatreniami zameranými na tepelnú izoláciu (pasívna energia),
2. rozšírenie palety a rozsahu opatrení na úsporu energie,
3. začlenenie obnoviteľných zdrojov energie do vysoko účinných „hybridných“ systémov,
4. sústredenie záujmu na inovačné systémy: **solárne chladenie, mikrokogenerácia (kombinovaná výroba elektriny a tepla), trigenerácia (kombinovaná výroba elektriny, tepla a chladu), tepelné čerpadlá a hybridné elektrárne** ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ V prípade kúpy, predaja, prenájmu a postúpenia.

⁽¹⁴⁾ **Priemerná energetická účinnosť:** solárne kolektory: ~ 0,2 kW/m²; veterná elektrárňa: ~ 1 – 2 kW/m²; vodná elektrárňa: ~ 5 000 kW/m²; tepelná elektrárňa: ~ 10 000 kW/m² (Zdroj: Univerzita v Bergame, technická fakulta).

2.1.17 Programy spoločenstva pre inováciu a výskum zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri zvyšovaní energetickej účinnosti budov v rámci technologického cieľa vyvinúť inteligentné budovy s nulovou spotrebou energie, teda „pozitívne“ budovy, ktoré pri použití bežných druhov alternatívnej energie ako solárna, veterná a geotermická energia vyprodukujú viac energie, než jej spotrebujú.

2.1.18 Okrem uvedeného rámcového programu pre inováciu a konkurencieschopnosť rozhodujúcu úlohu pri podpore vývoja nových čistých technológií v oblasti energetiky na úrovni Spoločenstva zohráva siedmy rámcový program v oblasti výskumu a technického rozvoja, ktorý obsahuje príslušnú tematickú prioritu v rámci špecifického programu Spolupráca.

2.1.19 Technická normalizácia na európskej úrovni v oblasti energetickej účinnosti budov má rozhodujúci význam. CEN – Európsky výbor pre normalizáciu – dostal od Komisie mandát vypracovať technické normy potrebné pre uplatňovanie uvedenej smernice o úspore energie v budovách ⁽¹⁵⁾. Predmetom tohto mandátu sú:

- harmonizované normy na meranie spotreby energie v existujúcich budovách,
- harmonizované normy pre novostavby,
- jednotné normy pre certifikáciu,
- spoločné normy pre inšpekčné postupy.

2.1.20 Bolo vypracovaných takmer 30 európskych noriem (CEN) ⁽¹⁶⁾. Členské štáty už potvrdili, že hodljú tieto normy uplatňovať na báze dobrovoľnosti. Ak by sa zistilo, že tieto normy nie sú dobrovoľne uplatňované, bolo by vhodné príslušnými právnymi predpismi zmeniť ich na záväzné.

2.1.21 V každom prípade prislúcha Komisii poskytnúť členským štátom potrebné nástroje na vypracovanie integrovanej a jednotnej metodológie výpočtu energetickej účinnosti budov. Keď členské štáty stanovujú minimálne požiadavky energetickej

⁽¹⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou 16 – doteraz vypracované referenčné normy UN-CEN/CENELEC www.cen.eu/cenorm/businessdomains/sectors/utilitiesandenergy/news.asp.

⁽¹⁶⁾ EN ISO 6946 Stavebné materiály a výrobky; EN 10339 Vzduchotechnické zariadenia; EN 10347 Vykurovanie a chladenie budov; EN 10348 Vykurovanie budov; EN 10349 Vykurovanie a chladenie budov; STN EN 13465 Vetracie budovy; STN EN 13779 Vetracie nebytové budovy; EN 13789 Tepelnotechnické vlastnosti budov; EN ISO 13790 Tepelnotechnické vlastnosti budov; EN ISO 10077-1 Tepelnotechnické vlastnosti okien, dverí a okeníc; EN ISO 10077-2 Tepelnotechnické vlastnosti okien, dverí a okeníc; EN ISO 13370 Tepelnotechnické vlastnosti budov; EN ISO 10211-1 Tepelné mosty v budovách pozemných stavieb; EN ISO 10211-2 Tepelné mosty v budovách pozemných stavieb; EN ISO 14683 Tepelné mosty v stavebných konštrukciách; EN ISO 13788 Tepelno-vlhkostné vlastnosti stavebných dielcov a konštrukcií; EN ISO 15927-1 Tepelno-vlhkostné vlastnosti budov; EN ISO 13786 Tepelno-technické vlastnosti stavebných konštrukcií; EN 10351 Stavebné materiály; EN 10355 Múry a podkrovia; EN 410 Sklo v stavebníctve. Stanovenie svetelných a solárnych vlastností zasklenia; EN 673 Sklo v stavebníctve. Stanovenie súčiniteľa prechodu tepla (hodnota U); EN ISO 7345. Tepelná izolácia. Fyzikálne veličiny a definície.

účinnosti, musia ich preniesť do „certifikátov energetickej účinnosti“. Tieto dokumenty sú v podstate známky udeľované budovám, podobné známkam, ktoré sú udeľované elektrospotrebičom. Certifikáty pre budovy sú však rozpracovanejšie a zložitejšie, sú doplnené o odporúčania na zvýšenie výkonnosti.

2.1.22 Výskumné projekty jasne ukázali, že okrem technických zariadení, ktorými sú budovy vybavené, rozhodujúcim, určujúcim faktorom spotreby energie je správanie sa osôb, ktoré užívajú budovy (ako bydlisko alebo pracovisko počas dňa), podľa toho, koľko pozornosti venujú úspore energie.

2.1.22.1 V tejto súvislosti je vhodné podporovať kultúru obliekania, ktorá viac zodpovedá vysokým teplotám, a vyhýbať sa napríklad noseniu saka a kravaty v letnom období ⁽¹⁷⁾. ako aj vhodné zimné oblečenie, ktoré umožňuje udržiavať teplotu v bytoch a úradoch v rozpätí 20 až 21 °C ⁽¹⁸⁾.

2.1.23 Aj poloha domu vzhľadom na svetové strany má vplyv na množstvo tepla, ktoré je potrebné pre pohodlie jeho obyvateľov. Spotreba energie na osobu potrebná na vykurovanie rovnakých radových domov sa môže odlišovať 2,5-krát (trikrát v prípade individuálnych domov), kým spotreba elektrickej energie môže byť zvýšená až 4 až 5-krát.

2.1.23.1 Aj vzhľadom na uvedené by bolo vhodné rozšíriť existujúcu normu o niekoľko predpisov o energetickej účinnosti, ktoré by sa vzťahovali nielen na budovy ale aj štvrti.

2.1.24 Občania si musia stále viac uvedomovať, už aj počas školskej dochádzky ⁽¹⁹⁾, že vlastný byt potrebuje značné množstvo primárnej energie na:

- vykurovanie cez zimu,
- ochladzovanie v lete,
- ohrev teplej úžitkovej vody,
- pohon výtahov,
- osvetlenie,
- fungovanie domácich spotrebičov,

a skutočnosť, že veľkú časť tejto energie možno ušetriť ⁽²⁰⁾ pri troške pozornosti a dobrej vôle.

⁽¹⁷⁾ Pozri rozhodnutie premiéra Japonska.

⁽¹⁸⁾ Teplota v bruselskom dome obnoviteľnej energie (v zime nepresahuje 21 °C.

⁽¹⁹⁾ Joule ako merná jednotka energie a watt (1 joule/sekunda) ako merná jednotka elektrického výkonu musia v budúcnosti vo vyučovacom procese jednoznačne doplniť jednotky ako meter, liter a kilogram.

⁽²⁰⁾ Z rôznych druhov energie je najlacnejšia **ušetrená energia!**

2.1.25 Koneční užívatelia často musia urobiť dôležité rozhodnutia týkajúce sa investícií napríklad pri rekonštrukcii domu, alebo keď sa rozhodnú pre závažné zmeny na domoch v štádiu projektovania alebo výstavby. Na energetickú účinnosť budov silne vplývajú aj rozhodnutia investovať do nových technológií, ktoré umožňujú výrazne úspory energie, ako napríklad:

- materiály so zvýšenou izolačnou schopnosťou,
- rámy (dverí a okien) s priaznivejšou hodnotou priepustnosti ⁽²¹⁾,
- zariadenia protisľnečnej ochrany, napríklad jednoduché oknice,
- výber alebo adaptácia systému vykurovania ⁽²²⁾,
- inštalácia integračných systémov ako sú fotovoltaické články, solárne kolektory, horizontálne alebo vertikálne geotermické systémy ⁽²³⁾,
- technológie na zabránenie presakovania a vytvárania plesne.

2.1.26 Je zrejmé, že ak sa zmení doteraz všeobecne užívaný referenčný rámec, bude potrebné nájsť nové kultúrne podnety a nové stimuly jednak na kompenzáciu zvýšených nákladov ako aj na zvýšenie záujmu o projektový výskum:

- projektový výskum,
- revíziu stavebných postupov,
- využívanie kvalitných stavebných materiálov v stavebnom procese,
- nové štrukturálne riešenia týkajúce sa umiestnenia zariadení solárnych systémov vykurovania ⁽²⁴⁾,
- stanovenie najvhodnejšieho miesta pre montáž fotovoltaických panelov,
- predbežné posúdenie použitia vertikálnych a horizontálnych geotermických systémov.

⁽²¹⁾ Význam hodnoty priepustnosti musí dosiahnuť a prekonať estetickú hodnotu komponentov budov.

⁽²²⁾ Účinnosť kondenzačného kotla predstavuje 120 % v porovnaní s tradičným kotlom, ktorého účinnosť je okolo 80 %.

⁽²³⁾ Vertikálny geotermický systém je založený na princípe, že Zem má v hĺbke vyššiu teplotu, čo znamená, že určité množstvo vody vtláčené do potrubia do určitej hĺbky sa v nej zohreje a táto voda sa potom vracia teplejšia, čo znamená, že na jej zohriatie na teplotu potrebnú na vyhrievanie miestnosti je potrebné menej tepla. Horizontálny geotermický systém umožňuje využívať stálu teplotu Zeme v hĺbke 4 až 5 metrov a teda umožňuje získať v trubkových zásobníkoch uložených v tejto hĺbke teplejšiu vodu než je vonkajšie prostredie. Teplotný rozdiel je teda nižší. Je podstatný rozdiel v množstve tepla potrebného na zohriatie na 30 °C vody, ktorej teplota je 6 °C a na zohriatie vody, ktorej teplota je 14 °C.

⁽²⁴⁾ Solárne chladenie: solárne vykurovacie systémy možno využívať aj na výrobu chladeného klimatizovaného vzduchu a pritom dosiahnuť značnú úsporu energie. Tento proces je založený na chladiacom zariadení, ktoré absorbuje teplo. Použitie **solárnych kolektorov** ako generátorov tepelnej sily na pohon chladiarenských absorpčných zariadení umožňuje využívať solárne panely v čase najväčšieho slnečného žiarenia.

2.1.27 Do úvahy by sa mali vziať tieto stimuly:

- zväčšenie stavebnej plochy,
- zníženie finančného zaťaženia spojeného s druhotnou urbanizáciou,
- zjednodušenie postupov získavania stavebných povolení,
- nezhľadňovanie izolačného materiálu pri výpočte maximálnej prípustnej hrúbky vertikálnej nepriehľadnej štruktúry (múru),
- udeľovanie značiek kvality na základe úrovne dosiahnutých úspor.

2.1.28 Všetky opatrenia, ktoré bude potrebné prijať na dosiahnutie významnej úspory energie, budú musieť zohľadniť skutočnosť, že veľká väčšina občanov Európy býva v existujúcich budovách a že nové budovy predstavujú len malé percento.

2.1.29 Pri prenášaných budovách je problém v tom, že vo všeobecnosti majiteľ musí znášať náklady spojené s opatreniami na zvýšenie energetickej účinnosti (napríklad nové dvere a okná, vysokovýkonné vykurovacie kotly, systémy na výrobu čistej energie), pričom úžitok zo znížených prevádzkových nákladov budov majú ich užívatelia.

2.1.30 Tento problém by sa dal napraviť uplatnením metódy „**financovania tretími osobami**“⁽²⁵⁾. Táto metóda spočíva v **podpore** opatrení na úsporu energie v budovách, ktoré by uskutočnili firmy napojené na úverové ústavy, a v tom, že po dobu niekoľkých rokov sa **amortizujú** investície do úspor vďaka rozdielu medzi menšími nákladmi ako dôsledku uvedených opatrení a nákladmi, ktoré by bolo potrebné počas týchto rokov v priemere vynaložiť, ak by uvedené opatrenia neboli uskutočnené.

2.1.31 Dobrým systémom financovania, ktorý sa využíva v priemyselných krajinách, a ktorý by sa mohol podporiť a rozšíriť, je tzv. riadenie energetickej dopytu (Demand Side Management – DSM). Spoločnosti, ktoré energiu vyrábajú alebo ju dodávajú, investujú do projektov energetickej sanácie budov, ktoré spadajú do ich pôsobnosti. Úspory dosiahnuté po týchto opatreniach vykrývajú vynaložené náklady.

2.1.32 Je zrejmé, že tento systém sa môže vylepšiť, ak bude existovať vhodný právny rámec, ktorý by dodávateľov energie podnietil, aby investovali do zlepšenia tepelnej izolácie budov, do ktorých dodávajú tepelnú energiu.

2.1.33 Zložitá problematika úspory energie v obytných budovách je podobná vo väčšine nových členských štátov EÚ a neprichádza do úvahy, aby koneční užívatelia a občania znášali

⁽²⁵⁾ Je predmetom odporúčenia EÚ v článku 4 smernice 93/76/EHS (Ú. v. ES L 237 z 22.9.1993, str. 28). V tomto špecifickom prípade ide o technické finančné riešenie formou výberového konania, v rámci ktorého by služby zahrňujúce audit, financovanie, montáž, správu a údržbu technologických zariadení poskytla externá firma zvyčajne nazývaná ESCO (*Energy Saving Company*), ktorá by hradila investície do nových zariadení a na niekoľko rokov by si uplatnila hypotéku na časť hospodárskej hodnoty energetickej úspory dosiahnutej vďaka danému opatreniu. Pozri prílohu.

dôsledky súvisiacich nákladov a komplexnosti. Česká republika napríklad dokázala využiť časť prostriedkov pridelených v rámci kohéznej politiky na rekonštrukciu obytných budov.

2.1.34 Rekonštrukcie uskutočňované podľa postupov zohľadňujúcich úsporu energie predstavujú teda hlavnú oblasť, v ktorej treba konať. Pre dosiahnutie cieľov zníženia spotreby energie a emisií plynov znečisťujúcich životné prostredie sú potrebné politické opatrenia zamerané na:

- potrebné zlepšenie vykurovacích a klimatizačných technológií (pasívne opatrenia na úsporu energie) súbežne s opatreniami zameranými na tepelnú izoláciu (aktívne opatrenia na úsporu energie),
- rozšírenie palety a rozsahu opatrení na úsporu energie aj prostredníctvom politik, ktoré prinášajú finančné a urbanistické zvýhodnenia,
- šírenie „hybridných“ systémov, teda spojenie tradičných foriem energie s alternatívnymi alebo čistými formami energie s cieľom znížiť využívanie pevných palív.

2.1.35 Ak má byť politika zameraná na úsporu energie v budovách účinná, musí okrem účasti občanov dosiahnuť aj zapojenie rôznych profesijných organizácií a podnikateľov rôznych sektorov, ako sú napríklad:

- profesijné komory,
- zástancovia ekologického a bioklimatického ej urbanizmu,
- projektoví manažéri,
- manažéri energie,
- spoločnosti ESCO,
- stavebné firmy,
- realitné kancelárie,
- výrobné firmy pôsobiace ako subdodávatelia stavebného sektora,
- firmy vykonávajúce servisné a údržbárske práce.

3. Súčasná situácia

3.1 Súčasná situácia na úrovni EÚ

3.1.1 Cieľ zvýšenia energetickej účinnosti budov je predmetom mnohých opatrení Spoločenstva, medzi ktorými je smernica o stavebných výrobkoch⁽²⁶⁾ z roku 1989 a pokiaľ ide o stavebníctvo smernica SAVE z roku 1993⁽²⁷⁾, smernica o certifikácii energetickej účinnosti budov⁽²⁸⁾ z roku 1993, smernica o energetickej účinnosti budov (EPBD)⁽²⁹⁾ z roku 2002, smernica 2005/32/ES o vytvorení rámca na stanovenie

⁽²⁶⁾ Smernica 89/106/EHS.

⁽²⁷⁾ Smernica 93/76/ES.

⁽²⁸⁾ Smernica 93/76/EHS zrušená smernicou 2006/32/ES.

⁽²⁹⁾ Smernica 2002/91/ES.

požiadaviek na ekodizajn výrobkov využívajúcich energiu z roku 2005⁽³⁰⁾, smernica o účinnosti konečného využitia energie a energetických služieb⁽³¹⁾ z roku 2006, zatiaľ čo existuje množstvo iných právnych opatrení týkajúcich sa priamo výrobkov ako napríklad smernica o vykurovacích kotloch⁽³²⁾, kancelárskych prístrojoch⁽³³⁾, domácich elektrospotrebičoch so štítkom a spotrebe energie⁽³⁴⁾, o energetickej účinnosti chladničiek⁽³⁵⁾, o predradníkoch pre žiarivkové osvetlenie⁽³⁶⁾. Smernica EPBD o energetickej účinnosti budov z roku 2002 sa týka zvyšovania energetickej účinnosti novo postavených alebo existujúcich bytových a nebytových budov.

3.1.2 Ako termín prijatia tejto smernice bol stanovený 4. január 2006, ale niektoré členské štáty požiadali o odklad⁽³⁷⁾ a ich žiadosti bolo vyhovené, kým proti iným Komisia iniciovala konanie o porušení za neprijatie alebo nesprávne prijatie smernice⁽³⁸⁾. Vo všetkých členských štátoch by však kritéria pre získanie energetickej certifikácie mali byť zverejnené do konca roku 2007.

3.2 Súčasná situácia podľa typu bytov a podnebia

3.2.1 Pre účinné riešenie problematiky prínosu finálnych užívateľov k energetickej účinnosti budov je podľa názoru EHSV potrebné zdôrazniť špecifiká príslušných veľkých oblastí EÚ a to najmä:

- rôzne druhy zástavby,
- rôzne klimatické podmienky.

3.2.2 **Druhy zástavby.** V nových členských krajinách a v piatich spolkových krajinách Nemecka ponúka bytový fond veľký potenciál úspory energie v porovnaní s existujúcim bytovým fondom v 15 starých členských krajinách.

3.2.2.1 Bytový fond týchto území je z veľkej časti výsledkom rozhodnutí urbanistického plánovania v období po druhej svetovej vojne, pre ktoré bolo charakteristické využívanie prefabrikovaných komponentov a jednotných, centrálné stanovených štandardných riešení pri rýchlej a masovej produkcii veľkých viacposchodových viacrodinných domov. Na tomto bytovom fonde nebola po dlhé roky robená žiadna údržba, ani vykonané žiadne renovačné práce⁽³⁹⁾.

⁽³⁰⁾ Smernica 2005/32/ES.

⁽³¹⁾ Smernica 2006/32/ES.

⁽³²⁾ Smernica 92/42/ES.

⁽³³⁾ Rozhodnutie 2006/1005/ES.

⁽³⁴⁾ Smernica 92/75/ES.

⁽³⁵⁾ Smernica 96/57/ES.

⁽³⁶⁾ Smernica 2000/55/ES.

⁽³⁷⁾ Pozri medzi iným Taliansko.

⁽³⁸⁾ Pozri „Odôvodnené stanovisko“ zaslané Francúzsku a Lotyšsku dňa 16. 10. 2007.

⁽³⁹⁾ Overview on Energy Consumption and Saving Potentials – Carsten Petersdorff, Ecofys ECOFYS GmbH, Eupener Straße 59, 50933 Cologne, Germany. May 2006.

3.2.2.2 V Rumunsku bolo napríklad v roku 2002 napočítaných 4 619 104 obytných budov. Z nich je 83 799 veľkých obytných blokov s 2 984 577 bytmi, čo predstavuje asi 60 % všetkých existujúcich bytov. Okrem toho má 53 % obytných budov viacej než 40 rokov, 37 % viacej než 20 rokov. Len 10 % má menej než 10 rokov.

3.2.2.3 V prípade veľkých obytných domov, ktoré možno vo všeobecnosti nájsť vo všetkých krajinách bývalého sovietskeho bloku, dodávku tepelnej energie na vykurovanie, vetranie a prípravu teplej úžitkovej vody zabezpečovali z veľkej časti (vyše 95 %) centralizované systémy. Štúdie uskutočnené v roku 2005 a zamerané na tento typ budov umožnili nájsť potenciál na úsporu energie o 38-40 %.

3.2.2.4 Za tieto veľké straty energie môžu na jednej strane finálni užívatelia: zlá kvalita materiálov, nedostatočná tepelná izolácia, staré technológie s vysokou spotrebou energie, zastarané vykurovacieho zariadenia, žiarovky s vysokou spotrebou energie, spaľovacie zariadenia s nízkym výkonom, nekvalitné čerpadlá, atď. na druhej strane neefektívne energetické riadenie so značnými stratami⁽⁴⁰⁾, ktoré nakoniec zaplatí spotrebiteľ. Zo všetkých existujúcich možností **predstavuje energetická účinnosť tú najľahšie uskutočniteľnú, a najlacnejšiu možnosť, ktoré je pre životné prostredie najmenej škodlivá.**

3.2.3 Podnebné pásma

3.2.3.1 Vo veľkých podnebných pásmach severnej a južnej Európy je priemerná spotreba energie v oblasti bývania 4 343 kWh/rok⁽⁴¹⁾, kde sa táto energia využíva hlavne na vykurovanie, ktoré predstavuje 21,3 % spotreby elektrickej energie a to prevažne v krajinách severnej a strednej Európy. Potom nasleduje spotreba elektrickej energie pre chladničky a mrazničky (14,5 %) a pre osvetlenie (10,8 %).

3.2.3.2 V krajinách južnej Európy (v Taliansku, Španielsku, Portugalsku, Slovinsku, na Malte, v Grécku, na Cypre a na juhu Francúzska jedným z hlavných faktorov zvýšenej spotreby elektrickej energie je rýchly nárast počtu domácich klimatizačných zariadení s nízkym výkonom⁽⁴²⁾ a nízkou účinnosťou (<12 kW chladiaci výkon) a ich časté používanie v letnom období.

⁽⁴⁰⁾ Podľa energetickeho obsahu používaného paliva predstavujú celkové straty energie 35 % pri systémoch s vyššou účinnosťou a 77 % pri systémoch s menšou účinnosťou.

⁽⁴¹⁾ Celková spotreba elektrickej energie delená počtom rodín.

⁽⁴²⁾ Pre tento druh zariadení prijala Európska komisia v marci 2002 smernicu (2002/31/ES), ktorej plná účinnosť bola stanovená na jún 2003 a potom odložená na leto 2004. Týkala sa zavádzania účinnejších zariadení. Ukazovatele energetickej účinnosti pre malé klimatizačné zariadenia triedy A boli stanovené na 3,2. Na trhu sú však už modely s vyšším ukazovateľom energetickej účinnosti: od 4 po 5,5 pri najlepších modeloch. To znamená, že všeobecné rozšírenie triedy A už nie je ambicióznym cieľom, že možnosti úspor sú veľmi veľké, pretože na európskom trhu sú ešte stále veľmi rozšírené modely triedy D a E s indexom účinnosti okolo 2,5.

3.2.3.3 Spotreba elektrickej energie v oblasti bývania na klimatizačné zariadenia, ktorých sa týka smernica 2002/31/ES, sa v roku 2005 odhadovala v priemere na 7 – 10 TWh na rok v EÚ 25 členských štátov⁽⁴³⁾. Treba však poukázať na to, že v EÚ predstavujú nové moderné multimediálne zariadenia, osobné počítače, tlačiarne, skenery, moderny a nabíjačky batérií do mobilných telefónov, ktoré sú stále zapojené do elektrickej siete, 20 % spotreby elektrickej energie v rodinách.

3.3 Niekoľko medzinárodných porovnaní

3.3.1 V Japonsku predstavuje spotreba elektrickej energie približne 6 % celosvetovej spotreby. Už dávno sú prijímané opatrenia, hlavne v doprave a stavebníctve, na zníženie tejto potreby a z nej vyplývajúcich emisií CO₂, pretože oblasť bývania predstavuje približne 15 % celkovej spotreby.

3.3.2 V oblasti bývania boli úspory primárnej energie, zníženie emisií CO₂ a úspory energetických nákladov dosiahnuté vďaka opatreniam zameraným na zvýšenie energetickej účinnosti budov odhadnuté na približne 28 %, 34 % a 41 %.⁽⁴⁴⁾ Japonské normy energetickej účinnosti obytných budov⁽⁴⁵⁾ boli prepracované v roku 1999 a zahŕňajú tak normy pre výkon ako aj preskriptívne normy: cieľom je dosiahnuť plné uplatnenie týchto noriem vo výške 50 % nových budov.

3.3.3 Pre japonskú metódu spoločného vyhodnocovania budov a používaných elektrospotrebičov je charakteristické:

- vyhodnotenie energetickej účinnosti stavebných štruktúr a elektrospotrebičov,
- vyhodnotenie energetickej účinnosti celého domu na základe celkovej spotreby energie s uvedením spotreby pre klimatizáciu, vykurovanie, prípravu teplej úžitkovej vody, osvetlenie a ventiláciu v **čase budovania**,
- vyhodnotenie účinnosti pri klimatizácii, vykurovaní, príprave teplej úžitkovej vody, osvetlenie a ventiláciu **počas skutočnej prevádzky**,
- vykonanie podrobných meraní účinnosti počas skutočnej prevádzky nových obytných budov s cieľom dosiahnuť v roku 2010 plánované úsporné normy.

⁽⁴³⁾ Pozri poznámku pod čiarou 37.

⁽⁴⁴⁾ Štandard energetickej účinnosti meraný podľa japonskej metodiky „CASBEE“.

⁽⁴⁵⁾ Fonte: Red Lights to Green Lights: Town Planning Incentives for Green Building presentation to the „Talking and walking sustainability international conference, February 2007 Auckland. Autor: pán Matthew D. Paetz, Planning Manager, B.A, BPlan (Hons), MNZPI. Co-Author: Mr. Knut Pinto-Delas, Urban Designer, Masters of Urban Design (EIVP, Paris)“.

3.3.4 V USA platia v súlade s kapitolami o bytových stavbách Medzinárodného kódexu o zachovaní energie (IECC – International Energy Conservation Code⁽⁴⁶⁾) už od roku 1987⁽⁴⁷⁾ normy minimálnej energetickej účinnosti pre dvanásť typov bytových elektrospotrebičov, ktoré tvoria základ mnohých energetických zákonov federálnych štátov.

3.3.5 Kontrola energetickej účinnosti budov je v kompetencii jednotlivých štátov a v mnohých prípadoch dokonca jednotlivých správnych regiónov a to ešte aj po prijatí zákona Energy Policy Act z roku 2005 (EPACT), ktorý formou rýchlych daňových odpisov podnecuje majiteľov obchodných budov k uplatňovaniu energetickej účinných systémov na zníženie závislosti na fosílnych palivách.

3.3.6 Vzorový kódex Model Energy Code (MEC)⁽⁴⁸⁾, ktorý bol vypracovaný na základe IECC v osemdesiatich rokoch a je pravidelne aktualizovaný (naposledy v roku 2006), dopĺňa program Building Energy Codes Program amerického federálneho ministerstva energie, ktorého cieľom je neustále zvyšovať normy energetickej účinnosti budov a podporovať federálne štáty pri prijímaní takýchto noriem, ktoré sú pravidelne prepracúvané s cieľom:

- nanovo stanoviť klimatické pásma,
- zjednodušiť záväzné požiadavky,
- odstrániť nepoužívané, zbytočné alebo protirečivé definície.

3.3.7 V roku 2007 bol predložený návrh federálneho zákona Energy Efficient Building Act, ktorý je zameraný na tieto ciele:

- vytvoriť pilotný program pre udeľovanie subvencií podnikom a organizáciám na nové stavby alebo rekonštrukcie existujúcich stavieb s použitím energetickej účinných technológií,
- náležite zohľadniť projekty stavieb pre osoby s nízkym príjmom,

⁽⁴⁶⁾ Japonsko: Zákon o racionálnom využívaní energie, Zákon č. 49 z 22. júna 1979).

⁽⁴⁷⁾ USA: Residential Energy Code Compliance – IECC 2006 on the residential requirements of the 2006 International Energy Conservation Code., <http://www.energycodes.gov/>.

⁽⁴⁸⁾ USA: the National Energy Policy and Conservation Act (NEPCA) 1987.

V USA 63 % štátov prijalo kódex MEC pre bytové stavby a 84 % prijalo normu ASHREA/IES 90 1-2001 pre obchodné stavby, technickú normu, ktorú vypracovali American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers – ASHRAE a Illuminating Engineering Society of North America – IES/IESNA Pozri <http://WWW.ASHRAE.ORG/> E http://www.greenhouse.gov.au/buildings/publications/pubs/international_survey.pdf.

— jasne definovať „energeticky účinné budovy“, teda budovy, ktoré po výstavbe alebo rekonštrukcií využívajú vykurovacie, ventilačné a klimatizačné zariadenia, ktorých energetická spotreba sa pohybuje nad alebo pod hranicou stanovenou energetickými normami alebo ktoré tam, že tieto normy neplatia, používajú chladiace, ventilačné alebo klimatizačné zariadenia, ktoré odporúča program Federal Energy Management Program.

3.3.8 Podľa federálneho ministerstva energie DOE môžu nové pohodlnejšie a energeticky účinnejšie budovy znížiť náklady na ochladzovanie a vykurovanie o 50 % a opatrenia na uplatňovanie noriem energetickej účinnosti v budovách môžu vytvoriť nové pracovné miesta v oblasti stavebníctva, rekonštrukcií budov a domovej techniky.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Výbor už niekoľko krát upozornil na nutnosť významných a trvalo udržateľných úspor energie pomocou rozvoja techník, produktov a služieb s nízkou spotrebou energie a na nutnosť zmeny správania tým smerom, aby sa znížila spotreba energie a pritom sa zachovala rovnaká kvalita života.

4.2 Výbor uznáva, že energetická hospodárnosť predstavuje prínos pre požiadavku ochrany podnebia a dodržiavanie záväzkov prijatých Európskou úniou v Kyote pre oblasť zníženia emisií, a odporúča zvýšiť úsilie zamerané na spotrebiteľov.

4.3 Výbor sa nazdáva, že na podporu úspor energie v budovách by bolo vhodné dôkladne preskúmať prekážky, ktoré bránili plnému uplatneniu smernice EPBD o energetickej účinnosti budov a poskytnúť prechodné obdobie, ktoré by mohlo trvať 10 rokov, na zavedenie povinnej certifikácie všetkých existujúcich budov, ktoré spadajú pod účinnosť danej smernice.

4.4 EHSV už v roku 2001 vo svojom stanovisku na tému návrh smernice EPBD zdôraznil, že podporuje iniciatívu Komisie a že chce vypracovať spoločnú metodológiu pre oblasť zhodnotenia energetickej hospodárnosti budov a jej kontroly. Medzi iným tiež zdôraznil, že je vhodné vyhnúť sa obmedzeniam, ktoré sú pre členské štáty neudržateľné vzhľadom na medzinárodnú konkurenciu, a nezaťažovať majiteľov, ktorí byty prenajímajú alebo v nich bývajú, neprímeranými poplatkami vzhľadom na ich možnosti, pretože by to bolo proti cieľom smernice a malo za následok odmietavý postoj občanov k zjednotenej Európe ⁽⁴⁹⁾.

4.5 EHSV pokladá za dôležité, aby sa prípadným rozšírením smernice EPBD do nej dostala analýza životného cyklu budov,

aby sa poukázalo na jeho dopad na uhlíkový cyklus, čím by sa spotrebiteľom a úradom zodpovedným za vydávanie právnych predpisov umožnilo urobiť si jasnejšiu predstavu o dôsledkoch emisií CO₂ pochádzajúcich z produktov používaných v stavebníctve.

4.5.1 Prípadné rozšírenie právnych predpisov Spoločenstva v tejto oblasti, pokiaľ toto rozšírenie bude mať vplyv na trhy a na náklady pre konečných spotrebiteľov, či už pôjde o majiteľov alebo nájomníkov, by v každom prípade malo byť podrobené primeranému posúdeniu dôsledkov.

4.5.2 Ďalej je potrebné zaručiť, aby opatrenia na zlepšenie tepelnej izolácie umožňovali dostatočnú výmenu vzduchu a vodnej pary, zabráňovali presakovaniu vody a nespôsobovali poškodenia stavby napríklad vytváraním plesne.

4.6 Výbor už poukázal na to ⁽⁵⁰⁾, že je veľa druhov opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti podľa miestnych podmienok a doposiaľ uplatnených opatrení. Zdá sa však, že majú malý vplyv na vnútorný trh. Preto je v súlade s princípom subsidiarity dôležité, aby ďalšie opatrenia na úrovni Spoločenstva priniesli skutočné výhody.

4.7 Proces certifikácie by mali sprevádzať verejné podporné programy, aby sa zabezpečil rovnaký prístup k opatreniam na zlepšenie energetickej výkonnosti, hlavne v prípade obytných budov postavených alebo spravovaných v rámci sociálnej bytovej politiky.

4.8 Pravidelná údržba vykurovacích kotlov, klimatizačných zariadení a iných zariadení pre alternatívne zdroje energie vykonávaná kvalifikovanými pracovníkmi je zárukou správneho nastavenia na základe špecifikácií daného zariadenia, a tým zabezpečuje optimálny výkon.

4.9 Výbor teda na základe pozitívnych skúseností, ktoré už majú niektoré členské štáty, a na základe výsledkov, ktoré sa dosiahli v posledných rokoch pri uplatňovaní dôležitých politických opatrení Spoločenstva, navrhuje niekoľko opatrení, ktoré by mohli pomôcť zvýšiť energetickú účinnosť všeobecne a v budovách osobitne:

- bezplatné poradenstvo o energetickej účinnosti,
- poskytovanie daňových kreditov a/alebo grantov, ktoré by umožnili vykonávať „energetické audity“,
- daňové úľavy na spotrebu paliva na kúrenie, elektrinu a pohon,
- daňové úľavy na nákup technológií účinných z hľadiska úspor energie a ochrany životného prostredia,

⁽⁴⁹⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej hospodárnosti budov, Ú. v. ES C 36,8.2.2002, s. 20.

⁽⁵⁰⁾ Stanovisko o energetickej účinnosti pri konečnom používaní a energetických službách, spravodajkyňa pani SIRKEINEN, Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005, s. 115.

- pôžičky so zvýhodnenými sadzbami na nákup energeticky účinných prístrojov a zariadení (napríklad kondenzačných kotlov, samostatných termostatov, atď.),
- zvýhodnené pôžičky na opatrenia uskutočňované prostredníctvom ESCO,
- dotácie alebo odpočítateľné daňové položky pri investíciách do výskumu a vývoja alebo pilotných projektov s cieľom podporiť šírenie nových technológií v oblasti energetickej účinnosti v stavebníctve,
- podpora rodinám s nízkym príjmom a dôchodcom s cieľom zlepšiť energetickú účinnosť bytov,
- dlhodobé pôžičky so zvýhodnenou úrokovou sadzbou zamerané na zlepšenie energetickej účinnosti budov.

4.10 Výbor považuje za nutné, aby sa v záujme konečných spotrebiteľov priamejšie pristupovalo k problémom informovanosti a financovania vytvorením inovatívnych postupov: **je nevyhnutné, aby majitelia a nájomníci nechápali tieto nové opatrenia Spoločenstva ako novú daň, ktorá je uvalená na základný majetok, akým je dom.**

V Bruseli 14. februára 2008

4.11 Dodržiavanie Kjótskeho protokolu a úspora energie sa nesmú javiť ako jednoduchý presun zvýšených nákladov z priemyselných odvetví vyrábajúcich energiu na konečných spotrebiteľov a občanov EÚ.

4.12 Výbor zastáva názor, že na zníženie finančnej záťaže majiteľov by sa certifikácia mohla uskutočniť tam, kde to je možné, pre celú budovu naraz pomocou vzorových bytov a mohla by platiť ako certifikácia jednotlivých bytov danej budovy.

4.13 Vytvorenie internetovej stránky Komisiou prepojenej s internetovými stránkami jednotlivých členských štátov by mohlo pomôcť prekonať právne, inštitucionálne, organizačné a technické prekážky, ktoré stoja v ceste k prístupu priaznivému pre konečných užívateľov.

4.14 Pokiaľ ide o energetickú účinnosť, výbor považuje za dôležité ukázať pri prevádzkovaní vlastných budov dobrý príklad. Vo svojom blízkom okolí v Bruseli si všimol skvelý príklad „Bruselského domu obnoviteľnej energie“ (Renewable Energy House), ktorý dokazuje, že v existujúcich budovách je možné dosiahnuť výrazné zlepšenia nákladovo efektívnym spôsobom. K niektorým zlepšeniam v budovách výboru už došlo a teraz sa pracuje na získaní osvedčenia EMAS. Výbor teraz žiada svoju administratívu, aby vypracovala ďalšiu správu o pokroku, ktorý bol doteraz dosiahnutý, a aby určila možnosti ďalších zlepšení.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Možné kladné a záporné účinky zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu“

(2008/C 162/14)

Slovenské predsedníctvo sa 20. septembra 2007 obrátilo na výbor so žiadosťou o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Možné kladné a záporné účinky zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. januára 2008. Spravodajcom bol pán WOLF.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 128 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

Obsah:

1. Závěry a odporúčania
2. Východisková situácia a všeobecné pripomienky
3. Konkrétne pripomienky – analýzy a závery
4. Konkrétne úvahy odporúčania

1. Závěry a odporúčania

1.1 Výbor sa v predkladanom stanovisku sústreďuje na tematiku energetickej politiky a klimatických zmien. Rieši otázku, za akých okolností vznikajú výhody a nevýhody pre konkurencieschopnosť EÚ, keď sa výrazne zníži spotreba energie a emisie skleníkových plynov. Zaoberá sa pritom predovšetkým hospodárskymi stránkami.

1.2 Vzhľadom na vzájomnú závislosť konkurencieschopnosti, sily hospodárstva, pracovných miest a sociálnych výhod občanov má táto otázka veľký význam aj pre sociálnu budúcnosť Európy.

1.3 Výbor dospel k záveru, že výzvy s tým spojené poskytujú príležitosť vyvolať v Európe vlnu inovácií a investícií, a tým posilniť národné hospodárstvo a (celosvetovú) konkurencieschopnosť európskeho priemyslu. Ak sa to podarí, prevážia výhody nad nevýhodami, aj pokiaľ ide o bilanciu pracovných miest a posilnenie európskeho sociálneho modelu.

1.4 Rozhodujúcim predpokladom je, aby sa v energetickej, hospodárskej a výskumnej politike prijali správne opatrenia, aby sa uplatňovali správne zásady a aby sa zabránilo nadmernej regulácii. V opačnom prípade sa treba obávať, že prevážia nevýhody, ako priveľmi vysoká spotreba príliš drahej energie, strata konkurencieschopnosti hospodárstva, účinky relokácií a ohrozenie európskeho sociálneho modelu, ktoré môžu spôsobiť krízový vývoj. Cenovo dostupná energia je nevyhnutnou životodarnou silou modernej spoločnosti založenej na priemysle a poskytovaní služieb so všetkými jej sociálnymi a kultúrnymi vymoženosťami. Preto sa energia nesmie zdražovať ďalšími štátnymi opatreniami, ktoré by prekračovali rámec opatrení potrebných kvôli ochrane klímy a kvôli ubúdaniu zdrojov.

1.5 Pri nástrojoch a požiadavkách energetickej a klimatickej politiky musí byť preto hlavným motívom čo najväčšia hospodárnosť. Iba vtedy sa zminimalizujú náklady národného hospodárstva a sociálne zaťaženie občanov. Pokiaľ ide o ochranu klímy, meradlom sú náklady na zabránenie vzniku určitého množstva emisií skleníkových plynov (napr. náklady na zabránenie vzniku emisií CO₂). Pri využívaní energie, resp. zabezpečovaní jej dodávok je meradlom energetickej účinnosti (pričom je vždy dôležitá zmysluplná definícia týchto veličín). Európske nástroje energetickej a klimatickej politiky by sa preto mali zamerať na opatrenia hospodárskej efektívnosti a na používanie hospodárnych a trvalo udržateľných energetických technológií.

1.6 Hlavným motívom opatrení európskej politiky by mala byť klimatická a energetická politika, ktorá má kladný vplyv na kooperatívny postup, s partnerstvami verejného a súkromného sektora, pri ktorom sa optimálne využívajú a spájajú hospodárske a geografické prednosti jednotlivých členských štátov a ich silné stránky, pokiaľ ide o zdroje. Napríklad techniky využívania obnoviteľných zdrojov energie by sa mali v Európe začať používať tam, kde sú na to najlepšie predpoklady, hlavne klimatické, vrátane vhodných prenosových sústav a nie tam, kde sa na národnej úrovni práve najviac podporujú. Okrem toho by však mali jestvovať aj snahy o globálnu spoluprácu pri rozvoji a používaní techník šetriacich energiu a zabraňujúcich emisiám skleníkových plynov.

1.7 Napriek naliehavosti otázky klimatických zmien nesmie načasovanie potrebných zmien a reorganizácie zásobovania energiou a jej využívania presiahnuť schopnosť hospodárstva a spoločnosti prispôbiť sa týmto zmenám. Smerodajnými veličinami sú napríklad amortizačné cykly, doba trvania odbornej prípravy, vývojové stupne pri nových technológiách a osobitne tiež sociálne únosné zmeny, opatrenia na odborné vzdelávanie a ostatné spoločenské zmeny. Významne k tomu musí prispieť aj výskum a vývoj.

1.8 V zmysle prístupu zdola nahor by sa mala umožniť a podporovať vlastná iniciatíva všetkých aktérov a rozmanitosť, diverzifikácia a flexibilita technických a ekonomických postupov, pretože iba z rozmanitosti a konkurencie rozličných prístupov,

inovácií a metód vyplynie nevyhnutná odolnosť voči čiastkovým krízam a vzniknú mimoriadne výkonné techniky. Preto je potrebná aj rozsiahla kombinácia energetických zdrojov, z ktorej by predčasne nemala vypaďnúť žiadna zmysluplná technika ⁽¹⁾.

1.9 Pri politických cieľoch, regulácii a nástrojoch v oblasti energetiky by sa malo zohľadňovať to, čo je technicky možné a bezpodmienečne by sme sa mali vyvarovať prehnanej regulácie a prelínania spôsobujúceho rozpory. Prelínanie spôsobuje nesprávne pridelovanie, a tým aj zbytočné stúpanie nákladov, ktoré negatívne ovplyvňuje blahobyt a škodí konkurencii. Okrem toho musia byť ciele a nástroje dlhodobu spoľahlivé, pretože sú podkladom pre veľmi nákladné investície a vývoj novínok, pri ktorých až ich dostatočne dlhé využívanie priniesie národohospodársky úžitok, a teda aj pracovné miesta a blahobyt.

1.10 Vždy, keď je to možné, mali by sa v konkrétnych situáciách pred reguláciou uprednostniť stimuly trhového hospodárstva, napr. vhodne stanovené pridelovanie emisných práv. Primerané náklady na energiu sú aj naďalej predpokladom celosvetovej konkurencieschopnosti, základného zásobovania zo sociálneho hľadiska, ako aj vytvárania potrebného kapitálu v európskom priemysle na nové investície a výdavky na výskum a vývoj.

1.11 Okrem toho je potrebný podstatne intenzívnejší a širší výskum a vývoj energetických techník neovplyvňujúcich klímu a šetriacich zdroje, ako aj vzdelávanie inžinierov, vedcov a technikov na to potrebných. Nové postupy využívania obnoviteľných zdrojov energie, ktoré sú ešte veľmi vzdialené od hospodárnosti, by sa mali intenzívne ďalej vyvíjať, nemali by sa však priskoro presadzovať na trhu za cenu vysokých nákladov na podporu (alebo vynucovaných odberateľských cien). Tieto náklady by sa namiesto toho mali tak dlho investovať do intenzívneho výskumu a vývoja trvalo udržateľných techník a techník zabráňujúcich emisiám CO₂ v energetike, kým sa priblížia trhu. Ťažiskom všetkých opatrení by preto mal byť inovatívny vývoj a efektívne využívanie energetických technológií, ktoré šetria energiou, sú klimaticky neutrálne a konkurencieschopné.

1.12 Osobitne však platí, že sú potrebné globálne ciele ochrany klímy záväzné pre všetkých rozhodujúcich emitentov, aby sa vytvorili rovnaké podmienky činnosti pre všetkých. Iba tak sa zabráni tomu, aby vyššie energetické náklady v rámci EÚ nespôsobili nepriaznivé globálne narušenie hospodárskej súťaže, počnúc postupnou relokáciou energeticky náročných priemyselných odvetví bez toho, aby sa nejako kladne prispelo k ochrane klímy. Výbor podporuje snahy všetkých európskych aktérov o dosiahnutie tohto cieľa (napr. konferencia na Bali). Kým sa však dosiahne, musí sa zabrániť takému zaťažovaniu týchto priemyselných odvetví, ktoré spôsobuje narušenie hospodárskej súťaže. Bez týchto priemyselných odvetví nebude Európa trvalo konkurencieschopná.

⁽¹⁾ To nemá vplyv na rozhodnutie jednotlivých členských štátov o jadrovej energii.

2. Východisková situácia a všeobecné pripomienky

2.1 **Význam energie.** K dosiahnutiu našej súčasnej životnej úrovne rozhodujúcim spôsobom prispel vývoj a intenzívne využívanie priemyselných postupov, strojov a dopravných prostriedkov, ktoré využívajú energiu: energia oslobodila ľudí od ťarchy najťažšej telesnej práce, zmnohónásobila produktivitu, poskytla svetlo a teplo, spôsobila revolúciu pri poľnohospodárskych výnosoch a umožnila netušenú mobilitu a komunikáciu. Energia sa stala životodarnou silou moderných sociálnych národných hospodárstiev a je predpokladom celého základného zásobovania.

2.2 **Problematika.** Podľa väčšiny predpovedí možno očakávať, že budúca svetová potreba energie podmienená nárastom obyvateľstva a potrebou rozvoja mnohých krajín sa do roku 2060 pravdepodobne zdvojnásobí (alebo dokonca strojnásobí). V protiklade s tým sú dve závažné oblasti vývoja, ktoré si vyžadujú celosvetové politické opatrenia, aby sa zabránilo vážnym sporom a hospodárskym krízam, a to **čerpanie zdrojov a ochrana životného prostredia**. Aj keď v tejto súvislosti je nadradeným ekologickým problémom antropogénny príspevok ku klimatickým zmenám (plyny ovplyvňujúce klímu čiže skleníkové plyny, predovšetkým CO₂, metán a oxid dusný), musia sa zohľadňovať aj následné účinky všetkých opatrení na rozmanitosť druhov, zdravie a trvalo udržateľné hospodárenie so zdrojmi a nakladanie s odpadmi.

2.3 **Európska rada.** Pokiaľ ide o energetickú politiku, vyzdvihujú sa v záveroch z jarného zasadnutia Európskej rady v roku 2007 nasledujúce priority:

- zvýšenie istoty dodávok,
- zachovanie konkurencieschopnosti európskych národných hospodárstiev a dostupnosti cenovo prijateľnej energie,
- podpora ekologickej vhodnosti a boj proti klimatickým zmenám.

2.3.1 Výbor k tejto tematike vypracoval dôležité orientačné stanoviská, ktoré sú uvedené v prílohe ⁽²⁾.

2.4 **Žiadosť slovinského predsedníctva Rady.** Slovinský minister hospodárstva A. Vizjak listom oboznámil výbor s tým, že k prioritám slovinského predsedníctva v oblasti priemyselnej politiky bude patriť cieľ energeticky čo najefektívnejšieho európskeho hospodárstva, ktoré bude emitovať čo najmenej skleníkových plynov. Pritom sú osobitne dôležité inovačné stimuly a stimuly na používanie ekologicky vhodných technológií a výrobkov. Zodpovedajúci akčný plán trvalo udržateľnej priemyselnej politiky sa podľa neho pripravuje a Európska rada sa ním bude zaoberať na svojom jarnom zasadnutí v roku 2008. V tejto súvislosti minister požiadal výbor o **stanovisko k možným kladným a záporným účinkom zvýšených ekologických a energetických požiadaviek na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu**.

⁽²⁾ V prílohe je prehľad relevantných stanovísk výboru za posledné štyri roky.

2.5 Konkurencieschopnosť, sila hospodárstva a sociálny blahobyt. Z najnovších publikácií poradnej komisie pre priemyselné zmeny (CCMI) ⁽³⁾ a výboru ⁽⁴⁾ (napr. 58 konkrétnych opatrení na zabezpečenie úspechu Lisabonskej stratégie) je zrejmä úzka súvislosť medzi konkurencieschopnosťou, silou hospodárstva a nevyhnutnými sociálnymi službami. Predkladané stanovisko sa preto zameriava na relevantné hospodárske aspekty ⁽⁵⁾ žiadosti.

2.6 Priemyselné štáty. Vysoko rozvinuté priemyselné štáty majú pritom osobitné povinnosti, ktoré na jednej strane vyplývajú z ich vysokého podielu na emisiách plynov a na druhej strane z ich náskoku vo vývoji nových techník, ktorý zatiaľ majú. Nové techniky siahajú od úspor energie, vyššej energetickej účinnosti a využívania zdrojov energie, s ktorými nie je spojené uvoľňovanie emisií, resp. je na nízkej úrovni ⁽⁶⁾, až po vývoj vhodných technických postupov. Pritom platí, že treba zohľadniť, čo je nevyhnutné, želané a hospodársky uskutočniteľné a potom stanoviť správny postup a podľa situácie ho rozhodne uplatňovať.

2.7 Náklady ⁽⁷⁾. Využívanie tých foriem energie, ktoré sú z hľadiska ochrany klímy vhodné, v civilnej spotrebe a pri priemyselných procesoch je väčšinou spojené s podstatne vyššími nákladmi ⁽⁸⁾. Príkladom je veterná a solárna energia ⁽⁹⁾ (napríklad len v Nemecku sa v roku 2007 vynaložilo okolo 4 mld. EUR na využívanie obnoviteľných zdrojov energie subvenčované spotrebiteľmi ⁽¹⁰⁾) alebo na uhoľné elektrárne s odlučováním a ukladaním CO₂, ktoré sa vyvíjajú. Aj tepelné čerpadlá alebo vozidlá so zníženou spotrebou paliva, či úplne bez emisií CO₂ si vyžadujú náročnú techniku s vyššími nákladmi.

2.8 Riziká. Pokiaľ tieto značné náklady nebudú kompenzované zodpovedajúcimi úsporami zo zníženej spotreby zdrojov, a kým konkurujúce mimoeurópske národné hospodárstva nebudú musieť znášať porovnateľné náklady, vzniká z toho znevýhodňujúce zaťaženie európskej konkurencieschopnosti. „Európa môže byť príkladom boja proti klimatickým zmenám, ale Európa nemôže súhlasiť s nespravodlivou hospodárskou súťažou s krajinami, v ktorých nebudú vytvorené žiadne ekologické obmedzenia.“ ⁽¹¹⁾ Už len personálne náklady (mzdy, sociálne plnenia) sú v Európe v porovnaní s rozvíjajúcimi sa

národnými hospodárstvami napríklad Číny a Indie podstatne vyššie a už ako také kladú vysoké nároky na konkurencieschopnosť Európy. O to viac je každé ďalšie zdražovanie produktivity spôsobené jednostrannými opatreniami na ochranu klímy mimoriadne závažné a nebezpečné.

2.9 Príležitosti. Avšak v prípade, že by prevažná väčšina mimoeurópskych štátov, ako napríklad Čína, India a USA, prijala podobné opatrenia na ochranu klímy, naskytla by sa dokonca príležitosť vyvážať ekologicky vhodné energetické technológie vyvinuté v Európe, čo by bolo užitočné nielen pre európske hospodárstvo, ale prispelo by to navyše aj k celkovému obmedzeniu spotreby a zníženiu emisií CO₂. Hospodárske dejiny okrem toho ukazujú, že po fázach podobných kríze často nasledovala zvýšená inovačná ochota a vývoj a používanie nových technológií, ktoré boli dlhodobjšie spojené s rastom a rozmachom (doteraz však aj so zvýšeným využívaním energie). Ťažiskom všetkých vnútroeurópskych opatrení by preto mal byť inovatívny vývoj a efektívne používanie energetických technológií, ktoré šetria energiou, sú klimaticky neutrálne a konkurencieschopné, pričom by sa malo intenzívne pokračovať v zahraničnopolitických snahách o primerané celosvetové dohody. Výsledky z konferencie na Bali ukazujú, že sa aspoň ďalej rokuje (pozri aj bod 2.11).

2.10 Problémy. Ak však tieto snahy neprinesú úspechy, vzniknú vážne problémy. Ako prvé prestanú byť na svetovom trhu konkurencieschopné tie priemyselné odvetvia, ktorých výrobné náklady rozhodujúcim spôsobom závisia od nákladov na energiu a zabraňovanie emisiám CO₂. Zastavia tu svoju výrobu, zrušia tunajšie pracovné miesta a namiesto toho všetko presunú do krajín s nízkymi nákladmi na energiu a zabraňovanie vzniku emisií CO₂. V určitých priemyselných odvetviach, napríklad v hliníkárskom alebo cementárskom priemysle tento proces už začal ⁽¹²⁾. Komisia si je na základe hodnotenia vplyvov ⁽¹³⁾ síce vedomá uvedenej problematiky, podľa názoru výboru sa však musí veľmi rýchlo nájsť dobré riešenie, aby sa zabránilo národohospodárskym škodám. Popri relokácii jestvujúcich priemyselných odvetví ide predovšetkým o medzinárodné kapitálové toky a budúce investície, ktoré už nebudú smerovať do Európy, ale do oblastí s nízkymi nákladmi na energiu a zabraňovanie vzniku emisií CO₂.

2.10.1 Presuny a ďalšie emisie CO₂. Takéto presuny okrem toho znamenajú, že v EÚ sa síce bude emitovať menej CO₂, celosvetovo sa ho však do ovzdušia dostane rovnaké množstvo ako predtým, alebo dokonca viac. Keď sa totiž v presunutej výrobe použijú lacnejšie techniky než tie, ktoré sa tu používajú v súčasnosti alebo budú používať v budúcnosti, uvoľní sa spravidla ešte viac skleníkových plynov (výnimkou je energia vody, napr. Nórsko). K tomu ešte pribudnú zvýšené emisie CO₂ spôsobené dopravou.

⁽³⁾ Stanovisko z vlastnej iniciatívy poradnej komisie pre priemyselné zmeny na tému Vplyv európskych právnych predpisov v oblasti životného prostredia na priemyselné zmeny, CESE 696/2007, spravodajcovia: pán Pezzini a pán Novicki.

⁽⁴⁾ CESE-2007-09, predhovor: pán Sepi.

⁽⁵⁾ O niektorých sociálnych aspektoch, aj o tých, ktoré sú relevantné pre predkladané stanovisko, bude hovoriť plánované stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému Sociálne následky vývoja dopravy a energetiky.

⁽⁶⁾ Aj pritom dochádza k vytriezveniu, ako nedávno pri nádejach vkladajúcich do biopalív (pozri TEN/286).

⁽⁷⁾ Pozri odhad nákladov klimatického balíka EÚ z 23. januára 2008, ktorý urobila Európska komisia: 0,45 % hrubého domáceho produktu resp. 60 miliárd eur ročne, resp. cca tri eurá na občana a týždeň (viac ako 600 eur na štvorčlennú rodinu a rok).

⁽⁸⁾ S výnimkou využívania energie vody a jadrovej energie.

⁽⁹⁾ Techniky na ukládanie potrebné pri vyššej ponuke by spôsobili ďalší drastický nárast nákladov.

⁽¹⁰⁾ A na pracovné miesta, ktoré sa pritom vytvorili.

⁽¹¹⁾ Z prejavu prezidenta Sarkozyho 13. novembra 2007 v Európskom parlamente v Štrasburgu.

⁽¹²⁾ Pozri CCMI/040: Rozvoj európskeho cementárského priemyslu.

⁽¹³⁾ „Commission eyes end to free pollution credits“, EurActiv, 10.1.2008, <http://www.euractiv.com/en/climate-change/commission-eyes-free-pollution-credits/article-169434>.

2.10.2 Národohospodárska energetická náročnosť. V tomto prípade by európske národné hospodárstvo stratilo dôležité odvetvia priemyselnej výroby a pracovné miesta bez toho, aby to prispelo k ochrane klímy. EÚ by zároveň dokonca dočasne ⁽¹⁴⁾ dosiahla (zdanlivý) úspech v konkurencii, pokiaľ ide o energetickú účinnosť národných hospodárstiev, tzv. energetickú náročnosť (energetická spotreba/hrubý národný produkt), pretože energeticky náročný priemysel by bol relokovaný.

2.10.3 Odvetvie služieb. Aj odvetvie služieb, ktoré predstavuje veľkú časť hospodárskej sily Európy, môže dlhodobo prosperovať iba pri konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva a v celosvetovom porovnaní je teda rovnako postihnuté príliš vysokými nákladmi na energiu.

2.11 Celosvetové dohody. Záväzné a vyvážené celosvetové dohody o znížení emisií plynov ovplyvňujúcich klímu musia byť nielen kvôli samotnej ochrane klímy – keďže citeľný účinok je možné očakávať iba vtedy, ak sa aj rozhodujúci emitenti CO₂, napríklad Čína, India a USA pripoja k ochranným opatreniam – prvoradým cieľom všetkých medzinárodných snáh v tejto oblasti. Výbor preto víta všetky snahy spoločenstva, členských štátov a organizácií, ako G8, OSN, UNESCO, OECD, IEA atď. v tomto smere. Ako príklad možno uviesť nedávnu konferenciu na Bali.

3. Konkrétne pripomienky – analýzy a závery

3.1 Energetická a klimatická politika. Úspešná energetická a klimatická politika sa musí postarať o podstatné zníženie energetickej spotreby a emisií skleníkových plynov a na potrebné zmeny pripraviť spoločnosť a jej rozhodujúcich aktérov (napr. architektov, investorov, podnikateľov, učiteľov, žiakov, občanov, spotrebiteľov atď., keďže ide vec, ktorá sa týka všetkých, od jedného konca reťazca po druhý), ale zároveň musí dať tomuto procesu vhodnú podobu, aby nebola ovplyvnená konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva a aby tak ciele uvedené v bode 3.3 zostali v rovnováhe. Vyplyvajú z toho rôzne výzvy i príležitosti.

3.2 Výzvy. Vývoj celosvetového dopytu po energii a európska energetická a klimatická politika posledných rokov spoločne spôsobili značné zdraženie energie a následne produktov. Avšak, aby sme sa mohli rovnako venovať všetkým trom cieľom uvedeným v bode 2.3 a vytvoriť aj kapitál na budúce investície do inovatívnych techník, malo by európske národné hospodárstvo napriek stúpajúcemu celosvetovému dopytu a pri zabezpečení nevyhnutnej ochrany klímy dávať energiu k dispozícii čo najlacnejšie. Preto sa energia nesmie zdražovať ďalšími štátnymi opatreniami, ktoré by presahovali rámec opatrení potrebných kvôli ochrane klímy a kvôli ubúdaniu zdrojov.

Pokiaľ ide o jednotlivé potrebné opatrenia a ich účinky, môžu byť záujmy dodávateľov a spotrebiteľov energie veľmi rozdielne.

⁽¹⁴⁾ Dovedy, kým ešte nie je viditeľná všeobecná recesia.

3.3 Stimuly a obchodovanie s emisnými kvótami. Budú potrebné dostatočné trhové stimuly, aby sa v rámci investičných cyklov používali energeticky účinné techniky, prípadne aj pri vyšších investičných nákladoch. Ak takéto investície budú napriek svojej hospodárnosti chýbať, musia sa príslušné prekážky analyzovať a odstraňovať, pretože investície do energetickej účinnosti (pozri aj bod 4.1) vedú vo veľkej väčšine prípadov k najnižším nákladom potrebným na zabránenie vzniku emisií CO₂. Obchod s emisnými kvótami by v zásade mohol byť jedným z týchto trhových nástrojov, sú však potrebné značné zlepšenia súčasného spôsobu jeho využívania (pozri aj bod 4.3), aby sa emisie CO₂ znižovali o stanovené množstvá pri čo najnižších nákladoch. Kvôli prelínaniu sa s nástrojmi na podporu obnoviteľných zdrojov energie a nesprávnym stimulom pri pridelení certifikátov (osobitne kvôli chýbajúcej korelácii medzi pridelením a skutočnou produkciou, čo obchod s emisnými kvótami robí akousi prémiovou za zastavenie produkcie) vzniká napríklad neočakávaný a neoprávnený zisk, ktorý spôsobuje zdraženie elektrickej energie v miliardových výškach. Predávanie iba formou dražby, ktoré navrhuje Komisia, by spôsobilo ešte väčšie zdraženie.

3.4 Skutočné príležitosti. Ak sa podarí opakované a nové investície v najbližších 15 – 25 rokoch sústrediť na hospodárne techniky, ktoré šetria energiou a znižujú emisie, môže mať ochrana klímy kladný účinok na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu, a byť tak napriek zvýšeným cenám energie príležitosťou na väčší všeobecný blahobyt.

3.5 Predpoklady a odporúčania. V ďalšej časti budeme preto hovoriť o niektorých predpokladoch na využitie týchto príležitostí a vyslovíme niektoré odporúčania. Rozhodujúcim predpokladom je, aby sa v energetickej, hospodárskej a výskumnej politike prijali správne opatrenia, aby sa uplatňovali správne zásady a aby sa zabránilo nadmernej regulácii. Politické nástroje musia stimulovať a umožňovať ekonomicky najrentabilnejšie riešenia a stanovené kvantitatívne ciele musia byť načasované v súlade s nevyhnutnými zmenami únosnými pre zdravé národné hospodárstvo. Smerodajnými veličinami časového zosúladenia sú napríklad amortizačné cykly, doba trvania odbornej prípravy, vývojové kroky pri nových technológiách a osobitne tiež sociálne únosné zmeny, opatrenia na odborné vzdelávanie a ostatné spoločenské zmeny. Významne musí k tomu prispieť aj výskum a vývoj.

3.6 Široký záber: rozmanitosť, diverzifikácia, flexibilita a reciprocita. V zmysle prístupu zdola nahor by sa mala umožniť a podporovať vlastná iniciatíva všetkých zúčastnených, ako aj rozmanitosť, diverzifikácia a flexibilita technických a hospodárskych metód bez uprednostňovania niektorých oblastí. Iba zo širokého prístupu a z konkurencie rozličných možností, inovácií a postupov vyplynie odolnosť voči krízam a vzniknú mimoriadne výkonné metódy, techniky a ich optimálne prepojenie. Preto je potrebná aj rozsiahla kombinácia

energetických zdrojov, z ktorej by predčasne nemala vypadnúť žiadna zmysluplná technika ⁽¹⁵⁾. Na zabezpečenie zásobovania je užitočné primerané prepojenie výrobcov, dodávateľov a zákazníkov v celom dodávateľskom reťazci od prvotného zdroja až po zákazníka. Na to potrebujeme vzájomné hospodárske vzťahy, t. j. bezpečné investičné podmienky pre zahraničný kapitál v EÚ, a naopak, bezpečné podmienky pre investície EÚ v dodávateľských krajinách.

3.7 Európske opatrenia a celosvetová spolupráca. Európska klimatická a energetická politika by mala podporovať kooperatívny postup, s partnerstvami verejného a súkromného sektora, pri ktorom sa optimálne využívajú a spájajú hospodárske a geografické prednosti jednotlivých členských štátov a ich silné stránky, pokiaľ ide o zdroje. Napríklad techniky využívania obnoviteľných zdrojov energie by sa mali v Európe začať používať tam, kde sú na to najlepšie predpoklady, hlavne klimatické, vrátane vhodných prenosových sústav a nie tam, kde sa na národnej úrovni práve najviac podporujú. Okrem toho by však mali byť aj snahy o globálnu spoluprácu pri rozvoji a používaní techník šetriacich energiu a zabraňujúcich emisiám plynov ovplyvňujúcich klímu.

3.8 Rozporuplné ⁽¹⁶⁾ a prelínajúce sa kvantitatívne ciele. Najväčšia hospodárnosť minimalizuje náklady v národnom hospodárstve a sociálne zaťaženie občanov.

Výsledkom prelínajúcich sa cieľov energetickej a klimatickej politiky je však prílišné regulovanie systému a nevhodné riešenia. Prelínaniu cieľov by sa preto malo zabrániť, čo ozrejmuje nasledujúce príklady:

- Nadradený cieľ EÚ, pokiaľ ide o ochranu klímy, ktorým je 20 % zníženie emisií CO₂ v rokoch 1990 až 2020 podľa rozhodnutia Rady z marca 2007, spôsobí v období rokov 2013 až 2020 stratu HDP ⁽¹⁷⁾ 480 (odhad Európskej komisie z 23. 1. 2008) až 560 mld. EUR (štúdiá GWS/Prognos ⁽¹⁸⁾). Táto strata sa musí akceptovať a mala by byť preto prvotnou orientačnou líniou ďalšej činnosti.
- Stanovením ďalšieho cieľa, ktorým je ambiciózny 20 % podiel obnoviteľných zdrojov energie, však tieto náklady ďalej stúpajú, pretože ich náklady na zabránenie emisiám CO₂ sú značne vyššie, než náklady na iné opatrenia na znižovanie emisií CO₂.

⁽¹⁵⁾ To nemá vplyv na rozhodnutie jednotlivých členských štátov o jadrovej energii.

⁽¹⁶⁾ Osobitne účinným prostriedkom na zníženie emisií CO₂ by mohla byť technológia zachytávania a ukladania CO₂, ktorá sa vyvíja. Pri tomto postupe však klesá energetická účinnosť v porovnaní s porovnateľným zariadením bez technológie zachytávania a ukladania CO₂. Preto je jasný rozpor medzi obmedzovaním emisií CO₂ a energetickou účinnosťou. Vzhľadom na ešte veľmi veľké zásoby uhlia by sme sa s touto stratou energetickej účinnosti ešte mohli zmieriť. Potom sa však energetická účinnosť nemôže požadovať ako ďalší **kvantitatívny cieľ**.

⁽¹⁷⁾ Príhovor predsedu Komisie Barrosa 23. januára 2008.

⁽¹⁸⁾ Štúdiá spoločností GWS a Prognos z októbra 2007 na objednávku nemeckého Spolkového ministerstva hospodárstva a technológií.

- Ďalšie nevýhody a komplikácie vznikajú, keď sa navyše aj samotná národohospodárska energetická účinnosť (pozri bod 2.10.2) stanoví ako ďalšia explicitne kvantifikovaná cieľová veličina (20 %). Pretože táto sa najjednoduchšie dosiahne tým, že dôjde k relokácii priemyslu, alebo že sa na základe definície energetickej účinnosti prejde od kombinácie energetických zdrojov založenej na jadrovej energii a uhlí na (podstatne drahšiu) kombináciu založenú na plyne a obnoviteľných zdrojoch energie ⁽¹⁹⁾. Tieto neželané vedľajšie účinky ukazujú, že samotná energetická účinnosť by nemala byť cieľom, ale dôležitým **prostriedkom** na trvalo udržateľné dosiahnutie troch základných cieľov uvedených v bode 2.3.

Výbor preto odporúča, aby sa všetky požiadavky týkajúce sa ochrany klímy najprv starostlivo a objektívne zhodnotili z hľadiska ich vplyvov na HDP, aby sa pri nevyhnutnom znižovaní emisií skleníkových plynov zabezpečila konkurencieschopnosť európskych priemyselných odvetví a optimálne pridelenie zdrojov.

3.8.1 Štúdie. Na základe štúdií možno očakávať ⁽²⁰⁾, že

- cieľ zníženia emisií CO₂ v EÚ o niečo menej ako 20 % ⁽²¹⁾ je hospodársky dosiahnuteľný, keď sa politike a spoločnosti podarí dôsledne uskutočňovať nákladovo výhodné opatrenia (štúdiá spoločnosti McKinsey podľa zásady zdola nahor, v ktorej sú presne uvedené nevyhnutné a možné opatrenia); jestvujú síce aj štúdie, ktoré tvrdia, že aj vyššie ciele znižovania sú hospodárne, avšak ide o štúdie podľa zásady zhora nadol, ktoré neuvádzajú, ako sa tieto vyššie ciele môžu dosiahnuť;
- náklady na každý ďalší percentuálny bod znižovania CO₂ však stále prudšie narastajú (kumulovaná strata HDP 480 – 560 mld. EUR – pozri bod 3.8); už cieľ 20 % zníženia emisií si vyžaduje nákladné posuny v kombinácii energetických zdrojov od uhlia a plynu k obnoviteľným zdrojom energie;
- doplnkové stanovenie 20 % podielu energie z obnoviteľných zdrojov bude stáť ďalších mnoho miliárd eur, pretože tento cieľ by bol dosiahnuteľný iba s mohutne subvencovaným nasadením nevhodných technológií (aspoň pri súčasnom stupni ich vývoja).

3.8.2 Vyrovnanosť cieľov uvedených v bode 2.2. V zmysle potrebnej vyrovnanosti troch energetických a ekologických cieľov uvedených v bode 2.3 by politické

⁽¹⁹⁾ Príčinou je definícia energetickej účinnosti ako pomeru primárnej spotreby energie a hrubého domáceho produktu. Výrobcomia elektrickej energie zasa primárnu spotrebu energie počítajú pomocou tzv. metódy účinnosti. Tým stupne energetickej účinnosti napríklad trojnásobne, keď sa energia z jadrovej elektrárne nahradí veternou alebo slnečnou energiou, aj keď sa neušetrí ani jediná kilowatthodina elektriny. I pri nahradení energie z jadrovej elektrárne energiou z plynu by energetická účinnosť stúpala, dokonca aj keď sa pritom vyprodukuje viac CO₂.

⁽²⁰⁾ McKinsey, nemecká krivka nákladov na zabránenie emisiám CO₂, september 2007; EEFA, Štúdiá energeticky náročných priemyselných odvetví, september 2007.

⁽²¹⁾ Presnejšie: v Nemecku 26 %; z toho extrapoláciou dostaneme za celú EÚ cca 15 – 20 %.

nástroje mali byť zamerané na to, aby sa ekonomicky priazlivými opatreniami na znižovanie emisií CO₂ skutočne dosiahlo to, čo je realizovateľné bez hospodárskych škôd. Ak sa však dodatočne vyžadujú z hľadiska stavu technického rozvoja predčasné, a preto nákladovo náročné zmeny kombinácie energetických zdrojov s príliš vysokým podielom obnoviteľných zdrojov energie a okrem toho s nadmerne regulovaným cieľom energetickej účinnosti národného hospodárstva, dôjde jednak k nesprávnemu pridelovaniu v národnom hospodárstve⁽²²⁾ a jednak vznikne nebezpečenstvo, že dopyt po mimoriadne účinných ekologických technológiách už nebude možné pokrývať z európskej produkcie. Prieskum Európskej komisie⁽²³⁾ ukázal, že už ceny za emisie CO₂ vo výške 20 – 25 EUR/t výrazne ovplyvňujú konkurencieschopnosť mnohých priemyselných odvetví.

3.9 Výskum a vývoj, vzdelávanie

3.9.1 Zintenzívnený výskum a vývoj celého energetického reťazca je predpokladom nevyhnutného vývoja technológií smerom k novým ponukám, nižším nákladom a vyššej účinnosti pri sprístupňovaní zdrojov, ťažbe, premene energie, ukladania energie, až po konečné využívanie energie v priemysle, doprave, domácnostiach a súkromnými spotrebiteľmi. Ako už výbor opakovane žiadal, mali by sa výdavky na výskum a vývoj mohutne navýšiť. Pritom by mali profitovať aj zo zníženia vysokých trhových subvencií na technológie, ktoré ešte stále nie sú schopné samostatného prežitia na trhu.

3.9.2 Štátna podpora energetického výskumu by sa pritom mala zamerať na základný výskum (napr. výskum katalýzy, bielej a zelenej biotechnológie, materiálov, jadrovej fúzie, rozkladu aktinidov atď.), kým prostriedky na aplikačný výskum a vývoj by mali v prvom rade vynakladať hospodárske subjekty (vrátane malých a stredných podnikov). Okrem toho je potrebné intenzívne vzdelávanie všetkých potrebných odborníkov od technikov až po inžinierov a vedcov, ako aj školenie všetkých aktérov, ktorí sa nepriamo zaoberajú energiou, teda aj spotrebiteľov.

4. Konkrétne úvahy odporúčania

4.1 Energetická účinnosť a riešenie, ktoré neolútujeme

- Energetická účinnosť zvyšuje istotu dodávok, znižuje zaťaženie životného prostredia a stabilizuje ceny energie.
- Jej zvýšením je možné celosvetovo do roku 2030 zabrániť približne 6 Gt emisií CO₂ pri negatívnych nákladoch⁽²⁴⁾.
- Je rozhodujúcim kľúčom na integrovanie mimoeurópskych štátov do celosvetového dohovoru o ochrane klímy.
- Na jej optimalizáciu sa musia odstrániť nezhody zákonov s cieľmi: nájomné právo, recyklačné kvóty.

⁽²²⁾ Ako to bolo kvôli doterajším krátkodobým politickým opatreniam možné pozorovať pri kvótach obnoviteľných zdrojov energie (kvótach často národných) a pridelovaní emisných kvót na CO₂ v päťročných plánoch.

⁽²³⁾ „EU ETS Review. Report on International Competitiveness“, Európska komisia/McKinsey/Ecofys, december 2006.

⁽²⁴⁾ McKinseyho krivka.

- Jej „meranie“ pre štát sa musí uskutočňovať pri používaní tovarov konečnými spotrebiteľmi, a nie výlučne ako spotreba energie na HDP.
- Pri tovaroch využívajúcich energiu na pohon by sa pri nezhodách týkajúcich sa cieľa bolo treba zamerať na fázu používania.
- Podporovať by sa mala prednostne tam, kde je vysoký potenciál šetrenia: predovšetkým pri budovách a električkách.
- Jej hospodárnosť určujú investičné cykly a doba amortizácie.
- Tie musia zohrávať rozhodujúcu úlohu aj pri energiách z obnoviteľných zdrojov (viac pozri v bode Obnoviteľné zdroje energie).
- Priemyselné zariadenia, ktoré už splňajú podmienky porovnávania energetickej účinnosti, nesmú podliehať ďalším zaťažujúcim nákladom pochádzajúcim z politických nástrojov, napríklad z obchodovania s emisnými kvótami (napr. draženie).
- Globálne potenciály energetickej účinnosti by sa mali hľadať podľa odvetví⁽²⁵⁾.

4.2 Obnoviteľné zdroje energie

4.2.1 Obnoviteľné zdroje energie slúžia na trvalo udržateľné energetické zásobovanie (zvýšená istota dodávok, získavanie energie, ktoré je z hľadiska CO₂ takmer neutrálne alebo bez emisií). Dlhodobu sa musia zaoberať bez podpory a stať sa tak podstatne efektívnejšími.

4.2.2 Pri ďalšej podpore a ďalšom rozvoji obnoviteľných zdrojov energie by sa preto mali zohľadňovať nasledujúce hľadiská, pričom smerodajnou myšlienkou je zvýšenie efektívnosti podpory:

- Podpora by mala byť zameraná na čo najvyššiu efektívnosť.
- Rozhodujúce trhy by sa mali prednostne vyvíjať prostredníctvom vhodných rámcových opatrení nie na ťarchu osvedčených jestvujúcich priemyselných odvetví, ale v kompatibilitate s nimi.
- Nástroje podpory by mali uprednostňovať vždy najlepšie lokality v EÚ. Biomasa by sa na energetické účely mala používať tam, kde sa produkuje (dopravné náklady).
- Technológie využívania obnoviteľných zdrojov energie, ktoré majú ešte veľmi ďaleko k hospodárnosti, by sa mali najprv ďalej rozvíjať pomocou nástrojov na podporu výskumu a vývoja namiesto toho, aby sa predčasne masovo využívali s veľkými subvenciami.

⁽²⁵⁾ V súlade s prístupom IEA.

— Energetická účinnosť a podpora obnoviteľných zdrojov energie by sa mali vhodne kombinovať, pričom časovo by mali mať prednosť opatrenia energetickej účinnosti a následne by sa malo podporovať využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Napríklad, pri plánovanej smernici o teple z obnoviteľných zdrojov energie by sa produkcia takéhoto tepla mala vyžadovať iba pri budovách, ktoré najprv prejdú rekonštrukciou s cieľom dosiahnuť nízku potrebu tepla.

4.3 Ďalšie odporúčania na činnosť

- Pred stanovením budúcich cieľov by sa mal urobiť rozbor možností technickej realizovateľnosti a rozbor hospodárskych a sociálnych následkov. Ciele by sa potom mali stanoviť na základe európskej alebo najlepšie dokonca celosvetovej dohody.
- Politické nástroje by mali dosiahnuť želaný usmerňujúci účinok (napr. stimuly na investície do hospodársky opatrení, rozvoj nových trhov), ale zabrániť neželaným usmerňujúcim účinkom (napr. presun investícií, vysoké nákladové zaťaženie hospodárstva a spotrebiteľov).
- Politické nástroje by sa mali dôslednejšie než doteraz zameriavať na klimatickú, energetickú a kapitálovú efektívnosť, a to na základe kvantifikovateľných hodnôt. Najlepšou mierou sú náklady na zabránenie vzniku emisií CO₂.
- EÚ by mala prepracovať nadmerne regulačnú kombináciu nástrojov (obchodovanie s emisnými kvótami, podpora obnoviteľných zdrojov energie, podpora kogenerácie, energetickej dane, správne právo s mnohými jednotlivými smernicami). Musia sa pritom odstrániť aj konflikty cieľov. Pred nevhodnými opatreniami sa musia uprednostniť hospodárne opatrenia (spravidla energetická účinnosť pred ďalším rozvojom obnoviteľných zdrojov energie).
- Obchodovanie s emisnými kvótami by sa malo upraviť s cieľom podporovať energetickú účinnosť a zabrániť rušeniu výroby. Aby podniky mali kapitál potrebný na investovanie do energetickej účinnosti, nemali by sa certifikáty pridelovať formou dražby, ale na základe porovnávania účinnosti v spojení so skutočným produkovaným množstvom. V zmysle želaných usmerňujúcich účinkov (zvýšenie energe-

tickej účinnosti) má potom obchodovanie s emisnými kvótami rovnako intenzívny účinok, ako pri úplnom pridelovaní na základe dražby, ale zabráňuje sa negatívnym účinkom (napr. zafixovaniu zbytočného zvyšovania cien elektriny s neoprávneným ziskom a zaťažovaniu energeticke náročných priemyselných odvetví). Malo by sa zabrániť prelínaniu s nástrojmi na podporu obnoviteľných zdrojov energie a nesprávnym stimulom pri pridelovaní certifikátov a namiesto toho by sa mal zohľadňovať vzájomný vzťah medzi pridelovaním a skutočnou produkciou (aby sa obchodovanie s emisnými kvótami nestalo premiou za zastavenie produkcie). Dražbami by v niektorých odvetviach len čisté výrobné náklady stúpli o viac ako 10 % a zablokovalo by sa želané zvyšovanie miezd.

- Podpora obnoviteľných zdrojov energie by mala byť v celej EÚ harmonizovaná, aby sa veterné elektrárne a fotovoltaické zariadenia stavali na najvhodnejších miestach v EÚ. Široká podpora obnoviteľných zdrojov energie pri výrobe tepla, elektriny a paliva by sa nemala riadiť regionálnymi potrebami, ale čo najlepšími klimatickými danosťami (a prenosovými podmienkami).
- Energie ako výrobného činiteľa by sa čo najmenej mali dotknúť ďalšie štátom spôsobované energetické a klimatické náklady (obchodovanie s emisnými kvótami, podpora obnoviteľných zdrojov energie, podpora kogenerácie, energetickej dane atď.), t. j. náklady, ktoré dodávateľovi energie už vznikajú a určujú príslušnú cenu za odber energie, aby sa nenarúšala celosvetová hospodárska súťaž, a aby sa zabránilo relokáciám. Iba ekonomicky zdravé podniky sú schopné urobiť nevyhnutné zlepšenia účinnosti, vyvíjať nové technológie a obstarat' nevyhnutný kapitál.
- Celosvetové dohovory by sa mali zameriavať na relatívne ciele (energetická účinnosť, emisie skleníkových plynov/HDP), aby krajiny s veľkým potenciálom rastu (teda veľkým nárastom emisií skleníkových plynov) boli stimulované zúčastniť sa na nich. K dispozícii by mali byť predovšetkým stimuly na transfer technológií, čo je napríklad cieľom fóra AP6⁽²⁶⁾, t. j. fóra šiestich štátov v ázijsko-tichomorskej oblasti, aby sa účinné technológie rýchlo dostali do regiónov, ktoré majú najviac čo dobiehať.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ „Asia-Pacific Partnership on Clean Development and Climate“ je nové fórum na urýchlenie vývoja a používania čistých energetických technológií. Účastníkmi fóra sú: Austrália, Kanada, Čína, India, Japonsko, Kórea a USA. Cieľom je spoločne s hospodárstvom dosiahnuť energetické ciele a ciele ochrany klímy tak, aby sa dosiahol pokrok v trvalo udržateľnom hospodárskom rozvoji a boji proti chudobe. Sústreďuje sa na investície, obchod a transfer technológií.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 460/2004 o zriadení Európskej agentúry pre bezpečnosť sietí a informácií, pokiaľ ide o jej trvanie“

KOM(2007) 861 v konečnom znení – 2007/0291 (COD)

(2008/C 162/15)

Rada Európskej únie sa 24. januára 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 460/2004 o zriadení Európskej agentúry pre bezpečnosť sietí a informácií, pokiaľ ide o jej trvanie“

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, rozhodol sa na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) 134 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nástroje správy založené na právach rybolovu“

(2008/C 162/16)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 27. septembra 2007 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Nástroje správy založené na právach rybolovu“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 22. januára 2008. Spravodajcom bol pán SARRÓ IPARRAGUIRE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. – 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 110 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 Výbor považuje za potrebné, aby po ukončení obdobia diskusií vypracovala Komisia štúdiu, ktorá by objasnila, aké sú súčasné kapacity flotíl Spoločenstva a kvóty potrebné na zachovanie konkurencieschopnosti týchto flotíl, pri súčasnom rešpektovaní udržateľnosti lovíšťa rýb.

1.2 Štúdia by mala zahŕňať aktualizáciu práv rybolovu členských štátov získaných na základe relatívnej stability, vzhľadom k tomu, že od roku 1983 už uplynulo 24 rokov.

1.3 Táto aktualizácia by mala spočívať v periodickom prideľovaní kvót, napríklad počas obdobia piatich rokov tak, aby ich bolo možné prerozdeliť v prípade, že opäť nastane nerovnováha.

1.4 Aktualizácia by mala analyzovať najlepšie možné riešenia, aby v budúcnosti nenastala súčasná nerovnováha v kvótach na niektoré pelagické (šíromorské) a bentické (hlbokomorské) druhy v určitých oblastiach rybolovu, ktorá potom vo väčšine členských štátov vedie k „nadbytočným kvótam“ a „nedostatočným kvótam“.

1.5 V každom prípade by malo ísť o skutočné kvóty, založené na presvedčivých vedeckých údajoch. EHSV sa preto domnieva, že je potrebné prehľbovať odborné znalosti o zdrojoch, pretože v súčasnosti sa kvôli nedostatku vedeckých údajov väčšina kvót stanovuje na základe kritéria obozretnosti.

1.6 Na druhej strane sa EHSV domnieva, že kritérium relatívnej stability obsahuje v sebe práva, ktoré členské štáty nadobudli. Toto právo by nemalo len tak zmiznúť, ale mohlo by byť aktualizované v závislosti od potrieb trvalej udržateľnosti zdrojov a konkurencieschopnosti flotíl Spoločenstva, v súčasnosti vyžadované spoločnou politikou rybného hospodárstva.

1.7 EHSV sa nazdáva, že pokiaľ podľa Komisie treba riešiť spôsob správy, založený na práve rybolovu, musí to byť na úrovni Spoločenstva.

1.8 Výbor sa domnieva, že primerane aktualizované právo rybolovu môže priniesť zníženie odpadu, ktorý spôsobuje nadmerný rybolov a podstatné obmedzenie takéhoto rybolovu.

1.9 Keď však zoberieme do úvahy prednostné právo malých rybárov, ktoré sa prejavuje hlavne v ostrovných členských štátoch a regiónoch, výbor si myslí, že maloobjemový pobrežný rybolov, ktorým sa rozumie rybolov uskutočňovaný rybárskymi plavidlami celkovej dĺžky menej ako 12 metrov⁽¹⁾ by mal byť naďalej vyradený zo systému správy založeného na práve rybolovu na úrovni Spoločenstva.

1.10 Výbor sa nazdáva, že pokiaľ by Komisia nariadila správu zdrojov založenú na práve rybolovu, mala by začať v takých oblastiach rybolovu, kde by – vzhľadom na existenciu nesúladu medzi nadbytočnými a nedostatočnými kvótami – existoval široký konsenzus príslušných členských štátov.

1.11 Výbor si myslí, že v tom prípade by Komisia mala určiť na akej úrovni budú prebiehať rokovania o práve rybolovu – na úrovni Spoločenstva, členských štátov, organizácií výrobcov alebo podnikov – a mala by stanoviť aj kontrolu transakcií.

1.12 Výbor predpokladá, že pokiaľ sa vyrieši súčasná nerovnováha a bude sa rešpektovať kritérium relatívnej stability, bude to znamenať významný krok vpred smerom k systému správy, ktorý bude založený na práve rybolovu.

2. Úvod

2.1 „Oznámením Komisie o nástrojoch správy založených na práve rybolovu“⁽²⁾ chcela Komisia počas obdobia približne jedného roka (27.02.2008) otvoriť priestor na diskusiu o riešeníach, ktoré by umožnili efektívnejším spôsobom dosahovať cieľ trvalo udržateľných zdrojov a cieľ konkurencieschopnosti flotily Spoločenstva, ktoré boli vytýčené v novej spoločnej politike rybolovu.

2.2 Prostredníctvom „Zelenej knihy o budúcnosti spoločnej politiky v oblasti rybolovu“⁽³⁾ sa Komisia snažila preskúmať nové postupy správy, ako sú napríklad trhové systémy na prideľovanie kvót – individuálne prenosné kvóty a dražby – ktoré

predpokladajú vytvorenie trhu s právom rybolovu a môžu podnieť záujem vlastníkov týchto práv o dlhodobu udržateľný rybolov.

2.3 V „Príručke o reforme spoločnej politiky rybolovu“⁽⁴⁾ sa Komisia zamýšľala nad tým, že odvetvie rybného hospodárstva disponuje stále špecifickými črtami, ktoré sťažujú možnosť zaviesť v krátkej dobe normálne hospodárske podmienky, ako sú otvorená hospodárska súťaž medzi výrobcami a sloboda investícií. Tieto črty poukazujú na štrukturálnu nerovnováhu medzi nedostatkom zdrojov rýb a veľkosťou flotily Spoločenstva a pretrvávajúcou závislosťou určitých pobrežných oblastí od rybolovu. V tejto príručke stanovila Komisia harmonogram činností, ktoré začínajú v roku 2002 organizovaním seminárov o hospodárskom riadení, v ktorých sa diskutovalo o režime obchodovateľných práv rybolovu (individuálnych i hromadných). V roku 2003 mala Komisia informovať Radu o výsledkoch týchto rozhovorov. S určitým oneskorením oproti naplánovanému harmonogramu sa v máji 2007 uskutočnil seminár o hospodárskej dimenzii rybolovu, na ktorom sa okrem iného diskutovalo aj o problematike práva rybolovu⁽⁵⁾.

2.4 EHSV považoval za vhodné vypracovať toto stanovisko z vlastnej iniciatívy, ktoré by malo prispieť do týchto rozhovorov iniciovaných Komisiou jeho názorom na problematiku ako pokračovať v lepšej správe zdrojov, čo by malo byť základným pilierom spoločnej politiky rybolovu, ktorá sa snaží o dlhodobu udržateľné zdroje a súčasne o konkurencieschopnosť flotíl Spoločenstva.

2.5 Cieľom tohto stanoviska je poukázať na pretrvávajúce ťažkosti pri realizácii účinnej hospodárskej správy zdrojov rýb, založenej na práve rybolovu a tiež navrhnúť možnosti ako tieto ťažkosti prekonať.

2.6 EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že je potrebné vytvoriť priaznivejšie prostredie pre zavedenie normálnejších hospodárskych podmienok a odstránenie prekážok brániacich normálnej hospodárskej činnosti, ako sú možnosti rybolovu na základe národných prídelov a princíp relatívnej stability⁽⁶⁾.

2.7 Preto sa toto stanovisko snaží predovšetkým o hlbšiu analýzu princípu relatívnej stability, ktorý podľa názoru hlavných odborných rybárskych združení v Spoločenstve⁽⁷⁾ a Komisie predstavuje jeden z hlavných problémov pri zavádzaní systému práv rybolovu na úrovni Spoločenstva: obchodovanie alebo prevod definitívneho vlastníctva práv medzi podnikmi členských štátov by zmenil percentuálne podiely v súčasnom rozdelení kvót medzi členskými štátmi, a tým by narušil relatívnu stabilitu. V druhom rade ide o snahu vyzdvihnúť tie prvky, ktoré by umožnili spustenie tohto systému správy, ktorá na národnej úrovni už funguje v niektorých členských štátoch a niektorých tretích krajinách, ktoré konkurujú na trhu Spoločenstva.

⁽⁴⁾ KOM(2002) 181 v konečnom znení, 28.5.2002.

⁽⁵⁾ Seminár zorganizovala Komisia v Bruseli v dňoch 14. – 15. mája 2007.

⁽⁶⁾ KOM(2002) 181 v konečnom znení, s.25.

⁽⁷⁾ AEOP (EAPO – Európske združenie organizácií výrobcov v sektore rybolovu) a EUROPECHE/COGECA v dokumentoch, ktoré predstavili v rámci pracovnej skupiny „Zdroje“ Poradného výboru pre rybné hospodárstvo dňa 18. 9.2007 (Ref.: EAPO 07-29 zo 17.9.2007, Ref.: Europêche/COGECA EP(07)119F/CP(07)1053.3, zo 17.9.2007) vyjadrili svoju obavu v súvislosti s právom rybolovu.

⁽¹⁾ Článok 26 Nariadenia Rady (ES) č. 1198/2006 o Európskom fonde pre rybné hospodárstvo (Ú. v EÚ L 223, 15.8.2006).

⁽²⁾ KOM(2007) 73 v konečnom znení, 26.2.2007.

⁽³⁾ KOM(2001) 135 v konečnom znení, 20.3.2001.

2.8 Historické súvislosti

2.8.1 V roku 1972 ⁽⁸⁾ Rada zrušila na prechodné obdobie, ktoré sa malo skončiť 31.12.1982, princíp rovnakého prístupu členských štátov k zdrojom rýb, ktorý bol stanovený v roku 1970 ⁽⁹⁾.

2.8.2 Ako dôsledok tohto rozhodnutia a s cieľom chrániť pobrežné oblasti po skončení spomínaného prechodného obdobia prijala Rada v roku 1976 tzv. „Haagske preferencie“ ⁽¹⁰⁾, ktoré sa snažili chrániť pobrežný rybolov a v ktorých Rada prehlasovala, že má záujem zohľadňovať „životné potreby“ miestnych spoločenstiev závislých od rybolovu.

2.8.3 Rokovania medzi Komisiou a členskými štátmi o rozdelení celkových prípustných úlovkov (CPÚ) pokračovali až do roku 1983, kedy bolo prijaté Nariadenie EHS č. 170/1983, ktorým sa vytvára režim Spoločenstva na ochranu a riadenie zdrojov rýb ⁽¹¹⁾ a v ktorom bolo stanovené definitívne rozdelenie na základe nasledujúcich kritérií: tradičných rybolovných aktivít každého členského štátu, špecifických potrieb v regiónoch, ktorých obyvateľstvo bolo mimoriadne závislé na rybolove (s ohľadom na „Haagske preferencie“) a potenciálnej straty úlovkov vo vodách tretích krajín v dôsledku rozšírenia výlučných hospodárskych zón do 200 míľ.

2.8.4 Takýto režim rozdelenia, známy ako princíp relatívnej stability, zaručoval každému členskému štátu ⁽¹²⁾ nemenný percentuálny podiel z CPÚ jednotlivých druhov. Rada chápala pojem „relatívna stabilita“ ako stabilita, ktorá by podľa daného biologického stavu zásob mala chrániť špecifické potreby regiónov, v ktorých je miestne obyvateľstvo mimoriadne závislé od rybolovu a priemyslu, ktorý s ním súvisí ⁽¹³⁾. To znamená, že boli zachované „Haagske preferencie“, ako to predpokladala Rada v roku 1976 a naďalej pretrvávalo zrušenie princípu rovnakého prístupu.

2.8.5 Podľa ustanovení nariadenia EHS č. 170/83 mala Komisia ešte pred koncom roka 1991 vypracovať správu o sociálno-ekonomickej situácii pobrežných regiónov. Na základe tejto správy mala Rada rozhodnúť o potrebných úpravách, hoci bolo možné predĺžiť režim podmienok prístupu a kritérií rozdelenia kvót až do decembra 2002.

2.8.6 Pred správou, ktorú predstavila Komisia, dala Rada prednosť politickému rozhodnutiu predĺžiť režim podmienok prístupu a kritérií rozdelenia kvót až do 31.12.2002. ⁽¹⁴⁾

⁽⁸⁾ Podľa aktov o pristúpení podpísaných Spoločenstvom a Dánskom, Veľkou Britániou a Írskom sa prechodné obdobie malo skončiť 31. decembra 1982. Pozri Ú. v. ES L 73, 27.3.1972.

⁽⁹⁾ Nariadenie EHS č. 2141/70 uverejnené v Ú. v. (ES) L 236, 27.10.1970.

⁽¹⁰⁾ Rezolúcia Rady z 3.11.1976 (Ú. v. (ES) C 105, 7.5.1981).

⁽¹¹⁾ Ú. v. ES L 24, 27.1.1983.

⁽¹²⁾ V roku 1983 boli členmi Spoločenstva tieto štáty: Nemecko, Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Veľká Británia, Grécko, Holandsko, Írsko, Taliansko a Luxembursko.

⁽¹³⁾ Odôvodnenie (6) a (7) Nariadenia EHS č. 170/1983. Ú. v. ES L 24, 27.1.1983.

⁽¹⁴⁾ Článok 4 nariadenia (EHS) č. 170/1983.

2.8.7 Nakoniec nariadenie Rady (ES) č. 2371/2002 o ochrane a udržateľnom využívaní zdrojov rybného hospodárstva v rámci spoločnej politiky v oblasti rybolovu v článku 20 stanovilo, že „príležitosti na rybolov sa rozdelia medzi členské štáty takým spôsobom, aby sa pre každý členský štát zabezpečila relatívna stabilita rybárskych činností pre každý druh rýb alebo pre každú oblasť rybolovu.“ Podobne článok 17 znovu predlžuje platnosť zrušenia princípu rovnakého prístupu do vôd a k zdrojom rýb až do 31.12.2012, pričom sa znovu zaoberá vypracovaním správy o zrušení rovnakého prístupu.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Podľa názoru EHSV sa zdá byť jasné, že kritérium relatívnej stability, t.j. nemenný percentuálny podiel CPÚ stanovený každému členskému štátu pred 24 rokmi, nezohľadňuje hospodársky a sociálny rozvoj obyvateľstva, ktoré je v súčasnosti závislé od rybolovu a súvisiacich priemyselných odvetví. Dnešná kapacita flotily Spoločenstva, aktuálne využívanie zdrojov a investície do pobrežných regiónov majú málo spoločné s tými, ktoré sa realizovali v roku 1983. Bol to rok, kedy do Európskeho spoločenstva ešte nepatrili niektoré členské štáty so záujmami v oblasti rybolovu.

3.2 V nariadeniach Komisie o prispôbení kvót ⁽¹⁵⁾ je možné si všimnúť, že každý rok vznikajú v niektorých rybolovných oblastiach a v niektorých zónach Spoločenstva veľké rozdiely medzi kvótami pridelenými členským štátom a ich skutočnými úlovkami. Týka sa to pelagických (šíromorských) aj bentických (hlbokomorských) druhov. Táto nerovnováha, ktorá v niektorých prípadoch vytvára „nadbytočné kvóty“, „nedostačné kvóty“ alebo dokonca „nepoužiteľné kvóty“ kvôli nedostatočnej flotile ovplyvňuje väčšinu členských štátov v takých alebo onakých rybolovných oblastiach alebo zónach a nepodlieha iba biologickým zákonom ale tiež dôsledkom uplatňovania kritéria relatívnej stability.

3.3 EHSV sa domnieva, že prvoradým záujmom pri rozdelení práv v rámci CPÚ musí byť zabezpečenie obnovy (a udržania) zásob rôznych druhov rýb a iných morských zdrojov na vyššej a udržateľnejšej úrovni. EHSV odporúča, aby sa zvýšené úsilie venovalo zlepšeniu úrovne vedeckých poznatkov o stave zásob rýb, ako aj spôsobu správy prídeltov a rybárskych postupov s cieľom zabezpečiť optimálne výsledky pre udržanie samotných zásob rýb, ako aj pre hospodársku prosperitu rybárskych komunít, ktoré sú závislé od rybolovu. Celkové prídely je nutné udržiavať v rámci vedecky stanoveného maximálneho udržateľného výnosu a je nevyhnutné účinne kontrolovať a dodržiavať hraničné hodnoty jednotlivých prídeltov.

3.4 EHSV sa domnieva, že Komisia by mala vypracovať štúdiu o súčasných kapacitách flotily a kvótach potrebných na zachovanie konkurencieschopnosti a udržateľnosti zásob rýb. Táto štúdia by mala zahŕňať aktualizáciu nadobudnutých práv

⁽¹⁵⁾ Za posledné tri roky ide o tieto nariadenia: Nariadenie Komisie (ES) č. 776/2005, Ú. v. EÚ L 130, 24.5.2005, Nariadenie (ES) č. 742/2006, Ú. v. EÚ L 130, 18.5.2006 a Nariadenie (ES) č. 609/2007, Ú. v. EÚ L 141, 2.6.2007.

členských štátov, na základe princípu relatívnej stability s cieľom analyzovať najlepšie možné riešenia, aby v budúcnosti nenastala takáto nerovnováha medzi kvótami na niektoré pelagické (širo-morské) a bentické (hlbokomorské) druhy v určitých oblastiach rybolovu. Toto všetko s cieľom dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť zdrojov a konkurencieschopnosť flotíl Spoločenstva predstavuje hlavný cieľ spoločnej politiky rybného hospodárstva.

3.5 Na druhej strane sa výbor domnieva, že kritérium relatívnej stability obsahuje tiež práva nadobudnuté pre členské štáty. Tieto práva by nemali úplne vymiznúť, ale mohli by byť aktualizované na základe potreby udržateľnosti zdrojov a konkurencieschopnosti flotíl Spoločenstva, ktoré si dnes vyžaduje spoločná politika rybného hospodárstva.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV sa nazdáva, že Komisia by po skončení obdobia diskusií mala čo možno najskôr vypracovať túto štúdiu, pretože súčasná situácia v oblasti zdrojov rybného hospodárstva v Spoločenstve a konkurencieschopnosť flotily Spoločenstva by nemali čakať až do roku 2012 na zverejnenie novej správy Komisie, ktorá by vyriešila nápravu dnešnej nerovnováhy existujúcej medzi kvótami na úlovky a flotilou Spoločenstva.

4.2 Aktualizácia by mala mať charakter periodického prideľovania kvót, napríklad počas obdobia piatich rokov tak, aby ich bolo možné prerozdeliť v prípade, že opäť nastane nerovnováha.

4.3 EHSV zastáva taktiež názor, že pokiaľ po diskusiách realizovaných s cieľom hľadať riešenia súčasnej situácie Komisia rozhodne, že je potrebné zaoberať sa problematikou implementovania systému správy založeného na aktualizovanom práve rybolovu členských štátov, jeho zavedenie by sa malo realizovať na úrovni Spoločenstva.

4.4 EHSV sa nazdáva, že po podpísaní Reformnej zmluvy (Lisabonskej zmluvy) v decembri 2007 vznikli medzi členskými štátmi priaznivé podmienky na to, aby tento systém riadenia rybolovu schválili.

4.5 Výbor si je vedomý ťažkostí, ktoré so sebou prináša zavedenie takéhoto systému správy na celoeurópskej úrovni, ktorý by bol založený na obchodovateľných právach rybolovu, domnieva sa však, že by to mohla byť cesta k dosiahnutiu „takého využívania živých vodných zdrojov, ktoré by sa snažilo zaručiť hospodársky, environmentálne a spoločensky udržateľné podmienky“⁽¹⁶⁾, pokiaľ by boli zohľadnené, okrem iných, nasledujúce kritériá:

4.5.1 S cieľom neohroziť práva malých rybárov⁽¹⁷⁾ by malý rybolov – na ktorom sú závislé mnohé pobrežné spoločenstvá a predovšetkým ostrovné členské štáty a regióny – mal byť naďalej vyčlenený zo zavádzania systému správy, založeného na právach rybolovu na úrovni Spoločenstva.

4.5.2 Aby nedošlo k dominantnému postaveniu na trhu, možnosť obchodovania s právami na rybolov by mohla byť obmedzená na určité percento z celkového maximálneho ročného objemu z jednotlivých druhov a pre každý členský štát.

4.5.3 Výbor sa nazdáva, že zavádzanie tohto systému správy by sa malo realizovať postupne a diferencovane podľa jednotlivých oblastí rybolovu v Spoločenstve. Začať by sa malo v tých oblastiach, v ktorých vzhľadom na rozdiely medzi „nadmernými“ a „nedostatočnými“ kvótami existuje široký konsenzus členských štátov, ktorých sa tento rybolov týka.

4.5.4 Komisia by mala pre rybolov ovplyvnený systémom správy práv rybolovu stanoviť, či budú rokovania prebiehať na úrovni Spoločenstva, členských štátov, organizácií výrobcov alebo podnikov a jasne určiť ako sa budú tieto transakcie kontrolovať.

4.6 Výbor sa domnieva, že primerane aktualizované práva rybolovu môžu predstavovať zníženie odpadu a podstatné obmedzenie nadmerného lovu rýb.

4.7 Výbor predpokladá, že pokiaľ sa prekoná súčasná nerovnováha a zároveň sa bude dodržiavať kritérium relatívnej stability, bude to predstavovať významný krok vpred smerom k systému správy, ktorý bude založený na právach rybolovu. Pokiaľ by bol tento systém náležite regulovaný, aby sa predišlo dominantnému postaveniu na trhu, umožnil by rovnomernejšie a presnejšie rozdelenie zdrojov medzi rôzne flotily Spoločenstva, a to by prispelo k väčšej udržateľnosti zdrojov a ku konkurencieschopnosti flotíl Spoločenstva.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 2371/2002 o ochrane a trvalo udržateľnom využívaní zdrojov rybného hospodárstva v rámci spoločnej politiky v oblasti rybolovu, Ú. v. EÚ L 358, 21.12.2002.

⁽¹⁷⁾ Pod maloobjemovým pobrežným rybolovom treba chápať rybolov definovaný v článku 26 nariadenia Rady (ES) č. 1198/2006, t.j. rybolov uskutočňovaný rybárskymi plavidlami celkovej dĺžky menej ako 12 metrov.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1782/2003, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá režimov priamej podpory v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zavádzajú niektoré režimy podpory pre poľnohospodárov, pokiaľ ide o režim podpory pre bavlnu“

KOM(2007) 701 v konečnom znení – 2007/0242 (CNS)

(2008/C 162/17)

Rada sa 4. decembra 2007 rozhodla podľa článku 37 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1782/2003, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá režimov priamej podpory v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zavádzajú niektoré režimy podpory pre poľnohospodárov, pokiaľ ide o režim podpory pre bavlnu“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 22. januára 2008. Spravodajcom bol pán NARRO SANCHEZ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza zo 14. februára) prijal 141 hlasmi za, pričom 33 členovia hlasovali proti a 13 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Nový režim podpory pre bavlnu sa začne uplatňovať od 1. januára 2008. Je žiaduce, aby Rada ministrov prijala čo najskôr rozhodnutie, ktorým by sa poskytla poľnohospodárom potrebná istota v súvislosti s legálnym rámcom platným pre budúcu úrodu.

1.2 EHSV zdôrazňuje, že oddelenie v rozsahu 65 % stanovené v zrušenom nariadení, ktoré v návrhu Komisie zostáva nezmenené, je neefektívne z hľadiska zachovania ďalšieho pestovania bavlny v určitých pestovateľských oblastiach Európskej únie. Vzhľadom na náročnosť na pracovnú silu, vysoké výrobné náklady, nestálosť svetových cien a rôzne iné faktory nemôže návrh Komisie účinným spôsobom zabrániť zániku pestovania tejto plodiny.

1.3 EHSV konštatuje, že systém, ktorý sa uplatňoval pred zavedením reformy v roku 2004, a ktorý bol založený na podpore produkcie, zaručoval trvalo udržateľnú životaschopnosť bavlnárskych podnikov vo všetkých oblastiach EÚ zameraných na pestovanie tejto plodiny. Napriek tomu nemôže EHSV ignorovať skutočnosť, že k predchádzajúcemu režimu sa nedá vrátiť späť, vzhľadom na nové politické smerovanie Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a na medzinárodné záväzky, ktoré Európska únia prijala v rámci WTO.

1.4 EHSV poukazuje na odlišnú situáciu v gréckej a španielskej produkcii. Odhliadnuc od podpory produkcie sa dá v súčasnosti len ťažko nájsť jednotný systém podpory, ktorý by sa dal uplatňovať rovnako v oboch krajinách. Vzhľadom na tieto rozdiely sa výbor zasadzuje za čo najväčšie spružnenie režimu podpory pre bavlnu podľa zásady subsidiarity, z ktorej vychádzali najnovšie sektorové reformy SOT s vínom, ovocím a zeleninou. Každý členský štát by mal mať dostatočný priestor na uplatňovanie subsidiarity v takej miere, aká je potrebná na nájdenie najlepšieho riešenia pre jeho pestovateľské oblasti.

1.5 V záujme zachovania vysokej miery oddelenia podpory by sa malo zaviesť prechodné obdobie na postupné prispôbenie sa vyššej miere oddelenia. Vysoký percentuálny podiel

spojených platieb sám o sebe nezaručuje zachovanie produkcie bavlny. Zavedenie požiadavky zberu a koncepcie primeranej a náležitej trhovej kvality tiež nezaručuje zachovanie miery produkcie dosahovanej pred spustením reformy, vzhľadom na čo je potrebné zaviesť podmienky spôsobilosti, ktoré zahŕňajú kvantitatívne kritériá týkajúce sa objemu dosiahnutej produkcie.

1.6 EHSV poznamenáva, že nový systém by mal uprednostňovať podporu kvality získaného produktu, na rozdiel od súčasného režimu, ktorý vedie k výraznému poklesu kvality a sťažuje umiestňovanie európskej bavlny na trhoch. Bavlna je produkt slúžiaci na textilné využitie a musí spĺňať potreby textilného priemyslu, ktorý je vystavený silnej konkurencii. Vzhľadom na túto skutočnosť je nevyhnutné, aby sa zaviedli opatrenia na podporu kvalitnej produkcie. Ďalej by sa malo uľahčiť zavádzanie nových technologických možností, ako aj systémov integrovanej a ekologickej produkcie v oblastiach, ktoré sú vhodné na využitie týchto postupov.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Režim podpory pre bavlnu existuje od roku 1980, kedy sa Grécko stalo členským štátom Európskeho spoločenstva. Tento režim sa po pristúpení Španielska a Portugalska v roku 1986 rozšíril aj na tieto dve krajiny. Sektor bavlny fungoval na základe systému deficitných platieb („deficiency payments“), v rámci ktorého sa poskytovala podpora spracovateľom, ktorí platili pestovateľom minimálnu nákupnú cenu za dodanú bavlnu. Tento systém bol zmenený v roku 2000, kedy sa zaviedli maximálne garantované množstvá a začali sa zohľadňovať nové environmentálne požiadavky.

2.2 Rada ministrov Európskej únie prijala v apríli 2004 nový režim podpory pre bavlnu, ktorý vychádzal z hlavných smerodajných zásad reformy SPP z roku 2003, t. j. z oddelenej podpory produkcie. Oddelené platby mali následne predstavovať 65 % a spojené platby sa mali zvýšiť na 35 %. Reforma, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2006, neumožňovala úpravu percentuálneho podielu týchto čiastočne oddelených platieb.

2.3 Súdny dvor Európskych spoločenstiev prijal 7. septembra 2006 mimoriadne rozhodnutie v súvislosti so sťažnosťou podanou Španielskym kráľovstvom, v ktorom zrušil režim pre bavlnu prijatý v roku 2004 v dôsledku porušenia zásady proporcionality, čo podľa Zmluvy o Európskej únii znamená, že opatrenia navrhnuté v rámci reformy režimu Spoločenstva pre bavlnu boli považované za neúmerne sledovaneému cieľu. Komisia nezohľadnila mzdové náklady pri výpočtoch predpokladanej výnosnosti pestovania bavlny a nevzala do úvahy ani účinky reformy na situáciu v sektore odzrňovania bavlny. Súdny dvor zrušenie reformy pozastavil do predloženia nového návrhu Európskou komisiou.

2.4 Počas prípravy nového návrhu Komisia vykonala dve štúdie o vplyve pestovania bavlny na životné prostredie a o sociálno-ekonomickom vplyve jej produkcie. Popri týchto štúdiách sa uskutočnili viaceré pracovné stretnutia so zástupcami sektora a zorganizovala sa verejná konzultácia.

2.5 V konečnom dôsledku, a na veľké prekvapenie samotného sektora, predstavila Komisia 9. novembra 2007 návrh reformy režimu bavlny, ktorý je prakticky totožný so súčasným režimom, t. j. navrhuje čiastočné oddelenie, v rámci ktorého by bolo 65 % platieb oddelených od produkcie a zostávajúcich 35 % platieb by zostalo s produkciou spojených. EHSV sa domnieva, že návrh Komisie by sa mal upraviť tak, aby zohľadnil rozdielnú situáciu v produkcii Grécka a Španielska.

2.6 Pri súčasnom režime bavlny sa zaznamenal značný pokles produkcie, zníženie výnosov a následne aj postupný ústup tohto sektora v určitých pestovateľských oblastiach. EHSV už vo svojom stanovisku týkajúcom sa reformy z roku 20004 upozornil Komisiu na výrazné zmenšenie plôch využívaných na pestovanie bavlny, ktoré by čiastočne oddelená podpora spôsobila.

2.7 V Európskej únii je produkcia bavlny sústredená takmer výlučne v určitých regiónoch dvoch stredozemských krajín, a to Grécka a Španielska. Grécko je hlavným producentom bavlny v Európe a na jej pestovanie využíva približne 380 000 hektárov. V Španielsku predstavovala v roku 2007 plocha, na ktorej sa pestuje bavlna okolo 63 000 hektárov. V Portugalsku sa bavlna už nepestuje a v Bulharsku sa pestuje malé množstvo. Vo všeobecnosti sa bavlna pestuje v oblastiach obzvlášť postihnutých hospodárskou depresiou, ktoré poskytujú malé príležitosti na zamestnanie, a ktoré sú už dlhší čas zaradené medzi regióny spadajúce pod cieľ Konvergencia na obdobie 2007 – 2013.

2.8 V Grécku sa plochy využívané na pestovanie bavlny zmenšili o 11 % a produkcia sa znížila úmerne tomuto ústupu, a to v dôsledku nepriaznivých klimatických podmienok a hlavne v dôsledku zavedenia reformy z roku 2004.

2.9 V španielskom sektore bavlny spôsobili účinky zavedenia súčasného režimu oveľa zásadnejšie zmeny ako v Grécku. Andalúzia, hlavný španielsky región zameraný na pestovanie bavlny, stratila len v priebehu dvoch rokov 30 % plochy, na ktorej sa pestuje táto plodina, pričom jej produkcia klesla z 347 000 ton

bavlny dopestovanej v roku 2004 na 130 000 ton v roku 2007. Za posledné dva roky sa 30 % poľnohospodárov prestalo venovať pestovaniu tejto plodiny. V dôsledku tohto zníženia produkcie sa nebude dať udržať kontinuita väčšej časti tohto odvetvia v Španielsku z krátkodobého hľadiska, čo sa výrazne odrazí na zamestnanosti v sektore odzrňovania bavlny a na využití pracovnej sily v jednotlivých podnikoch.

2.10 Vzhľadom na situáciu opísanú vyššie žiada EHSV od Komisie, aby vo svojom návrhu prejavila väčšiu flexibilitu, ktorá by v súlade so zásadou subsidiarity poskytla členským štátom väčší priestor na rozhodovanie.

2.11 Bez ohľadu na to, do akej miery budú platby v sektore bavlny oddelené, spôsobí to v tomto odvetví výraznú premenu. Sektor odzrňovania bavlny bude musieť prejsť zásadnými zmenami, aby sa mohol prispôbiť novej situácii a Komisia mu bude musieť poskytnúť finančnú pomoc, aby sa mohol reštrukturalizovať a udržať zamestnanosť v pestovateľských oblastiach. V tejto súvislosti je potrebné poskytnúť špecifickú finančnú pomoc odzrňovacím podnikom na pokrytie ich výdavkov v súvislosti so zastavením činnosti a zameraním sa na nové hospodárske činnosti, ktoré by umožnili zachovanie zamestnanosti. Inšpiráciu možno čerpať z konverzných opatrení využitých v najnovšej reforme SOT s cukrom.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 EHSV sa rovnako ako Komisia domnieva, že je dôležité, aby medziodvetvové organizácie získali právomoci, prostredníctvom ktorých by mohli koordinovať umiestňovanie bavlny na trh, vypracúvať štandardné formy zmlúv a podporovať produkciu kvalitnej bavlny. V dôsledku navrhnutého formátu týchto štruktúr v súčasnom režime a ich oddelenia od ostatných opatrení sa však v priebehu dvoch rokov, počas ktorých sa tento režim uplatňoval, znížil význam tohto nástroja a vyvíjajú sa len obmedzené aktivity, v rámci ktorých sa uvedené organizácie snažia svojim členom zabezpečiť prístup k dodatočnej podpore. V podstate existuje v Španielsku len jedna medziodvetvová organizácia, ktorá zahŕňa plochu 10 000 hektárov využívaných na pestovanie bavlny.

3.2 Európska komisia plánuje v októbri 2008 zverejniť zelenú knihu o implementácii politiky Európskej únie zameranej na kvalitu. Príslušné legislatívne návrhy sa preto predstavujú najskôr až v roku 2009. Komisia nedávno vyjadrila svoj zámer preskúmať možnosť zahrnutia bavlny do prílohy I nariadenia Rady (ES) č. 510/2006 o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu poľnohospodárskych výrobkov a potravín.

3.3 Zahnutie bavlny do uvedeného režimu ochrany by mohlo predstavovať užitočný nástroj pre mnohých pestovateľov usilujúcich sa zvýšiť pridanú hodnotu svojej produkcie, prostredníctvom ktorej by mohli čeliť výzvam vyplývajúcim z vysoko konkurenčného otvoreného trhu a zabezpečiť si prijateľné príjmy z jednotlivých trhov. Komisia by mala prostredníctvom mimoriadneho postupu rozšíriť túto normu aj na bavlnu.

3.4 Primerané potvrdenia o krajine pôvodu a európske kontroly kvality môžu prispieť k tomu, aby bavlna pestovaná v Spoločenstve nadobudla potrebnú pridanú hodnotu, o ktorú sa usilujú všetky európske iniciatívy v tejto oblasti. Vzhľadom na to, že EÚ je čistým dovozcom bavlny, je potrebné zlepšiť a posilniť kontroly dovážanej bavlny. V tejto súvislosti by sa mala bavlna zahrnúť do katalógu produktov, na ktoré sa môžu uplatňovať činnosti spojené s poskytovaním informácií a podporou predaja, hoci toto opatrenie samo o sebe nepredstavuje riešenie pre sektor bavlny.

3.5 EHSV podporuje všetky návrhy Komisie zamerané na zvýšenie kvality bavlny. Za posledné roky tento sektor dosiahol významný pokrok v súvislosti s ochranou životného prostredia, a to prostredníctvom podpory integrovaných systémov produkcie, agro-environmentálnej podpory a ekologickej produkcie. V Španielsku dochádza k rozvoju integrovanej

produkcie, v rámci ktorého sa uplatňujú agro-environmentálne opatrenia a Grécko v roku 2008 prijme predpisy na riadenie integrovanej produkcie. Nový režim by mal poskytovať stimuly na vyvíjanie takýchto iniciatív.

3.6 EÚ by mala uľahčiť prispôbenie sa európskeho sektora bavlny využívaniu nových nástrojov technologickej inovácie.

3.7 EÚ je čistým dovozcom bavlny. Produkcia Spoločenstva predstavuje len 2 % spotreby bavlny vo svete a výrazne zaostáva za hlavnými producentmi (USA, Čína, India, atď.). Európska únia sa teda nepodieľa na stanovovaní cien tejto suroviny na medzinárodnej úrovni a podpora Spoločenstva pre producentov bavlny nenaruša hospodársku súťaž. Keď sa o tejto problematike bude rokovať na multilaterálnych fórach, ako je WTO, Komisia by preto mala obhajovať európsky sektor bavlny.

V Bruseli 14. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o obmedzenom použití geneticky modifikovaných mikroorganizmov (prepracované znenie)“

KOM (2007) 736 v konečnom znení – 2007/0259 (COD)

(2008/C 162/18)

Rada sa 10. januára 2008 rozhodla podľa článku 175 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o obmedzenom použití geneticky modifikovaných mikroorganizmov (prepracované znenie)“

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojich stanoviskách CESE 1235/1988, prijatom 24. novembra 1988 ⁽¹⁾ a CESE 887/1996, prijatom 10. júla 1996 ⁽²⁾, výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) rozhodol 133 hlasmi za, pričom 2 hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko a odkázať na stanovisko, ktoré zaujal v spomínaných dokumentoch.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru na tému návrh smernice Rady o obmedzenom použití geneticky modifikovaných mikroorganizmov – KOM(1988) 160 v konečnom znení (Ú. v. ES C 23 z 30.1.1989, s. 45), [neoficiálny preklad].

⁽²⁾ Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru na tému návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 90/219/EHS o obmedzenom použití geneticky modifikovaných mikroorganizmov – KOM(1995) 640 v konečnom znení zo 7.10.1996, s. 52), [neoficiálny preklad].

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Európskej environmentálnej agentúry a Európskej environmentálnej informačnej a monitorovacej siete“ (kodifikované znenie)

KOM(2007) 667 v konečnom znení – 2007/0235 (COD)

(2008/C 162/19)

Rada sa 22. novembra 2007 rozhodla podľa článku 175 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Európskej environmentálnej agentúry a Európskej environmentálnej informačnej a monitorovacej siete“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) rozhodol 132 hlasmi za, pričom 2 hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../... o všeobecných pravidlách pre definíciu, opis a ponuku aromatizovaných vín, aromatizovaných nápojov na báze vína a aromatizovaných kokteíl z aromatizovaných vínnych produktov (prepracované znenie)“

KOM(2007) 848 v konečnom znení – 2007/0287 (COD)

(2008/C 162/20)

Rada sa 22. januára 2008 rozhodla podľa článkov 37 a 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../... o všeobecných pravidlách pre definíciu, opis a ponuku aromatizovaných vín, aromatizovaných nápojov na báze vína a aromatizovaných kokteíl z aromatizovaných vínnych produktov (prepracované znenie)“

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojom stanovisku CESE 413/1996, prijatom 27. marca 1996 (*), na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) rozhodol 131 hlasmi za, pričom 1 hlasoval proti a 8 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko a odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

(*) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../..., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1601/91, ktorým sa stanovujú všeobecné pravidlá definície, opisu a ponuky aromatizovaných vín, aromatizovaných nápojov na báze vína a aromatizovaných kokteíl z aromatizovaných vínnych produktov“, KOM(1995) 570 v konečnom znení, Ú. v. ES C 174, 17.6.1996, s. 30.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o využívaní a uvádzaní na trh prírodných minerálnych vôd“ (prepracované znenie)

KOM(2007) 858 v konečnom znení – 2007/0292 (COD)

(2008/C 162/21)

Rada sa 30. januára 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o využívaní a uvádzaní na trh prírodných minerálnych vôd (prepracované znenie)“

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojom predchádzajúcom stanovisku prijatom 24. februára 1971 (*), a v stanovisku CESE 196/1995, prijatom 23. februára 1995 (**), na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. – 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) rozhodol 133 hlasmi za, pričom 2 hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko a odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínaných dokumentoch.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k návrhu smernice o aproximácii právnych predpisov členských štátov, týkajúcej sa využívania a uvádzania na trh prírodných minerálnych vôd (Ú. v. ES C 36, 19.4.1971, s. 14).

(**) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 80/777/EHS o aproximácii právnych predpisov členských štátov, týkajúcej sa využívania a uvádzania na trh prírodných minerálnych vôd – KOM(1994) 423 v konečnom znení (Ú. v. ES C 110, 2.5.1995, s. 55).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Perspektívy európskeho výskumu v odvetví uhlia a ocele“

(2008/C 162/22)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 27. septembra 2007 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Perspektívy európskeho výskumu v odvetví uhlia a ocele“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. februára 2008. Spravodajcom bol pán Zbořil a pomocným spravodajcom pán Gibellieri.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) prijal 158 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Časť I – Závěry a odporúčania

A. EHSV vyjadruje spokojnosť so skutočnosťou, že navrhovaná revízia technických pokynov pre výskumný program Výskumného fondu uhlia a ocele (RFCS), ktorú predložila Európska komisia na rozhodnutie Rade, sa snaží o ďalšie zlepšenie dobrých výsledkov dosiahnutých doteraz. Podrobnejšie prepracovanie nie je potrebné berúc do úvahy stanovisko Komisie, ktorá by chcela, aby bol program pre účastníkov čo najjasnejší.

B. EHSV súhlasí s členom Komisie Potočnikom v tom, že výskumný program RFCS zostane aj naďalej samostatný, bude dopĺňať rámcový program pre výskum a pokrývať všetky aspekty súvisiace s uhlím a oceľou.

C. EHSV víta skutočnosť, že navrhnuté rozhodnutie zjednodušuje administratívne postupy okrem iného tým, že ruší niektoré sprievodné opatrenia, pretože sú už obsiahnuté v 7. rámcovom programe (RTD FP), pričom zvyšuje finančnú pomoc pre pilotné a demonštračné programy zo 40 % na 50 %. Umožňuje tiež zverejňovanie účelových výziev pre priority stanovené priemyselnými odvetviami v oblasti uhlia a ocele na základe ich strategických potrieb, ktoré sa zhodujú so 7. rámcovým programom pre výskum a súvisia so strategickými výskumnými programami príslušných európskych technologických platforiem.

D. EHSV zdôrazňuje potrebu splniť požiadavku priemyselných odvetví, aby poradná skupina pre uhlie ako aj poradná skupina pre oceľ zohrávali významnú a aktívnu úlohu pri riadení výskumného programu fondu RFCS, čo by im umožnilo:

- vykonávať svoju úlohu na základe rozhodnutia 2003/78/ES,
- navrhnuť zoznam expertov z oblasti priemyslu, výskumných stredísk a akademickej oblasti, ktorí by boli zapojení do hodnotenia výskumných a pilotných/demonštračných projektov,

- stanoviť priority pre výskumný program, ktorý by dopĺňal príslušné európske technologické platformy (ESTEP – európska technologická platforma pre oceľ, ZEP – platforma pre elektrárne s pohonom na tuhé palivá s nulovými emisiami, SMR – platforma pre udržateľné zdroje nerastných surovín) ⁽¹⁾,
- rozhodnúť, či je potrebné zverejniť účelové výzvy na predkladanie návrhov vo veľmi špecifických oblastiach a príslušných otázkach,
- v prípade potreby upraviť vymedzenie pojmov uhlia a ocele, ktoré je pripojené k rozhodnutiu.

E. EHSV žiada Komisiu, aby medzi pravidlá postupu pri konzultácii programového výboru pre uhlie a oceľ (COSCO) zaradila pripomienky a návrhy týkajúce sa hodnotenia výskumu a pilotných/demonštračných projektov od oboch poradných skupín.

1. Časť II – Súvislosti

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 1. júla 2004 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Perspektívy európskeho výskumu v odvetví uhlia a ocele“.

⁽¹⁾ Priority strategického výskumného programu európskej technologickej platformy pre oceľ (ESTEP) sú zamerané na udržateľný rast, pričom zdôrazňujú trvalú konkurencieschopnosť priemyslu založenú na inovácii, spolupráci s partnermi angažovanými v oblasti životného prostredia a v úzkom spojení s výrobcami ocele. Týmto spôsobom prispieva k výskumným programom EÚ. Priority platformy pre elektrárne s pohonom na tuhé palivá s nulovými emisiami (ZEP) sú tiež zamerané na identifikáciu a odstránenie prekážok, ktoré bránia vytvoreniu vysoko účinných elektrární s takmer nulovými emisiami, čo výrazne zníži dosah využívania tuhých palív na životné prostredie. Bude sem patriť aj zachytávanie a uskladňovanie CO₂, ako aj čisté spracovateľské technológie, čo povedie k podstatnému zlepšeniu výkonnosti, spoľahlivosti a zníženiu výdavkov elektrární. Zohľadní sa tiež platforma pre udržateľné zdroje nerastných surovín (SMR).

1.2 Poradná komisia pre priemyselné zmeny, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko (CCMI/018 – CESE 845/2005) 13. júna 2005. Spravodajcom bol pán Lagerholm a pomocným spravodajcom pán Gibellieri.

1.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 419. plenárnom zasadnutí 13. a 14. júla 2005 (schôdza z 13. júla) spomínané stanovisko 57 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali.

1.4 Viac ako dva roky po publikovaní spomenutého stanoviska EHSV sa už uplatňujú niektoré zmeny výskumného programu fondu RFCS. Po konzultácii s programovým výborom pre uhlie a oceľ (COSCO) schválila Európska komisia 10. júla 2007 návrh rozhodnutia Rady o revízii technických pokynov pre výskumný program fondu RFCS pre využívanie prostriedkov na výskum v oblasti uhlia a ocele.

1.5 Túto revíziu požaduje rozhodnutie Rady 2003/76/ES, 2003/77/ES, 2003/78/ES z 1. februára 2003, ktorým bol vytvorený fond RFCS. Je potrebné pripomenúť, že rozhodnutie Rady 2003/76/ES tiež presunulo aktíva a pasíva Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (ESUO) na Európske spoločenstvo a vyčlenilo čistú hodnotu týchto aktív na výskum v odvetviach súvisiacich s uhlím a oceľou.

2. Časť III – Motivácia

2.1 Výskumný fond uhlia a ocele má ročný rozpočet 50 až 60 miliónov EUR na výskum v týchto dvoch oblastiach a je financovaný úrokmi z aktív zmluvy o ESUO, ktorej platnosť nedávno vypršala. Program fondu RFCS je samostatným programom, ktorý dopĺňa rámcový program pre výskum a pokrýva všetky aspekty uhlia a ocele, od výrobného procesu po využitie, pričom sa zaoberá využívaním a premenou zdrojov, bezpečnosťou pri práci a ochranou životného prostredia prostredníctvom lepšieho využívania uhlia ako čistého zdroja energie a znižovania emisií CO₂ vznikajúcich pri spotrebe uhlia a výrobe ocele.

2.2 Navrhnuté rozhodnutie zjednodušuje niektoré administratívne postupy, okrem iného prostredníctvom:

- zrušenia niektorých sprievodných opatrení, pretože sú už obsiahnuté v 7. rámcovom programe (RTD FP),
- zvýšenia finančnej podpory zo 40 % na 50 % pre pilotné a demonstračné projekty a vytvorenia možnosti zverejňovania účelových výziev v oblasti stanovených priorít, ktoré sa zhodujú so 7. rámcovým programom pre výskum a súvisia so strategickými výskumnými programami príslušných európskych technologických platforiem.

2.3 Účasť je jednoduchá: návrhy možno predkladať kedykoľvek, pričom každý rok je konečným termínom 15. september. Nie je stanovený žiadny limit ani pre rozpočet projektu, ani pokiaľ ide o počet zúčastnených partnerov

v každom projekte. Tretie krajiny sa môžu zúčastniť, ale nedostanú žiadnu finančnú pomoc zo strany EÚ. Projekty budú hodnotiť externí experti a budú vyberané na základe kvality navrhnutého výskumu. Monitorovanie projektov prebieha v súlade s každoročným procesom vzájomného hodnotenia.

2.4 Bolo tiež potrebné do určitej miery zmeniť pravidlá určujúce zloženie poradných skupín a úlohu členských štátov v programovom výbore pre uhlie a oceľ (COSCO), najmä vzhľadom na nedávne rozšírenie Európskej únie (pravidelnosť revízií, dĺžka trvania mandátov, systém výberu návrhov a monitorovanie projektov s cieľom predísť konfliktu záujmov, atď.).

2.5 Takúto revíziu požaduje legislatívne rozhodnutie, ktorým bol vytvorený RFCS. Podľa názoru Komisie fond RFCS doteraz fungoval dobre, a preto nie je potrebné žiadne podrobnejšie prepracovanie.

2.6 Medzičasom pokračovala európska technologická platforma pre oceľ (ESTEP) vo svojej práci. Tlačová správa platformy ESTEP z júla 2007 poukazuje na prvé výsledky jej dlhodobého záväzku dosiahnuť udržateľnú budúcnosť. Platforma ESTEP navrhla v decembri 2003 strategický výskumný program, ktorý bol uvedený do činnosti v marci 2004.

2.7 Platforma ESTEP bola medzi prvými technologickými platformami, ktoré vystúpili a publikovali svoju víziu budúcnosti. Priority strategického výskumného programu tejto platformy sú zamerané na udržateľný rast: zdôrazňujú trvalú konkurencieschopnosť priemyslu založenú na inovácii, spolupráci s partnermi, ktorí sa angažujú v oblasti životného prostredia a v úzkom spojení s výrobcami ocele. Týmto spôsobom prispieva k výskumným programom EÚ.

2.8 V súlade s prioritami v oblasti elektrární s pohonom na tuhé palivá s takmer nulovými emisiami (ZEP) navrhovanými v 7. rámcovom programe sa počiatočný zámer sústreďuje na identifikáciu a odstránenie prekážok, ktoré bránia vytvoreniu vysoko účinných elektrární s takmer nulovými emisiami, čo výrazne zníži dosah využívania tuhých palív na životné prostredie. Bude sem patriť aj zachytávanie a uskladňovanie CO₂ ako aj čisté spracovateľské technológie, čo povedie k podstatnému zlepšeniu výkonnosti, spoľahlivosti a zníženiu nákladov elektrární.

2.9 Pokiaľ ide o priemyselné hľadisko, spomína sa obdobie Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (ESUO, skončilo v júli 2002), počas ktorého boli projekty v oblasti výskumu a vývoja spadajúce pod príslušný podporný program výskumu a vývoja do značnej miery hodnotené a vyberané pod výrazným vplyvom zainteresovaných výrobcov ocele. Časť programu zameraná na uhlie prebiehala takmer rovnako ako príslušné technické pokyny. Tento vplyv zo strany priemyslu oprávňovala skutočnosť, že fondy ESUO pochádzali výlučne z odvodov uhoľného a oceliarskeho priemyslu.

2.10 Situácia sa výrazne zmenila po tom, ako bol v roku 2003 vytvorený Výskumný fond uhlia a ocele (rozhodnutie Rady 2003/76/ES, 2003/77/ES, 2003/78/ES z 1. februára 2003, publikované v Ú. v. EÚ L 29, 5.2.2003, s. 22, s. 25, s. 28). V tom čase boli zostávajúce fondy ESUO presunuté do nového fondu a Komisia bola poverená správou týchto fondov a súvisiaceho programu v oblasti výskumu a vývoja v súlade so základnými prvkami predchádzajúcich výskumných programov ESUO.

2.11 Názor Komisie na vplyv uhoľného a oceliarskeho priemyslu na fond RFCS sa odlišuje od ponímania samotného priemyslu. V súlade s ustanoveniami rozhodnutia 2003/78/ES by mal mať výbor COSCO a obe poradné skupiny možnosť naplno vykonávať svoje pridelené úlohy, ktoré by nemali byť znižované

presunom vplyvu z priameho hodnotenia len na aspekty pred vyhlásením výzvy na predkladanie návrhov.

2.12 Na základe nedávneho návrhu zrevidovať technické pokyny pre program fondu RFCS sa teraz Komisia vždy keď to považuje za vhodné vo zvýšenej miere snaží prispôsobiť formálne postupy a štruktúry postupom platným v rámci 7. rámcového programu EÚ pre výskum. Akákoľvek harmonizácia s pravidlami a postupmi rámcového programu by sa preto mala dôrazne obmedziť na oblasti, v ktorých možno jasne preukázať skutočné zjednodušenie a/alebo zvýšenie efektívnosti. Hoci existujúce synergie medzi 7. rámcovým programom a fondom RFCS by sa mali v rámci možností čo najviac využiť, je potrebné zachovať úlohu RFCS ako doplnujúceho a nezávislého programu (pozri Časť I – B).

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zrušuje rozhodnutie Rady 85/368/EHS o porovnateľnosti kvalifikácií v odbornom vzdelávaní medzi členskými štátmi Európskeho spoločenstva“

KOM(2007) 680 v konečnom znení – 2007/0234 (COD)

(2008/C 162/23)

Európska rada sa 27. novembra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zrušuje rozhodnutie Rady 85/368/EHS o porovnateľnosti kvalifikácií v odbornom vzdelávaní medzi členskými štátmi Európskeho spoločenstva“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 29. januára 2008. Spravodajcom bol pán Metzler.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) prijal 156 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry

1.1 Výbor po podrobnom preskúmaní bodov odôvodnenia Európskej komisie a Európskeho parlamentu, predovšetkým v kontexte správ a skúseností, ktoré má potvrdiť, týkajúcich sa prezentácie spoločných profesijných profilov, dospel k presvedčeniu, že argumentácia Európskej komisie a Európskeho parlamentu je logická, zrozumiteľná a náležité odôvodnená. Výbor túto skutočnosť zdôrazňuje s ohľadom na vytvorenie iného systému nástrojov na posilnenie a uľahčenie mobility osôb, a to európskeho kvalifikačného rámca.

1.2 Výbor sa domnieva, že toto rozhodnutie je dôležitým príspevkom k lepšej tvorbe predpisov tým, že nevyužívané,

neuplatniteľné predpisy kriticky preskúma a nahradí ich lepšími nástrojmi.

1.3 Výbor podporuje cieľ Komisie umožniť lepšie využívanie praktických skúseností a kvalifikácie na účely mobility a uľahčenia migrácie osôb na vnútornom trhu služieb prostredníctvom určitého systému. Víta najmä skutočnosť, že tento systém je zatiaľ založený na dobrovoľnosti.

1.4 Výbor na základe získaných skúsení vyzýva k tomu, aby sa neistote vyvolanej rušením predpisov čelilo zvýšenou transparentnosťou a informovaním o ich dosahu a žiada zabezpečiť, aby sa zabránilo zmiešaniu so smernicou 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Parlament a Rada sa dohodli na zrušení rozhodnutia 85/368/EHS. Urobili tak preto, lebo táto úprava popisovala systém na vytvorenie porovnateľných odborných kvalifikácií, ktorý sa ukázal byť ťažko uplatniteľný a preto v praxi ťažkopádny. Európske inštitúcie od zavedenia týchto predpisov určili 219 kvalifikácií z 19 povolání, v ktorých existovala najväčšia pravdepodobnosť, že pracovníci odídu do iných krajín. Do roku 1990 boli zverejnené údaje o porovnateľnosti kvalifikácií iba pre päť vybraných odvetví, t.j. pre 66 povolání.

2.2 Podľa zistenia Komisie tento už sám osebe malý počet ešte dodatočne znížili členské štáty tým, že v rýchlom slede uskutočnili zmeny v oblastiach pracovných činností, ktoré sú základom spoločných profesií, čo by si vzhľadom na centralizovaný prístup vyžadovalo zapracovať značné zmeny. Tento dodatočný nával práce systém takisto nezvládol. Preto sa dnes musí konštatovať, že systém sa za vyše dvadsať rokov od svojho zavedenia v roku 1985 prejavil ako nie dosť účinný na to, aby zvyšoval mobilitu pracovníkov v cezhraničnom poskytovaní služieb a uľahčoval pohyb v oblasti poskytovania osobných služieb.

2.3 Európske spoločenstvo nahradilo tento systém harmonizácie systémom európskeho kvalifikačného rámca (EQF). Vďaka jednoduchej štruktúre klasifikácie tento systém členskými štátmi umožňuje kategorizovať vlastné kvalifikácie a tým vytvoriť porovnateľnosť. Orgán, ktorý Európske spoločenstvo vytvorilo na dohľad nad zaraďovaním do kategórií, má ručiť za kvalitu a úroveň. Zavedením Europassu a európskeho systému prenosu kreditov pre univerzitné vzdelávanie Európske spoločenstvo

doplnilo európsky kvalifikačný rámec o ďalšie dve zložky. Okrem toho vytvorilo portál Ploteus na porovnávanie neformálneho a informálneho vzdelávania. Komisia svoju činnosť a snahy zasadila do celkových cieľov Európskeho spoločenstva týkajúcich sa lisabonského procesu na zlepšenie fungovania vnútorného trhu a zjednodušenie administratívy.

3. Odporúčania

3.1 Výbor víta, že sa Európske spoločenstvo vo zvýšenej miere venuje téme uľahčenia migrácie s cieľom zlepšiť možnosti vnútorného trhu pre pracovníkov a poskytovanie osobných služieb.

3.2 Výbor súhlasí s názorom, že praktické skúsenosti by mali byť zahrnuté do transparentných porovnaní. Výbor kladie dôraz na zistenie, že európsky kvalifikačný rámec nespadá pod oblasť smernice 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií, ku ktorej výbor vypracoval vlastné stanovisko, a preto by mal byť od nej oddelený.

3.3 Výbor víta skutočnosť, že európsky kvalifikačný rámec bude do roku 2012 uplatňovaný na základe dobrovoľnosti. Bude teda čas na získanie praktických skúseností a zlepšenie prijatia nového systému pomocou transparentnosti a komunikácie.

3.4 Výbor víta, že sociálni partneri sú zapojení do práce. Hlavne preto, lebo nie je vylúčené, že v strednodobom horizonte kategorizácia podľa EQF môže mať význam pri kolektívnom vyjednávaní. To isté platí aj pre vývoj v oblasti modrej karty.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (podľa článku 128 Zmluvy o ES)“

KOM(2007) 803 v konečnom znení/2 (časť V) – 2007/0300 (CNS)

(2008/C 162/24)

Rada sa 17. januára 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (podľa článku 128 Zmluvy o ES)“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 29. januára 2008. Spravodajcom bol pán Greif.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára) prijal 147 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 EHSV privítal nový komplexný prístup a viacročný cyklus vo svojom stanovisku ku schváleniu usmernení na obdobie rokov 2005 – 2008 ⁽¹⁾ a v mnohých ďalších stanoviskách a upozornil okrem iného na to, že národné parlamenty, sociálni partneri a občianska spoločnosť musia byť v plnej miere konzultovaní a zapojení do všetkých úrovní koordinácie politiky zamestnanosti.

1.2 EHSV upozornil aj na to, že dôležitým predpokladom úspechu národných reformných plánov je čo najrozsiahlejšie zapojenie všetkých relevantných sociálnych aktérov – najmä sociálnych partnerov – do všetkých fáz procesu. Výbor v tejto súvislosti vyjadril poľutovanie, že v posledných rokoch nebola úroveň konzultácií so sociálnymi partnermi a diskusia s občianskou spoločnosťou dostatočná. EHSV preto považuje za dôležité posilniť systém vzťahov medzi sociálnymi partnermi na národnej úrovni a úrovni EÚ.

1.3 Na základe tejto skutočnosti výbor ešte raz vyjadruje poľutovanie, že extrémne krátky čas medzi zverejnením návrhu rozhodnutia Rady a samotným rozhodnutím nevytvoril dostatočný priestor na podrobnú diskusiu a konzultácie. Výbor si preto vyhradzuje právo prehodnotiť stratégiu v závislosti od záverov jarného zasadnutia Rady v roku 2008.

1.4 Výbor predložil v rôznych stanoviskách viacero návrhov týkajúcich sa usmernení pre zamestnanosť v rámci európskej stratégie zamestnanosti. Vzhľadom na obmedzený časový priestor EHSV zhrnul všetky tieto návrhy do súboru, ktorý bol zaslaný a prijatý príslušnými oddeleniami Komisie ⁽²⁾.

1.5 Hoci usmernenia nestratili nič zo svojej základnej platnosti, výbor konštatuje, že nový súbor usmernení pre

zamestnanosť je identický s predošlým balíkom. Sprievodný text však bol mierne zaktualizovaný a boli v ňom zohľadnené niektoré návrhy výboru.

1.6 Výbor navrhuje, aby Komisia vypracovala prílohu a uviedla v nej všetky kvantifikovateľné ciele v usmerneniach ako štandardný postup, aby celý proces bol transparentnejší.

1.7 Vzhľadom na časový harmonogram výbor opakuje svoje hlavné postoje o určitých aspektoch, ktoré musia byť zohľadnené v rozhodnutí a ktoré vyplývajú zo všeobecnej potreby prispôsobiť usmernenia pre zamestnanosť. Tieto postoje sa nachádzajú v súhrne návrhov uvedenom nižšie ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Nasledujúce stanoviská sú citované v súhrne: stanovisko EHSV z 25.4.2007 na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov“, spravodajkyňa pani O'Neill (Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007), stanovisko EHSV z 12.7.2007 na tému „Pracovné príležitosti pre prioritné skupiny obyvateľstva (Lisabonská stratégia)“, spravodajca: pán Greif (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007), stanovisko EHSV z 26.10.2005 na tému „Oznámenie Komisie Rade o európskych politikách týkajúcich sa mladých ľudí – Riešenie problémov mladých ľudí v Európe – Implementácia Európskeho paktu mládeže a presadzovanie aktívneho občianstva“, spravodajkyňa: pani van Turnhout (Ú. v. EÚ C 28, 3.2.2006), stanovisko EHSV z 13. 9. 2006 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006 – 2010“, spravodajkyňa: pani Attard (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006), stanovisko EHSV z 11.7.2007 na tému „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmysľovanie – Úloha občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych organizácií z rodového hľadiska“, spravodajkyňa: Pariza Castaños (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007), stanovisko EHSV zo 17.1.2007 na tému „Rovnaké príležitosti pre ľudí so zdravotným postihnutím“, spravodajca: pán Joost (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007), stanovisko EHSV z 26.9.2007 na tému „Podpora trvalo udržateľnej produktivity na európskych pracoviskách“, spravodajkyňa: pani Kurki (Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008), stanovisko EHSV z 11.7.2007 na tému „Flexibilita – rozmer vnútornej flexibility – kolektívne vyjednávanie a úloha sociálneho dialógu ako nástroja na reguláciu a reformu trhu práce“, spravodajca: pán Janson (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007), stanovisko EHSV zo 17.5.2006 na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov“, spravodajca: pán Greif (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006); stanovisko EHSV z 30.5.2007 na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie“, spravodajca: pán Rodríguez García – Caro (Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007); stanovisko EHSV zo 6.4.2005 na tému „Návrh odporúčania Rady a Európskeho parlamentu o ďalšej európskej spolupráci v oblasti zabezpečovania kvality vyššieho vzdelávania“, spravodajca: pán Soares (Ú. v. EÚ C 255, 14.10.2005).

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV z 31.5.2005 na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (na základe článku 128 Zmluvy o ES“, spravodajca: pán Malosse, (Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005).

⁽²⁾ Brožúra s návrhmi EHSV bude zverejnená onedlho. Pri vyhľadávaní stanovísk EHSV k zamestnanosti a témam, ktoré s ňou súvisia, pozri: http://eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp.

2. Súhrn konkrétnych návrhov EHSV

2.1 Zámery a merateľné ciele

Výbor opakuje, že je potrebné presadzovať:

- ambicióznejšie a hmatateľnejšie ciele, ktoré by boli porovnávané v nových usmerneniach na úrovni EÚ a členských štátov, ako aj viac výkonných právomocí pre Komisiu. V tejto súvislosti je potrebné vyvinúť úsilie, aby sa zabránilo ustupovaniu od cieľov novej Lisabonskej stratégie, a zamerať sa preto na kvantitatívne európske ciele, najmä v oblasti aktívácie, vzdelávania a celoživotného učenia sa, zamestnávania mladých ľudí a rovnosti pohlaví;
- časový harmonogram a proces, ktorý má byť riadne doručený všetkým zainteresovaným stranám s cieľom zabezpečiť maximálnu účasť a poskytnúť dostatočný čas na reakciu počas vývojového štádia na úrovni EÚ ako aj na vnútroštátnej úrovni. V tejto súvislosti predovšetkým čo najskoršie zapojenie sociálnych partnerov, občianskej spoločnosti a EHSV do procesu tvorby a implementácie usmernení, ako aj do ďalších krokov;
- zlepšenie zhromažďovania údajov, uľahčenie ich monitorovania a hodnotenia členskými štátmi aj Komisiou;
- národné reformné programy, ktoré by zahŕňali konkrétnejšie podklady týkajúce sa stanovených cieľov, časových rámcov, nákladov a rozpočtového zabezpečenia a ktoré by mali byť v budúcnosti ambicióznejšie s badateľným kvalitatívnym zlepšením, pokiaľ ide o časové plány, zodpovednosť, záväznosť a finančnú základňu, vrátane konkrétnych cieľov pre vyčlenenie zodpovedajúcich rozpočtových prostriedkov na opatrenia aktívnej politiky trhu práce v jednotlivých členských štátoch;
- väčší dôraz na začlenenie ľudí so špeciálnymi potrebami stanovením špecifických cieľov a lepším zohľadnením požiadaviek sociálnej politiky. V tejto súvislosti je potrebné vyvinúť väčšie úsilie, aby sa zabezpečilo, že pozitívne trendy v oblasti ekonomiky a zamestnanosti posilnia aj sociálne začlenenie v rámci Lisabonskej stratégie. Z tohto dôvodu je potrebné klásť oveľa väčší dôraz na spoločné sociálne ciele členských štátov na presadzovanie sociálneho začlenenia (napr. boj proti chudobe a vylučovaniu najviac marginalizovaných ľudí a skupín) v novom súbore usmernení.

2.2 Zamestnanosť mladých ľudí

Výbor opakuje, že je potrebné presadzovať:

- pre každý členský štát cieľovú hodnotu na zníženie počtu nezamestnaných mladých ľudí aspoň o 50 % v období rokov 2006 – 2010, aby sa jasne demonštrovalo, že boj proti nezamestnanosti mladých ľudí si od všetkých zúčastnených strán vyžaduje zvýšené úsilie;
- väčší dôraz na integráciu mladých ľudí na trhu práce s cieľom zaručiť im prvé zamestnanie, ktoré poskytuje vyhliadky do budúcnosti a v tejto súvislosti aj na realizáciu

opatrení znižujúcich riziko, že mladí ľudia padnú do pasce krátkodobého a neistého zamestnania;

- oveľa prísnejší a zacielenejší prístup k odbornej príprave s cieľom pripraviť mladých ľuďom cestu do zamestnania a k celoživotnému vzdelávaniu, aby sa znížila miera nezamestnanosti mladých ľudí. Základy vzdelávania vo vzťahu k modernému trhu práce sú dôležitým faktorom, pretože základné a stredné vzdelanie nie je dostatočné a dosiahnuté znalosti a kvalifikácia nezodpovedajú potrebám trhu práce;
- vypracovanie systému sociálnej ochrany, ktorý umožní mladým ľuďom, aby mali možnosť voľby pri určovaní vlastnej budúcnosti. V tejto súvislosti treba podniknúť opatrenia na podporu sociálneho začlenenia mladých ľudí, zvlášť na riešenie otázky mladých ľudí, ktorí sa nezúčastňujú vzdelávania, ani odbornej prípravy, a nie sú ani zamestnaní, ani registrovaní ako nezamestnaní;
- zníženie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky v období 2005 – 2010 o 50 % a podporu stáže v podnikoch;
- rozvoj primeraných stimulov a podpôr pre podniky, aby vo zvýšenej miere zamestnávali mladých ľudí a starších pracovníkov, ktorí majú osobitné problémy na trhu práce;
- skrátenie maximálne šesťmesačnej lehoty pri hľadaní učňovského resp. pracovného miesta, keď mladí ľudia dostali ponuku na nový začiatok (treba konštatovať, že v súlade s usmernením 18 sa táto lehota skráti do roku 2010 na 4 mesiace);
- podporu rovnosti, čo sa týka podpory ľudí so zdravotným postihnutím a integrácia prisťahovalcov.

2.3 Rodová rovnosť

Výbor opätovne zdôrazňuje, že:

- na zvýšenie miery zapojenia žien sú pri koordinácii politiky zamestnanosti potrebné spoločné priority; okrem iného by tiež mali existovať konkrétne politické návrhy zamerané na povzbudenie osamelých rodičov k rozvoju odborných znalostí žiadaných na trhu práce a uľahčenie ich prístupu k zamestnanosti;
- so sociálnymi partnermi by sa mali konzultovať otázky týkajúce sa zohľadňovania rodového rozmeru;
- národné vlády, národné orgány zodpovedné za rovnosť a sociálni partneri všetkých členských štátov majú jasnú povinnosť zabezpečiť, aby zavádzané systavy odmeňovania nevedli k diskriminácii v odmeňovaní žien a mužov. Usmernenia Spoločenstva by v tejto súvislosti mali na základe jasných ukazovateľov posilňovať ciele v oblasti rovnosti platových podmienok mužov a žien, a to na národnej i podnikovej úrovni. V dôsledku toho je potrebné stanoviť cieľové hodnoty na zmenšenie rozdielov v prístupe k odbornému a technickému vzdelávaniu pre mužov a ženy a znížiť nástupné platové rozdiely;

- sú potrebné opatrenia na odstránenie existujúcej diskriminácie na trhu práce a štrukturálnych príčin rozdielov v príjmoch medzi mužmi a ženami, predovšetkým podpora samostatného sociálneho zabezpečenia žien, najmä prostredníctvom opatrení na odstránenie krátkodobého zamestnania na čiastočný úväzok bez zabezpečenia a zlepšenia predpisov týkajúcich sa práce na čiastočný úväzok (napr. rozšírenie práva na čiastočný úväzok pre rodičov s nárokom na návrat do práce na plný úväzok, zvýšenie účasti na vnútro podnikových programoch ďalšieho vzdelávania);
 - by sa mali stanoviť nové špecifické ciele v politikách zamestnanosti týkajúce sa rodovej rovnosti s kvalitatívnymi i kvantitatívnymi ukazovateľmi na prekonávanie rodových stereotypov a obmedzení žien, ktoré začínajú kariéru v určitých odvetviach a začínajú podnikat' (*);
 - do národných učebných osnov na stredoškolskej a vysokoškolskej úrovni by sa mala začať výchova – najmä ženskej populácie – k podnikaniu a mali by sa prijať opatrenia na to, aby väčší počet žien ukončil vzdelanie vo vedeckých resp. technických disciplínach s cieľom riešiť rozdiely v zamestnanosti žien a mužov, ktoré existujú v technických oblastiach, napríklad strojárstve a službách týkajúcich sa informačných a komunikačných technológií;
 - viac pozornosti treba venovať rodovej rovnosti a potrebe vytvoriť rovnováhu medzi pracovným a rodinným životom; v tejto súvislosti je nevyhnutné zredukovať členenie trhu práce podľa pohlavia, predovšetkým prostredníctvom účinných opatrení zameraných na zlučiteľnosť pracovného a rodinného života (najmä výrazný rozvoj široko dostupných, kvalitných a finančne výhodných zariadení starostlivosti o deti a rôzne formy podpory pre ľudí vyžadujúcich opateru a pre ich rodiny, vrátane celodenných zariadení pre tieto osoby);
 - je potrebné účinne podporovať deľbu starostlivosti o deti medzi partnermi (predovšetkým podnety na zvýšenie účasti otcov na tejto starostlivosti) a odstrániť opatrenia rodinnej politiky, ktoré dávajú podnet k odchodu z pracovného života resp. k dlhšiemu prerušeniu zamestnania. Rodičom treba umožniť, aby sa vrátili na trh práce. „Financovanie materskej dovolenky“ sa nesmie negatívne prejavovať na príjme, nesmie byť ďalším podnetom pre odchod žien z pracovného života a nesmie vytvárať nové prekážky pre deľbu starostlivosti o deti medzi partnermi.
- sú potrebné zvýšené investície do kvality pracovísk a pracovných podmienok zohľadňujúcich vek pracovníkov. Potrebné sú aj opatrenia zamerané na to, aby pracovníci boli fyzicky a psychicky schopní zostať dlhšie v aktívnom zamestnaní, najmä podporovaním starších pracovníkov, aby si väčší zapájali do ďalšieho vzdelávania, znižovaním tlaku na pracovisku a prispôbením pracovných podmienok (napr. stimuly na zlepšovanie ochrany zdravia na pracovisku, celoplošné podnikové programy na podporu zdravia, prevencie a ochranu zamestnancov);
- opatrenia zamerané na zvyšovanie povedomia v prospech starších pracovníkov (ocenenie hodnoty skúseností a odovzdávanie schopností získaných počas pracovného života mladším zamestnancom) a poradenstvo a podpora podnikov, predovšetkým MSP v predvídavom personálnom plánovaní a rozvoji organizácie práce prispôbenej veku zamestnancov;
 - prisudzovanie väčšej priority problematike zdravotného postihnutia v rámci národných reformných plánov a väčšie zapojenie národných združení zdravotne postihnutých osôb do vypracovania reformných plánov. Komisia bola v tejto súvislosti požiadaná, aby analyzovala účinky a využila možné synergie, ktoré môžu vytvoriť pružné pracovné a podporné opatrenia na zvýšenie miery zamestnanosti ľudí so zdravotným postihnutím;
 - posilnenie a monitorovanie realizácie imigračných politík a dôsledkov vnútroštátneho plánovania v oblasti pracovnej sily. Upriamenie osobitnej pozornosti na individuálnu (pred) školskú podporu a včasné investovanie do jazykovej a odbornej kvalifikácie a odstránenie inštitucionálnych prekážok a diskriminácie pri prístupe na trh práce v členských štátoch ako aj zabránenie mzdovému dumpingu;
 - monitorovanie a prijímanie opatrení s cieľom zabezpečiť udržanie vyrovnaného stavu odborne zdatných a kvalifikovaných pracovných síl, čím sa zachová udržateľnosť. EHSV podporuje mobilitu pracovníkov v rámci členských štátov, znepokojujú ho však dôsledky presunu kvalifikovaných pracovníkov a odlivu znalostí z jedného štátu EÚ do iného a ich následný vplyv na krajinu pôvodu.

2.4 Starší zamestnanci, postihnutí pracovníci, pracovníci prístahovaleckého pôvodu

Výbor vyzýval na:

- intenzívnejší boj proti mnohým naďalej existujúcim prípadom diskriminácie a znevýhodňovania na základe veku, pohlavia, postihnutia alebo etnického pôvodu, najmä v súvislosti s prístupom ku vzdelávaniu, prístupom na trh práce a zotrvaním v zamestnaní. Je potrebné dôsledne monitorovať predpisy EÚ a ich uplatňovanie v praxi;
- venovanie väčšej pozornosti dôsledkom demografických zmien a problému starnúcej pracovnej sily. V tejto súvislosti

(*) V tejto súvislosti pozri aj nasledujúce stanoviská: stanovisko EHSV zo 6.7.2006 na tému „Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“, spravodajkyňa: pani Jerneck (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006) a stanovisko EHSV z 25.10.2007 na tému „Podnikateľské zmýšľanie a lisabonská agenda“, spravodajkyňa: pani Sharma, pomocný spravodajca: pán Olsson (SOC/267) (stanovisko ešte nebolo uverejnené).

2.5 Kvalitné pracovné miesta a trhy práce v prechodnom období

Výbor opakuje, že je potrebné presadzovať:

- opatrenia na zlepšenie kvality pracovných miest a vypracovanie európskeho indexu, ktorý by vyjadroval kvalitu pracovného života. Tento index by vychádzal z kritéria „dobrej práce“, ku ktorému sa dospelo výskumom, a bol by pravidelne zostavovaný a uverejňovaný. Takýto index by mohol pomôcť objasniť zmeny a zlepšenia kvality pracovného života, ako aj dôsledky na produktivitu
- zvýšenie istoty na trhu práce a zabránenie „pascám neistoty“ medzi iným tým, že sa zabezpečí, aby nezamestnaní neboli nútení prijímať miesta bez zabezpečenia, bojom proti nelegálnej práci a zabránením využívania zamestnancov zamestnaných na dobu určitú;

- ochranu zamestnancov pred diskrimináciou;
- mnohé dodatočné opatrenia na zlepšenie operatívnych systémov ochrany zdravia, pre ciele zamestnanosti na presadzovanie prevencie a zdravého životného štýlu s cieľom znížiť chorobnosť, zvýšiť produktivitu práce a predĺžiť produktívny vek;
- opatrenia na modernizáciu zlepšenie a sociálne zabezpečenie neštandardných foriem zamestnania všade tam, kde je to nutné;
- odstránenie prekážok pre osoby s opatrovateľskými záväzkami pri (opätovnom) nástupe do zamestnania a zotrvaní na trhu práce (a podnety k väčšiemu zapojeniu otcov do starostlivosti o deti);
- vybudovanie prechodných trhov práce pre sociálne vylúčené skupiny a primerané stimuly pre podniky, aby vo zvýšenej miere zamestnávali tieto osoby a súčasne im pomáhali pri prekonávaní problémov, ktoré spôsobujú ich sociálne vylúčenie (pričom je potrebné vylúčiť zneužívanie týchto opatrení ako aj narušenie hospodárskej súťaže);
- iniciatívy na zvýšenie zamestnanosti v neziskovej oblasti, predovšetkým vo verejných službách, ktoré tu zohrávajú významnú úlohu. Je potrebné zabezpečiť zodpovedajúcu podporu v rámci rozpočtu trhu práce.

2.6 Flexiistota

Výbor predkladá tieto návrhy:

- sociálni partneri by mali byť protagonistami diskusie o flexiistote a mali by mať privilegované postavenie v konzultáciách Európskej komisie a pri definovaní koncepcie;
 - veľmi dôležité je posilnenie systémov vzťahov medzi zamestnávateľmi a zamestnancami na európskej a vnútroštátnej úrovni; sociálni partneri musia mať možnosť aktívne sa zapojiť, rokovať, ovplyvňovať a prevziať zodpovednosť za definovanie a rôzne súčasti flexiistoty; pri vyhodnocovaní národných reformných programov by sa preto malo prediskutovať, ako možno posilniť sociálny dialóg a systémy kolektívneho vyjednávania;
 - Komisia a členské štáty by mali venovať väčšiu pozornosť rodovej rovnosti a medzigeneračnej solidarite v kontexte flexiistoty; ženy, starší zamestnanci a mladí ľudia sú na trhu práce často znevýhodnení z hľadiska flexibility a zabezpečenia, a preto je potrebné snažiť sa o zohľadnenie ich potrieb a najvhodnejších opatrení;
- členské štáty a Komisia by mali preskúmať, ako možno zlepšiť schopnosť prispôbiť sa pomocou internej flexibility, aby sa táto mohla stať realistickým a prijateľným rozmerom flexiistoty; interná flexibilita môže zohrávať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní produktivity, inovatívnosti a konkurencieschopnosti a môže tak prispieť k dosiahnutiu cieľov Lisabonskej stratégie;
 - je potrebné presadzovať vyváženosť medzi flexibilitou pracovného času a ochranou zamestnancov; to sa najlepšie zaručí pomocou dohôd uzavretých pri kolektívnom vyjednávaní a v súlade s postupmi jednotlivých štátov; takéto vyjednávanie o flexibilitu pracovného času sa musí opierať o pevný právny základ, dobre fungujúce sociálne inštitúcie a systémy sociálneho zabezpečenia, ktoré priaznivo ovplyvňujú zamestnanosť.

2.7 Investície, inovácie a výskum

Výbor vyzýval na:

- priaznivé makroekonomické prostredie s dôrazom na hospodársku politiku zameranú na rast s cieľom prekonať dlho trvajúci pokles konjunktúry a zrealizovať plný potenciál aktívnych politických opatrení na trhu práce;
- zvýšenie stálosti investícií do výskumu a vývoja a inovácií s cieľom stimulovať hospodárstvo ako aj vytvoriť nové pracovné miesta; v tejto súvislosti je potrebné tiež uviesť, že mnohé reformné plány dostatočne nezohľadňujú nutnosť stanoviť okrem štrukturálnych reforiem na trhu práce aj opatrenia orientované na dopyt na stimulovanie hospodárskeho rastu a zamestnanosti;
- zvýšené rozpočtové možnosti pre príslušné investície do infraštruktúry v členských štátoch; národné reformné programy by mali byť v tejto súvislosti podľa možnosti koncipované tak, aby tvorili celoeurópsky program na oživenie ekonomiky;
- vytvorenie príslušných rámcových podmienok, ktoré budú podporovať externý ako aj interný dopyt, aby bolo možné plne využiť potenciál rastu a plnej zamestnanosti. V tejto súvislosti sa poukázalo na to, že len málo členských štátov vo svojich reformných programoch kladie dostatočný dôraz na hospodársku stimuláciu;
- je dôležité poskytnúť vhodné financovanie na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ s cieľom realizovať opatrenia politiky zamestnanosti. V tejto súvislosti sa poukázalo na to, že v mnohých členských štátoch je potrebné eliminovať rozdiely medzi návrhmi k iniciatívam v oblasti trhu práce a nedostatočným rozpočtovým krytím.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Finančná integrácia: európske burzové trhy“

(2008/C 162/25)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. januára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko na tému

„Finančná integrácia: európske burzové trhy“.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 24. januára 2008. Spravodajcom bol pán LEHNHOFF.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 103 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor odporúča európskym inštitúciám, aby občanom Spoločenstva ešte intenzívnejšie vysvetľovali výhody, ktoré im poskytuje harmonizovaný právny rámec pre obchodovanie s cennými papiermi. Týmto spôsobom je možné pôsobiť proti ešte stále zaznamenávanému obmedzovaniu investícií na príslušný domáci trh (home bias).

1.2 Výbor odporúča Komisii, aby v rámci následného hodnotenia akčného plánu pre finančné služby ohláseného v bielej knihe o politike finančných služieb⁽¹⁾ venovala zvláštnu pozornosť tomu, či početné zmeny európskych právnych predpisov pre burzové a mimoburzové miesta obchodovania podporujú účelnú integráciu európskych burzových trhov a uľahčujú cezhraničné investovanie kapitálu.

1.3 Platí to predovšetkým pre dosah smernice o trhoch s finančnými nástrojmi⁽²⁾, smernice o prospekte⁽³⁾ a smernice o transparentnosti⁽⁴⁾, ktoré sú súčasťou akčného plánu pre finančné služby, ako aj pre prebiehajúce snahy o zjednodušenie cezhraničnej realizácie obchodov s finančnými nástrojmi (tu predovšetkým pre uplatňovanie dobrovoľného záväzku prevádzkovateľov infraštruktúr prostredníctvom kódexu správania pre zúčtovanie a vyrovnanie (Code of Conduct for Clearing and Settlement) a snahy Európskej centrálnej banky o vytvorenie jednotnej európskej platformy pre zúčtovanie a vyrovnanie (Target2/Securities).

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/finances/policy/index_en.htm.

⁽²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/39/ES z 21. apríla 2004 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/12/ES a ktorou sa zrušuje smernica Rady 93/22/EHSV, Ú. v. L 145, 30.4.2004, s. 1-44.

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/71/ES zo 4. novembra 2003 o prospekte, ktorý sa zverejňuje pri verejnej ponuke cenných papierov alebo ich prijatí na obchodovanie, a o zmene a doplnení smernice 2001/34/ES, Ú. v. EÚ L 345, 31.12.2003, s. 64-89.

⁽⁴⁾ Smernica 2004/109/ES Európskeho parlamentu a Rady z 15. decembra 2004 o harmonizácii požiadaviek na transparentnosť v súvislosti s informáciami o emitentoch.

1.4 Výbor považuje za dôležité, aby sa na tento vyhodnocovací proces počkalo, skôr než sa uskutočnia ďalšie alebo doplnujúce kroky na podporu integrácie. Ak to bude EHSV považovať za potrebné, znovu predloží návrhy ako pokročiť v integrácii burzových trhov.

1.5 V oznámení o priemyselnej politike⁽⁵⁾ z roku 2005 je avizovaných sedem horizontálnych opatrení, pomocou ktorých sa majú uskutočniť iniciatívy špecifické pre jednotlivé odvetvia. Výbor sa domnieva, že na zoznam opatrení týkajúcich sa viacerých odvetví by sa mali dostať aj účinné finančné trhy prístupné európskym podnikom, najmä malým a stredným podnikom (MSP), pri primeraných nákladoch. Cieľom smernice o trhoch s finančnými nástrojmi je zlepšenie fungovania týchto trhov. Z dôvodu dosahov spojených s finančnými tržmi je však nevyhnutné sa podrobnejšie zaoberať úlohou, ktorú tieto trhy budú hrať pri podpore európskej konkurencieschopnosti. Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že pri strednodobom hodnotení priemyselnej politiky⁽⁶⁾ nebola takáto diskusia začatá.

Pozornosť by sa mala venovať najmä burzovým miestam, pretože majú pre trhové hospodárstvo kľúčový význam. Pritom by sa mali sledovať predovšetkým pohyby prostriedkov nezávislých emitentov a štátne dlhopisy krajín, ktoré v súčasnosti zaznamenávajú vysoký hospodársky rast resp. krajín s mnohými prírodnými zdrojmi, najmä ak je ich investičný podiel na burzových trhoch výnimočne vysoký ako v prípade londýnskej burzy, na ktorej fondy z Dubaja a Kataru teraz vlastnia 48 % cenných papierov. Vo všeobecnosti by mala Komisia spolupracovať s členskými štátmi a orgánmi dohľadu, aby sa zvýšila transparentnosť týchto fondov, porozumelo sa ich kontextu, a aby sa zabezpečilo, že za nimi nebudú žiadne politické motívy. EHSV v zásade vyzýva „Komisii, aby čo najskôr predložila návrh ustanovení právnych predpisov zameraných na poskytovanie informácií zo strany inštitucionálnych investorov vzhľadom na ich politiku súvisiacu s investovaním a hlasovaním“⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ KOM(2005) 474 v konečnom znení: „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Rámcová politika posilnenia výroby v EÚ – smerom k integrovanejšiemu prístupu k priemyselnej politike“.

⁽⁶⁾ KOM(2007) 374 v konečnom znení „Strednodobé hodnotenie priemyselnej politiky“.

⁽⁷⁾ ECO/202 – Hospodárske a sociálne dôsledky vývoja finančných trhov, CESE 1262/2007 – Ú. v. EÚ C 10, 2008, s. 23 a INT/332 – Preskúmanie jednotného trhu, CESE 89/2007 – Ú. v. EÚ C 93, 2007, s. 6.

2. Dôvody na podporu stanoviska

2.1 Žiadosť o vypracovanie stanoviska

2.1.1 Finančná integrácia je hlavnou súčasťou európskej hospodárskej a menovej únie. Od zavedenia eura sa integrácia európskeho finančného systému stala dôležitým cieľom. Väčšina štúdií sa zhoduje v tom, že táto integrácia má jednoznačne kladný vplyv na európske hospodárstvo.

2.1.2 Vzhľadom na značné výhody, ktoré finančná integrácia môže mať pre celé hospodárstvo, si súčasná situácia, vyznačujúca sa nedostatočnou integráciou početných segmentov trhu, vyžaduje vytrvalé úsilie všetkých zúčastnených strán o pokračovanie tohto procesu až do jeho ukončenia.

2.1.3 Vytvorenie integrovaných, konkurencieschopných a účinných finančných trhov je podstatným aspektom vnútorného trhu a lisabonských cieľov, aby výhody, pokiaľ ide o rast a zamestnanosť, mohli byť v plnom rozsahu využité.

2.1.4 Všetky finančné centrá plnia dôležité funkcie verejného záujmu. Burzy sú vzhľadom na dôležitú úlohu, ktorú zohrávajú na domácich finančných trhoch, často kladené na roveň verejných zariadení celoštátneho významu. V európskom sektore búrz dominujú tradiční účastníci, často z jednotlivých štátov. Napriek niekoľkým zlúčeniam a združeniam búrz je tento trh aj naďalej roztrieštený na množstvo rôznych finančných centier. Uskutočňovanie transakcií elektronickou formou zabraňuje tlakom a konfliktom konkrétneho zemepisného miesta.

2.1.5 Finančná integrácia je predovšetkým proces vyvolaný trhom, vyžaduje si však aj účinné vzájomné pôsobenie trhových síl a činnosť verejných orgánov. Štátne úrady v EÚ musia byť aj naďalej pevne odhodlané proces integrácie posilniť. Zahŕňa to predovšetkým neochvejnú vôľu národných a európskych úradov zaviesť právny a regulačný rámec, ktorý bude zameraný na podporu integrácie vnútorného trhu a finančnej stability.

2.1.6 Význam európskych akciových trhov ako zdroja financovania pre podniky postupom času narastal, občas až mimoriadne. Dobre rozvinutý burzový trh tak zvýši nahromadené investície a zníži náklady. Burzový trh môže byť dôležitým prínosom k poskytovaniu dodatočných externých zdrojov. Finančný sektor je aj preto dôležitý, lebo zabezpečuje pridelovanie prostriedkov, ktoré umožňujú ďalší rozvoj ostatných hospodárskych odvetví.

2.1.7 Veľmi nejednotné pravidlá finančných trhov v jednotlivých členských štátoch predstavujú prekážku. Zlúčenie búrz – ako strategický aspekt finančnej regulácie – samo nestačí na splnenie regulačných požiadaviek na harmonizáciu.

2.1.8 V prípade trhov s cennými papiermi, ako je trh s obligáciami a trh s akciami, je mimoriadne dôležité ďalej pokračovať v integrovaní infraštruktúr pre zúčtovanie a vyrovnanie. Počet nedostatočne navzájom prepojených systémov zúčtovania a vyrovnania je naďalej vysoký.

2.1.9 V čase, keď menová únia uprednostňuje prakticky celo-európsky postup pri spravovaní cenných papierov, sú akciové trhy kontinentálnej Európy v paradoxnej situácii, pretože sú riadené elektronickými príkazmi, avšak tie sú spojené s vysokými transakčnými nákladmi. Tento rozpor sa vysvetľuje v prvom rade stále príliš vysokými nákladmi na cezhraničné transakcie.

2.2 Všeobecné pripomienky – Európske burzové trhy

2.2.1 Burzy (cenných papierov) umožňujú stretnutie ponuky a dopytu prostredníctvom finančných nástrojov (trhová funkcia burzy). Z hľadiska investorov burza umožňuje získať alebo predáť finančné nástroje. Z hľadiska podnikov sú burzy dôležitým predpokladom získania vlastného alebo cudzieho kapitálu. Popri úverovom financovaní bankami sú burzy hlavným prvkom financovania podnikov. Bez fungujúceho obchodovania na burze by umiestňovanie nových finančných nástrojov bolo možné len vo veľmi obmedzenej miere. Vznik skutočného európskeho burzového trhu môže podnikom poskytnúť nové možnosti financovania ich obchodnej činnosti emisiami cenných papierov. Platí to aj, alebo práve pre podniky v krajinách, ktoré doteraz vykazujú burzové obchody s malou likviditou, takže emisie je možné úspešne uskutočniť iba s obmedzeniami. Okrem toho by európsky burzový trh mal prispieť k tomu, že investori sa prestanú sústreďovať na trh svojej domovskej krajiny, k čomu ešte stále dochádza, a budú môcť profitovať z rastu celého európskeho hospodárskeho priestoru.

2.2.2 Jednako je celkovo potrebné konštatovať, že podniky investujú na burzových trhoch iba malú časť prostriedkov (tvorba hrubého fixného kapitálu). Aj čisté emisie akcií v Spojených štátoch klesajú a v eurozóne vôbec neexistujú. To nie je možné vysvetliť rôznym počtom podnikov kótovaných na burze, pretože tento počet takmer nekolíše. Dá sa to však vysvetliť skutočnosťou, že podniky sa spätným nákupom zbavia vlastných akcií, aby tým dosiahli zvýšenie výnosu svojich akcií – najdôležitejšieho ukazovateľa pre finančné trhy.

2.2.3 Aby burzy mohli plniť svoju verejnú úlohu, sú potrebné dve veci: musí sa uskutočniť uzavretie obchodu (obchodovanie) a výmena finančných nástrojov za peňažnú protihodnotu (zúčtovanie a vyrovnanie)⁽⁸⁾. I keď sú na fungovanie burzy potrebné obidva aspekty, proces obchodovania a proces zúčtovania a vyrovnania sú oddelené procesy, ktoré sa čisto prakticky uskutočňujú na rôznych technických platformách. Obchodovanie organizujú samotné burzy, zúčtovanie

⁽⁸⁾ Často označované ako „Clearing and Settlement“.

a vyrovnanie prebieha prostredníctvom centrálnych zmluvných strán (CCP) a tzv. centrálnych depozitárov cenných papierov (CDCP – Central Securities Depositories). Títo fungujú ako centrálni depozitári cenných papierov a vykonávajú prevody cenných papierov zaknihovaním⁽⁹⁾.

2.2.4 V každom členskom štáte existuje najmenej jedna burza cenných papierov⁽¹⁰⁾. Ďalej sem patria mnohostranné obchodné systémy (MTF), ktoré tak ako burzy umožňujú stretávanie nákupných a predajných príkazov prostredníctvom finančných nástrojov, a „internalizátorí“, ktorí uzatvárajú zmluvy priamo so svojimi klientmi. Zúčtovanie a vyrovnanie prebieha prevažne prostredníctvom národných CDCP, ktoré majú vo svojom štáte pre určité služby monopolné postavenie.

2.2.5 Veľký počet miest obchodovania sám osebe sa nesmie považovať za nevýhodu európskeho kapitálového trhu. Naopak: účinná hospodárska súťaž medzi miestami obchodovania by podľa pravidiel trhu mala viesť k nižším nákladom na transakcie. Je preto správne, že aj smernica o trhoch s finančnými nástrojmi⁽¹¹⁾ sleduje cieľ posilniť súťaž medzi miestami obchodovania⁽¹²⁾.

2.2.6 Fungovanie hospodárskej súťaže medzi miestami obchodovania však predpokladá, že si európske burzy vôbec môžu skutočne konkurovať. Prekážkou hospodárskej súťaže bolo doteraz tzv. „pravidlo koncentrácie“ existujúce v mnohých členských štátoch, podľa ktorého museli byť všetky príkazy nasmerované na regulované trhy – spravidla miestnu burzu. Vydaním smernice o trhoch s finančnými nástrojmi odpadla možnosť takejto národnej úpravy. Pretrvávajúcou prekážkou európskej hospodárskej súťaže vzhľadom na rýdzo národný charakter búrz môže predovšetkým byť to, že jednotlivé burzy môžu poskytnúť iba obmedzenú vnútroštátnu ponuku obchodovateľných finančných nástrojov. Pokiaľ by napr. nemecká burza vôbec nemohla obchodovať s francúzskymi finančnými nástrojmi, neprebíhala by ani hospodárska súťaž.

2.2.7 Pohľad na finančné nástroje obchodované na veľkých európskych burzách však ukazuje, že nehľadiac na prípadné právne bariéry skutočné prekážky hospodárskej súťaže medzi miestami obchodovania neexistujú. Napríklad na nemeckých burzách je obchodovaných viac než 13 000 zahraničných finančných nástrojov⁽¹³⁾. Aj keď porovnateľné údaje z iných búrz nie sú k dispozícii, z tohto príkladu jasne vyplýva, že predpoklady účinnej hospodárskej súťaže medzi miestami obchodovania existujú. Prípadné národné právne prekážky strácajú po

⁽⁹⁾ Okrem toho plnia ďalšie úlohy, ktoré vyplývajú z uchovávaní cenných papierov, napr. Corporate Actions.

⁽¹⁰⁾ Zoznam jednotlivých búrz sa nachádza v prehľade Komisie o regulovaných trhoch (Ú. v. C 38 z 22. 02. 2007).

⁽¹¹⁾ Smernica 2004/39/ES (Ú. v. L 145, 30.4.2004, s. 1).

⁽¹²⁾ Pozri: odôvodnenie 34 a ustanovenia o transparentnosti trhu v čl. 27 a nasl. smernice MiFID.

⁽¹³⁾ Zdroj: Deutsche Börse Info Operation, Total Turnover Foreign Shares, March 2007 www.deutsche-boerse.com/dbag/dispatch/de/notescontent/gdb_navigation/listing/50_Reports_and_Statistics/60_Order_Book_Statistics/INTEGRATE/statistic?notesDoc=/maincontent/Monatsstatistik+auslaendischer+Aktien&expand=1.

uplatnení akčného plánu finančných služieb (FSAP) na význame. Smernica o prospekte tak umožňuje prostredníctvom jediného prospektu obchodovanie s finančnými nástrojmi v celej Európe. Smernica o trhoch s finančnými nástrojmi harmonizuje nielen požiadavky na ochranu investorov, ale tiež aj pravidlá prevádzky a obchodu na burzách a na mimoburzových miestach obchodovania. Smernica o transparentnosti napokon zjednocuje informácie o kapitálových trhoch. Teraz už bude úlohou európskych inštitúcií, aby zhodnotili konkrétny dosah nových právnych rámcových podmienok a opravili chyby. Kritériom tu budú ciele akčného plánu pre finančné služby, predovšetkým cezhraničná organizácia finančných trhov.

2.2.8 Je možné položiť si otázku, či z hospodárskej súťaže medzi burzami nevzniká aj nebezpečenstvo pre kvalitu mechanizmov tvorby cien (a tým pre verejnú funkciu búrz) a či sa proti nemu nedá pôsobiť striktnou podporou konsolidácie. Na prvý pohľad sa to zdá z dôvodu rozdelenia likvidity na viacero miest obchodovania jasné. Z veľkého počtu miest obchodovania v Európe však nemožno nutne vyvodiť, že tvorba cien je nekvalitná. Mechanizmy obchodovania, ako napr. arbitrážny obchod, zabezpečujú vyrovnanie, okrem toho od 1. novembra 2007 existujú pre miesta obchodovania rozsiahle harmonizované požiadavky na transparentnosť pred uskutočnením obchodu a po ňom (článok 27 a nasl. smernice o trhoch s finančnými nástrojmi). Majú zabezpečovať porovnateľnosť cien na rôznych miestach obchodovania a zabráňovať tak zmienenej roztrieštenosti. Pokiaľ sa to tak krátko po uplatnení smernice o trhoch s finančnými nástrojmi v členských štátoch dá posúdiť, zdá sa, že tento prístup funguje. Tok údajov z mimoburzových obchodov zverejňuje napr. konzorcium deviatich investičných bánk – Project Boat – a veľkí poskytovatelia služieb v oblasti finančných informácií ich konsolidujú s údajmi z búrz a mnohostranných obchodných systémov (MTF). Týmto spôsobom je zabezpečené vzájomné ovplyvňovanie cien na rôznych miestach obchodovania. Konsolidácia na úrovni vlastníkov búrz na zvyšovanie likvidity nie je potrebná.

2.2.9 Rozhodnutia o uskutočnení alebo neuskutočnení fúzií alebo prevzatí sú – ako zdôrazňuje aj člen Komisie McCreevy – skôr rýdzo ekonomickými rozhodnutiami prevádzkovateľov búrz, mali by sa teda striktno riadiť požiadavkami trhu. Z politického hľadiska môže byť smerodajné iba to, či pre fúzie alebo akvizície existujú právne prekážky a keď áno, či sa dajú prekonať.

2.2.10 Pre fúzie alebo prevzatia medzi prevádzkovateľmi systémov obchodovania pritom neexistujú žiadne iné právne prekážky, než pre akékoľvek iné obchodnoprávne fúzie a akvizície. Aktuálne príklady, ako napr. plánovaná akvizícia talianskej burzy londýnskou burzou a fúzia medzi newyorskou burzou a Euronextom, ukazujú, že to tak je dokonca aj mimo európskeho právneho priestoru.

2.2.11 Osobitné právne problémy však môže so sebou priniesť vytvorenie spoločnej európskej obchodnej platformy. Za prekážku sú považované rozdiely v požiadavkách na udelenie povolenia a obchodných praktikách, v daňových predpisoch

a účtovaní⁽¹⁴⁾. Podrobná analýza významu týchto prekážok – práve po schválení smernice o trhoch s finančnými nástrojmi a smernice o prospekte – stále ešte chýba. Pochybnosti o tom, či sú skutočne tak závažné, aby nemohli byť v praxi prekonané, sú však na mieste. Proti ich závažnosti hovorí napr. vydarená integrácia systémov obchodovania búrz v Amsterdame, Bruseli, Paríži a Lisabone do Euronextu a zlúčenie pobaltských a severských búrz do OMX Nordic. Navyše sa už krátko po prijatí smernice o trhoch s finančnými nástrojmi ukazuje, že burzy budú v budúcnosti viac vstupovať do intenzívnej hospodárskej súťaže s mnohostranné obchodné systémy, ktoré môžu na základe európskeho pasu vo všetkých členských štátoch vykonávať svoju činnosť. Príkladom môže byť iniciatíva siedmich investičných bánk s názvom „Turquoise“ a platforma Chi-X spoločnosti Chi-X Europe Limited odštartovaná v marci 2007 v Londýne. Väčšia integrácia európskych burzových trhov sa podľa toho javí byť nielen možná, ale v blízkej budúcnosti by sa mohla aj uskutočniť⁽¹⁵⁾.

2.2.12 Podpora integrácie burzových trhov by sa však nemala nesprávne chápať ako požiadavka na sústredenie miest obchodovania alebo miest zúčtovania a vyrovnania do **jednej** komerčnej paneurópskej platformy. Nemalo by sa prehliadať, že tak nové mimoburzové obchodné platformy, ako aj zavedené burzy sú podnikateľské subjekty zamerané na zisk a monopolizácia by viedla k zhoršeniu podmienok pre emitentov a investorov⁽¹⁶⁾.

2.2.13 Výbor európskym inštitúciám odporúča, aby preskúmali alternatívy k podpore integrácie na základe hospodárskej súťaže, pokiaľ by koncentrácia búrz viedla napr. k tomu, že by bol významne sťažený prístup malých a stredných podnikov pôsobiacich na regionálnej úrovni. Nemalo by sa prehliadať, že malým a stredným podnikom sa na regionálnych burzách často ľahšie úspešne obchoduje než na veľkých európskych burzách. Prostredníctvom regionálnej burzy je možné na základe úzkych kontaktov na miestnej úrovni priamo osloviť regionálnych investorov. Očakávaný skutočný vývoj by sa mal preto starostlivo posúdiť v tom zmysle, či bude prístup malých a stredných podnikov k burzám sťažený. Pokiaľ by to tak bolo, riešením by mohlo byť etablovanie jednej alebo viacerých neverejných búrz, ktoré by výslovne slúžili záujmom malých a stredných podnikov.

3. Osobitné pripomienky – zúčtovanie a vyrovnanie na burzových trhoch

3.1 Za hlavnú prekážku efektívnejšej európskej burzovej štruktúry však nemožno považovať tradičné regionálne zameranie búrz, ale rozdielne systémy zúčtovania a vyrovnania v rámci Európy. Tieto systémy sú roztrieštené prevažne na národnej úrovni, čo sťažuje a združuje obchodovanie na burzách za hranicami štátu. (Systémy zúčtovania a vyrovnania však

poskytujú rýdzo národným obchodom s cennými papiermi často veľmi účinné a nenákladné riešenia, ktoré sa nesmú zničiť v rámci akýchkoľvek snáh o konsolidáciu.) Na prekonanie roztrieštenosti už existuje celý rad dôležitých iniciatív, ktorých cieľom je účinnejšie formovanie európskych štruktúr zúčtovania a vyrovnania.

3.2 Giovanninoho správy⁽¹⁷⁾ identifikovali a analyzovali prekážky účinného obchodovania na burzách. Podľa týchto správ spočívajú národné rozdiely najmä v *technických normách a zvyklostiach na trhu* ako aj v oblasti rôznych národných *daňových a právnych základov*⁽¹⁸⁾. V oblasti technických noriem a zvyklostí na trhu hľadajú v súčasnosti riešenia prevádzkovatelia infraštruktúr a účastníci trhu (predovšetkým banky) v koordinácii s Európskou komisiou v rámci Poradnej a monitorovacej skupiny odborníkov na zúčtovanie a vyrovnanie (CESAME)⁽¹⁹⁾. Niektoré zjednotenia, ako napr. dni sviatkov, počas ktorých sú systémy obchodovania zatvorené, sa už uskutočnili, na ďalších zjednoteniach, ako napr. „corporate actions“, sa pracuje.

3.3 Technické normy a trhové postupy by boli okrem toho vo veľkej miere harmonizované, za predpokladu že bude aktuálna iniciatíva na vytvorenie celoeurópskej platformy pre zúčtovanie a vyrovnanie úspešná. V júli 2006 predložila Európska centrálna banka (ECB) a národné emisné banky eurozóny návrh na vytvorenie jednotnej európskej platformy pre zúčtovanie a vyrovnanie cenných papierov⁽²⁰⁾. Táto platforma sa označuje ako „Target2/Securities“, pretože je technicky prepojená s existujúcou celoeurópskou platobnou platformou „Target“. V januári 2007 zverejnila Európska centrálna banka prvé štúdie o ekonomickom, právnom a technickom dosahu plánovanej platformy⁽²¹⁾. V súčasnosti sa spolu s užívateľmi vypracúvajú technické požiadavky na takýto systém⁽²²⁾.

3.4 Platforma Target2/Securities má podľa predstáv Európskej centrálnej banky v budúcnosti zahŕňať všetky obchody s cennými papiermi, ktoré sa uskutočňujú prostredníctvom peňažných prostriedkov centrálnej banky. Plánovaná platforma má byť v zásade k dispozícii jednotne v celej Európe a tým sa podstatne zjednoduší najmä cezhraničné zúčtovanie a vyrovnanie cenných papierov.

3.5 Pokiaľ bude platforma Target2/Securities úspešná, podarilo by sa v Európe prekonať prekážky pri cezhraničnom zúčtovaní a vyrovnaní cenných papierov v peňažných prostriedkoch centrálnej banky. Tým by sa mala dosiahnuť, za predpokladu rôznych faktorov, aj podstatná úspora nákladov pre účastníkov transakcií s cennými papiermi.

⁽¹⁴⁾ McAndrew/Stefanadis, Current Issues in Economics and Finance (Federal Reserve Bank of New York), jún 2002, 1, 3 a nasl.

⁽¹⁵⁾ V tejto súvislosti pozri tiež mesačnú správu ECB z novembra 2007, s. 67, 77 a ďalej.

⁽¹⁶⁾ V tejto súvislosti pozri tiež mesačnú správu ECB z novembra 2007, s. 67, 74 a ďalej.

⁽¹⁷⁾ Pozri http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/clearing/communication_de.htm.

⁽¹⁸⁾ Pre zúčtovanie a vyrovnanie sú dôležité vnútroštátne predpisy o prevode majetku, zaknihovaní cenných papierov (depozitné právo) a o platobnej neschopnosti.

⁽¹⁹⁾ Pozri http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/clearing/cesame_en.htm.

⁽²⁰⁾ Pozri <http://www.ecb.int/paym/market/secmar/integr/html/index.en.html>.

⁽²¹⁾ Pozri <http://www.ecb.int/paym/market/secmar/integr/html/index.en.html>.

⁽²²⁾ Rozsiahly informačný materiál na túto tému je možné nájsť na internetovej stránke Európskej centrálnej banky (www.ecb.int).

3.6 Prijatím kódexu správania sa okrem toho európske CDCP, centrálné zmluvné strany (CCP) a burzy voči Európskej komisii zaviazali k celému radu opatrení ⁽²³⁾. Tým sa má predovšetkým zintenzívniť účinnosť a interoperabilita medzi prevádzkovateľmi infraštruktúr. Výsledkom má byť pokles výdavkov na európske cezhraničné zúčtovanie a vyrovnanie. Už na začiatku roka 2007 bola splnená prvá časť záväzkov. Zverejnením a zjednotením sa tak zlepšila cenová transparentnosť, čo užívateľom umožňuje jednoduchšie porovnávanie cien. Prevádzkovatelia infraštruktúr sa okrem toho zaviazali, že zlepšia prístup k svojmu systému a interoperabilitu medzi systémami. Usmerenia uverejnené koncom júna 2007 tieto záväzky konkretizujú do takej miery, že je možné systémy účinne prepojiť. Vzhľadom na veľmi pozitívne hodnotenie doterajšieho vývoja kódexu správania a jeho uplatňovania v praxi, ako ho predniesol aj –

a predovšetkým – člen Komisie McCreevy 10. júla 2007 v Európskom parlamente, sa zdá, že je to dobrá cesta smerom k podpore nákladovo výhodného zúčtovania a vyrovnania cenných papierov v rámci celej Európy.

3.7 V súčasnosti nie je z politického hľadiska potrebné konať nad rámec uvedených iniciatív v oblasti podpory konsolidácie burzových trhov. Bolo by potrebné počkať na ukončenie rôznych prác smerujúcich k uľahčeniu konsolidácie európskeho burzového prostredia – predovšetkým v oblasti realizácie transakcií s finančnými nástrojmi – a potom analyzovať ich výsledky. Pokiaľ by všetky tieto práce mali zlyhať alebo ich výsledky by nevedli k účinnému európskemu obchodovaniu na burzách, bolo by potrebné zvážiť, či by v tejto oblasti neprinesli zlepšenie ďalšie regulačné opatrenia.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ Pozri: http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/clearing/communication_de.htm#code.